

Compendium chronicum

ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΝΑΣΣΗ ΣΥΝΟΨΙΣ ΧΡΟΝΙΚΗ, ΑΡΚΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΟΥ.

Ἡ μὲν φιλόυλος ψυχὴ ταῖς ὕλαις ἐπιχάσκει, καὶ πάντα πραγματεύεται πρὸς τὸ τυχεῖν τοῦ πόθου· σὺ δέ, ψυχὴ βασίλισσα καὶ φιλολογωτάτη, αἰεὶ διψῶσα γνώσεως καὶ λόγου καὶ παιδείας, βίβλοις αἰεὶ προστέτηκας, ἐπεντυφᾶς τοῖς λόγοις, καὶ γίνεται σοὶ τῆς ζωῆς ἅπας ὁ χρόνος λόγος. ἐπεὶ γοῦν ἐπεπόθησας οἷα τροφίμη λόγου εὐσύνοπτόν σοι καὶ σαφῆ γραφὴν ἐκπονηθῆναι, τρανῶς ἀναδιδάσκουσάν τὰς ἀρχαιολογίας, καὶ τίνες ἦρξαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ προῆλθον καὶ τίνων ἐβασίλευσαν, ἐτῶν δὲ μέχρις πόσων, ἡμεῖς ἀναδεξόμεθα τὸ βάρος τοῦ καμάτου, κἂν δυσχερὲς κἂν ἐπαχθὲς τὸ πρᾶγμα, κἂν ἐργῶδες· παραμυθοῦνται γὰρ ἡμῶν τοὺς ἐν τοῖς λόγοις μόχθους αἱ μεγαλοδωραῖαι σου καὶ τὸ φιλότιμόν σου, καὶ τὸν τοῦ κόπου καύσωνα καὶ τῆς ταλαιπωρίας αἱ δωρεαὶ δροσίζουσι κενούμεναι συχνάκις. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθά μοι καὶ μέχρι τούτου στήτω, μή πως κολακικώτερος δόξη τις ὁ λόγος, καὶ τὸν σκοπὸν καταλιπὼν ἄλλην ἀκούσῃ τρέχειν. πολλῶν ἱστορησάντων δὲ καὶ χρονογραφησάντων, καὶ σπουδασάντων μὲν εἰπεῖν ὀρθῶς καὶ φιλαλήθως, ἀλλήλοις ἀνομοίως δὲ ταῦτὰ συγγραψαμένων, ἡμεῖς προχειρισάμενοι τοὺς μάλιστα δοκοῦντας τῆς ἀκριβείας ἔχουσιν καὶ μᾶλλον ἀληθεύειν, τὸ κατὰ δύναμιν ἡμῶν ἀποπληρώσομέν σοι. Ὁ τοῦ θεοῦ παντέλειος καὶ κοσμοκτίστῳ λόγος τὸν οὐρανὸν τὸν ἄναστρον παρήγαγεν ἀρχῆθεν, ἀπλέτῳ κάλλει λάμποντα μαρμαρυγῶν ἐνθέων, καὶ γῆν τὴν παντοθρέπτειραν, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ φάος. ἡ γῆ δ' ἀπερικόσμητος ἀόρατος ὑπῆρχε, καὶ σκότος ἐπεκάθητο βαθὺ τοῖς ταύτης νώτοις. τοῦ δὲ φωτὸς ἀυγάσαντος καὶ πανταχοῦ χυθέντος, καὶ λευκοπέπλου λαμπραυγοῦς ἡμέρας γενομένης, ὤφθη τὰ πρὶν ἀθέατα, καὶ σκότους ἡ συγγνότης ἐφυγαδεύθη τῷ πυρσῷ τῶν φωτοβολημάτων. ἐν τούτοις οὖν παρέδραμε τῶν ἡμερῶν ἡ πρώτη. Τοῦ δὲ βλεφάρου λάμπαντος ἡμέρας τῆς δευτέρας τὸν οὐρανὸν τὸν δεῦτερον ἐσφαίρωσε πανσόφως, ὃν τοῖς ἐν γῆ παντοστεγῇ δημιουργήσας στέγην ὠνόμασε στερέωμα θεὸς ὁ καλιτέχνης, παρὰ τὴν πρώτην ἄναστρον ἐτέραν ὄντα σφαῖραν. τότε καὶ τὴν παντόχυτον φύσιν τὴν ὕδατιαν καὶ τὰς ἀβύσσους διελών, καὶ τούτων τὸ μὲν ἄνω πρὸς ὕψος ἀεννήτον κούφως μετεωρίσας, τὸ δ' ἐπὶ γῆς ἀπολιπών, ἔστησε τούτων μέσον τὸν οὐρανὸν ὡς περ φραγμόν, ὡς περ στερρόν τειχίον. Κόρη μὲν οὖν ἐπέμυεν ἡμέρας τῆς δευτέρας, καὶ τρίτη πάλιν ἠὔγαζε, καὶ πάλιν ὁ τεχνίτης ὁ παντοτέκτων ὁ σοφὸς ἄλλοις προσεῖχεν ἔργοις. ἐπεὶ γὰρ ἐξεκέχυτο κατὰ τῆς γῆς ἀπάσης ὀπόσον ἦν ὑπ' οὐρανὸν ὕδωρ περιπολεῦον, καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐκάλυπτε λιμνάζον, πᾶσαν τὴν χύσιν εἰς ταῦτὸ συνήγαγεν ἀθρόως, ὡς εἴ τις γάλακτος λευκοῦ νοτίδα γλυκυχύμου ὀπῶ συμπήξει καὶ τυροῦ κύκλον ἀποτορνεύσει. ἀπορραγέντος τοιαροῦν τοῦ πρὶν ἐπιπροσθοῦντος ὤφθη τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἡ μόρφωσις ἐφάνη καὶ τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὀρῶν καὶ λόφων βαθυκρήμων. ἐντεῦθεν τὸ μὲν σύστημα σύμπαν τὸ τῶν ὕδατων θάλασσαν κατωνόμασε· τῆς δὲ ξηρᾶς τὴν φύσιν, ὀπόση πετροστοίβαστος, ὄση λιπαροβώλαξ, γῆν ὁ τεχνίτης κέκληκε θεὸς ὁ παντεργάτης. τὴν δ' ὑπερφέρουσαν αὐτῷ δύναμιν ἐμφανίζων, μήπω λαμψάσης τῆς αὐγῆς τοῦ γίγαντος ἡλίου παντοδαπὴν ἐκέλευσε βοτάνην ἐκφυῆναι, τὴν μὲν πρὸς μόνην ἡδονὴν καὶ τέρψιν τῶν βλεφάρων, τὴν δὲ καὶ ζωοθρέμματα καὶ τοῖς ἐν γῆ χρησίμην. τότε τὸ πρῶτον στολισμοῖς ἡ γῆ κατηγλαΐσθη ὑπὲρ κορίσκην τρυφεράν ἄρτι νυμφευομένην,

χρυσιοφόρον, στίλβουσαν πέπλοις καταμαργάροις. ἔλαμπεν Ἴον εὖοσμον, ἀντέλαμπε τὸ ρόδον. Ἴων χροιά παντοδαπή πάντοθεν ὑπεγέλα, κυαναυγής, πορφύρεος, ὑπόκιρρος ἑτέρα. τινὰ μὲν περιπόρφυρα τῶν ρόδων ἑωρᾶτο, τινὰ δ' ὑπελευκαίνετο καὶ γλύκιον ἀντήγυι. ἦν κρῖνον χιονόχροον, ἦσαν ἀναγαλλίδες. ὑάκινθος ἀνέβαινε, ἦν καὶ ναρκίσσου κάλλος καὶ πᾶν τὸ πρωτοφόρημα τῶν ἔαρος χαρίτων. ἀπεραυδοῦντο στάχυες βαρούμενοι τῷ σίτῳ. εἶρπε κισσὸς μελάμφυλλος κορύμβους ἐπισειῶν. καλὰ τὰ πάντα, δροσερά, κάλλους ἀγᾶς πλουτοῦντα καὶ γῆν εὐωδιάζοντα συγκράτοις εὐδομίας. ἔστρωτο πόα μαλακή, πρασίζουσα, βουθρέμμων, ἵποφορβὸς καὶ βουκολίς, δροσώδης, λειμωνία. τοιοῦτον στόλιον ἢ γῆ παντόχροον ἐφόρει, τοιοῦτον πέπλον εὐανθὲς εὐύφαντον ηὔτυχει. ἦσαν καὶ φάλαγγες φυτῶν, ἀνέτελλον καὶ δένδρων καλλίφυλλοι καλλίκομοι κλῶνες ὀπωροφόροι. ἦν καὶ μηλέας εὐαυξῆς ὄρηξ ἀγλαοκάρπου, ἐλαῖαι τηλεθόωσαι, γλυκάζουσαι συκέαι, πίτυς λιπαροστέλεχος, ἐλάτη, δρυς, πτελέα. προσέβαλλε τῆς πίτυος ἄνεμος τοῖς πετάλοις, καὶ γλύκιον ψιθύρισμα τοῖς φύλλοις ἐνεποίει. ἐκεῖ καὶ κέρασος καλὴ καὶ φοῖνιξ μελιτόεις, βοτρυομήτωρ ἄμπελος, ὄρχατοι κληματίδων, καὶ βότρυς νεκταρόχυμος ἥρητο τῶν κλημάτων. τὰ πάντα τελειόκαρπα, παντέλεια τὰ πάντα· οὐδὲν γὰρ ἀχαρίτωτον οὐδ' ἀτελὲς παρήχθη. Ἐν τούτοις ἔδυσεν καὶ τὸ φῶς ἡμέρας τῆς τριτάτης, ἔλαμπε δὲ τὸ πρόσωπον τῆς μετ' αὐτὴν ἡμέρας, καὶ πάλιν ἔργων καταρχή, καὶ κέλευσις τοῦ κτίστου τὸν οὐρανὸν εὐστέφανον τοῖς ἀστράσι γενέσθαι. τότε τῶν ἄστρον οὐρανὸς τῷ κάλλει διηρθίσθη ὡς πέπλος μαργαρόστρωτος, χρυσόπαστον ὡς φᾶρος, ὡς ὕφασμα κοσμούμενον ἐκ πυρραζόντων λίθων. τότε τὸ πρῶτον ἔφαιψεν ἢ κόρη τῆς ἡμέρας, ὁ μέγας γίγας ἥλιος, ὁ ζωτρόφος λύχνος, πηγὴ φωτὸς ἀκένωτος, οἶκος πυρὸς ἀξύλου. τότε τὸ πρῶτον δαδουχεῖν ἀπήρξατο τὴν νύκτα σελήνης ἢ γλαυκόφωτος καὶ φαεσφόρος σφαῖρα, ἀρτίκυκλος, ὀλοφαῖς, λιπαραυγής, τελεία. τότε τὸ πρῶτον οὐρανὸς ἀστέρας τοὺς μεγάλους καλλισφαιρώτους ἔβλεψεν ἐρίζοντας ἀλλήλοις καὶ καλλωπίζοντας αὐτὸν ὡς ἄνθη τοὺς λειμῶνας. ὁ Κρόνος ἦν μελάντερος, μολίβδινος τὴν χροάν· ἔλαμπε Ζεὺς ὡς ἄργυρος, Ἄρης φλογώδης ὤπτο· ἔστιλβεν ἥλιος λαμπρὸν ὡς ὄβρυζον χρυσίον· ἀντήγυι δ' ὡς κασσίτηρος σφαῖρα τῆς Ἀφροδίτης· ὡσεὶ χαλκὸς ἐρυθραυγῆς Ἑρμῆς ἐλαμπτηρούχει· διαφανῆς ὡς ὕελος ηὔγαζεν ἢ σελήνη. οὕτως ὁ πέπλος οὐρανοῦ παντόχρους ἑωρᾶτο. ὁ Κρόνος ἐκυάνιζεν ὡς ὑάκινθου χροά· ὡς κρῖνον ἔλαμπεν ὁ Ζεὺς, Ἄρης καθάπερ Ἴον· ὡς ρόδον περιπόρφυρον ἥλιος ἦν χρυσιζών· ὡς λευκανθῆς ἀναγαλλίς ἔστιλβεν ἑωσφόρος· ὡς ἄνθος ἐρυθρόβαπτον Ἑρμῆς ἐφωτοβόλει· νάρκισσος καλλιπέταλος ἐφαίνετο σελήνη. τοιαύτη τις ἀνθόχροια τὸν οὐρανὸν ἐκόσμει· τοιαύτη τις ἐφίζανε τοῖς οὐρανοῦ προσώποις ποικιλανθῆς χαρίεσσα καλλιλαμπῆς τερπνότης, καὶ κῆπον ἀστροφύτευτον τὸν οὐρανὸν ἐποίει, οὐ φυτοσκάφος ὁ θεός, ὡς δὲ φυτὰ καὶ βλάσται, ὡς ἄνθη μυριόχροα τὰ τῶν ἀστέρων σέλα. τότε τὸ πρῶτον ἥλιος φαύσας καὶ φωταυγῆσας, φανείς τε κόσμος οὐρανοῦ καὶ κάλλος τῆς ἡμέρας, ἐδούλευσε κελεύσματι τῷ τοῦ πεποιηκότος καὶ μύσας συνετέλεσεν ἡμέραν τὴν τετάρτην. Οὕτω μὲν οὖν τετέλεστο τὰ κατὰ τοὺς ἀστέρας, καὶ τέτακτο μὲν ἥλιος ἀστήρ ἡμεροκράτωρ, τὸ δὲ σελήνης βλέφαρον ἐπύρσευσε τὴν νύκτα. ζῶν δ' οὐδὲν ἐν τοῖς τῆς γῆς ἐστρέφετο πλατείαις, οὐχ ὑγρόπορον, οὐ πεζόν, ἀλλ' οὐδ' ἀεροδρόμον. ἀλλ' ὁ παντέλειος θεὸς τῇ τῶν ὑδάτων φύσει ἰσχὺν ἐνθεῖς ψυχώτριαν καὶ δύναμιν γονίμην, ζῶσαν ψυχὴν ἐκέλευσεν ἐκεῖθεν ἐκραγῆναι ὡς ἐκ γαστρὸς ἀρτιμελὲς ἔμβρυον ὠδινούσης καὶ φορτουμένης τοκετῷ τελειομήνου βρέφους· ὡς σπέρμα γὰρ ἢ τοῦ θεοῦ κέλευσις ἐμπεσοῦσα τὰς ὑγροχεύμονας ῥοὰς ἐποίει πολυγόνους. ἐντεῦθεν τανυπτέρυγες ὄρνεις ἀεροβάται εἶχον ἐλεύθερον πτερὸν εἰς πετασμούς συντόνους, καὶ κούφως ἠλαφρίζοντο πρὸς λιμνασμούς ἀέρος, περιρροίζουντες τὰς αὐτοῦ χύσεις

τάς λεπτοχύτους. οί μὲν μεγαλοπτέρυγες, μεγαλαγκυλοχειλαί, γαμψώνυχες, ὡς βέλεμνα τοὺς ὄνυχας αὐχοῦντες, τομὸν τὸ ράμφος ἔχοντες ὑπὲρ τὰς μαχαιρίδας, οἷς ἔμελλε βρωματισμὸς τὰ κρέα χρηματίζειν καὶ σύντροφα γενήσεσθαι τὰ τῆς σαρκοβορίας, ὀρνεοκράτωρ ἀετός, ἴρηνες ὠμοφάγοι, καὶ πάντες οἷς οὐ χρήσιμον τὸ πῦρ σαρκοφαγοῦσι. ἐντεῦθεν δὲ στρουθάρια λάλα, βοτανηφάγα, μικρότερα, βραχύβια ποικίλως ἐλαλάγουν καὶ λόχμαις ἐτιτύβιζον καὶ δένδρα περιήχουν, ἀκανθυλλίδες μουσουργοί, κόρυδοι, σπῖνοι, ψᾶρες, καὶ πᾶν πτερόν τὰς τῶν ἀγρῶν βοτάνας περιθέον κάκειθεν ἀπραγματέυτον ὄψον ἀβρόν συλλέγον. τότε καὶ θῆρες ἐπὶ γῆς ὤφθησαν φρικαλέοι, λέοντες λασιαύχενες, ἄρκοι, παρδάλεις, τίγρεις, καὶ κάπροι χαυλιόδοντες, εὐρύστερνος ἐλέφας, καὶ κύνες καρχαρόδοντες, πτηνόποδες λαγῖναι, καὶ πᾶν πτηνὸν καὶ πᾶν πεζόν, ὅσον ἐν χερσοβίοις, ὅσον θαλάσση σύμφυλον, ὅσον ὀρεσινόμον. τοσῶνδε ζῶων τὴν ὑγρὰν πληρώσας καὶ τὴν χέρσον ὁ πάνσοφος ὀροφωτῆς τῆς παγκοσμίου στέγης, ναὶ μὴν τὸν ἀχειρόκλωστον χιτῶνα, τὸν ἀέρα, ὃν θεῖων ἐμηρύσαντο δακτύλων λεπτουργίαι, ὡς πόλιν ὀχυρόπυργον πλατεῖαν ἐφαπλώσας τοῖς σαρκοβόροις πετεινοῖς καὶ τοῖς βοτανηφάγοις, ἡμέρας συνετέλεσε τὸ δρόμημα τῆς πέμπτης. Ἐκτὴ δὲ πάλιν ἠῦγαζεν ἡμέρα, ῥοδεόχρους, καὶ κήπευμα καλλίδενδρον θεὸς ἐφυτοκόμει, οὐ σκαφευτρίαις ἐν χερσίν, οὐδὲ γεωμαχούσαις, οὐδὲ παλάμαις φυτουργοῖς, ἀλλὰ τῷ λόγῳ μόνῳ. καὶ δένδρον πᾶν ἀνέτελλε καλλίβλαστον ἐκεῖσε, εὐοσμον, εὐσκιόφυλλον, εὐπέταλον, ἠδύπνου. τίς δ' ἂν τὸ κάλλος τοῦ Ἐδέμ ὑπ' ὄψιν παραστήσῃ; ἐκεῖθεν ὄρχατοι φυτῶν ἦσαν ὀπωροφόρων, ἐνταῦθα φάλαγξ εὐωδῶν δενδράδων ἀειβλάστων· ἐκεῖθεν νεκταρόχυμος ἀνέτελλεν ὀπώρα, ὧδε πρὸς τέρψιν ἔθαλλον οὐρανομήκη δένδρα, πλάτανος ὑδατότροφος, ἀκρότομος ἐλάτη, ὑπερηρμέναί πίτυες, κυπάριττοι, πετέλαι. τὰ πέταλα συνέπιπτον ἀλλήλοις τῶν δενδρέων, οἱ κλῶνες προσεπέλαζον, συνήεσαν οἱ πόρθοι. ἐώκεσαν αὐτόχρομα τῶν δένδρων αἱ φυλλάδες ἀλλήλας ἀγκαλίζεσθαι περιπλοκαῖς φιλτέραις. ἥλιος ἐπεμάρμαιρε, καὶ τοῖς φυτοῖς ἐμπίπτων διέρρει κάτωθεν αὐτῶν ἡρέμα καὶ σποράδην, εἰς ὅσον τὸ συνηρεφὲς ἠνέωκτο τῶν φύλλων. ἔλαμπον ῥόδων καλλοναί, κρίνων ἀντηγύγει χροά· ἄκεντρα δ' ἦν ἀνάκανθα τὰ ῥόδα τηνικαῦτα. ὀπόσον περιπόρφυρον καὶ λευκαυγὲς ἐν ῥόδοις, ὡς ἄστρον ἀκτινοβολοῦν ἀνέτελλε χαμόθεν. ὧδε τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπράσιζε ταῖς πόαις, ἐκεῖθεν ἐκυνάιζεν, ἄλλοθεν ὑπεγέλα. ταῖς δροσοστάκτοις τῶν ἀνθῶν παντοδαπαῖς εὐχροίαις Ζέφυρος ἀπαλόπνοος ἐπέπνει πανταχόθεν, καὶ τῶν ἀνθέων τῆς ὀσμῆς ἐπλήρου τὸν ἀέρα. ἐν μέσοις τούτοις τῆς ζωῆς τὸ δένδρον ἐβλαστήκει, ταῖς χάρισι κατάκομον, καλλίφυλλον, ὠραῖον. ὑδατομήτωρ δὲ πηγὴ κάτωθεν ἀνερρώγει, καὶ τὸ καλλίδενδρον Ἐδέμ ἐπότιζε χωρίον, καὶ τῶν φυτῶν ἐκήπευε τὰς ρίζας καὶ τοὺς πρέμνους, καὶ τῶν ἀνθῶν τοὺς ἀπαλοὺς ἐμόσχευεν ὄρχατους. ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τέσσαρας ἀρχὰς διαιρουμένη γίνεται μήτηρ ποταμῶν τῶν μεγαλοχευμόνων. οἱ ποταμοὶ δὲ τῆ φωνῆ καὶ γλώσσης τῆ τῶν Σύρων Φεισῶν καλοῦνται καὶ Γεῶν, Φοράδ ἐν τούτοις τρίτος, τέταρτος ἐστὶν Ἐδδεκέλ, κατὰ δ' Ἑλλάδα γλώσσαν Γάγγης καὶ Νεῖλος ὁ πολὺς, Εὐφράτης τε καὶ Τίγρης. καὶ Γάγγης μὲν περιπολεῖ γῆς Εὐϊλάτ τοὺς ὄρους (ἐκεῖ χρυσὸς εὐρίσκεται καὶ λίθος ὁ πρασίζων, ὁ δὲ χρυσὸς ἀκίβδηλος καὶ στίλβων καὶ πυρράζων), ὁ Νεῖλος δ' ὁ λευκόρειθρος κυκλοῖ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τὰς λιπαροβώλακας ἀρούρας Αἰγυπτίων εὐτρόφοις ἄρδει ρέυμασι καὶ τίθησιν εὐκάρπους. ὁ Τίγρις δὲ φερόμενος ὡς βέλος μετὰ ῥοίζου, καὶ καχλασμοὺς ἀποτελῶν καὶ ῥόθους βαρυδούπους, τῶν σχοινισμάτων ἔναντι γῆς Ἀσσυρίων τρέχει. Τοιόνδε σκῆνωμα τερπνὸν φυτεύσας καὶ δενδρώσας ἔπλασε καὶ τὸν ἄνθρωπον παντοεργοῖς παλάμαις ἐκ χωματίνου καὶ λυπροῦ καὶ πηλοφύρτου βάρους· πνοὴν δ' ἐνθέμενος ζωῆς τῷ γεηρῷ σαρκίῳ, καὶ τέλειον τὸν ἄνθρωπον ἔμπνουσ δημιουργήσας, καὶ

σύνθετον ἀπὸ ψυχῆς καὶ σώματος ποιήσας, καὶ χάριν δωρησάμενος ἐθελωμήτου γνώμης, καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ πλάσας καὶ κατ' εἰκόνα, ἐγκατοικίζει τῆς Ἑδῆμ τῷ καλλιφύτῳ χώρῳ ὡς ἐν θαλάμῳ μάργαρον, ἄλλον ἐν κόσμῳ κόσμον, μικρὸν μὲν τὸ φαινόμενον ὡς ἐν μεγέθους ὄγκῳ, τῇ δὲ γε τιμιότητι κρείττω πολλῷ τοῦ κόσμου. τοῦτον Ἀδὰμ ὡς ἐκ πυρροῦ χύματος πεπλασμένον ὁ τῆς πηλίνης κεραμεὺς ὠνόμασεν οὐσίας. καὶ θέμενος τοῦ τῆς Ἑδῆμ κάλλους πρωτοπολίτην ἐκ πάντων ὀπωροφαγεῖν ἐκέλευσε τῶν δένδρων, τῷ δὲ φυτῷ τῆς γνώσεως μὴ χεῖρας ἐπιβάλλειν. τότε καὶ πᾶν χειρόηθες καὶ πᾶν ἡμερονόμον καὶ πᾶν ἐκτοπιζόμενον εἰς λόχμας πολυξύλους ἤγαγε ζῶον πρὸς Ἀδὰμ, πεζόν, αἰθεροπόρον, ὡς σχοῖεν κλήσεις παρ' αὐτοῦ ταῖς φύσεσι προσφόρους. ἤγετο λέων δαφεινὸς χαιτήεις ταυρολέτωρ, ἄρκτοι βλοσυροβλέφαροι, παντόστικτοι παρδάλεις, ἔλαφος ποικιλόδερμος, δασύκερκος ἀλώπηξ, ἐλέφας εὐρυμέτωπος, τὴν προνομαίαν σείων, δασύπους κολοβόκερκος, κερατοπλήκτωρ ταῦρος· ἤγετο πέρδιξ ἐρυθρὸς τοὺς πόδας καὶ τὸ ράμφος. οἱ ψᾶρες οἱ μελάμπεροι τὸ πτίλον ἐπεσόβουν καὶ χαλαζώματά τινα λευκότητος ἐφόρουν. τὸ κάλλος ἐπεδείκνυτο ταῶς ὁ χρυσοπτέρυξ. ἔλαμπε βάμμασι πολλοῖς, ἐχρῦσιζε τὸ πτίλον, ἔστιλβεν ἀλουργόχροον ἐν τῷ ταῶν χρώμα· ἐπὶνθει μέσον καὶ χρυσὸς ὡς ὀφθαλμὸς μαρμαίρων, καὶ κῆπον πτεροφύτευτον εἰργάζετο τὸ ζῶον. ἐκύκλουν πάντα τὸν Ἀδὰμ ὡς περ δεσπότην δοῦλοι· ἐθώπευον ὑπέτρεχον ἔσαινον τὸν γενάρχη. ὁ δὲ κατέψα ταῖς χερσὶ τὰ δύσμαχα θηρία ὡς ἀρτιτόκους νεαροὺς ἄρνας γαλακτοφάγους, καὶ τοὺς ἐκ τούτων οὐδαμῶς ὑπέτρεμε κινδύνους· ἡ γὰρ σοβὰς καὶ πονηρὰ καὶ θερμουργὸς κακία οὐδέπω κατεχόρευσε καρδίας τῆς ἐκείνου. οὕτως οὐδὲν τῆς ἀπαθοῦς ψυχῆς κατακαυχᾶται, οὐ θῆρ, οὐ πῦρ, οὐ ποταμοῦ μεγαλοδούπου θράσος, ἂν βασιλεύης τῶν παθῶν, ἂν ἀμαρτίας ἄρχης, καὶ βασιλίσκων καὶ δεινῶν σκορπίων ἐπιβῆση, καὶ ταπεινώσεις λέοντα, καὶ τίγριν ἡμερώσεις. Ἐν τούτοις ὑπνώσεν Ἀδὰμ, ἀλλὰ πικρίας ὑπνον, ὑπνον ἀρχὴν καταστροφῆς καὶ παντολήθρου φθόρου. ἤψατο τούτου τῆς πλευρᾶς καθεύδοντας ὁ κτίστης, ἔλαβε ταύτην, ἔπλασεν ἐντεῦθεν τὴν γυναῖκα. Ἀδὰμ δ' ὁ χωματόπλαστος, ὁ πρῶτος ἐν ἀνθρώποις, Εὐᾶς τῆς παντομήτορος γέγονε πλευροπάτωρ. ἔνδοθεν οὖν τοῦ τῆς τρυφῆς χώρου διέζων ἄμφω ὡς ἄσαρκοι, μὴ φέροντες φροντίδας φιλοῦλους, ὡς μηδὲ περικεῖμενοι σώματος ὅλως βάρους. ἀμφοῖν δὲ τούτοις ὁ θεὸς πάλιν ἐνομοθέτει. "ὦ γηγενεῖς καὶ τῆς Ἑδῆμ ταύτης πρωτοπολῖται, ἅπαντα ταῦτα τῆς ὑμῶν χάριν παρήκται χρείας· πρὸς τὴν ὑμῶν ἀπόλαυσιν πάντα δενδροκομεῖτε. ἀπάντων οὖν κορένυσθε, πάντων κατατρυφᾶτε. τοῦτο δὲ μόνον βλαβερὸν τῆς γνώσεως τὸ ξύλον· τοῦτο καὶ μόνον φεύγοιτε, τούτου μὴ ψαύσητέ μοι. ἡ ψαῦσις φέρει τὴν φθοράν, καὶ τὴν χολὴν ἢ γεῦσις. ἂν τούτου μόνου γεύσησθε, πτώμα πεσεῖσθε μέγα· πικρῶς γὰρ ὀπωροδοτεῖ καὶ θάνατον ἐκφύει. ἂν τοῦτό μοι φυλάξησθε, φεύξησθε κέντρον πότμου καὶ πλατυσμὸν κερδάνησθε ζωῆς ἀκαταλύτου." Ἦν ταῦτα, καὶ πεφόβησαν τὸν λόγον οἱ γενάρχαι, τὴν ἀπειλήν ὑπέτρεμον, ὑπέφρισσον τὸ ῥῆμα, καὶ τὸ φυτὸν ὡς ἔχθιστον ἀπὸ ψυχῆς ἐστύγουν. ἀλλ' ὁ Σατὰν ἐβάσκαινεν, ἔβρυχε τοὺς ὀδόντας, ὡς ἀφριστῆς ἐθύμαιεν, ὡς ἀγριόδους κάπρος. βλέπειν οὐκ ἔφερον αὐτοὺς βιοῦντας ὡς ἀγγέλους. καὶ τοίνυν ὄργανον αὐτοῦ τῆς κακομηχανίας τὸν ὄφιν τὸν δολόμητιν καὶ σκολιὸν εὐρίσκει. θωπεύει τὴν προμήτορα, δείκνυσι τὴν ὀπώραν, καλὴν ἰδεῖν, ἐπέραστον, γεύσασθαι νεκτάρεαν. εἶδεν ἐκείνη τὸν καρπὸν· ἦν ὁ καρπὸς ὠραῖος, χαρίεις ἦν εἰς ὄρασιν καὶ κάλλιστος εἰς γεῦσιν. ὑπέσαινε τὴν ὄρασιν, ἔθελγε τὴν καρδίαν, ἐφκει θελξικάρδιον γλυκυθυμίαν στάζειν. ἔδειξε τοῦτον ὁ Σατὰν, καὶ τὸν τοῦ δόλου σκύφον ἐπέχρισε γλυκάζοντι μέλιτι κολακείας. εἶρπυσε δράκων ὁ δεινός, ἐσύριξεν ὑπούλως. "ἂν τούτου γεύσησθέ" φησι "τοῦ καλλικάρπου ξύλου, ἂν μόνον προσενέγκητε στόματι τὴν ὀπώραν, κύκλοι διανοιγῆσονται βλεφάρων

ὕμετέρων, καὶ χρηματίσετε θεοί, καὶ γνώσεσθε τὰ πάντα." ἤκουσε τούτων ἡ γυνή, προσέσχε τῇ θωπεΐᾳ, ἠττήθη τοῦ γλυκάζοντος, ἠττήθη τῶν χαρίτων, αἱ τοῦ καρποῦ τὸ πρόσωπον ἠγλαΐζον τῷ κάλλει. ἔλαβεν, ἀπεγεύσατο, δέδωκε τῷ συννόμῳ. ἔφαγον ἄμφω τοῦ καρποῦ, μετέσχον τῆς ὀπώρας, παρήκουσαν τῆς ἐντολῆς, ἔφαγον ἐκ τοῦ ξύλου, καὶ παρὰ πόδας τὸ κακὸν αὐτοῖς ἐπηκολούθει. ἠνοίγησαν τὰ βλέφαρα, κατείδον τὴν αἰσχύνην, ἐπέγνω τὴν γυμνότητα καὶ τὴν ἀσχημοσύνην. ἐντεῦθεν ὑπεδύοντο τὰς βαθυσκίους λόχμας, ἐπέτρεχον τὰ λάσια καὶ τὰ πυκνὰ τῶν δένδρων, ἔρραψαν περιζώματα φύλλων ἐκ παχυφύλλων, ὑπὸ φυτὸν κατέφυγον, ἔδραμον ὑπὸ σκέπην, χανεῖν αὐτοῖς ἐπηύχοντο τὴν γῆν πλατὺ τὸ στόμα. ἐπέγνω ταῦθ' ὁ φυτουργὸς τῶν εὐκηπεύτων δένδρων, ἐπέστη δραπετεύουσι τοῖς ἀρχηγοῖς τοῦ γένους, ὠνείδισε τὴν ἄγνοιαν, ἐκάκισε τὴν πλάνην, καὶ τί μακρὰ λογολεσχεῖν; ἀπήλασεν ἐκεῖθεν, ἐκόλασεν ἐργώδεσι βαρεῖαις ἐργατείαις. τὴν γῆν τὴν ζωοθρέπτειραν ἠπέιλησεν ἐκφύειν ἄκανθαν κνίζουσαν αὐτοῖς, τριβόλους ὀξυκέντρους. ὠδίνας ἐπηράσατο δριμεΐας μογοστόκους Εὐὰ τῇ πρωτομήτορι τῇ πρωτοπαθησάσῃ. Καὶ τοίνυν ὁ ταλάντατος καὶ δύσποτμος γενάρχης, ἀπελαθῆναι δυσκλεῶς ἐκεῖθεν δυστυχήσας, κατώκησεν ἀπέναντι τοῦ τῆς τρυφῆς χωρίου. καὶ δερματίνην ἐνδυθεὶς σαρκὸς ἀντιτυπίαν καὶ γνοὺς τὴν Εὐὰν ἐμπαθῶς Ἀβέλ γεννᾶ καὶ Κάϊν. καὶ Κάϊν μὲν ἀυλακισμοῖς προσεῖχε πεδιάδων καὶ τὰς ἀρούρας ἔσπευδε ποιεῖν ταυροπολεύτους, ὁ δ' Ἀβέλ ὁ νεώτερος ποιμαντικὴν μετήει. προσῆξεν οὖν ἐκάτερος τὰς ἀπαρχὰς τῶν πόνων. καὶ τοῦ μὲν Ἀβέλ ὁ θεὸς προσήκατο τὰ δῶρα ὡς προσενέγκαντος ὀρθῶς καὶ τεθεραπευκότος, τοῖς δὲ δωροφορήμασι τοῦ Κάϊν οὐ προσέσχε. τὸ πρόσωπον συνέπεσεν ἐντεῦθεν τὸ τοῦ Κάϊν. τὸν Ἀβέλ ὑπεβλέπετο βλεφάροις μισαδέλφοις, καὶ τῷ μηδὲν πικράναντι μηδὲ λελυπηκότι ἐπενεγκεῖν ἐσκέπτετο παλάμας φονευτρίας· τὴν γὰρ τοῦ φθόνου κάμινον βρέμουςαν εἶχεν ἔνδον. τοῦτο καὶ δὴ τετόλμηκε, φεῦ ἀπανθρώπου γνώμης! καὶ τοὺς θεσμούς οὐκ αἰδεσθεῖς οὓς αἰδοῦνται καὶ θῆρες, τὸν ἀδελφὸν παρέπεμψε ταῖς τοῦ θανάτου γνάθοις. ὀργίλως εἶδεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ἀδελφοκτόνον, ἀραῖς ὑπέβαλεν αὐτὸν ταῖς παλαμναιοτάταις. ἐντεῦθεν Κάϊν ἐλασθεῖς τῆς πρώτης παροικίας καὶ γῆν πολλὴν ἐπιδραμῶν ἔπηξε τὰς αὐλαίας ἔνθα καλὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐκείνου κατεφάνη, καὶ πρῶτος ἐπενόησε πόλεις ὀχυροπύργους. νηχύτου γενομένου δὲ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ὀδίταις ἐπετίθετο, ληστεΐαις ἐπεχείρει, ἐσκύλευε, διήρπαζεν, ἔχραινεν χεῖρας φόνους. Ὡς δ' εἶχον ἀπαρακλήτον τὸ πένθος οἱ γενάρχαι, ἐκ παλαμῶν φονοεργῶν Ἀβέλ ἀπολωλότος, τὸν Σὴθ αὐτοῖς τὸν δίκαιον θεὸς ἀντιδωρεῖται, ὃς ἔθηκεν ὀνόματα τοῖς οὐρανίοις ἄστροις. Ἐντεῦθεν ὡς βαθύρριζον δένδρον ἡ θνητὴ φύσις εἰς πληθυσμὸν καὶ πλατυσμὸν ἐληλακυῖα πλείω εἰς πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἦν διασπειρομένη, καὶ πάντῃ περιτρέχουσα πᾶσαν ἐπλήρου χθόνα. ἐκκυλισθεῖσα δὲ λοιπὸν εἰς παρανόμους πράξεις εἰς πᾶν ἐφέρετο κακὸν ὡς ἵππος εἰς πεδίον, ὡς εἰς τὸ καταντὲς τροχός, κατὰ πρानοῦς ὡς ὕδωρ, ἕως εἰς βόθρον δυσσεβοῦς πλάνης καταρραγεῖσα θεοποιεῖν κατήρξατο καὶ σέβειν τὰ στοιχεῖα καὶ τὴν τιμὴν ἀντὶ θεοῦ τοῖς κτίσμασι προσφέρειν. Ἦν δὲ τις Νῶε δίκαιος ἐν τοῖς τοῦ Σὴθ ἐγγόνοις, ἕνατος ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀδάμ τοῦ πρωτοπλάστου. ὃς μετιῶν τῆς ἀρετῆς τὴν ἐννομοπραγίαν, καὶ τὴν κακίαν ἐκ ψυχῆς ἀποστύγων καὶ φεύγων, τοὺς φαυλοεργούς καὶ δυσσεβεῖς ἔσπευδε σωφρονίζειν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔπειθεν αὐτοὺς τῶν φαύλων ἀποσχέσθαι, μετέστη μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἔνθα τὸ πρῶτον ἔφυ, μέτοικος δὲ γενόμενος ἄλλοδαποῖς ἐν ὄροις τὴν ὕμνουμένην κιβωτὸν ὠρίσθη τεκτονῆσαι καὶ ζῶον ἅπαν ἐν αὐτῇ χερσοῦργον ἐγκλεῖσαι, ὡς σπέρμα χρηματίσαιεν καὶ ζῶπυρον τοῦ γένους. ἐπέισθη Νῶε τῷ θεῷ, τὸ κελευσθὲν ἐποίει, ξυλοστεγεὲς εἰργάζετο τῆς κιβωτοῦ τὸ κύτος, μυρίου ἐνδον ἔλιγμοὺς λαβυρινθῶδεις φέρον. καὶ Νῶε μὲν ἐνέθετο τῇ κιβωτῷ τὰ ζῶα, ποντογενῆ,

χερσογενῆ, πτηνά, πεζοποροῦντα· ὁ δὲ θεὸς τὰ στέγαστρα τῶν οὐρανῶν ἀνοίξας ὄλας ἐκεῖθεν ὑετῶν κατήγαγε θαλάσσας, ἐκάλυψε τὰς κορυφὰς τῶν βαθυκρήμνων λόφων, ἔκρυσσε γῆς τὸ πρόσωπον, ἐκάλυψεν ἀρούρας. τὸ πᾶν ὁμοῦ συγκέχυτο, κεκοίνωτο τὰ πάντα. ἦσαν ὑδατοπόνηστα τῶν δένδρων τὰ στελέχη, τοῖς ὑψιλόφοις ὄρεσιν ἐπέλαζον ἰχθύες. ὁ λέων ὑδατόκλυτος, ὁ θύννος ἐν τῇ χέρσῳ, ἅπαν ὑδατοφόρητον ἦν τηνικαῦτα ζῶον, ἀεροδρόμον, χέρσυρον, εὐπτερον, πεζόπορον. καὶ πάντα συμποντούμενα τοῖς βαθυρρόθοις ὄμβροις ἐν ὕδασι ἀπέπνεον, οἰκτρῶς ἀπενεκροῦντο, καὶ τοῖς ὑγροῖς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐναπεφύσων. ἀπλῶς εἶπεῖν, ὡς ἐν βραχεῖ, καθάπερ ὑπὸ σκότους πάλιν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἀόρατον κατέστη, τὸ τοῦ φωτὸς πρωτόγονον πάλιν ἐκράτει χάος, καὶ πάλιν ὑδατόλουτος ἡ ζωοθρέμμων χέρσος. καὶ θῆρες μὲν ἐφέροντο νεκροὶ πελαγωθέντες· ἀνθρώπων δὲ πηλογενῶν ἡ πᾶσα γεναρχία ἄσπετον ὕδωρ σπάσασα καὶ καταποντωθεῖσα, ὡς πλοῖον ὑγροκέλευθον, ὡς θαλασσόπλου σκάφος, κόνις ἐπέπλεε κωφῆ τὰ τῶν ὑδάτων νῶτα. Νῶε δὲ μόνος ὑποδύς τὴν ζωοφόρον στέγην ὡς ναύτης ἀθαλάττευτος ἔνδον ἐναυστολεῖτο, σπέρμα τοῦ γένους ἐν μικρῷ τῷ ξύλῳ διασώζων, οὐ κώπας ἐπαγόμενος, οὐ κάλωας, οὐ λαίφη. τῷ Νῶε δὲ συνέπλεον υἱοὶ καὶ θυγατέρες, γυνή, γυναῖκες τῶν υἱῶν, νυμφίοι θυγατέρων. ἦσαν δὲ κλήσεις τοῖς υἱοῖς Σὴμ τε καὶ Χάμ Ἰάφεθ. ὡς δ' ὑπελώφησεν ἡ πρὶν καταφορὰ τῶν ὄμβρων καὶ πάλιν ὤφθησαν αἱ πρὶν κλυσθεῖσαι πεδιάδες, ἐξέθορε τῆς κιβωτοῦ σὺν τοῖς παισὶν ὁ Νῶε, καὶ ζῶον πᾶν ταυτοστεγὲς τῷ Νῶε συνεξήει. καὶ πάλιν κόσμος δεύτερος, πάλιν γενάρχης ἄλλος, καὶ πάλιν ἅπασα ψυχὴ πρὸς αὐξὴν ἐπεδίδου. Ἐκ γοῦν τῆς πρώτης πλάσεως Ἀδάμ τοῦ πρωτογόνου μέχρις αὐτοῦ κατακλυσμοῦ συμβάντος ἐπὶ Νῶε πρὸς δισχιλίους ἔτεσι δις ἑκατὸν παρήλθον, σὺν ἄλλοις τεσσαράκοντα καὶ δύο πληρεστάτοις. Ἀπέγονοι δ' ἐγένοντο τοῦ Νῶε τοῦ δικαίου, σὺν ἄλλοις ὑψηλόφροσιν ἐγγόνις ἀπεκγόνοις, Μεσρέμ ὁ δευτερότοκος τοῦ Χάμ υἱοῦ τοῦ Νῶε, Νεβρώδ τε γίγας, ὁ πολὺς τῆ τῆς χειρὸς ἰσχύϊ. Μεσρέμ μὲν οὖν κατώκησε τὴν τῆς Αἰγύπτου χώραν, ἀφ' οὗπερ καὶ τὴν Αἴγυπτον φασὶν ὀνομασθῆναι (τὸ γὰρ Μεσρέμ Ἑβραϊκῶς Αἴγυπτον ἐρμηνεύει), ὁ δὲ Νεβρώδ κακώκησεν εἰς χώραν προσαρκτίαν, τὴν ἐξ Ἀσοῦρ τοῦ Σὴμ παιδὸς κληθεῖσαν Ἀσσυρίαν· ὃς τοὺς ἀνθρώπους ἔπεισε τὸν κτίστην ἀθετῆσαι, καὶ πρῶτος παρηνόμησεν εἰς τὸν πεπονηκότα, καὶ πρῶτος ἐφρυάξατο κατὰ θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ τὴν τιμὴν τὴν τῷ θεῷ προσήκουσαν, ὡς θέμις, εἰς ἑαυτὸν ἠθέλησε μετενεγκεῖν ἀφρόνως. καὶ σύμβουλος ἐγένετο πρὸς τὴν πυργοποιίαν, ὡς ἂν ἀμύναιτο θεόν, εἰ πάλιν βουληθεῖη κατακλυσμὸν ἐπενεγκεῖν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. οἱ γοῦν πεισθέντες ταῖς αὐτοῦ ματαιαῖς συμβουλίαις οἰκοδομεῖν μὲν ἤρξαντο τὸν πύργον τῆς Χαλάνης ὑπερνεφῆ, μετέωρον, ὑπέρμεγαν εἰς ὕψος, αὐτῇ σχεδὸν ἐγγίζοντα τῇ σεληναίᾳ σφαίρᾳ, τὸ δ' ἔργον οὐκ ἐτέλεσαν τῆς ματαιοπονίας· ὁ γὰρ θεὸς συνέχεε τὰς γλώσσας τῶν κτιζόντων, κάντεῦθεν διεσπάρησαν ἄλλος εἰς ἄλλον τόπον. Ἐβερ δὲ μόνος τῆς πληγῆς ἐλεύθερος ὑπῆρξεν· οὐ γὰρ συγκατετίθετο τοῖς ματαιοπραγοῦσιν. ὁ μὲν οὖν τόπος ἔλαχεν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομασθῆναι Βαβυλῶν ἢτοι συγκεχυμένη· τὸ γὰρ Βάβελ τὴν σύγχυσιν Ἑβραϊστὶ σημαίνει· ἐκεῖ γὰρ συνεχύθησαν πυργοκτιστῶν αἱ γλώσσαι. εἰς πληθυσμὸν δὲ φθάσαντος τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καὶ βασιλεὺς μετὰ μικρὸν γέγονεν Αἰγυπτίοις, καὶ πρῶτοι βασιλεύεσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι κατήρξαντο, καὶ τοῦ φορολογεῖσθαι. τὸ βασιλεύεσθαι δ' αὐτοὺς ἔσχεν ἀρχὴν, ὡς λόγος, ἑπτὰ καὶ μόνον γενεῶν παρελθουσῶν ἀνθρώποις μετὰ τὴν ὑδατόρροϊαν, ὑφ' ἧς τὸ πᾶν ἐφθάρη. ἐντεῦθεν παρηνόμησε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸς ἀθέσμους ἔβλεψε πράξεις καὶ βδελυρίας, σφαγὰς ἀνδροκτασίας τε, φόνους, ἀκολασίας. ταῖς ἀρπαγαῖς ἐπέχαιρον, ἐτέρποντο μοιχεύειν, καὶ πᾶσαν ἐπετήδευον ἐπίνοϊαν κακίας, ἐλήστευον, διήρπαζον,

ἔκλεπτον, ἔμοιχῶντο, καὶ τελευταῖον ἔβλεψαν πρὸς εἰδωλολατρείαν. Σερούχ δὲ πρῶτος ἤρξατο χρῆσθαι γλυπτοῖς καὶ στήλαις, ὄγδοος ὢν ἀπόγονος τοῦ Νῶε τοῦ δικαίου. οὗτος οὖν πρῶτος ὁ Σερούχ τιμῶν τοὺς παλαιτέρους ὡς ἀγαθῶν ἐφευρετάς, ὡς ἰσχυροὺς ἐν μάχαις, ὡς τῆς σοφίας ἀρχηγούς, ὡς ἐμπειροπολέμους, εἰκόνας κατεσκεύασεν, ἀγάλματα καὶ στήλας, δῆθεν ὡς εἰς ἀνάμνησιν καλῶν τῶν ἐξ ἐκείνων. ὅπερ μὴ γνόντες οἱ πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων, μὴ καταστοχασάμενοι Σερούχ τῆς διανοίας, ὡσπερ θεοὺς ἐτίμησαν τὰς στήλας τὰς ἀψύχους καὶ προσεκύνησαν γλυπτοῖς ἀνθρώπων χειροκμήτοις. ἐντεῦθεν εἰς ἀλλόκοτον θρησκείαν ἐκτραπέντες θρησκευεῖν ἐπενόησαν ἄλλοι θεοῖς ἄλλοίοις. Αἰγύπτιοι δ' ἐξώκειλαν πάντων τῶν ἄλλων πλέον, καὶ τὴν θρησκείαν ἤγαγον ἄχρι καὶ τῶν γελοίων. ἐντεῦθεν ἐσεβάσθησαν αἰλούρους καὶ πιθήκους, ἴβεις καὶ τράγους βόας τε, κύνας καὶ κροκοδείλους καὶ τᾶλλα προσοχθίσματα τῆς σφῶν φρενοβλαβείας. πάντων δ' ὑπερφερέστερον τῶν ἄλλων θρησκευμάτων τὸν Ἄπιν ἐσεβάζοντο, βοῦν τελοῦντα πολύχρουν. ἡνίκα γὰρ ἐγίνετο βοῦς παρ' αὐτοῖς τοιοῦτος, ἐπὶ τῇ γλώττῃ σήμαντρα φέρων καὶ πρὸς τῇ κέρκῳ κὰν τῷ μετώπῳ μίμημα σελήνης διχοτόμου, ἐχόρευον, ἐόρταζον, ἐτέλουν πανηγύρεις ὡς ἐνδημήσαντος θεοῦ τοῦ καινοπρεπεστέρου. κάκεινον μὲν ἐφάτιζον ἀφθόνοις πανδαισίαις, αὐτοὶ δὲ διημέρευον ἐν πότοις καὶ χορείαις. εἰς πλέον προκοπούσης δὲ τῆς εἰδωλομανίας καὶ σύμπαν γένος ἤλασεν εἰς πλάνην τὴν ἐσχάτην. ἀλλ' ἐπαναληπτέον μοι τὰ περὶ βασιλείας. Παρ' Αἰγυπτίους βασιλεὺς πρώτοις ὑπῆρξε πάντων· καὶ μαρτυρεῖ τῷ πράγματι ῥῆσις γραφῆς τῆς θείας. λιμοῦ καταλαβόντος γὰρ τὴν χώραν τὴν Χαλδαίων Ἀβράμ ὁ θεῖος ὁ πολὺς γέγονε μετανάστης καὶ τὴν συγγένειαν λιπῶν εἰς Αἴγυπτον μετῆρεν, ὡς ἀποτρέψαιτο λιμοῦ τὴν φθαρτικὴν πυράγραν, τοῖς ζωαρκέσιν ἐντυχῶν ἐκεῖ δαφιλεστέροις. συνῆν δ' αὐτῷ καὶ γαμετὴ πρὸς ξένην στελλομένῳ Σάρρα χαριτοπρόσωπος καὶ περικαλλεστάτη. οἱ τοίνυν θεραπεύοντες ἐκεῖ τὸν βασιλέα (ἦν δ' Ἀβιμέλεχ βασιλεὺς τότε τῶν Αἰγυπτίων) ἰδόντες κάλλει λάμπουσαν τὴν Σάρραν ἀσυγκρίτῳ καὶ τόσον ὑπερέχουσαν γυναιῶν Αἰγυπτίων ὅσον ἀπάντων τῶν ἀνθῶν τὸ ρόδον ὑπερέφει, τῷ βασιλεῖ προσήνεγκαν ἐρωτοληπτουμένῳ. ὁ δ' Ἀβιμέλεχ κατιδὼν ὄλως ἑάλω ταύτης, καὶ τάχ' ἂν ἐβεβήλωσε τὸ λέχος τοῦ δικαίου, εἰ μὴ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα τιμήσας πληγαῖς βαρείαις ἤτασε νύκτωρ τὸν βασιλέα καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς προσγενεῖς καὶ τοὺς δορυφοροῦντας. μετ' οὐ πολλὰς δὲ γενεὰς ἀρχῆς τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀβραὰμ ἤρξε τῶν Ἀσσυρίων Βῆλος ἀνὴρ ὁ βριαρός, ὁ κραταιόχειρ γίγας, ὃν ὡς θεὸν ἐτίμησαν οἱ πεφρακισμένοι καὶ Κρόνον μετωνόμασαν. οὗτος δ' ὁ Κρόνος ἔσχε γυναῖκα τὴν Σεμίραμιν τὴν λεγομένην Ῥεάν. τῶν Αἰγυπτίων τοιγαροῦν ἡ καταδυναστεία καὶ κράτος τὸ βασιλεῖον καὶ τὰ τῆς ἐξουσίας μέχρις ἐτῶν διήρκεσε χιλίων πληρεστάτων καὶ πρὸς τρισὶν ἐξήκοντα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. τὴν βασιλείαν πάλιν δὲ τοῦ γένους Ἀσσυρίων χίλι' ἔτη ἐμέτρησαν, καὶ σὺν αὐτῇ παρῆλθον τρεῖς ἑκατὸν ἑνιαυτοὶ μέχρι Σαρδαναπάλου. Ὁ Κρόνος τοίνυν συνοικῶν τῇ γαμετῇ τῇ Ῥεά σὺν ἄλλοις ἔτεκε πολλοῖς υἱοῖς καὶ τὸν Νινύαν, ὃν Νινευὶ δομήτορα φασὶ τῆς θρυλουμένης. μετὰ μικρὸν ὁ Κρόνος δὲ λιπῶν τὴν Ἀσσυρίαν πρὸς τὴν τῶν Ἄφρων ἔδραμε χώραν τὴν ἐσπερίαν. ὁ δὲ Νινύας ἔλαβε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα εἰς γαμετὴν καὶ σύνοικον ἐξ ἐρωτομανίας, ἔρον νοσήσας ἀσελγῆ καὶ παρὰ φύσιν ἔρον, καὶ Σεμίραμιδος αὐτῆς τοῦτο συνθελήσασθαι· ἐξ οὗ καὶ νόμος γέγονε παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις μητρογαμεῖν καὶ τοὺς δεσμούς τῆς φύσεως συγχέειν. τὸ πρᾶγμα δὲ τὸ μυσαρὸν τοῦτο καὶ βδελυκτέον ἐξ Ἀσσυρίων ὀρμηθὲν μετέβη καὶ πρὸς Πέρσας. Ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου δὲ Σέσωστρις ἐν τοῖς τότε μεγαλυνθεῖς καὶ κρατυνθεῖς ὑπὲρ τοὺς πρώην πάντας οὐχ ἰκανὸν ἐνόμισεν ἄρχειν Αἰγύπτου μόνης, καὶ δὴ στρατὸν συναγαγὼν ἐκ πάσης φυλαρχίας, δορατιστὰς καὶ πελταστὰς,

βελεμνοτοξοφόρους, θωρακοφόρους, αἰχμητάς, ἄνδρας ἀρειμανίους, καὶ προσλαβῶν συμμαχικὸν ἐκ τοῦ τῶν Οὐννων ἔθνους, καὶ προσεταιρισάμενος ἐν δώροις σύμπαν γένος, πάσης κατέδραμε τῆς γῆς, καὶ μᾶλλον τῆς Ἀσίας, καὶ πάντας κατηνάγκασε φόρους αὐτῷ προσφέρειν. καὶ καθελὼν τοὺς πανταχῆ δυνάστας καὶ σατράπας καὶ ταγματάρχας ἰσχυροὺς καὶ κραταιοὺς στρατάρχας ὑπὸ τὴν ζεύγλην ἤγαγεν αὐτοῦ τῆς ἐξουσίας. ἐνέπλησε λαφύρων δὲ καὶ σκύλων τοὺς συμμάχους, τοῖς Οὐννοις δ' ἐχαρίσατο τὴν γῆν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ Πάρθους μετωνόμασε τοὺς Οὐννους ἦτοι Σκύθας. καὶ νικητῆς ἀνέζευξεν ἐν ἔτεσιν ἑννέα σύμπασαν χειρωσάμενος Ἀσίας ἔθναρχίαν. ἐφ' οὗ καὶ τὸ βασιλείον κράτος τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ μικρὸν ἀπώλεσεν ἢν εἶχε δυναστείαν. ὡς δ' ἤρπασε καὶ Σέσωστριν θάνατος ἐκ τοῦ βίου, τοῖς Ἀσσυρίοις ἦνθησε πάλιν ἡ βασιλεία ὡς δένδρον ὑπὸ τοῦ πικροῦ κρυσταλλωθέν χειμῶνος καὶ μαρανθὲν καὶ νεκρωθέν, καὶ πάλιν ἀναζήσαν παραδραμόντος τοῦ δεινοῦ τῆς χειμερίας ὥρας. τοῖς Ἀσσυρίοις τοιγαροῦν πάλιν ἡ σκηπτουχία πρὸς τὴν προτέραν ἔφθασε τῆς τύχης εὐκληρίαν, ἕως ὁ Σαρδανάπαλος ἤρξε τῶν Ἀσσυρίων, γάστρις ἀνὴρ καὶ τρυφηλός, λαγνὸς καὶ γυναικίαις, ὃς ἐκθηλύνας ἑαυτὸν καὶ γυναιξὶ συγκλείσας ὑπέγραφε τὸ πρόσωπον, ἔβαπτε τὰς ὀφρύδας, ἐξύρα καὶ τὸ γένειον μέχρις ἐπιδερμίδος, ἐδείκνυ καὶ τὰς παρειὰς ἐψιμμουθιωμένας, καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον ἀπλῶς εἶχεν ἐξηλλαγμένον, καὶ μάχλος ἦν καὶ μαλακός, χαῦνος καὶ θηλυδρίας. μόνης τρυφῆς ἐφρόντιζε, μόνης ἀβρᾶς τραπέζης· συνήσθιε συνέπινεν εὐνούχοις καὶ μαχλάσι, καὶ πᾶς ὁ βίος ἦν αὐτῷ πλήρης ἀκολασίας. αὐτὸς μὲν οὖν συγκέκλειστο σὺν γυναιξίν ἀσέμνοις, ἀθέατος ἀόρατος ἄρχουσιν ιδιώταις, θερμοῖς λουτροῖς ἐνευπαθῶν καὶ μαλακοῖς ἀμφίοις· διώκουν δὲ τὰ πράγματα τούτῳ τῆς βασιλείας οἱ στρατηγοὶ τῶν πόλεων, ἐθνάρχει καὶ χωράρχαι. οὕτως ἐβίου μαλακῶς, οὕτως ἐκλύτως εἶχεν, ἕως εἰς βόθρον ἑαυτὸν ἤγαγεν ἀπωλείας καὶ συναπόλεσεν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς βασιλείας. Ἀρβάκης γὰρ ὁ στρατηγὸς πολλάκις ἰκετεύων τὸν Σαρδανάπαλον ἰδεῖν καὶ στήναι πρὸ προσώπου (οὐποτε γὰρ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδ' ἐν ὄνειροις), καὶ τὰ πολλὰ μὲν ἀστοχῶν πρὸς τὸ πεποθημένον, μόλις δ' εὐρῶν ὡς ἔρμαιον τὸ τοῦτον ἱστορῆσαι, ὡς εἶδεν, ὡς ἑώρακεν ἐψιμμουθιωμένον ἄτριχα λειοπόγωνα γυναικοπροσωπίαν, πορφύραν διαζαίνοντα μετὰ τῶν κορασίων, εὐνούχοις τε συμπαίζοντα καὶ συνασχημονοῦντα, καὶ μαλακὸν καὶ παντελῶς ἀνάξιον τοῦ κράτους, ἀγανακτήσας ἔπαισεν αὐτόν ἐγχειριδίῳ, καὶ τῶν ἐγκάτων ὤθησε μέχρις αὐτῶν τὸ ξίφος, καὶ θάνατον ἐπότισε καὶ κύπελλον ὀλέθρου τὸν μέχρι τότε τρυφηλῶς ἐκδεδιητημένον καὶ τοῖς κρατῆρσι χαίροντα μέχρι τοῦ περιόρθρου. οὕτως ἐκεῖνον ἔκτεινεν ὁ στρατηγὸς Ἀρβάκης, δεινοπαθῶν εἰ λέγοιτο δοῦλος ἀνδρὸς τοιοῦτου. Ἄλλοι δ' οὐχ οὕτω γράφουσι τὰ τοῦ Σαρδαναπάλου, λέγουσι δ' ὡς ἀκούσαντες οἱ πρόσοικοι Χαλδαῖοι χοιρόβιον αὐτόχρομα τυγχάνειν καὶ κτηνώδη τὸν Ἀσσυρίων κράτορα τὸν Ἀνακунδαράξου, ὀρχηστοφιλοπαίγμονα, ζῶντα γυναικομίμως, αὐτοῦ καταφρονήσαντες ὡς μαλακοκαρδίου, ἐπήλθον ἐκστρατεύσαντες ἐν βριαρᾷ δυνάμει, καὶ συμπλακέντες τῷ στρατῷ τῷ τοῦ Σαρδαναπάλου (κάκεῖνος γὰρ ἀναμαθὼν τὴν τόλμαν τῶν Χαλδαίων οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλ' ἔπεμψεν ἄνδρας ἀξιωματικούς) ἐτρέψαντο τὸν στρατηγόν, ἠττησαν κατὰ κράτος, καὶ νικηθεὶς ὁ στρατηγὸς ἔφευγεν ἀνὰ κράτος. ὅπερ ὡς ἔγνω δείλαιος, ἀπορηθεὶς ἐκ πάντων, πυρὰν ὑψήψε λιπαρὰν ὑλαὶς ἀφθόνοις θρέψας, καὶ τὰς χρυσᾶς συναγαγὼν καὶ λιθοστρώτους κλῖνας καὶ τοὺς ποικίλους στολισμοὺς καὶ τάλαντα χρυσοῦ καὶ πᾶν ἀπλῶς βασιλείον ὅσον ἐν ἱματίοις, ὅσον ἐν σκεύεσι χρυσοῖς, ἐν λίθοις, ἐν μαργάροις, κατὰ πυρᾶς ἠκόντισε πάντα τῆς πολυξύλου, καὶ τελευταῖον ἑαυτόν. κάντεῦθεν οἱ Χαλδαῖοι κατὰ πολλὴν τὴν ἄδειαν ἐκράτουν Ἀσσυρίων, καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς ἑαυτοὺς μεθίστων καὶ τὸ κράτος. Μετ' Ἀσσυρίου τῆς δ' οὖν κατήρξαν οἱ

Χαλδαῖοι, καὶ τὸ τῆς τύχης παίγνιον καὶ κύβος τῶν πραγμάτων ἄλλοις ἐμπαῖξαν ἱκανῶς μετέπεσεν εἰς ἄλλους. ἡνίκα δὲ συνέβαινε ταῦτα τοῖς Ἀσσυρίοις, Ἑβραίων ἐκυρίευσεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, ἔβδομος ὢν ἀπὸ Δαβὶδ τοῦ προφητικωτάτου. Χαλδαίων δ' ἐβασίλευσε σὺν ἄλλοις βασιλεῦσι Συναχηρὶμ ὁ σοβαρὸς καὶ γῆς τῶν Ἀσσυρίων ἔθνους Βαβυλωνίων τε καὶ γένους τοῦ τῶν Μήδων· ὃς ἐκστρατεύσας σοβαρῶς κατὰ τῆς Ἰουδαίας, καὶ βλασφημήσας εἰς θεὸν καρδίας ἀπονοία, καὶ ῥήμασι χρησάμενος ὑπερηφανεστάτοις, ἐδρέψατο τἀπίχειρα τῆς ματαιοφροσύνης. ἄγγελος γὰρ ὑπὸ θεοῦ πεμφθεὶς κατὰ τὴν νύκτα ὤλεσε πάντα τὸν στρατὸν ξίφους συγκόψας ἄνευ, εἰς ἑκατὸν ποσοῦμενον χιλιανδρίας ὄλας σὺν ἄλλοις ὀγδοήκοντα πρὸς πεντακισχιλίους. ὁ τοίνυν πρὶν ἀγέρωχος, ὁ πρὶν ὑπερηρμένος ὡς λαγῶδς ἐγένετο ταχύπους φυγαδίας. Μετὰ δὲ χρόνους βασιλεὺς ἦν Ναβουχοδονόσορ. οὗτος τῆς τύχης εὐμενῶς αὐτῷ προσφερομένης πάντων κατεδυνάστευσεν ἔθνῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πάντας ὑπηγάγετο πρὸς ἐτησίους φόρους, Χαλδαίους Ἀσσυρίους τε, Μήδους, Βαβυλωνίους. ὑπήκοον ἐποίησε καὶ γένος Ἰουδαίων, καὶ τὴν μητρόπολιν αὐτῶν τὴν περιφανεστάτην Ἱερουσαλήμ ἐδούλωσε, καὶ πρῶτος ὑποφόρους τοὺς βασιλεῖς κατέστησεν. ὡς δ' ἀπεστάτων οὗτοι, τὸ τελευταῖον ἐπελθὼν μετὰ μυρίων ὄπλων (ὑπὲρ γὰρ ἄμμον ὁ στρατὸς ἦν Ναβουχοδονόσορ) κατέσκαψεν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν τὴν ὀλβίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐξ αἵματος καὶ γένους βασιλείου δορυαλώτους συλλαβὼν ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος μετώκισεν, ὡς ἔσονται τούτῳ θαλαμηπόλοι. ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ Δανιήλ ὁ μέγας ἐν προφήταις, οἱ τρεῖς τε παῖδες σὺν αὐτῷ σὺν ἄλλοις εὐγενέσι. μετὰ μικρὸν δ' ὑπεραρθεὶς ὁ Ναβουχοδονόσορ καὶ τὴν τῆς τύχης εὐνοίαν οὐ δυνηθεὶς βαστάσαι, κἀντεῦθεν εἰς ἀπόνοιαν ἐκκλισθεὶς ἐσχάτην (αὐτὸν ἐθεοποιεῖ γὰρ ὑπὸ φρενοπληξίας), ἐταπεινώθη πρὸς θεοῦ ταπείνωμα φρικῶδες, εἰς χοίρου μόρφωσιν τραπεὶς ἐξ εἴδους ἀνθρωπείου καὶ ταύτην δίκην ὑποσχῶν τῆς ὑπερηφανίας. Ἄλλ' ἵνα πάλιν εἰς ἀρχὴν τὸν λόγον ἀναγάγω, Χαλδαίων ἐβασίλευσεν ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ μετ' ἐκείνιν Μαροδάχ, καὶ μετ' αὐτὸν Βαλτάσαρ, ἀμφοτέρω βασιτήματα τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Βαλτάσαρ τοίνυν ἐντροφῶν τῷ τῆς ἀρχῆς μεγέθει συμπότας παρελάμβανεν αὐτοῦ τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ ταῖς τραπέζαις λιπαραῖς αὐτοῦς ἐδεξιοῦτο. καὶ θέλων ἐπιδείκνυσθαι τὸ δαψιλὲς τοῦ πλούτου πολυτελέσι σκεύεσιν ἐχρήτο λιθοχρῦσοις. σὺν πᾶσι παρειπέφερε καὶ τοῦ ναοῦ τὰ σκευή, ἅπερ ἀφείλετο τὸ πρὶν ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἡνίκα Ἱερουσαλήμ ἀπέκειρε τὸ κάλλος. χρώμενος τοίνυν ἀδεῶς τούτοις εἰς ὑπουργίαν (μεθύων γὰρ τοῖς πράγμασιν οὐδ' ὄλως ἐνενοεῖ ὡς ὁ θεὸς ἀγανακτεῖ τούτων ὑβριζομένων) ἀστράγαλον ἐώρακε γράφοντα πρὸς τῷ τοίχῳ. ἔλεγον δὲ τὰ γράμματα μανῆ θεκέλ φάρες τε· ἃ μηδενὸς ἰσχύσαντος ἐτέρου σαφηνίσαι ὁ Δανιήλ ἡρμήνευσε τρανῶς καὶ φιλαλήθως "μερίζων διεμέρισεν ὁ κτίστης σου τὸ κράτος· ἐξέκοψεν ἐθέρισε τοὺς χρόνους τῆς ἀρχῆς σου. μετατεθῆσεται λοιπὸν ἡ καταδυναστεία καὶ θρόνος ὁ βασιλείος εἰς ἄλλην φυλαρχίαν." ταῦθ' ὁ προφήτης ἔφησεν ἐνώπιον Βαλτάσαρ, μηδὲν ὑποστειλάμενος, μηδ' ὄλως ὑποτρέσας. μετὰ μικρὸν ὁ Μήδος δὲ Δαρεῖος ἐπελάσας μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ὃν φασιν Ἀστυάγην παῖδες Ἑλλήνων Περσικὰς γράφοντες ἱστορίας, καθεῖλε τὸν ὑπέροφρον Βαλτάσαρ τὸν Χαλδαῖον, καὶ Βαβυλῶνος ἔκαμψε τὴν σκληροτραχηλίαν, καὶ Μηδικῆς ὑπόφορον ἐποίησεν ἰσχύος. κἀντεῦθεν ἐκυρίευσαν οἱ Μῆδοι τῆς Ἀσίας. ἀλλ' οὐδ' αὐτοῖς παρέμεινεν ἄχρι πολλῶν ἡλίων τὸ κράτος τὸ βασιλείον, ἀλλ' ἀπερρῦη θάττον. τὸ κράτος δ' ὅπως ἀπ' αὐτῶν τῶν Μήδων ἐξαπέπτη, ἐπιδρομάδην καὶ σαφῶς ὁ λόγος ἱστορήσει. θυγάτηρ ἦν τῷ βασιλεῖ τῶν Μήδων Ἀστυάγει εὐπρόσωπος εὐπάρης εὐχρους εὐπρεπεστάτη· Μανδάνην τὸ κοράσιον ὠνόμασεν ὁ σπείρας. πρὸς ταύτην τοίνυν ὁ πατὴρ ἔσχε ζηλοτυπίαν ἐξ ὄνειράτων θρονηθεὶς νυκτέρων ἐξαισίῳν. οὐροῦσαν βλέπειν ἔδοξε τὴν κόρην τὴν

Μανδάνην, τοσοῦτον δ' εἶναι τὸ χυθὲν ὑγρὸν ὡς ἐξισχῦσαι τῆς γῆς τῆς Ἀσιάτιδος τὸ πρόσωπον καλύψαι. οὗτος ὁ πρῶτος ὄνειρος, δεύτερος δ' αὐθις οὗτος· ἔδοξε βλέπειν κάτωθεν ἐκ τῆς αἰδοῦς Μανδάνης ἀναφυεῖσαν ἄμπελον, ὑφ' ἧς πᾶσαν Ἀσίαν καὶ γένος Μήδων καὶ Περσῶν κατάσκιον γενέσθαι. τοιοῖσδε γοῦν ὁ βασιλεὺς ἐκταραχθεὶς ὄνειροις ὑπέτρεφεν ἀπέχθειαν λάθρα κατὰ Μανδάνης, πολλοὺς δὲ στρέφας λογισμοὺς περὶ τοῦ ποιητέου ἔγνω κατασοφίσασθαι τὴν τύχην ἐπινοίᾳ. τὴν κόρην τοίνυν ζεύγνυσιν ἀνδρὶ τινι Καμβύσῃ (ἦν δ' ὁ Καμβύσης δυσγενὴς καὶ τῶν ταπεινοτέρων), ὡς ἂν τὸ προσδοκώμενον ἐξαμαυρώσῃ κλέος, τοῦ γένους τὴν λαμπρότητα θολώσας δυσγενεῖα. ὡς οὖν ἐπέγνω κύουσαν ὅσον οὐδέπω ταύτην, καθῆστο καιροφυλακῶν, τὸν τόκον περιμένων. μετὰ μικρὸν δ' ἐξέθορον ἄρρεν ἐκ τῆς Μανδάνης, καὶ τὸ τεχθὲν ὁ βασιλεὺς λαβὼν καὶ περιστείλας Ἀρπάγῳ παραδίδωσιν, ὡς ἐξαναλωθεῖν. ὁ δὲ βουκόλῳ δίδωσι τὸ βρέφος διαφθεῖραι, ἐκτεθησόμενον βορὰν θηρίοις ὀρεστέροις. τὸ μετὰ τοῦτο τί καὶ πῶς; ἔλαβεν ὁ βουκόλος, εἰς τὴν οἰκίαν ἤγαγεν, εὔρε τὴν συζυγοῦσαν ἄρτι νεκρὸν ἀπὸ γαστρὸς βρέφος ἐξενεγκοῦσαν. δείκνυσιν ὅπερ ἔφερε, ζητεῖ τὸ ποιητέον. κοινῇ γοῦν συσκεψάμενοι τὸ μὲν νεκρὸν ῥιπτοῦσι, τὸ δὲ δοθὲν ἐκτρέφουσιν ὡς γνήσιον παιδίον. τὸ δ' ἐφεξῆς ὡς θαυμαστόν! ἠλικιώθη Κῦρος, σὺν παιδαρίοις ἔπαιζεν, ἠρέθη βασιλεύειν, ἐπέταττεν τοῖς ἠλιξίν ὡς ἠθελεν ἐκάστω. πᾶσι μὲν οὖν τὸ κελευσθὲν ὡς τάχος ἐτελεῖτο· ὁ δ' Ἀρτεμβάρου μόνον παῖς συμπαίστωρ ὢν τῷ Κύρῳ ἀνηκουστήσας πέπονθε τὰ τῆς ἀνηκοῖας, καθυβρισθεὶς καὶ κραταιαῖς ὑποβληθεὶς αἰκίαις. ἦν δ' Ἀρτεμβάρης εὐγενὴς καὶ τῶν ὑπερεχόντων. ὁ παῖς ὑβριοπαθήσας πρόσεισι τῷ τεκόντι, τὴν ὕβριν φράζει τῷ πατρί, μηνύει τὰ πραχθέντα. θυμὸς εὐθὺς κατέλαβε σφοδρὸς τὸν Ἀρτεμβάρην, καὶ προσελθὼν τῷ βασιλεῖ τὴν ὕβριν ἀπαγγέλλει. καὶ γίνεται μετάπεμπτος ὁ Κῦρος τὸ παιδίον, καὶ πολυπραγμονούμενος σὺν ἀπειλαῖς βαρείαις ἐν ἔλευθέρῳ στόματι τὸ πᾶν καθωμολόγει. ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασεν αὐτοῦ τὴν παρρησίαν, καὶ τὸν βουκόλον ἔμελλεν αἰκίαις ὑποβάλλειν, τὸν δῆθεν νομιζόμενον εἶναι πατέρα Κύρου, ὡς ἂν ἐξαγορεύσειε τίνας ὁ Κῦρος τέκνον. οὐκ ἠνεγκε τὰς ἀπειλὰς ἐκεῖνος ὁ βουκόλος, καὶ πᾶν εὐθὺς τὸ γεγονός τῷ βασιλεῖ γνωρίζει. κοινοῦται ταῦτα τοῖς σοφοῖς καὶ Μάγοις Ἀστυάγης· ἀλλ' ἔσφηλεν, ὡς ἔοικε, τούτους ἰσχὺς ἢ θεία, καὶ τὴν λαμπρότητα τὴν πρὶν αὐτοῖς ἐλπιζομένην ἐν τοῖς παιγνίοις ἔφασαν ἐκβῆναι τῷ παιδίῳ. καὶ τοῦτο μὲν ἠγάθυνεν ἐκεῖνου τὴν καρδίαν, ἄλλο δὲ πάλιν ἐκνίζεν· ὡς γὰρ ἐχθρὸν ἐμίσει Ἄρπαγον τὸν δυσδαίμονα, τὸν περισεσωκότα τὸν Κῦρον καὶ μὴ φθείραντα μηδ' ἐξηφανικότα. καὶ τοῦτον μεταπέμπεται δῆθεν εἰς πανδαισίαν σὺν τῷ παιδί, τὸν Ἄρπαγον. καὶ τὸν μὲν τούτου παῖδα βαρβαρικῶς ὡς ἄρνιον οἴκτιστα καταθύει, ἐλθόντι δὲ τῷ δυστυχεῖ πρὸς τράπεζαν Ἀρπάγῳ ἐν σκεύει παρατίθησι τὰ τοῦ παιδίου κρέα. ὁ δὲ μὴ γνοὺς τὸ γεγονός ἔφαγεν ἄχρι κόρου. εὐθὺς μετὰ τὸ δεῖπνον δὲ καὶ κεφαλὴ καὶ χεῖρες Ἀρπάγῳ παρεφέροντο παιδίου τοῦ τυθέντος. ὁ δ' ἔγνω μὲν τὸ τολμηθὲν, οὐκ ἔχων δ' ὅτι δράσει, ἦν ἐγκοτῶν καθ' ἑαυτὸν, στυγῶν τὸν Ἀστυάγην. τοῦ Κύρου μεταστάντος δὲ πρὸς Πέρσας ἀπὸ Μήδων ἐφαψαμένου τε λοιπὸν ἀνδρώδους ἠλικίας, οὐκ ἔληγεν ὁ δυστυχεὴς Ἄρπαγος πάντα πράττων καὶ πάντα μηχανώμενος, καὶ Κῦρον ἐρεθίζων τὸν Ἀστυάγην τίσασθαι καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκστῆσαι, ἕως αὐτὸν παρώρμησε καὶ στρατιὰν ἐγείραι καὶ προσβαλεῖν καὶ κραταιῶς τῷ πάπῳ συμπλακῆναι. τὰ μετὰ ταῦτα τίνα δέ; νικᾷ λαμπρῶς ὁ Κῦρος, νικᾶται Μήδων βασιλεὺς, ζωγρεῖται τελευταῖον, καὶ μετατίθεται λοιπὸν τὸ κράτος ἐπὶ Πέρσας. οὕτως οὖν ἀνεζώσατο Κῦρος τὴν βασιλείαν, καὶ Κροῖσον τὸν πολύχρυσον τὸν τῶν Λυδῶν δυνάστην ἀντιπαραταξάμενον εἶχε δεσμώτην ζῶντα. Ἀλλὰ γὰρ ὧδε γεγονὼς ἐπιμνησθεὶς τε Κροῖσου ἐπιμνησθήσομαι λοιπὸν καὶ τῶν Λυδῶν τῆς τύχης, κἂν οὐ μεγάλη γέγονεν

οὐδὲ τῶν περιδόξων, ὡσπερ ἡ Μήδων καὶ Περσῶν, ὡς ἡ τῶν Ἀσσυρίων. Κανδαύλης ἐβασίλευε Λυδίας καὶ Φρυγίας, σειρὰν τοῦ γένους, ὡς φασιν, ἔλκων ἐξ Ἡρακλέος. οὗτος συνώκει γυναικὶ τὸ κάλλος ἐξαισία, φαιδροπροσώπῳ τρυφερᾷ καὶ φοινικοπαρήῳ. τοσοῦτον οὖν ἐκαίετο τῷ πόθῳ τοῦ γυναιίου ὡς τῷ θεράποντι ποτὲ (Γύγης δ' ἦν ὁ θεράπων) τὸν πόθον καὶ τὸν ἔρωτα τρανῶς δημοσιεῦσαι καὶ σχεῖν θελῆσαι θεατὴν τοῦτον τῆς συνοικουσίας, θεοβλαβῶς, ὡς ἔοικε, καὶ τὸ τῆς Μοίρας ξίφος ἐξακονῶν καθ' ἑαυτοῦ καὶ πρὸς τομὴν ἐπέιγων. ὁ μὲν Κανδαύλης ἔκρυπτε τὸν Γύγην πρὸς τὴν θύραν, ἐκείνη δ' ἀπεδύετο, καὶ Γύγης ἐνετρύφα γυμνῷ τῷ κάλλει τῆς σαρκὸς τῆς ἑαυτοῦ δεσποίνης. εἶδε τὸν Γύγην ἢ γυνή, γυναικοθύμως εἶχε. ὑβριοπάθησε δεινῶς, μετακαλεῖ τὸν Γύγην, δίδωσιν αἶρεσιν δυοῖν, ἢ τὸν δεσπότην κτεῖναι κερδᾶναί τε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ γαμετὴν ἐκείνην, ἢ τοῦ θανάτου ταῖς ποιναῖς αὐτὸν καθυπαχθῆναι· τῶν γὰρ Λυδῶν ταῖς γυναιξίν αἰσχρὸν ἦν τὸ φανῆναι ἀχίτωσί τε καὶ γυμναῖς ἀνδράσιν ἀλλοτρίοις. εἶλετο Γύγης τὴν ζωὴν, κτιννύει τὸν δεσπότην, εὐθύς ἐπαναβαίνει δὲ πρὸς ὕψος βασιλείας. ὁ πρὸ μικροῦ δὲ ταπεινὸς ἐξαίφνης ἀνεφάνη ἐξ ἰδιώτου βασιλεύς, δεσπότης ἀπὸ δούλου. Οὗτος ὁ Γύγης, ὡς φασιν, εὐνούχισε γυναικας, ὡς νεαζούσαις εἰς αἰὲ χρῶτο περὶ τὴν μίξιν. Τούτου τοῦ Γύγου τῆς σειρᾶς καὶ βασιλεὺς ἦν Κροῖσος, ὃν Κῦρος ἐχειρώσατο πεισθεὶς ταῖς ὑποθήκαις ταῖς τοῦ προφήτου Δανιήλ. ὁ μὲν γὰρ ἐδεδίει Κροῖσον ὡς πολυτάλαντον, καὶ φεύγειν ἐνενόει πτοούμενος τὴν εὐροίαν τῆς εὐποτίας Κροῖσου· ὁ Δανιήλ δ' ἐθάρρυνεν εἰπὼν τὴν προφητείαν, ἦν πρὸ πολλῶν τῶν γενεῶν ἔλεξε περὶ Κύρου ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης Ἡσαΐας. Οὗτος ὁ Κῦρος ὁ πολὺς τοῖς ἐν αἰχμαλωσίᾳ Ἑβραίοις ἐχαρίσατο τὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὴν μητρόπολιν αὐτῶν ἐπέτρεπεν οἰκίζειν, ἦν ἀπὸ βάθρων ἔσκαψεν ὁ Ναβουχοδονόσορ. Τοῦ Κύρου τεθνηκότος δὲ Καμβύσης παῖς ὁ Κύρου τὰ τῆς ἀρχῆς ἐδέξατο καὶ τὰ τοῦ κράτους σκῆπτρα. καὶ μετ' αὐτὸν ἐκράτησε Δαρεῖος παῖς Ὑστάσπου. ἀλλὰ γὰρ ἄξιον εἰπεῖν ὅπως συνέβη τοῦτο. Ὑπῆρχε παῖς τῷ βασιλεῖ Κύρῳ τὴν κλῆσιν Σμέρδης, θυμοειδῆς καὶ σθεναρὸς, ἄλκιμος καὶ γενναῖος. τούτῳ Καμβύσης ἐγκοτῶν ὡς βριαρῷ τὰς χεῖρας, ὅτι τὸ τόξον ἴσχυσεν ἐπὶ μικρὸν ἐντεῖναι ὅπερ οἱ πρέσβεις ἤγαγον ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ἄλλως τε καὶ ζηλοτυπῶν ἐκ τινῶν ὄνειράτων (ἐδόκει γὰρ ἐν φάσμασιν ὄραν ὄνειροπλάστοις θρόνον ἀβρὸν βασιλείον, ἀπλετον τὰ πρὸς ὕψος, ἐν τούτῳ δ' ἐφεζόμενον τῷ θρόνῳ λαμπρὸν ἄνδρα καὶ ψαύοντα τῇ κεφαλῇ τῶν οὐρανίων ἄστρων· ὡς δὲ τινος ἐπύθετο τίνος ὁ θρόνος εἶη, ἤκουσεν εἶναι Σμέρδιος ὃν καθορώη θρόνον, καὶ τὸν ἐγκαθιζάνοντα τῷ θρόνῳ Σμέρδιν εἶναι), ἐκ τούτων τοίνυν οὐ καλῶς διατεθεὶς πρὸς Σμέρδιν δολοφονίας ἤρτυσε μύσος τῷ τάλαιπῶρῳ. τοὺς δὲ πολλοὺς ἐλάνθανεν τοῦ Σμέρδιος ὁ φόνος. ὡς οὖν Καμβύσης ἔπτε τὸν τοῦ θανάτου σκύφον, οἱ τῶν δωμάτων φύλακες τῶν βασιλείων Μάγοι, ὧν ὁ μὲν εἰς ἐλέγετο Σμέρδης ὁ δ' Ἀσπαθίνης, εἰς σφᾶς αὐτοὺς μεθείλκυσαν τὸ κράτος καὶ τὸ κῦρος. καὶ φήμη μὲν ἐφέρετο καὶ λόγος παρὰ Πέρσαις ὡς τῆς ἀρχῆς τῆς Περσικῆς ἡνίας ἔχει Σμέρδης, αὐτοὶ δ' οὐκ ἦσαν θεατοί, τὸ πλῆθος δεδιότες· νόμος γὰρ μέγας ἄρρηκτος ἐκράτει παρὰ Πέρσαις, οὐκ ἐπιτρέπων ἄρχεσθαι τούτους ὑπ' ἄλλου γένους οὐδ' ἔχειν ἄλλον κράτορα, πρὶν ἂν ὑπὸ θανάτου τὸ γένος τὸ βασιλείον ἅπαν ἐκριζωθεῖ. ὡς δ' ἐπεγνώσθη τοῖς πολλοῖς ἢ κακομηχανία καὶ τὸ τῶν Μάγων δολερὸν κατὰ μικρὸν ἐφάνη, ἐπτὰ Περσῶν οἱ πρώτιστοι πρὸς λόγους συνελθόντες καὶ συσκεψάμενοι πολλὰ καὶ παρασκευασθέντες (ὑπῆρχε δ' εἷς ἐκ τῶν ἐπτὰ Δαρεῖος παῖς Ὑστάσπου) τοῖς Μάγοις ἐπιτίθενται καὶ ξίφεσι κεντοῦσι. πολλὰ δὲ βουλευσάμενοι καὶ περὶ βασιλείας τὸ τελευταῖον ἔκριναν, οὔ τινος τούτων ἵππος χρεμετισμῷ χρησάμενος πρὸ πάντων φωραθεῖ ἄρτι πυρσεύοντος τὴν γῆν τοῦ φεραυγοῦς ἡλίου, οὔτος κατάρξει Περσῶν, οὔτος ἀρχηγετήσαι. ἦν ταῦτα τὰ συνθήματα, Δαρείῳ δ' ἵπποκόμος ἦν ἱκανὸς

τεχνάζεσθαι τοιαύταις ἐπινοίαις. οὗτος μαθὼν καὶ διαγνοὺς ὁποῖαν ἵππον στέργει τῶν ἄλλων πλεον ἄπασῶν ἵππος ὁ τοῦ Δαρείου, μετὰ τὴν μῖξιν τοῖν ἀμφοῖν οὖρον λαβὼν ἐκείνης ἐκ τούτου περιέχρισε μυκτῆρας τοὺς ἵππους. ἅμα δὲ καθιπάσαντο, καὶ πρῶτος ὁ Δαρείου, ἐκ τῆς ὁσμῆς συγκινηθεὶς τῶν οὖρων τῆς θηλείας, καὶ φριμαγμοῖς ἐχρήσατο καὶ χρεμετίζων ὤφθη. καὶ τὸ καινὸν καὶ θαυμαστὸν ὅτι βροντώδης ἦχος καὶ στεροπαὶ γεγόνασι θαμβοῦσαι τοὺς παρόντας, οἱ ταῦθ' ὡς ἐθεάσαντο, τῶν ἵππων ἀποβάντες Δαρεῖω προσεκύνησαν, ὡς ἔθος παρὰ Πέρσαις. Τῆς οὖν ἀρχῆς τοὺς οἶακας δεξάμενος Δαρεῖος πολλὰς μὲν προσεκτῆσατο καὶ νήσους ἀλικλύστους καὶ πόλεις ἠπειρωτικὰς καὶ τὴν Ἀσίαν πᾶσαν στρατὸν δὲ μυριάριθμον καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκπέμψας κινδύνευκε πάντων ἐκεῖ πεσόντων. Μετὰ Δαρεῖον τούτου παῖς Ξέρξης Περσῶν κατήρξεν, ὃς προσβαλὼν τοῖς Ἑλλησιν ἐκ γῆς ἀπὸ θαλάσσης, ἐκ ναυτικῶν ἕξ ἱπποτῶν, ἐκ πάσης ἐπινοίας, καὶ τὸν στρατὸν ἀπώλεσε καὶ μόνος ἐπὶ πλοίου μόλις φυγὼν καὶ διαδρὰς αἰσχυρῶς ἐπαλινόστει. Μετὰ τὸν Ξέρξην ἦρξε δὲ μακρόχειρ Ἀρταξέρξης, καὶ καθεξῆς γεγόνασιν ἄλλοι πολλοὶ Περσάρχαι, καὶ τῶν ἐθνῶν ὑπήγαγον τὰ πλείονα δουλεία, ἕως Ἀλέξανδρος ἐλθὼν ὁ Μακεδῶν ὁ μέγας Περσῶν παρέλυσεν ἀρχὴν, εἶλε τὴν δυναστείαν, εἰς ἔτη διαρκέσασαν ἀπὸ τοῦ πρώτου Κύρου δις ἑκατὸν καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς ἕτερα τρεῖς δέκα, ὡς ἐν τοῖς βίβλοις φέρεται τῶν παλαιγενεστέρων. Οὗτος Περσῶν ἐκράτησεν, οὗτος Ἰνδῶν κατήρξε, τούτῳ καθυπετάγησαν Συρία καὶ Φοινίκη καὶ πᾶν ἔθνος καὶ πάσης γῆς χωράρχαι καὶ σατράπαι ἀπ' ἄκρων τῶν ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν ἐσχάτων. ὡς δὲ καὶ τοῦτον ἄνθρωπον ὄντα θνητὸν τῇ φύσει ἐχρῆν τὸ χρέως τῆς θνητῆς φύσεως ἀποδοῦναι, φάρμακον μὲν συσκευασθὲν γῆθεν αὐτὸν ἀρπάζει, τὸ δὲ τοσοῦτον μέγεθος αὐτοῦ τῆς βασιλείας εἰς δέκα μεταβέβηκεν ἄνδρας εὐτολμοτάτους, τῶν Ἀλεξάνδρου δηλαδὴ τοὺς πρώτους δορυφόρων, κατατμηθὲν καὶ μερισθὲν εἰς δέκα διαιρέσεις. ὁ μὲν γὰρ ἐκυρίευσεν Συρίας καὶ Φοινίκης, ὁ δὲ κατήρξε γῆς Θρακῶν, ἄλλος Παφλαγονίας, Ἀσία δ' ἄλλον ἔλαχεν. ὁ δὲ γε Πτολεμαῖος τὴν γῆν ἐσφετερίσατο μόνος τὴν τῆς Αἰγύπτου, ἕξ οὗ καὶ πάλιν Αἴγυπτος ἔσχεν ἀρχὴν τοῦ κράτους. τοῦτον ἡμέροις ἔβλεψεν ἡ τύχη τοῖς βλεφάροις, καὶ πᾶν ἀπέβη κατὰ νοῦν τούτῳ τῷ Πτολεμαίῳ· οὗτος κατέδραμε πολλῶν χωρῶν καὶ Παλαιστίνης, καὶ γέγονε πολύχρυσος, καὶ βριθὼν ἦν τῷ πλούτῳ. οἱ μετὰ τοῦτον τοιγαροῦν κατάρξαντες Αἰγύπτου, τὴν τύχην καὶ τὴν εὐκλειαν ζηλοῦντες τὴν ἐκείνου, καλεῖσθαι πάντες ἠθέλον ἐκ τούτου Πτολεμαῖοι. τοῦ πρώτου Πτολεμαίου δὲ τὸν βίον ἐκλιπόντος τὸν μετ' αὐτὸν Φιλάδελφον ἐπὶ κλην Πτολεμαῖον Αἴγυπτος ἔσχεν ἀρχηγόν, ὃς πρῶτος βασιλέων τὴν Ἀλεξάνδρου τέθεικε βίβλων πολλῶν μητέρα· ἀπειραρίθμους γὰρ φασιν βίβλους αὐτὸν ἀθροῖσαι, εἰς ὅλας τεσσαράκοντα φθανούσας μυριάδας. εἶχε μὲν οὕτως εὐτυχῶς τὸ Πτολεμαῖον κράτος, καὶ πάλιν εἶχεν Αἴγυπτος εὐκλειαν βασιλείας. ἀλλ' ἦν οὐδέν, ὡς ἔοικε, μόνιμον ἐν τῷ βίῳ, οὐ πλοῦτος, οὐ βασιλεῖον κράτος, οὐ δυναστεία. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις κράτοσι τῆς χώρας Αἰγυπτίων καὶ Κλεοπάτρα βασιλὶς Αἰγύπτου γεγυνοῦσα ἐκ δεξιᾶς Ῥωμαϊκῆς τὸ κράτος ἀφηρέθη, τοῦ Καίσαρος τοῦ σεβαστοῦ τήνδε χειρωσαμένου. κἀντεῦθεν πάλιν ἔρρευσε τὰ τῆς Αἰγύπτου σκῆπτρα, ἐν ἔτεσιν ἀνθήσαντα καὶ πρὸς ἀκμὴν ἐλθόντα τοῖς ὄλοις ἐνενήκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις. οὐ μόνην δὲ τὴν Αἴγυπτον εἶλον Ῥωμαίων χεῖρες, ἀλλὰ καὶ σύμπασαν ὁμοῦ τὴν ὑπὸ τὴν σελήνην. καὶ ταῦτα μὲν ὡς δυνατὸν ἱστορήται τῷ λόγῳ ἐπιδρομάδην καὶ σαφῶς, ὡς ἐμαυτὸν συμπεῖθω· προσῆκον δ' ἔμοιγε δοκεῖ, καὶ τέχνης οὐχὶ πόρρω, ἐπιμνησθῆναι πρὸς μικρὸν πραγμάτων Ἑλληνίων, τὴν γλῶτταν τε χαρίσασθαι τοῖς κατὰ τοὺς Ἑβραίους. Λιμός ποτε κατέλαβε βαρὺς τὴν Χαναναίαν, καὶ πάντας ἐπεβόσκετο τὸ τοῦ κακοῦ πυρφόρον, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἰακῶβ εἶχε τὸν οἶκον πάντα. ὁ τοίνυν θεῖος Ἰσραὴλ (οὕτῳ γὰρ μετεκλήθη) τὸ μὲν

ἀκούσας Ἰωσήφ τὸν ἐκ Ῥαχὴλ τεχθέντα ἐπιτροπεύειν Φαραὼ τὴν τῆς Αἰγύπτου χώραν, τὸ δὲ καὶ μηχανώμενος λύσιν εὐρεῖν τοῦ πάθους, ἔγνω λιπεῖν τὴν ἑαυτοῦ κάκει μεταναστεῦσαι. ἀθροίσας οὖν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους υἱοὺς ἐγγόνους, τὰς ὄλας ἐβδομήκοντα ψυχὰς σὺν ἄλλαις πέντε, εὐθυδρομεῖ πρὸς Αἴγυπτον, βλέπεται φιλοφρόνως τῷ Φαραὼ τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ὁ μέγας τοῦτον Ἰωσήφ βλέπει γλυκείαις κόραις. ἐν γῆ Γοσέμ οἰκίζεται, χώρα τῆς Ἀραβίας. ἐνευπαθεῖ τοῖς ἀγαθοῖς, ψωμίζεται προσκόρως, καὶ τὸν ὀδόντα τοῦ λιμοῦ τὸν φθαρτικὸν ἐκφεύγει. τὰ μετὰ ταῦτα τίνα δέ; θνήσκει μὲν ὁ τριγέρων, ὁ δωδεκάπαις Ἰακώβ, ἔσχατον γῆρας φθάσας, καὶ μετ' ἐκείνων Ἰωσήφ, καὶ Φαραὼ σὺν τούτοις, ἄλλος δ' ἀνίσταται πικρὸς ἄρχων τοῖς Αἰγυπτίοις. καὶ τούτῳ κλήσις Φαραὼ· τοῖς γὰρ τῶν Αἰγυπτίων ἄρχουσιν ἦν εἰς εὐκλειαν τὸ Φαραὼ καλεῖσθαι, οἰκειομένοις ἑαυτοῖς τοῦ Φαραὼ τὸ κλέος τοῦ πρώτου χρηματίσαντος κράτορος Αἰγυπτίων, ὡς οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις Καίσαρας πάντας ἤθελον αὐτοὺς ἐπονομάζειν, εἰς τὸ τοῦ πρώτου Καίσαρος τοῦ μεμοναρχηκότος γένος εἰσάγοντες αὐτοὺς καὶ τὴν ἐκείνου τύχην. οὗτος οὐκοῦν ὁ Φαραὼ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ὑπεραυξόμενον ὀρών εἰς πληθυσμὸν ἐλαύνειν ὡς ἄνθη δένδρων εὐθαλῶν, ὡσεὶ θαλάσσης ἄμμον, καὶ δυσμεναίνων κατ' αὐτῶν ἤρτυε τούτοις δόλους. καὶ πρώτα μὲν ἐπέσκηπτε ταῖς μαίαις ὥστε κτείνειν τὰ πρώτως νῦν προκύπτοντα τῶν μητρικῶν θαλάμων· ὡς δ' οὐκ ἐχώρει κατὰ νοῦν ἡ μηχανορραφία, ἄλλην βουλήν βουλευέται, καὶ πλινθουργεῖν Ἑβραίους καὶ πόλεις κτίζειν ὀχυρὰς αὐτοὺς καταναγκάζει. ἔργον οὖν ἦν τὸ κελευσθέν· ἐμόχθουν, ἐτληπάθουν, ἐπλίνθειον, εἰργάζοντο, τὰς πόλεις ὠκοδόμουν. ἦσαν αὐτοῖς καὶ χαλεποὶ τῶν ἔργων ἐπιστάται· ἐβάρυνον, ἐπέτεινον, ηὔξανον τὰς κακώσεις, ἀπλῶς εἰπεῖν, ὡσπερ ἐχθροῖς ἐχρῶντο τοῖς δειλαίοις. οἱ τοίνυν τληπαθέστατοι καὶ τάλανες Ἑβραῖοι οἰκτραῖς ἐβόησαν φωναῖς πρὸς τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, καὶ λυτρωτὴν τῶν ἀναγκῶν ἤτουν αὐτὸν γενέσθαι. κάμπτεται τοίνυν ὁ θεὸς τοῖς στεναγμοῖς ἐκείνων, βλέπει τὸν μόχθον τὸν βαρύν, οἰκτεῖρει, δυσωπεῖται, καὶ πέμπει τούτοις Μωϋσῆν τὸν μέγαν, τὸν θεόπτην, τῶν ἀναγκῶν ῥυσόμενον, κουφίσοντα τοὺς πόνους, καὶ τῆς πικρᾶς ἐξάξοντα καὶ στυγητῆς Αἰγύπτου. κάτεισι τοίνυν Μωϋσῆς, τῷ Φαραὼ μηνύει τὸ κελευσθέν ὑπὸ θεοῦ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας πέμπειν ἐκεῖθεν παραινεῖ καὶ μὴ κατέχειν ἔτι. οὐ δυσωπεῖται Φαραὼ τοῖς λόγοις τοῦ προφήτου, οὐ δειλιᾷ τὰς τοῦ θεοῦ παντοδυναμίας χεῖρας, πολλάκις δ' ὑποσχόμενος ψεύδεται τοσαυτάκις, καὶ γίνεται πολύχροος ποικίλος χαμαιλέων. ἐντεῦθεν ἐκβιάζεται προφήτης ὁ θεόπτης, οὕτω θεοῦ κελεύσαντος, ἐπαγαγεῖν κολάσεις. ὁ δ' ἐχιδνώδης Φαραὼ, τὸ τῆς κακίας θρέμμα, τῶν μὲν μαστίγων αὐστηρῶς αὐτῷ προσαγομένων ἐταπεινοῦτο, καὶ Μωσῆν ἰκέτευεν ἐκθύμως νεῦσαι πρὸς λύσιν τοῦ δεινοῦ καὶ τοῦ τῶν πόνων βάρους, ἐποτνιατο, καὶ θεὸν κλαυθμοῖς ἐξιλεοῦτο, καὶ λύσιν ἐπηγγέλλετο βραβεῦσαι τοῖς Ἑβραίοις· τῶν δὲ πληγῶν ἀνεθισῶν ἐσκληροτραχηλία, ἄκαμπτος ἦν ἀνένδοτος, οὐκέτ' αὐτὸς ἐκείνος. τέλος βαρεῖα μάστιγι, πασῶν χαλεπωτέρᾳ, τῶν πρωτοτόκων τῷ πικρῷ θανάτῳ δυσπαθήσας ἐλευθερίαν δίδωσι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων. καὶ πάλιν μεταμέλεται, καὶ στρατιὰν ὀπλίσας, ἄρματηλάτας, ἰπαστάς, ὀπλίτας, σακεσφόρους, αὐτὸς τ' ἐποχησάμενος ἄρματι χρυσηλάτῳ, ὀπίσω κατεδίωκεν ἐκείνων ὡς φυγάδων, ὡς πάλιν πρὸς τὴν Αἴγυπτον Ἑβραίους ἀποστρέψῃ. ἐντεῦθεν πληξίς ἐρυθρᾶς καὶ σχίσις καινότερα, καὶ τοῦ λαοῦ διαβάσις ὡς ἐπὶ μέσης χέρσου, καὶ βυθισμὸς ταγματαρχῶν τῶν σοβαροπροσώπων καὶ Φαραὼ τοῦ θερμουργοῦ καὶ τολμηροκαρδίου, καὶ τάφος ὑδατόστρωτος ὀπλιτικῆς ἰσχύος. ἔδυσαν πάντες εἰς βυθόν, τριστάται, διφρηλάται· ἰχθύσιν ἐχρημάτισαν τροφή θαλασσοβίοις· οὐδὲ γὰρ κἂν τῆς συμφορᾶς ἄγγελος κατελείφθη. ἐντεῦθεν ἐπινίκιοι θεῷ χοροστασίαι· ἐμεγαλύνετο θεός, καὶ Μωϋσῆς

ὕμνειτο. καὶ φέγγος μὲν ἀνέτελλεν Ἑβραίοις εὐφροσύνης, τοὺς δ' Αἰγυπτίους σκοτασμοὶ τῶν συμφορῶν ἐζόφουν. οἱ δὲ φυγόντες Αἴγυπτον Ἰσραηλῖται τότε ἐξήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μυριανδρίαί, ἄνευ βρεφῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων ἀνιούλων. ἠγεῖτο γοῦν ὁ Μωϋσῆς τοῦ πλήθους τοῦ τοσοῦτου, καὶ γογγυσμῶν ἠνείχετο τοῦ στασιώδους ὄχλου, καὶ πικρασμοὺς τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἔφερεν εὐκαρδίως. ἦγε δὲ τούτους Μωϋσῆς ἐρήμοις ἐν ἀβάτοις, τοῦτο θεοῦ κελεύσαντος καὶ κρίναντος συμφέρον. ὕδωρ ἐκ πέτρας ἔβλυζε, πτηνῶν ἔβρεχε σάρκας, ἔμαννοδότει, καὶ τροφήν ἐψώμιζεν ἀγγέλων, ὡς ἀετὸς ἐσκέπαζεν ἀετιδεῖς ἀπτέρους. ὠδεύον τοίνυν ἀκλινῶς εἰς τὴν ἐπηγγελμένην, τὴν ἀπ' Αἰγύπτου δ' ἕως γῆς ὀρίων Παλαιστίνης ἐν ὅλοις τεσσαράκοντα τοῖς ἔτεσι διήλθον. καὶ πᾶν δυσκαταμάχητον ἔθνος καὶ φρικαλέον καὶ γένος πᾶν ἀλλόφυλον καὶ πλήρες δυσσεβείας ὡς δρεπανῖται λήϊον ἐθέρισαν ριζόθεν. Ἄλλ' ὁ μὲν θεῖος Μωϋσῆς τὸν βίον ἀπολείπει, πολὺν αὐτοῦ καταλιπὼν πόθον τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ νόμον δὸς ὑπὸ θεοῦ πλαξίν ἐγγεγραμμένον, ὡσπερ ἀστήρ ἡμεραυγῆς ὑπὸ τὴν γῆν ἐκρύβη. μετὰ Μωσῆν δ' ὁ τοῦ Ναυῆ παῖς Ἰησοῦς κυροῦται τοῦ δημαρχεῖν καὶ προστατεῖν τοῦ τῶν Ἑβραίων σμήνους. οὗτος αὐτοῖς κληροδοτεῖ τὴν γῆν τῆς Παλαιστίνης, ἣν ἐπηγγείλατο θεὸς προπάτορσι τοῖς θεοῖς, καὶ τῶν φυλῶν ἐμέρισεν ἐκάστη τὸ προσήκον, ἄνευ φυλῆς τῆς τοῦ Λευί· ταύτη γὰρ ἀντὶ λάχους τὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῷ θεῷ κατεκληροδοτήθη. οὗτος δυνάστας Χαναὰμ καὶ πάντας τοὺς προσχώρους ριζῶν ἀνείλεν ἀπ' αὐτῶν βραχίονι μεγάλῳ. καὶ τούτου διαβάντος δὴ τὴν ἄλμην τὴν τοῦ βίου, κριταὶ κατήρχον τοῦ λαοῦ καὶ πάντα διεκόσμουσαν μέχρις Ἡλεὶ καὶ Σαμουήλ τοῦ προφητικωτάτου. ἕως μὲν οὖν ἐνέμενον τοῖς νόμοις τοῖς ἐνθέοις καὶ τὸν θεὸν ἐσέβοντο καρδίαις ἀδιστάκτοις, ἔθνος ὑπέρτεροι παντὸς καὶ γένους ἐτηροῦντο, καὶ κατὰ ῥοῦν ἐφέρετο τούτοις ὁ βίος ἅπας. ἠνίκα δ' ἐξεφέροντο πρὸς εἰδωλολατρείαν καὶ προσετίθεντο θεοῖς ἀψύχοις καὶ ματαίοις, εὐθέως παρεδίδοντο τοῖς δυσμενέσι δοῦλοι. μέχρι μὲν οὖν καὶ Σαμουήλ κριταὶ τούτων κατήρχον· μετὰ δὲ ταῦτα βασιλεὺς αἰτήσασιν ἐδόθη ἀπὸ φυλῆς Βενιαμὴν Σαοὺλ τοῦ Κίς ὁ γόνος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Δαβὶδ ὁ μέγας ἐν προφήταις τοῦ γένους κράτωρ γίνεται, θρέμματα τότε νέμων, καὶ καθεξῆς τρισκαίδεκα μέχρις Ἰεχονίου, ἐφ' οὗ τὸ τρίτον ἐπελθὼν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὴν πόλιν ἐνεπύρισε καὶ τὸν ναὸν τὸν θεῖον, καὶ τὸν λαὸν μετόπισεν ἐν χώρᾳ Βαβυλωνίας. Τοῦ δὲ Δαβὶδ κατάρξαντος ἄρτι τῶν ὁμοφύλων, ὁ πρὸς τοὺς Τρῶας πόλεμος Ἑλλησιν ἐκροτήθη, χάριν Ἑλένης γαμετῆς οὔσης τοῦ Μενελάου. ταύτην ἐγὼ βουλόμενος τὴν μάχην ἱστορήσαι καθὼς τοῖς ἱστορήσασιν γράφεται περὶ ταύτης, καὶ μέλλον λέγειν οὐ καθὼς Ὅμηρος ἀναγράφει, συγγνώμην ἐξαιτήσομαι παρὰ τῶν εὐγνωμόνων· Ὅμηρος γὰρ ὁ μελιχρὸς τὴν γλῶτταν καὶ θελξίνους μεθόδοις χρώμενος σοφαῖς οἰκονομεῖ τοὺς λόγους, ἐνιαχοῦ δὲ τὰ πολλὰ στρέφει καὶ μεταστρέφει. ἀλλὰ γὰρ ἤδη μοι λοιπὸν ταῦτα διηγητέον. Τῷ Λαομέδοντος παιδί τῷ φυλαρχοῦντι Τρῶων Πριάμῳ σύζυγος συνῆν Ἑκάβη παῖς Κισσέως, καὶ μήτηρ ἐχρημάτισε πολλῶν ἐκ τούτου παίδων. ἔχουσα γοῦν κατὰ γαστρὸς καὶ πρὸς τὸ τίκτειν οὔσα φοβήτρις ἐκτεθρόητο νυκτέρων ὄνειράτων· βλέπειν γὰρ ἔδοξε δαλὸν φλόγειον ἀνθρακίαν ἐκ τῆς αἰδοῦς προκύπτοντα ταύτης, καὶ πυρπολοῦντα τὴν πόλιν ἅπασαν ὁμοῦ καὶ τὰς τῆς Ἰδης ὕλας. ἀκούει τοῦτο Πρίαμος, τοῖς μάντεσι κοινοῦται· μανθάνει χρήσιμον αὐτῷ γενέσθαι καὶ τῇ πόλει, ἂν τὸ γεννηθησόμενον θηρίοις ἐκτεθείη ἢ τῷ πυρὶ τῷ καυστικῷ πρὸς ὄλεθρον ριφεῖη. μετὰ μικρὸν δ' Ἀλέξανδρος ἐξέθορεν εἰς φάος, χαρίεν βρέφος, εὐπρεπές, ἀστεῖον τῷ προσώπῳ. ἐχρῆν μὲν οὖν τὸν Πρίαμον μελλήσαντα μηδ' ὄλως εὐθὺς προκύψαν ἐκ γαστρὸς τὸ βρέφος ἀφανίσαι, ἐξαφανίζειν παντελῶς ἅπασαν χώραν μέλλον· ὁ δὲ τῇ φύσει νικηθεὶς φεΐδεται τοῦ τεχθέντος. νομίζων δὲ σοφίσασθαι τὸ δραστικὸν τῆς τύχης, ἄλλοις ἐκτραφησόμενον

ἐκτίθησιν εἰς χῶρον τὸν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πάριδος Πάριον κεκλημένον. ἔρριπτο τοίνυν ἀμελῶς, εὖρον αὐτὸ ποιμένες, ὠκτείρησαν, ἀνειλοντο. κήδονται τοῦ νηπίου, καὶ βρεφικῶς ἐκτρέφουσι Πάριν ὠνομακότες. ἦδη δ' αὐτὸν ἐγγίσαντα μειράκων ἡλικία ὁ Πρίαμος συνέστιον αὐτὸν παραλαμβάνει, νομίσας ὡς ἐκπέφυγε τὴν ἀπ' ἐκείνου βλάβην. ἀλλ' ἦσαν ἀμετάκλωστα τὰ νήματα τῆς τύχης, καὶ τὸ καθάπαξ κυρωθὲν οὐκ ἦν ἀναλυθῆναι. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος τινα τῶν ὁμογνίων κτείνας, οὐχ ἔκουσiais μὲν ὀρμαῖς πλήν ὁμως δράσας φόνον, ἀπαίρει πρὸς Μενέλαον ἐκ Τροίας ἐπὶ Σπάρτην. δέχεται τοῦτον εὐμενῶς ἐκεῖνος οἷα φίλον, φιλοφρονεῖται, ξεναγεῖ, παντοίως δεξιούται. ἐνταῦθά σου τὸ παίγνιον, τύραννε πάντων Ἔρωσ, ἐνταῦθά σου τὸ παίγνιον καὶ τὸ τῆς ἔχθρας σπέρμα, ὅθεν ἀνήψας λιπαρὰν κάμινον τοῦ πολέμου. ἀποδημεῖ Μενέλαος, λείπεται Πάρις μόνος, τὴν Μενελάου γαμετὴν κατὰ τὸν οἶκον βλέπει. ἦν ἡ γυνὴ περικαλλής, εὖοφρος, εὐχρυστάτη, εὐπάρηος, εὐπρόσωπος, βοῶπις, χιονόχρους, ἑλικοβλέφαρος, ἀβρά, χαρίτων γέμον ἄλσος, λευκοβραχίων, τρυφερά, κάλλος ἄντικρυς ἔμπνουν. τὸ πρόσωπον κατάλευκον, ἡ παρεὶὰ ροδόχρους, τὸ πρόσωπον ἐπίχαρι, τὸ βλέφαρον ὠραῖον, κάλλος ἀνεπιτήδευτον, αὐτόβαπτον, αὐτόχρουν· ἔβαπτε τὴν λευκότητα ροδόχροια πυρσίνη, ὡς εἴ τις τὸν ἑλέφαντα βάψει λαμπρᾶ πορφύρα. δειρὴ μακρά, κατάλευκος, ὅθεν ἐμυθουργήθη κυκνογενῆ τὴν εὖοπτον Ἑλένην χρηματίζειν. ὁρᾷ ταύτην Ἀλέξανδρος, ἀλίσκεται τῷ κάλλει. καὶ τί πολλὰ καὶ περιττὰ μακρηγορεῖν καὶ γράφειν; ἀρπάζει ταύτην θέλουσας, φυγὰς ἀποδιδράσκει. καὶ τὴν φυγὴν ἀδυνατῶν ἄλλως εὖ διαθέσθαι, εἰς ναῦν ἐμβὰς ἀλίπλοον ἀπαίρει πρὸς Φοινίκην, ἐκ τῆς φερούσης ἐκτραπεῖς πορείας πρὸς τὴν Τροίαν· δίωξιν γὰρ ὑπόπτειεν ἐκ τῶν ἀδικηθέντων. ἀποληφθεὶς δὲ πνεύμασι σφοδροῖς πολυταράχοις μόλις εἰς ἕν ὠρμίσατο στομάτων τῶν τοῦ Νείλου, Κανωβικὸν ὄνομασθὲν ἐν χρόνοις τοῖς ὑστέροις, ἔνθα δεδόμητο νεῶς ἦρωος Ἑρακλέος, τοῖς πρόσφυξι δωρούμενος ἀνθρώποις ἀσυλίαν. εἰς τοῦτον τοίνυν τὸν ναὸν φυγόντες ὑπὸ δέους οἱ συμφυγόντες Πάριδι καὶ συνεκπεπλευκότες πολλὰς αὐτοῦ κατέχεον ὕβρεις καὶ λοιδορίας, ἐκτραγωδοῦντες τὰ δεινὰ τὰ παρ' αὐτοῦπραχθέντα, τὴν ὕβριν, τὴν ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ξενοδόχον, τὴν ἀρπαγὴν τῆς γυναικός, ναὶ μὴν καὶ τῶν χρημάτων. ἀκούει ταῦθ' ὁ στρατηγὸς ὁ κληραρχῶν τοῦ τόπου, ἀκούει ταῦτα καὶ Πρωτεὺς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ γίνεται μετάπεμπτος ὁ Πάρις πρὸς ἐκεῖνον σὺν γυναικί, σὺν χρήμασι, σὺν τοῖς συνεπομένοις. ὁ μὲν οὖν ἐπυνθάνετο τίς ἡ γυνὴ καὶ τίνος, καὶ πόθεν ἀφελόμενος ταύτην περιπλανῶτο· Ἀλέξανδρος δ' ἀνέπλαττε ψευδοσυνθέτους λόγους. ὁ δὲ Πρωτεὺς ἐκδιδαχθεὶς τὰ κατὰ τὴν Ἑλένην τοιοῖσδε πρὸς Ἀλέξανδρον ἐχρήσατο τοῖς λόγοις. "εἰ μὴ μοι προκεκύρωτο καὶ προτεθέσπιστό μοι μηδένα ξένον ἀναιρεῖν τῶν ὑπὸ κλυδωνίου χειμαζομένων χαλεποῦ κἀνταῦθα ῥιπτουμένων, μεγάλαις ἄν σε καὶ δειναῖς βασάνοις ἐτισάμην ἀχάριστον γενόμενον περὶ τὸν εὐεργέτην καὶ τοὺς θεσμούς πατήσαντα τοὺς τῆς φιλαλληλίας. νῦν δέ σοι τὰ μὲν χρήματα καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην οὐκ ἀποδώσω, κἂν πολλαῖς χρήσι ταῖς κολακείαις, τῷ δ' Ἑλληνι τῷ παρὰ σοῦ βλαβέντι συντηρήσω· σὺ δ' ἐξ αὐτῆς ἀπόστηθι, κάκ τῆς Αἰγύπτου φεῦγε." Πρωτεὺς μὲν οὖν σὺν ἀπειλαῖς ἀπόσατο τὸν Πάριν· ὁ δὲ κεναῖς ὑπέστρεψε χερσὶ πρὸς τὴν πατρίδα, τῆς ἡδονῆς γευσάμενος ἄκρω δακτύλῳ μόνῳ, καὶ πρὸς αἰθέρα φθάνουσαν πυρκαϊάν ἀνάψας. Καὶ γάρτοι μετὰ τὸν δρασμὸν τούτου τὸν ἀπὸ Σπάρτης καὶ τὴν Ἑλένης ἀρπαγὴν τοιάδε συμβεβήκει. ἐπάνεισι Μενέλαος ἐκ τῆς ἀποδημίας, μανθάνει τὸ γενόμενον, ῥηγνύει τὴν ἐσθῆτα, καὶ σὺν αὐτῷ Τυνδάρεως πατὴρ ὁ τῆς Ἑλένης. εἰς μέσους ἀφικνοῦνται δὲ τοὺς τῶν Ἑλλήνων πρῶτους ἡσβολωμένοι πρόσωπα καὶ μελανειμονοῦντες, ὄρκων ἀναμιμνήσκουσι τῶν φρικωδῶν ἐκείνων, οὓς ἦσαν Ἕλληνες ὁμοῦ πάντες ὁμωμοκότες, ὡς εἰ συμβῆ παρὰ

τινος Ἑλένην ἀρπαγῆναι, πάντες ἰδίους σώμασιν αὐτῆς ὑπερμαχοῦνται. πολλὰ γοῦν ἰκετεύσαντες καὶ δεδυσωπηκότες συμπείθουσι τοὺς Ἑλληνας στρατεῦσαι κατὰ Τρώων. καὶ δὴ πολλοὶ συντρέχουσιν ἐκ νήσων, ἐξ ἠπείρων, παραθαλάσσιοι, μακρὰν τῆς ἄλμης ἀφεστώτες, ἐξ Ἀθηνῶν αὐθιγενεῖς, ἐκ πάσης τῆς Εὐβοίας, ἐκ Θετταλῶν, ἐξ Ἀχαιῶν, ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἦσαν καὶ νῆσοι σύμμαχοι, Ἰθάκη, Ῥόδος, Σκύρος καὶ Σάλαμις, καὶ σὺν αὐταῖς ἡ τρισημέστη Κρήτη. Κορίνθιοι συνήεσαν, Ἀργεῖοι συνεμάχουν, καὶ στόλος μυριόστολος αὐτῶν συνεκροτεῖτο. ἦν Μενεσθεὺς ἐξ Ἀθηνῶν, Νέστωρ ἀπὸ τῆς Πύλου, ἐκ τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεύς, ἐκ Σαλαμῖνος Αἴας, ἐκ Κρήτης ἦν Ἰδομενεύς, Τληπόλεμος ἐκ Ῥόδου, πάντες τὸ γένος ἔλκοντες ἐξ εὐγενῶν αἱμάτων, ἀριπρεπεῖς, διογενεῖς, ἀρεϊκοί, γεννάδαι, γενναῖοι, θυμολέοντες, ἄνδρες αἱμάτων πάντες. ὁ δὲ Φθιώτης Ἀχιλλεὺς ἔλαμπεν ὑπὲρ πάντας, ἄνθρωπος πολεμόκλονος, ἄλκιμος, βριαρόχειρ. καὶ τοίνυν ἐξαρτύσαντες τὸν χιλιόναυτον στόλον ἰστώσιν Ἀγαμέμνονα στολάρχην καὶ στρατάρχην, ἄνδρα γενναῖον καὶ καλόν, ἥρωα ῥωμαλέον, καὶ κάλλει διαπρέποντα καὶ βραχιόνων σθένει. πατρίδων μὲν ἀπαίρουσι καὶ φίλων καὶ τοκέων, ἐκθύμως ναυστολοῦνται δὲ κατὰ τῆς πολεμίας. κοινῇ δὲ συσκευάζεσθαι κρίνουσιν εἶναι δέον λεηλατεῖν τε καὶ πορθεῖν τὰ πρόσσοικα τῇ Τροίᾳ, ὡς ἂν καὶ τούτοις γένοιτο τῶν ἀναγκαίων πόρος καὶ τοῖς Τρωσὶν ἐκκόπτοιο τὰ πρὸς τὴν συμμαχίαν. στέλλεται τοίνυν Ἀχιλλεὺς καὶ τῶν ἀρίστων ἄλλοι, καὶ νήσοις ἐπιτίθενται καὶ κείρουσιν ἠπείρους, καὶ τέλεον ἐκτρίβουσι ὅσα τῶν πολεμίων. ἤκουστο μὲν οὖν Ἑλλῆσι τὰ περὶ τῆς Ἑλένης, ὡς ὁ Πρωτεύς ὁ βασιλεὺς ἀφέλοιτο τὸν Πάριν, ὡς παρ' αὐτοῦ φυλάττοιο κατὰ τὴν πόλιν Μέμφιν· ἀλλ' ἠγωνίζοντό, φασι, περιγενέσθαι Τροίας, φήμης κρατούσης παρ' αὐτοῖς ὡς θησαυροῖς χρυσοῦ ἐνευθηνοῖτο, καὶ πολλῶ τῷ πλούτῳ περιβρίθοι. ἤθελον δὲ καὶ τίσασθαι τοὺς προλελυπηκότας· ἄνανδρον γὰρ καὶ μαλακὸν καὶ ταπεινὸν ἠγοῦντο μὴ λήψεσθαι τῆς ὕβρεως ποινὰς τὰς προσηκούσας. ὡς οὖν οἱ Τρῶες ἔβλεψαν τὸν τηλικούτον στόλον, καὶ τὴν πληθὺν ἰστόρησαν τὴν νεναυστοληκυῖαν, ἀπανταχόθεν ἑαυτοῖς ἀθροίσαντες συμάχους, Κάρας Λυκίους καὶ Μυσοὺς καὶ Μαίονας καὶ Φρύγας, καὶ προσεταιρισάμενοι σύμπαν Ἀσίας ἔθνος, ὅποσον ἠπειρωτικόν, ὅσον ἐν παραλίᾳ, ἀντεπεξῆγον στρατιᾶς σμῆνος ἀπειραρίθμου. καὶ χρόνος διηνύετο μακρὸς ἐν τῷ πολέμῳ. οἱ δὲ τῆς πόλεως αὐτῆς οἰκήτορες τῆς Τροίας ἦσαν ὑπὲρ πεντήκοντα λαοῦ χιλιανδρίας. τὰ μὲν οὖν πρῶτα κραταιῶς ὠπλίζοντο πρὸς μάχην, ἀνδροκαρδίους συμβολαῖς τὰς φάλαγγας ῥηγνύντες· ὡς δ' ἐπειράθησαν ὀψὲ τῆς Ἀχιλλέως ῥύμης καὶ τὴν πυρῶδη καὶ θερμῇ εἶδον εὐκίνησιαν, καὶ τὴν ἀρρενωπότητα καὶ τὴν θυμοτολμίαν, ἐκάθηντο τοῖς τείχεσιν αὐτοὺς συγκεκλεικότες καὶ μηδαμῶς τοῖς Ἑλλῆσιν ἀντεπελθεῖν τολμῶντες, ἕως ἢ πάντα στρέφουσα καὶ πάντα συγκυκῶσα καὶ πάντων μήτηρ τῶν κακῶν, ἡ βασκανία λέγω, τὴν Ἀχιλλέως ἤμβλυεν ὄρμην τὴν δραστηρίαν καὶ Τρῶας παρεθάρρυνεν ἐκείνου χολωθέντος. τὸ δὲ τῆς λύπης αἴτιον τῆς τοῦτον πικρανάσης ὁ Παλαμῆδους φόνος ἦν ἀδίκως ὀλωλότος. τὸ δ' ὅπως γέγονε, καὶ τίς ὁ συσκευάσας, λέξω. Ὁ νησιώτης Ὀδυσσεὺς κατὰ τοῦ Παλαμῆδους ἄσπονδον μῖσος ἔτρεφε καὶ φθόνον ἐκ καρδίας, ὅτι παρὰ τοῖς Ἑλλῆσιν ἦν Παλαμῆδους κλέος καὶ πάντες οἵαπερ θεῶ προσέχοντες ἐκείνῳ καρδιακὴν τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπέτρεφον ἀγάπην. καὶ γὰρ προέγνω τοῦ λοιμοῦ τὸ βέλος τὸ πυρφόρον, καὶ πᾶσι προεμήνυσεν Ἑλλήνων στρατιάρχαις, καὶ πάντων τούτων τῷ κακῷ πικρῶς δαμαζομένων ἐκείνος διετήρησεν Ἑλληνας ἀπημάντους, τὸ μὲν ὑποτιθέμενος καὶ λόγοις καταρτίζων, τὸ δὲ καὶ πράγμασιν αὐτοῖς διδάσκων τὸ συμφέρον. ἐκ τούτου τοίνυν Ὀδυσσεὺς ἐτήκετο τῷ φθόνῳ, βλέπων ὑπερφιλούμενον πᾶσι τὸν Παλαμῆδην, αὐτὸν δὲ νομιζόμενον ὡς ἓνα τῶν τοῦ πλήθους. ἐντεῦθεν δόλους ἤρτυε καὶ μηχανορραφίας, καὶ συνεσκεύαζε βουλάς πλήρεις συκοφαντίας. τοῦ μὲν οὖν

καρτερόχειρος παρόντος Ἀχιλλέως ἠπράκτου τὰ βουλευματα παιδὸς τοῦ Λαερτίου, καὶ πᾶν τὸ τυρευόμενον κατὰ τοῦ Παλαμίδου καὶ μηχανορραφούμενον ἦν ὡς ἀράχνης νῆμα· ὡς δ' Ἀχιλλεὺς ἀπέσταλτο σὺν ἄλλοις ἀριστεύσιν συνάψων πόλεμόν τισιν ὑπερμαχοῦσι Τρώων, καὶ συνεπόμενον αὐτῷ καὶ Παλαμίδην εἶχεν (ὑπερεγλίχετο καὶ γὰρ πάντη συνεῖναι τούτῳ), ἐνταῦθ' ὁ πάντολμος ἀνήρ δραξάμενος ἀδείας τὴν Ἀγαμέμνονος συλᾶ κουφόνοιαν ἐν πρώτοις, καὶ δῆθεν προσποιούμενος ὑπερφιλεῖν ἐκείνον "ἐρᾶ" φησὶν, "ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆς τῆς τῶν Ἑλλήνων ὁ κραταιόχειρ Ἀχιλλεύς· κεντεῖ γὰρ ἡ νεότης. καὶ Παλαμίδην ὡς δεινὸν εἰπεῖν καὶ κολακεῦσαι καὶ μαστροπὸν καὶ συνεργὸν εἰς τοῦτο προσλαμβάνει. μετὰ μικρὸν δ' ἐλεύσονται τῆς μάχης τελεσθείσης, καὶ σοὶ μὲν βούς προσάξουσιν ἀγέλας τε θρεμμάτων, αὐτοὶ δὲ σφετερίζονται χρημάτων ὅλας θήκας, οἷς τοὺς Ἑλλήνων δυνατοὺς ὑποποιήσονται τε καὶ κατὰ σοῦ κινήσουσιν, ὡς τῆς ἀρχῆς ἐκπέσης." ἤκουσε ταῦθ' ὁ βασιλεύς, ἐπέισθη, συνηπάγη, καὶ τῷ τοῦ δόλου σκευαστῆ χρήται πρὸς συμβουλίαν. καὶ γίνεται μετάπεμπος εὐθύς ὁ Παλαμίδης, καὶ μονωθεὶς ταῖς ἄρκυσιν ἐπίπτει ταῖς τοῦ φθόνου. συκοφαντεῖται τοῖς Τρωσὶν Ἑλληνας προδιδόναι, καὶ γίνεται λιθόλευστος (φεῦ, οἶα ποιεῖς φθόνε!) ἄλλο μηδὲν φθηγόμενος εἰ μὴ τὸ ῥῆμα τοῦτο "ὦ δυστυχῆς ἀλήθεια, σὲ καὶ πενθῶ καὶ στένω· σὺ γὰρ μου προαπόλωλας καὶ προεθανατώθης." ἐπάνεισιν ὁ Θέτιδος μετὰ λαμπρῶν τροπαίων, μανθάνει τὸ γενόμενον, οἰκτεῖρει Παλαμίδην, βαρυθυμεῖ, βαρυπενθεῖ, τοῖς Ἑλλησι μνηεῖ, ἀφίσταται τοῦ μάχεσθαι καὶ συμμαχεῖν ἐκείνοις. ἐντεῦθεν θάρσος Ἐκτορι καὶ τοῖς αὐτοῦ συμμάχοις, καὶ συγκροτοῦσιν Ἑλλησι μάχας ἰσχυρομάχους· ἐντεῦθεν φόνοι καὶ σφαγαὶ καὶ πρόχυσις αἱμάτων, ἀνδροκτασίαι καὶ βοαὶ καὶ λιμνασμοὶ τοῦ λύθρου. καὶ πίπτουσιν ὡς στάχυες τὰ τῶν Ἑλλήνων σμήνη, καὶ ταπεινοῦνται, καὶ δεινοῖς ἀπείροις συσχεθέντες ἐν μεταμέλῳ γίνονται τῶν πεπλημμελημένων. οἱ πρὶν τε σοβαρόφρονες λόγοις ἱκετηρίοις ἐδέοντο τοῦ Θέτιδος καταλλαγήναι σφίσι. ἀλλ' οὐ προσέσχεν Ἀχιλλεὺς τούτοις, οὐ κατεκάμφθη, ἕως πεσὼν ὁ Πάτροκλος, ὄνπερ ὑπερηγάπα, ἐκ παλαμῶν ἠρωϊκῶν γενναίων Ἐκτορέων, αὐτὸν παρεβιάσατο δραμεῖν κατὰ τῶν Τρώων. ἔξεισι τοίνυν Ἀχιλλεὺς πρὸς πόλεμον πῦρ πνέων. καὶ ῥήγνυσι τὰς φάλαγγας, καὶ κτείνει τοὺς προμάχους καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν Ἐκτορα τὸν κίονα τῆς Τροίας, ἄνδρα βριθύν, ἀρεϊκόν, ὅπλοις ἐντεθραμμένον, μωλωπισμοὺς ἐμφαίνοντα τοῖς στήθεσι μυρίους, οὓς εἶχε συμπλεκόμενος τοῖς ταύροις τοῖς ἀγρίοις πρὸ τοῦ τοὺς Ἑλληνας ἐλθεῖν καὶ συγκροτῆσαι μάχην. [ἀντιπαρατασσόμενος ἔθνεσιν ἀλλογλώσσοις.] Ἀναιρεθέντος δ' Ἐκτορος τοῦ τολμηροκαρδίου μετακαλεῖται Πρίαμος συμμάχους Ἀμαζόνας· καὶ πάλιν μάχη καρτερά, καὶ θανατοῦνται πᾶσαι. ἐκ πάντων οὖν ἀπορηθεὶς ὁ Δαρδανίδα γέρων εἰς τὸν Δαβίδ τὸν ἄνακτα τῆς Ἰουδαίας πέμπει, παλάμην ἐξαιτούμενος συμμαχικὴν ἐκεῖθεν. ἀλλ' ὁ Δαβίδ οὐ δίδωσιν, εἴτε τὸ τληνικαῦτα ἀντιπαρατασσόμενος ἔθνεσιν ἀλλογλώσσοις, εἴτε καὶ μυσαττόμενος Ἑλληνας καὶ βαρβάρους ὡς μὴ θεὸν γινώσκοντας ἀλλ' εἰδωλολατροῦντας, καὶ δεδιὼς μὴ ῥέψαιεν εἰς πλάνην Ἰουδαῖοι, εἰ παρ' αὐτοῦ πεμφθήσονται σύμμαχοι τοῖς ἐν Τροίᾳ, πρὸς τὴν κακίαν ἔχοντες εὐεπιφόρως φύσει. τὸν οὖν Ταντάνην τῶν Ἰνδῶν Πρίαμος ἱκετεύει, καὶ μετὰ πλήθους στέλλεται Μέμνων ἀπειραρίθμου. ὁ δὲ στρατὸς ἦσαν Ἰνδοὶ πάντες μελανοχρῶτες· οὓσπερ ἰδόντες Ἑλληνες ἐν ἀλλοκότῳ θέᾳ, καὶ δειλιάσαντες αὐτῶν μορφήν καὶ πανοπλίαν, καὶ ζῶα περιτρέσαντες ἄπερ Ἰνδία τρέφει, νύκτωρ φυγεῖν ἐσκέπτοντο καὶ προλιπεῖν τὴν Τροίαν. ἀλλ' ὅμως ἀντετάξαντο πρὸς τοὺς κελαινοχρῶτας, καὶ τῶν Ἰνδῶν τοῖς αἵμασις ἠρύθρωσαν ἀρούρας, καὶ τοῦ Σκαμάνδρου τὰς ῥοὰς ἐφοίνιξαν τοῖς λύθροις. Ἐν τούτοις οὖν κατέλαβεν ἡ τῶν ἀναθημάτων τοῖς Ἑλλησι πανήγυρις, ἀλλὰ καὶ τοῖς βαρβάρους, καὶ πᾶσιν ἦν ἀνακωχὴ πολέμων καὶ καμάτων. καὶ δὴ στρατὸς Ἑλλήνιος καὶ τὸ τῶν

Τρώων σμήνος ἀλλήλοις ἐπεμίγνυντο πράξαι μηδὲν τολμῶντες. ἦν δὲ ναὸς πρὸ τῶν τειχῶν τῆς καλλιπύργου Τροίας, ἔνθα θαμίζων Ἀχιλλεὺς εἶδε τὴν Πολυξένην καὶ τὸν πυρσὸν τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος ἐπανῆψεν· ἐν λύτροις γὰρ τοῖς Ἔκτορος αὐτὴν προεωράκει, καὶ κατασχεῖν δυνάμενος ὅμως οὐκ ἠβουλήθη. τότε δ' ὡς εἶδεν ἔπαθε, καὶ τῷ πατρὶ Πριάμῳ λόγους ἐπέστειλε ζητῶν εἰς γάμον Πολυξένην. ὁ δὲ συγκατατίθεσθαι δῆθεν προσεποιεῖτο, καὶ ταῦτα δόλοισι ἔπραττον Δηϊφόβος καὶ Πάρις. ὡς οὖν εἰσῆλθον εἰς ναὸν Ἀπόλλωνος Ἀλσαίου ὄρκοις κατεμπεδώσαντες τὰ περὶ Πολυξένης, ὁ μὲν Δηϊφόβος προσφῶς ἐφίλει τὸν Πηλέως, φίλης νυμφίον ἀδελφῆς αὐτὸν κατονομάζων, ἐγγὺς δὲ στας Ἀλέξανδρος ἐπήνεγκε καιρίαν, καὶ πλήξας ὑπεξέφυγε μετὰ τοῦ Δηϊφόβου. ὁ δ' Ἀχιλλεὺς κατενεχθεὶς πνοαῖς ἦν ἐν ἐσχάταις. ἦσθετο τούτων Ὀδυσσεύς, συνείπετο γὰρ τούτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ διογενῆς Αἴας ὁ Τελαμῶνος. ἄμφω τοίγαρ εἰς τὸν ναὸν συνεισπεπηδηκότες εὖρον τὸν ἥρω κείμενον αἵμασι πεφυρμένον, ἀπεσβηκὸς ἐμπνέοντα, μόγις κινουῦντα γλῶσσαν καὶ μέλλοντα καλύπτεσθαι τὰ βλέφαρα τῷ σκότει. ὡς εἶδον οὖν ὠλόλυξαν, καὶ προσπεσὼν τῷ στήθει Αἴας ὁ μέγας ἐν κλαυθμῷ πρὸς τὸν Πηλέως εἶπεν "ἦν ἄρα, πολεμόκλονε καὶ γίγα βριαρόχειρ, ὃς ἀνελεῖν ἠδύνατο τὸν θυμολέοντά σε." ὁ δ' ἄμαυρὸν ἐφώνησε καὶ παρακεκομμένον "ἀνεῖλόν με Δηϊφόβος καὶ Πάρις μετὰ δόλου." καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἐξέπνευσεν ὁ τηλικούτος ἥρω, Αἴας δ' ἐπ' ὤμων θέμενος τὸ σκῆνος Ἀχιλλέως πικρῶς ἐπὶ τὸν ναύσταθμον ἤγαγεν ὀλολύζων. Εὐθύς δὲ μετεπέμψαντο Πύρρον τὸν Ἀχιλλέως τὸν καὶ Νεοπτόλεμον, τὸν ἀπὸ Δηϊδαμείας. καὶ πάλιν φόνοι καὶ σφαγαί, πάλιν ἀνδροκτασίαι, καὶ πάλιν αἱματόφυρτοι Τροίας αἰ πεδιάδες, καὶ πάλιν αἰμοφόρυκτα τὰ τοῦ Σκαμάνδρου ρεῖθρα, ἕως τῶν μάντεων αὐτοῖς χρησμοὺς ἐκφοιβασάντων ὡς οὐ χρεῶν ἐστὶν ἔλειν ἀπὸ πολέμου Τροίαν οὐδ' ἐκ χειρῶν οὐδ' ἐκ ξιφῶν, ἀλλ' ἀπὸ δόλου μόνου, τὸν ἵππον ἐτεκτῆναντο τὸν ξύλινον ἐκεῖνον, καὶ καταφράκτους εἰς αὐτὸν ἄνδρας εἰσενεγκόντες ἀπαίρειν δῆθεν ἔδοξαν πρὸς τὰς ἐνεγκαμένας. καὶ τὸν μὲν ἵππον εἶασαν αὐτοῦ πρὸς τῷ ναυστάθμῳ, αὐτοὶ δ' ὑφώρμουν ταῖς ναυσὶν ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ. εἶδον οἱ Τρῶες τὸ συμβάν, εἶδον ἐρήμους ὄρμους. τὸν ἵππον μόνον βλέποντες ἠπόρουσαν, ἐθαμβοῦντο. καὶ πρῶτα μὲν νομίζοντες εἶναι τὸ πᾶν ἀπάτην φθείρειν τὸν ἵππον ὥρμητο, πυρὶ παραδιδόναι ἢ καὶ ριπτεῖν κατὰ πετρῶν κατὰ βυθοῦ θαλάσσης· εἶτα (καὶ γὰρ κεκύρωτο Τροίαν ἀλῶναι τότε) προσῆκον ἔδοξεν αὐτοῖς εἰσενεγκεῖν τὸν ἵππον ὡς ἄγαλμα καὶ λάφυρον ἀπὸ τῶν ἐναντίων. οἱ μὲν αὐτὸν εἰσήνεγκαν, καὶ πότοις καὶ χορείαις αὐτοὺς ἐκδόντες ὑπνωττον βαθὺν νήγρετον ὑπνον· οἱ δ' ἄνδρες οἱ κρυπτόμενοι, καὶ πρὸς αὐτῷ λοχῶντες, ὑπεξεληθόντες σιωπῇ φρυκτωρὸν ἦραν μέγαν. ὅπερ ἰδόντες Ἕλληνες οἱ προεκπεπλευκότες θᾶττον ἢ λόγος ἐν ναυσὶ κατήραν πρὸς τὴν Τροίαν, καὶ τῶν πυλῶν ἀνοιγισῶν παρὰ τῶν προεμβάντων ὡς ὕδωρ εἰσεχύθησαν λάβρως ποθὲν πλημμύραν. Τῆς στερροπύργου τοιγαροῦν οὕτω ληφθείσης Τροίας γυναῖκες ἀφηρηάζοντο παστάδων νεοπήκτων, ἢ γῆ κατελιμνάζετο τοῖς φόνοις τῶν πιπτόντων, βρέφος ὑπαγκαλίδιον ἐρρήγνυτο τῷ τοίχῳ. ἀπλῶς εἶπεν ὡς ἐν βραχεῖ, γόος κατεῖχε πάντα, καὶ πᾶν δεινὸν καὶ πᾶν πικρὸν κατέκλυζε τὴν πόλιν. αἱ χεῖρες λυθροστάλακτοι, φονόβαπτα τὰ ξίφη· τὸ δάπεδον ἠρύθρωτο, συνεπατοῦντο βρέφη. ὡς δέ ποτ' ἐκορέσθησαν ἀρπάζοντες κτινύντες, πυρὶ παραδιδόασιν, πιμπρῶσιν ἀπὸ βάρων τὴν πρὶν ἐν πόλεσι λαμπράν, τὴν περιλαλουμένην. Τὰ μὲν κατὰ τὸν πόλεμον τοιοῦτον ἔσχε τρόπον· ἢ τύχη δ' ἐγκοτήσασα καθάπαξ Μενελάῳ ἄλλοις καινοῖς τὸν τάλανα καταπιέζει μόχθοις. καὶ πάλιν πλοῦς μακρότερος, ναυστόλησις ἕτερα, καὶ πόνοι διαδέχονται τοὺς παλαιτέρους νέοι καὶ πλοῦν τὸν Ἑλλησπόντιον Αἰγύπτια πελάγη. ἀπαίρει πρὸς τὴν Αἴγυπτον, δεινὰς μετρεῖ θαλάσσας, καὶ χειμασθεὶς καὶ κυμανθεὶς ἀνέμοις βαρυθρόοις μόγις καταίρει πρὸς αὐτὴν. ἄνεισι

πρὸς Πρωτέα, εὐρίσκει καὶ τὴν σύννοικον ἐκεῖ κατὰ τὴν Μέμφιν, καὶ ξενισθεὶς καὶ τιμηθεὶς λαμβάνει τὴν Ἑλένην, καὶ μετὰ μόχθους ἱκανοὺς φθάνει πρὸς τὴν πατρίδα, μετὰ τὴν Τροίαν ἄλωσιν ὄγδοον ἔτος τρέχων κατὰ τὴν περιπλάνησιν τὴν ἐπὶ τὸν Πρωτέα. εὐρίσκει καὶ τὸν σύνναιμον ἀθλίως ὀλωλότα δόλω κακίστης γυναικός, ἐχίδνης μοιχαλίδος· εὐρίσκει τὸν ἀδελφιδοῦν Ὀρέστην ἐφθαρκότα τὸν τοῦ πατρὸς αἰσχύνοντα τὸ γένος καὶ τὸ λέχος καὶ σὺν αὐτῷ τὴν ἀναιδῆ μητέρα Κλυταιμνήστραν. Ἦδη μοι συντετέλεσται καὶ τὰ κατὰ τὴν Τροίαν ἐπιδρομάδην καὶ σαφῶς. καὶ δὴ λοιπὸν γραπτέον τὴν σθεναρὰν καὶ κραταιὰν Ἑρωμαίων εὐποτμίαν, πόθεν ἀρξάμενοι τῆς γῆς ἐκράτησαν ἀπάσης. Μετὰ τὴν Τροίαν ἄλωσιν Αἰνείας παῖς Ἀγχίσου, εἴτε φυγῶν εἴτε λυθεὶς ἀπὸ τῶν πολεμίων, μεταναστεύει παγγενεὶ πρὸς γῆν τῆς Ἰταλίας, ἦν ἄλλοι μὲν ἰστορήσαν οὕτως ὀνομασθῆναι ἐξ Ἰταλοῦ κατάρξαντος μερῶν τῶν Ἑσπερίων, οἱ δ' ἐξ αἰτίας ἔφασαν τοιαῦδε σχεῖν τὴν κλῆσιν. ὁ μέγας ἦρωας Ἑρακλῆς τὰς Γηρυόνας βόας ἀγεληδὸν συναγαγὼν ἤγεν ἐξ Ἑρυθείας. εἷς οὖν ἐκείνων δάμαλις τῶν ἀπὸ τῆς ἀγέλης, ἀποσκοιρτήσας, ὡς φασιν, ἀπὸ τοῦ βουκολίου, τὸ μεταξὺ νηξάμενος πέλαγος τῆς θαλάσσης εἰς Ἰταλίαν ἴσχυσε διαπεραιωθῆναι τοῦ δὲ καθ' οὗς ἀφίκοιτο πάντη πυνθανομένου εἴ τις αὐτῶν ἐώρακε βοῦν ἀποπλανηθέντα, ἐκεῖνοι τῆς Ἑλληνικῆς μὴ συνιέντες γλώσσης οὐίτουλον τὸν δάμαλιν ἐκάλουν ἐγχωρίως. ἀπὸ τοῦ ζῶου τοιγαροῦν Οὐιταλία πᾶσα ὄσσην ὁ βοῦς ἐπέδραμεν ἐκεῖνος ὠνομάσθη, τῷ χρόνῳ δὲ μετέπεσεν εἰς κλῆσιν Ἰταλίας. Αἰνείας οὖν σὺν τοῖς Τρωσὶ τοῖς συνεκπεπλευκόσι χρησμοὺς λαβὼν ἀπέπλεε παρὰ τὴν Ἰταλίαν. οἷδὲ χρησμοὶ προσέταττον ἐπὶ δυσμῶν ἐκπλέειν, μέχρις αὐτοῖς ἐγγένηται καταλαβεῖν χωρίον ἐν ᾧ κατασιτήσονται τὰς ἑαυτῶν τραπέζας· ἐπὶ δὲ τοῦτο γένηται, τετράποδι χρωμένους καθηγεμόνι τῆς ὁδοῦ κτίζειν ἐκεῖσε πόλιν ὅπου τὸ ζῶον ἐρεισθῆ καμὸν ἀπὸ τοῦ δρόμου. τούτους λαβόντες τοὺς χρησμοὺς εἰς Λωρεντὸν ἰκνοῦνται· πεδίον δὲ τὸ Λωρεντόν ἐστι τῆς Ἰταλίας. ἐνταῦθα πήξαντες σκηναὺς ἠρίστων ἐν δαπέδῳ. σελίνους δὲ τὸ δάπεδον ἦν ἅπαν ἐστρωμένον, καὶ ταῦτα χρεῖαν τραπέζων ἐκείνοις ἀπεπλήρουν. ἀναλωθέντων τοιγαροῦν τῶν παρατεθειμένων σελίνου τις ἐγεύσατο, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἄλλος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ συσιτῶν, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ πέλας, καὶ τινες ἀνεβόησαν "ἡμῖν σὺν τοῖς σιτίοις ἀνάλονται καὶ τράπεζαι." κρότος δ' ἦν ἐπὶ τούτοις ὡς τοῦ χρησμοῦ τοῦ παρ' αὐτοῖς εἰς τέλος πεφθακότος. ἔπειτα θύειν μέλλοντες βωμὸν ἐδημιούργουν, καὶ θήλειαν ἐφίστασαν ἐπὶ θυσίᾳ χοῖρον ἐγκύμονα τυγχάνουσαν καὶ πρὸς τὸ τίκτειν οὔσαν. μελλόντων δὲ κατάρχεσθαι τῆς χοίρου τῶν θυτήρων, ἐκεῖνη διασεύσα χεῖρας τῶν κατεχόντων ἐξέδραμε καὶ πρὸς τινα λόφον ὠρμήθη τρέχειν. Αἰνείας δὲ παρείπετο βήμασι σχολαιτέροις, μικρὸν ὑπολειπόμενος ἐκείνης ἐκουσίως, ὡς μὴ τοῦ δρόμου τῷ γοργῷ θορυβηθὲν τὸ ζῶον ἀπὸ τῆς κατὰ δαίμονα πορείας ἐκτραπείη· συνῆκε γὰρ ὡς ὁ χρησμὸς τοῦτο τετράπουν εἶπεν. ἢ μὲν οὖν ἐκαθέζετο δρόμῳ πολλῷ καμοῦσα (εἴκοσι γὰρ πρὸς τέσσαρσιν ἀνέδραμε σταδίους)· Αἰνείας δὲ τὰ θέσφατα βλέπων τετελεσμένα, τὸ δὲ χωρίον ἀφυὲς εἰς τὸ συστήσαι πόλιν, μεγάλας αἰτιάσεις τοὺς χρήσαντας ὑπῆγεν. οὕτω δ' αὐτοὺς κακίζοντι καὶ καταμεμοφόμενῳ φωνῇ ποθεν ἐξ ἀφανοῦς ἠκούσθη προιοῦσα, ἣτις καὶ μένειν ἔλεγε καὶ πόλιν ἐκεῖ κτίζειν· καταγωγὴν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἄρτι γενέσθαι ταύτην, ἔπειτα δὲ μετὰ καιρὸν καὶ χρόνους ἰσαρίθμους οἷς ἂν ἡ χοῖρος ἀπαλοῖς ἐκτέκη δελφακίοις ἄλλην αὐτοῖς γενήσεσθαι μεγαλοπρεπεστέραν. ἢ μὲν οὖν χοῖρος ἔτεκεν ὄλην τριακοντάδα, καὶ χρόνοις τόσοις ὕστερον παρὰ τῶν ἐξ Αἰνείου ἢ πόλις Ἄλβα γέγονε λαμπρὰ καὶ τρισευδαίμων. τότε δ' Αἰνείας τῇ φωνῇ τῇ θεῖᾳ πεπεισμένος ἐκεῖ πολίζειν ἤρξατο πόλιν Λαουινίαν. καὶ τι συνέβη θαυμαστὸν ἀξιαφήγητόν τε. πρῶτα μὲν πῦρ αὐτόματος τῆς νάπης ἀνεδόθη, ἔπειτα λύκος ἐκπηδῶν ποθὲν ἀπὸ δρυμῶνος ὕλην ξηρὰν τῷ στόματι λαμβάνων ἐπετίθει. ἀετὸς

περυσσόμενος, ὄρνις μεγαλοπτέρυξ, τοῖς πτέρυξιν ἀνέκαιε τὸ πῦρ ἀναρριπίζων. ἀλώπηξ δέ τις δολερὰ τούτοις ἀντιζηλοῦσα καὶ τοῖς ἀνάπτουσι τὸ πῦρ ἀντιπαλαμωμένη σβεννύειν ἔσπευδεν αὐτὸ καὶ μαρασμὸν ἐπάγειν, τὴν κέρκον διαβρέχουσα λιβάσι ποταμίους καὶ ταύτη διαρραίνουσα τὴν ξυλοφάγον φλόγα. ποτὲ μὲν οὖν οἱ θέλοντες ἀνάπτειν ἐπεκράτουν, ποτὲ δ' ἐκείνων περιῆν ἢ θέλουσα σβεννύειν· τέλος οἱ μὲν ἐνίκησαν, ἢ δ' ὥχετο φυγοῦσα. ταῦτ' οὖν Αἰνεΐας κατιδῶν ἐπίφθονον τὴν πόλιν γενέσθαι προεφοίβασε, πολλὰ δὲ κυκηθεῖσαν μόλις ποτὲ καὶ σὺν μακροῖς καμάτοις ἐπαλλήλοις καθυπερτέραν ἔσεσθαι τῶν ἐπιβουλευόντων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράχθησαν Αἰνεΐου περιόντος· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἔλιπε τὸν ταραχώδη βίον, υἱὸς ἐκείνου γνήσιος, Ἀσκάνιος τὴν κλῆσιν, ἀπὸ Κρεοῦσης γεγονῶς τῆς θυγατρὸς Πριάμου, τὴν πόλιν Ἄλβαν ὥκισε σὺν τοῖς περιλειφθεῖσι. καὶ ταύτης ἐβασίλευσεν Ἀμούλιος μετ' ἄλλων, Νεμέτορι προσήκοντι τὰ σκῆπτρα παραρπάσας. ἦν δ' ἀδελφὸς παλαιότερος Νεμέτωρ Ἀμουλίῳ, οὗ παντελῶς βουλόμενος τὸ γένος ἀφανίσει τὸν μὲν υἱὸν προσαναιρεῖ, τὴν δὲ γε θυγατέρα ἰέρειαν πεποίηκε ναοῦ τοῦ τῆς Ἑστίας. νενομοθέτητο δ' ἀγνάς τὰς ἱερείας μένειν, παρθενικὰς καὶ καθαρὰς καὶ γάμων ἀπειράτους. ταύτην ποτὲ πρὸς Ἄρεος ἄλσος πορευομένην φυλάξας τις ἐπέθετο, καὶ συμφθαρεῖς τῇ κόρῃ ἐγκύμονα πεποίηκεν. ὡς δ' ἐπεγνώσθη τοῦτο τῷ πατραδέλφῳ βασιλεῖ, τότε μὲν ἐτηρεῖτο μέχρις ὠδίνων καὶ καιροῦ τοῦ τῆς βρεφοτοκίας· ἐπεὶ δ' ὁ χρόνος ἐπιστὰς ὃν ὥρισεν ἢ φύσις γαστρὸς τὸ βάρος ἔλυσε, δίδυμα δ' ἦν τὰ βρέφη, τὴν μὲν καθεύρας ἀσφαλῶς ὁ βασιλεὺς κατεῖχε, τῶν δ' ἀρτιτόκων θάνατον κατέγνω βρεφυλλίων, καὶ δίδωσι τὰ δύστηνα ῥιφήναι καθ' ὑδάτων. ἔρριπτο δὴ τὰ δυστυχή σκάφης ἐντὸς τεθέντα. ἐνταῦθα, θεία πρόνοια, κατάδηλος ὑπῆρξεν ἢ δραστικὴ σου δύναμις, τὸ τῆς χειρὸς σου κράτος. ἢ σκάφη περιτρέπεται, ῥιπτεῖται καὶ τὰ βρέφη. ἔκειτο δὲ κνυζούμενα καὶ τετελεματωμένα. φαίνεται λύκαινά ποθεν σπαργῶσα νεοτόκος, βαρυνομένη τοὺς μαστοὺς τοῦ γάλακτος τοῖς ρεῖθροις, καὶ τὰς θηλὰς τοῖς στόμασι τοῖς τῶν βρεφῶν προσῆγε, καὶ τὸν πηλὸν ἀπέλειχε τῇ γλώσσει φιλανθρώπως· ἦσαν γὰρ σφῶν κατάπηλα τὰ κάλλη τῶν προσώπων. βλέπει ποιμὴν τὸ γεγονός, τὰ βρέφη περισώζει, ἀπάγει πρὸς τὴν γαμετήν, εὐρίσκει δυσθυμοῦσαν ὅτι νεκρὸν ἀπέτεκε, παραμυθοῦται τούτοις, καὶ δίδωσιν ὡς ἴδια ταῦτα τὰ βρέφη τρέφειν. ἔτρεφε ταῦτα μητρικῶς ἐκείνη καὶ γνησίως, καὶ παρ' ἐλπίδας μήτηρ ἦν διδύμων βρεφυλλίων ἢ πρὸ μικροῦ μηδ' ἐφ' ἐνὶ τοῦτο συγχωρηθεῖσα. ἄλλοι δ' οὐ λύκαινὰν φασιν ἐκθρέψαι τὰ παιδία, αὐτὴν δὲ τὴν ὁμόλεκτρον Φαυστύλου τοῦ ποιμένος, ἣτις κοινὸν τοῦ σώματος τὸ κάλλος ποιουμένη λοῦπα κατωνομάζετο τῇ γλώττῃ τῇ πατρίῳ ἦτοι κατὰ διάλεκτον Ἑλληνικὴν ἑταίρα· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν λύκαιναν σύννητες λοῦπαν λέγειν, τὴν ὕβριν τὴν τῆς γυναικὸς τινες ἠγνοηκότες λύκαιναν εἶπον τοῖς μασθοῖς τὰ βρέφη διαθρέψαι. ὡς δ' οὖν καὶ διετράφησαν, τέως εἰς αὔξην ἦλθον καὶ Ῥῶμος ὠνομάσθησαν οἱ παῖδες καὶ Ῥωμύλος, καὶ βίον εἶχον συφορβῶν ἀγροίκων καὶ βουκόλων. ἀγνοίᾳ δὲ Νεμέτωρος μανδρεύματα κακοῦντες, ὃν ἔφθη μητροπάτορα τούτων εἰπὼν ὁ λόγος, ἐάλωσαν ληστεύοντες τινῶν ἐνεδρευσάντων. τῷ πάπῳ προσαχθέντες δὲ καὶ γνόντες καὶ γνωσθέντες τῆς βασιλείας Ἀλβανῶν Ἀμούλιον γυμνοῦσιν, καὶ ξίφει κατασφάττουσιν ἀφύλακτον εὐρόντες, τῷ σφῶν δὲ μητροπάτορι χαρίζονται τὰ σκῆπτρα. τούτοις ὁ πάππος δεδωκὼς χρημάτων ἀφθονίαν καὶ πᾶν τὸ συμβαλλόμενον πέμπει πρὸς ἀποικίαν. ὁ γοῦν Ῥωμύλος παρελθὼν ἐπὶ τινα πολίχνην ἀπὸ τοῦ κτίστου Πάλαντος Παλάτιον κληθεῖσαν τὸ σχῆμα τὸ τῆς πόλεως ἐκεῖσε διαγράφει, ἄρρενα ταῦρον καρτερὸν καὶ δάμαλιν συζεύξας, ὃν ὁ μὲν ταῦρος ἔνευεν ἔξω πρὸς τὸ πεδῖον, ἢ τούτῳ συζυγοῦσα δὲ δάμαλις πρὸς τὴν πόλιν. συμβολικῶς δ' ἐπήχετο Ῥωμύλος διὰ τούτων τοὺς ἄνδρας μὲν τοῖς ἔξωθεν γίνεσθαι φρικαλέους, τὰς δὲ γυναῖκας ἔσωθεν γονίμους

χρηματίζουν, πιστὰς μενούσας, οἰκουροὺς καὶ φύλακας τῶν ἔνδον. ἔπειτα βῶλον τῆ χειρὶ λαβῶν ἀπὸ τῶν ἔξω ἔνδον ρίπτει τῆς πόλεως, εὐχόμενος ἐπαύξειν τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. καὶ ταῦτα διαθέμενος ἐν σάλπιγγι σημαίνει τὴν κλήσιν τὴν τῆς πόλεως, καὶ Ῥώμην ὀνομάζει. καὶ πλῆθος συλλεξάμενος ἀπὸ τῆς περιχώρου, ἄνδρας, γυναῖκας, μείρακας, τριγέροντας, ἐφήβους, ἰσοπολίτας τίθησι καὶ κατοικίζει πάντας. Καὶ πρῶτος οὗτος βασιλεὺς καθίσταται Ῥωμαίων, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Νουμᾶς, καὶ μετὰ τοῦτον Τύλλος, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ Μάρκιος Ἄγκος ὠνομασμένος (τὴν γὰρ ἀγκύλην τοῦ ποδὸς εἶχε πεπηρωμένην), καὶ μετ' αὐτὸν Ταρκύνιος πέμπτος ἀπὸ Ῥωμύλου, μηδὲν αὐτῷ προσήκουσαν λαβῶν τὴν βασιλείαν· τοῖς γὰρ παισὶν ὠφείλετο Μαρκίου βασιλέως. γαμβρὸς τοῦ Ταρκυνίου δὲ Τύλλιος μετ' ἐκεῖνον, ὃς ἀπὸ βρέφους, ὡς φασι, κάκ πρώτης ἡλικίας ἐπωνομάσθη σέρβιος ὡς γεγρονῶς ἐκ δούλης· δύναται γὰρ τὸ σέρβιος δούλον παρὰ Ῥωμαίοις. οὗτος συνῆψε τὰς αὐτοῦ πρὸς γάμον θυγατέρας τοῖς βασιλέως υἰωνοῖς Λευκίου Ταρκυνίου, ὧν περ μιᾶς ἐπιβουλῆ καὶ τρόπῳ μαιφόνῳ καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀρχῆς ὁ τάλας ἐστερήθη. καὶ μετ' αὐτὸν Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος κατήρξεν, ὃς προσφερόμενος ὡμῶς καὶ φιλυπερηφάνως καὶ τῆ βουλῆ καὶ τῷ κοινῷ Σούπερβος ἐπεκλήθη· τὸν δ' ἀλαζόνα παρ' αὐτοῖς ἢ λέξις ἐρμηνεύει. πρὸς τοῦτον τὸν Ταρκύνιον ἀφίκετο γυνὴ τις βίβλους ἐννέα φέρουσα χρησμῶν τῶν Σιβυλλείων, ἀπεμπολήσαι δ' ἤθελε τῷ βασιλεῖ τὰς βίβλους. ἐπεὶ δὲ τὸ ζητούμενον ἐκεῖνος οὐκ ἐδίδου, πυρὶ τὰς τρεῖς κατέφλεξε, καὶ πάλιν προσελθοῦσα τιμῆς ἐπώλει τῆς αὐτῆς τὰς καταλελειμμένας. ἀλλ' ἔδοξεν ἀσύνητος ἐν τούτῳ τοῖς παροῦσιν, καὶ πάλιν τρεῖς πυριφλεγεῖς ἐγένοντο τῶν βίβλων. ἦλθεν ἐκ τρίτου πρὸς αὐτόν, καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἴσης τὰς τρεῖς ἐδίδου τὰς λοιπὰς. θαυμάσας δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς, καὶ μάντεων πυθόμενος δοκίμων, ἐκέλευσε τῆ γυναικὶ δοθῆναι τὸ χρυσίον. τὴν δὲ λαβοῦσαν τὸ δοθέν, καὶ μετ' ἐπιμελείας τηρεῖν τὰς βίβλους φράσασαν, εἶδεν οὐδεὶς οὐκέτι· αἱ βίβλοι δὲ γεγόνασι σωτήριοι τῆ πόλει. τούτου ναδὸν οἰκοδομεῖν ἐν Ῥώμῃ βουλευθέντος βόθρευμα μὲν ὠρύσσετο θεμέθλων ὑπογαίων, τῆς δ' ὀρυγῆς ἐπὶ πολὺ τὸ βάθος προϊούσης εὐρέθη κάτω κεφαλὴ νεοσφαγοῦς ἀνθρώπου, αἷμα θερμὸν καὶ νεαρὸν χεόμενον δεικνύσα, καὶ πρόσωπον παρεμφερὲς ἔχουσα τοῖς ἐμπνόοις. ὅπερ μαθὼν ἐν Τυρρηνοῖς δόκιμος τερασκόπος ἔφη τὴν πόλιν κεφαλὴν πολλῶν ἔθνων γενέσθαι, πλὴν διὰ ξίφους καὶ σφαγῶν καὶ λιμνασμῶν αἱμάτων. ἐντεῦθεν ὁ Ταρπήϊος μετωνομάσθη λόφος ἐκ τῆς φανείσης κεφαλῆς Καπιτωλίνος λόφος· κάπουτ γὰρ ἡ κεφαλὴ κατὰ Ῥωμαίων γλῶσσαν. Χρόνοις μὲν οὖν ἐφ' ἱκανοῖς ἢ τῶν Ῥωμαίων πόλις, πόλις ἢ μεγαλόπολις, ἦν ὑπὸ βασιλευσίν· ἐπεὶ δὲ παρηνόμησεν ὁ παῖς τοῦ Ταρκυνίου καὶ Λουκρητιᾶν ἦσχυνε τὴν σωφρονικωτάτην, τὴν Κολατίνου γαμετὴν ἀνδρὸς εὐγενεστάτου, τότε δὴ πάντες εἰς ταῦτ' Ῥωμαῖοι συνελθόντες κατάλυσιν ψηφίζονται τοῦ βασιλείου κράτους, κυροῦσι δὲ προβάλλεσθαι κατ' ἔτος κονσουλίου, ὅπερ δηλοῖ καθ' Ἑλληνας συμβούλους ἢ προβούλους, οὓς Ἑλληνες ὠνόμασαν ὑπάτους μετὰ ταῦτα, τὸ μεγαλεῖον τῆς αὐτῶν ἀξίας κατιδόντες. ἀπελαθέντων τοιγαροῦν ἐκ Ῥώμης τῶν τυράννων, πρῶτοι τῶν ἄλλων ἔλαβον ὑπατικήν ἀξίαν Ταρκύνιός τε Λεύκιος, ἀνὴρ τῆς Λουκρητιᾶς, καὶ Λεύκιος Ἰούνιος, ὃν Βροῦτον ἐπεκάλουν. ἀλλὰ διηγητέον μοι καὶ τὰ περὶ τοῦ Βρούτου. Μάρκιος ἦν τις εὐγενῆς ἀνὴρ παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ πλούτῳ βρίθων περιττῷ καὶ δὴ τιμῇ προέχων. τούτῳ βασκήνας ὁ δεινὸς Ταρκύνιος τοῦ πλούτου αὐτὸν μὲν ξίφει δίδωσι, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν παῖδα, γενναῖον ὄντα καὶ καλὸν καὶ ζηλωτὸν ἐν πᾶσιν καὶ φαίνοντα παράστημα ψυχῆς ἀνδροκαρδίου, κἂν εἰ τῷ βίῳ περιῆν οὐκ ἂν ὑπομενοῦντα μὴ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ κατὰ τῶν ἀνελόντων. αὐτὸν μὲν οὖν τὸν Μάρκιον Ταρκύνιος κτιννύει, τὸν δ' ὄλβον μετατίθησιν ἐν δόμοις βασιλείοις, ὁ Βρούτος οὗτος τοιγαροῦν παῖς ὑπάρχων Μαρκίου, καὶ κατιδὼν τὴν τοῦ

πατρός σφαγὴν ἀδικωτάτην, καὶ συνιδῶν ὡς νουνεχῆς ὅτι συγκινδυνεύσει σὺν τῷ πατρὶ καὶ τὰδελφῶ καὶ συναποθανεῖται, βουλὴν βουλευεται καλήν· πλάττεται γὰρ μωρίαν καὶ σκέπτεται παράνοιαν, κἀντεῦθεν ἀποφεύγει τὸ προσδοκώμενον κακόν, τὸν ἐκ τοῦ ξίφους πότμον. ἐντεῦθεν κατωνόμαστο τοῖς ἀγνοοῦσι Βροῦτος· δηλοῖ δ' ἡ λέξις τὸν μωρὸν καὶ φρένας βεβλαμμένον. μετὰ γὰρ οὖν Ταρκύνιος τοῦτον ἐν ἀνακτόροις, κήδεσθαι μὲν ὡς συγγενοῦς κακὰ τῶν αὐτῶν αἱμάτων τοῦ Βρούτου προσποιούμενος καὶ δῆθεν κατοικτεῖρων, τὸ δ' ἀληθὲς βουλόμενος συμπαίστορα τοῖς τέκνοις τοῖς ἑαυτοῦ χαρίζεσθαι ψυχαγωγίας χάριν, οἷς καὶ συνὼν γελοιασμοὺς καὶ παιδιὰς προυξένει. ἀποσταλέντων δὲ ποτε τῶν παίδων Ταρκυνίου ἐπὶ Δελφοῦς ὡς πεύσαιντο περὶ λοιμῶδους νόσου, καὶ Βροῦτος συνεπέμπετο τέρψων αὐτοὺς παιγνίοις. οἱ μὲν οὖν τὸν Ἀπόλλωνα δῶροις ἐδεξιοῦντο, ὁ Βροῦτος βακτηρίαν δὲ ξυλίνην διατρήσας ὄλην δι' ὄλης ὡς αὐλὸν χρυσοῦν ἔκρυψε ῥάβδον, καὶ ταύτην ὡς ἀνάθημα κεχάριστο τῷ Φοίβῳ. ἀλλ' οὔτοι τὴν εὐμήχανον σοφίαν τὴν τοῦ Βρούτου καὶ τὸ στερρὸν καὶ δυνατὸν μηδ' ὅλως ἐπιγνόντες κατέπαιζον ἐτώθαζον ὕβριζον ἐμωκῶντο τοιοῦτον προσενέγκαντα τῷ χρησιμοδότη δῶρον. μέλλοντες δὲ τοῦ Δελφικοῦ τεμένους μεταβαίνειν ἠρώτων τὸν Ἀπόλλωνα τίς τῶν Ῥωμαίων ἄρξει. ὁ δ' ἀπεφοίβασε τρανῶς, ὃς πρῶτος τὴν μητέρα φθάσει περιπτυσάμενος. συνῆκεν οὖν ὁ Βροῦτος, ἐκεῖνοι δ' οὐκ ἐπέγνωσαν τί τῷ χρησμῷ δηλοῦται. κοινῇ δὲ σχεῖν βουλόμενοι τὸ κράτος καὶ τὸ στέφος ἅμα συνέθεντο τὴν σφῶν προσπύξασθαι μητέρα. καὶ μέντοι προσεπτύξαντο. Βροῦτος δ' ἐκβὰς τοῦ σκάφους, πρηνῆς πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνην κατεφίλει. Εἶχε μὲν οὖν προσποιήτον ὁ Βροῦτος τὴν μωρίαν· ὡς δ' ἐφημίσθη τὸ συμβὰν περὶ τὴν Λουκρητίαν, τὸ πᾶν ἐδημοσίευσεν, καὶ πρῶτος ἐφορμήσας καὶ συγκαλέσας τὴν πληθὺν καὶ λόγοις ἐφοπλίσας κατάλυσιν ἐπενεγκεῖν ἴσχυσε τοῖς τυράννοις, τῷ Ταρκυνίῳ δὲ φημι καὶ τοῖς ἐκείνου τέκνοις. Μετὰ γοῦν τὴν κατάλυσιν ὕπατοι πάντων πρῶτοι Ῥωμαίοις κατεστάθησαν Βροῦτος καὶ Κολατῖνος, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, καὶ μετ' αὐτοὺς παντοῖοι, Κάσιοι καὶ Κικέρωνες καὶ Λεύκολοι καὶ Κάτλοι, Κάτωνες καὶ Σκηπίωνες, Πομπήϊοι καὶ Σκαῦροι. ἡ τηλικαύτη γοῦν ἰσχὺς καὶ τὸ τοσοῦτον κράτος ἐν ἔτεσιν ἐξήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις καὶ πρὸς ἑτέροις τέσσαρσιν οὕτως ἐκυβερνᾶτο μέχρι Γαίου Καίσαρος, ὅστις τὴν ὑπατείαν εἰς βασιλείαν ἤμειψεν καὶ καταδυναστείαν. εἰ δὲ ποτε κατήπειξε πραγμάτων ἀστασία καὶ τὸ πολύστροφον αὐτῶν καὶ τύχης δυσκληρία, συνερχομένης τῆς βουλῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπᾶτων, δικτάτωρ εἷς ἐγένετο πάνταρχος αὐτοκράτωρ (τὴν δ' ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν ἡ λέξις ἐρμηνεύει καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν πάντων οἰκονομίαν)· τῆς ζάλης τῶν πραγμάτων δὲ καταστορεννυμένης τὸ κράτος ἀπετίθετο τῆς αὐτοκρατορίας. Γάϊος δὲ γενόμενος δικτάτωρ αὐτοκράτωρ, καὶ κατατροπώσας μύριας ἐθναρχίας, καὶ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἰσχύν ἄχρις αὐτῶν Γαδείρων καὶ μέχρι καὶ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα πλατύνας, μετὰ τὰς νίκας φθονηθεὶς καὶ τὰς τροπαιουχίας, καὶ πρὸς τινῶν ἀναμαθῶν (οἷα τυρεῦεις, φθόνε!) ὡς κατ' αὐτοῦ κεκύρωται ψῆφος ἀδικωτάτη, πρὸς τῶν πραγμάτων βιασθεὶς χωρεῖ πρὸς τυραννίδα, καὶ συμπλακεῖς τοῖς κατ' αὐτοῦ γενναίως ἐπιοῦσι, καὶ καταγωνισάμενος καὶ πάντων κυριεύσας, τὸ κράτος περιζώννεται τῆς αὐτοκρατορίας. Οὗτος ὁ Καῖσαρ παιδικὴν ἄγων τὴν ἡλικίαν καθ' ὕπνου ἔδοξεν ἰδεῖν πρᾶγμα δηλοῦν τὸ μέλλον, ὡς τῇ μητρὶ μιγνύοιτο καὶ συνασχημονοίη. ἐτέχθη δὲ κἀν τοῖς αὐτοῦ τέρας ἵπποφορβίοις, ἵππος βοεῖαις ἐν χηλαῖς τοὺς πόδας ὠπλισμένος, μόνον δ' αὐτὸν ἐδέχετο Γάϊον ἀναβάτην, καθάπερ τὸν Ἀλέξανδρον ἵππος ὁ Βουκεφάλας. Τούτῳ τῷ Καίσαρι καινὸν τοιοῦτόν τι συνέβη. γυνὴ τις ἐπαφρόδιτος συνέζευκτο γαμέτῃ· Νέρων ὁ ταύτης ἦν ἀνήρ, ἐκείνη δὲ Ἰουλία. ταύτην τεκοῦσαν Νέρωνι τῷ συνοικοῦντι παῖδα καὶ πάλιν σχοῦσαν ἐν γαστρὶ καὶ τὴν νηδὺν πλησθεῖσαν καὶ τῆς

ἐγκυμονήσεως ἄγουσαν ἕκτον μῆνα ὁ Καῖσαρ ἤθελε λαβεῖν εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ Νέρωνα κατήπειγεν αὐτῷ κατεγγυῆσαι τὴν γαμετὴν καὶ πατρικῶς ταύτην νυμφοστολήσαι. πείθεται Νέρων, οὐχ ἑκὼν δίδωσι τὴν γυναῖκα. ἢ δ' ἐπιστάντος τοῦ καιροῦ τίκει παιδίον ἄρρεν. κἀντεῦθεν ἐξενήνεκτο δημῶδης παροιμία "τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ λαμπροῖς καὶ τρίμηνα παιδιά." Τῶν γοῦν κατὰ τὸν Καῖσαρα τοῦτον ἱστορηθέντων λοιπὸν διηγητέον μοι πόθεν ἐκλήθη Καῖσαρ. οἱ μὲν φασιν ὡς τῆς μητρὸς κατὰ γαστρὸς ἐχούσης καὶ μὴ φθασάσης ἐκτεκεῖν, ἀλλὰ προαπελθούσης, ἀνέτεμον οἱ προσγενεῖς ἐκείνης τὴν γαστέρα, καὶ ζῶν ἐκεῖθεν ἔμβρυον καὶ πνέον ἐξελόντες Καῖσαρα κατωνόμασαν ὡς ἀνατετμημένον. ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσι τῆς κεφαλῆς τὴν κόμην Ἑνωμαίους λέγειν καίσαριν· Καῖσαρ γοῦν ἐπεκλήθη Γαῖος ὡς εὐπλόκαμος ἢ μάλλον ὡς δασύθριξ. ἕτεροι δὲ Ἑνωμαϊκὰς γράψαντες ἱστορίας φασὶν ὡς τούτου προσγενῆς τοῦ Καίσαρος Γαίου τρισαριστεὺς ἀναφανεῖς, ὅτε Καρχηδονίοις Ἑνωμαῖοι συνεπλέκοντο, καὶ δόρατι καιρίως βαλὼν τὸν ἀνταγωνιστὴν καὶ κατατραυματίσας ἐλέφαντος ὀχούμενον ἄνωθεν εὐρυστέρνου αὐτῷ πρὸς γῆν κατήνεγκεν ἐλέφαντι, κἀντεῦθεν ἔσχεν ἀρχὴν τὴν Καίσαρος λαμπρὰν προσωυμίαν· καίσαρες γὰρ ἐλέφαντες τοῖς Φοίνιξι καλοῦνται. ἐκ τοῦ προγόνου τοιγαροῦν τοῦ προηριστευκότος Καίσαρες ἐπεκλήθησαν οἱ προσγενεῖς ἐκείνῳ, τιμὴν μεγίστην ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν προξενοῦντες. Περὶ μὲν τούτων ἰκανῶς ἡμῖν δ' ἐπανιτέον ἐπὶ τοῦ λόγου τὸν εἰρμόν. μέλλοντος γὰρ ἐκθνήσκειν τοῦ καλλινίκου Καίσαρος τοῦ τολμηροκαρδίου, ἔδοξε βλέπειν ἢ γυνὴ τούτου κατὰ τοὺς ὕπνους κατὰ τῆς τούτου κεφαλῆς πεσοῦσαν τὴν οἰκίαν, τὸν ἄνδρα δὲ κατάρρυτον αἵμασι γεγονότα οἰκτρότατα καταπεσεῖν ἐπὶ τοὺς ταύτης κόλπους. ἐσφάγη γοῦν ἐλεεινῶς τῆς ἀγορᾶς ἐν μέσῳ, ἐπιθεμένων δολερῶς Κασίου τε καὶ Βρούτου. Γαίου τοίνυν Καίσαρος οὕτως ἀπολωλότης ἀδελφιδουὺς εἰσποίητος υἱὸς ἐκείνου, Καῖσαρ ὁ σεβαστὸς ἐπικληθεὶς, ἐλάβετο τῶν σκῆπτρων, τὸ μὲν Ὀκτάβιος αὐχῶν ὡς κύριον ἐκ βρέφους, Αὐγουστος μετὰ ταῦτα δὲ κληθεὶς ὡς ἠϋξημένος. οὗτος ὑπῆρξε μόναρχος εἰς πλεόν ἐκταθείσης καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀρχῆς εἰς ἄκρα γῆς φθασάσης. τοῦτον ἢ μήτηρ κύουσα κατείδεν ἐν ὄνειροις σπλάγχχνον αὐτῆς εἰς οὐρανὸν ὡς ἀρπαγὲν ἀνέπτῃ. ἄρτι δ' ἐκκύπτοντος ὑγρῶν ἐκ μητρικῶν θαλάμων, ἔδοξε βλέπειν ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατὰ τοὺς ὕπνους ὡς ἐκ τῶν κόλπων ἔφασκε τῆς τούτῳ συνοικουσίας ἡλῖος ὁ τερψίμβροτος ὁ μέγας ἡμεράρχης. ὡς δὲ προῆλθε βράδιον ἐκ τῆς οἰκίας τότε, ἀστεροσκοπῶ ἐντυχὼν ἤρετο τὴν αἰτίαν. ἐκείνου δὲ τὴν γέννησιν τοῦ βρέφους ἐπειπόντος καὶ τὰ μεγάλα φράσσοντος αὐτῷ τῶν ὄνειράτων, βαρυπενθήσας ὁ πολὺς ἐκεῖνος ἀστρολόγος "ἄνθρωπε, τί πεποίηκας;" ἀνέκραγεν ἐκ βάθους· "δεσπότην ἀπεκύησας ἡμῖν καὶ βασιλέα." τοῦ δὲ παιδὸς ἐλαύνοντος εἰς αὐξὴν ἡλικίας, κἀν τοῖς ἀγροῖς διάγοντος σὺν τοῖς αὐτοῦ τοκεῦσιν, καὶ τερπομένου θερισταῖς καὶ τοῖς ἀμαλλοδέταις, καὶ ταῖν χεροῖν ἐμφέροντος ἄρτον καὶ σιτουμένου, ἄφνω ροιζήσας ἀετὸς ἀφήρπασε τὸν ἄρτον, καὶ πτερυχθεὶς μετάρσιος ἐπῆρτο πρὸς ἀέρα, καὶ πάλιν ἐπικαταπτὰς ἀπέδωκε τὸν ἄρτον. ἐπεὶ δὲ πρὸς βασιλεῖον ὕψος ἀναβεβήκει, θυμῶδης ἦν, ἀκρόχολος, ὀργίλος, ὀρμητίας, καὶ πάλιν εὐμετάφορος ἐγίνετο καὶ πρᾶος. ὡς οὖν ἐκάθητό ποτε δικοθετῶν καὶ κρίνων καὶ πότμον ἀπεφῆνατο κατὰ πολλῶν ἀνθρώπων, ἀνήρ Μηκίνης τις σοφὸς μὴ σθένων πλησιάσαι καὶ νοθετῆσαι Καῖσαρα (τὸ πλῆθος γὰρ ἀπειργε) χάρτη πιστεύει γράμματα, σφραγίδι σημειοῦται. ἔλεγε δὲ τὰ γράμματα "δήμει, παῦσαι κρίνων." καταστοχάζεται καλῶς, τὸν χάρτην ἀκοντίζει. καὶ Καῖσαρ τοῦτον κατιδὼν τὴν δέλτον ἀναπτύσσει, καὶ τοῖς γραφεῖσιν ἐντυχὼν ἀνίσταται τοῦ θρόνου, καὶ τίθησιν ἀκύρωτα πάντα τὰ ψηφισθέντα. Τούτῳ συνῆν διδάσκαλος Ἀλεξανδρεὺς τὸ γένος, τὴν κλῆσιν Ἀθηνόδωρος, πάσης σοφίας πλήρης, καὶ τρόπους ἰκανώτατος ρυθμίζειν καὶ παιδεύειν. οὗτος ἐρωτοκράτητον τὸν Καῖσαρα γινώσκων

καὶ τὸ μὲν ὄλον πορνικόν, τὸ δὲ τῶν ἄλλων χεῖρον, ὀρεκτιῶντα γυναικῶν ἀνδράσιν ἐξευγμένων, καὶ τοὺς ὁμόζυγας αὐτῶν ὑπηρετεῖν τῷ μύσει δεσποτικῶς προστάττοντα καὶ τυραννικωτέρως, ἀπάγειν τοῦτον ἔσπευδε τῆς λύσεως τῆς τοῦ πάθους. ἐπεὶ δ' οὐ μετετίθετο Καῖσαρ τοῦ φαύλου βίου, ὁ θαυμαστός καθηγητῆς τοιοῦτόν τι τεχνᾶται. ἰδὼν ὀλοφυρόμενον ἄνθρωπον καὶ θρηνοῦντα τῶν τῆς συγκλήτου καὶ λαμπρῶν καὶ τῶν εὐτυχιστέρων (καὶ γὰρ αὐτῷ προστέτακτο φορεῖω καταστέγω τὴν γαμετὴν ἐγκλείσασθαι καὶ τῷ κρατοῦντι πέμψαι) παρεγγυᾶται μὴ πενθεῖν μηδὲ βαρέως φέρειν, αὐτὸν δ' ἀντὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείσαι τῷ φορεῖω καὶ στείλαι πρὸς τὸν Καίσαρα· τοῦτο γὰρ δέον εἶναι. καὶ μόλις μὲν, συμπεῖθει δ' οὖν. τίνα τὰ μετὰ τοῦτο; εἴσεισιν Ἀθηνόδωρος, εἴσεισι ξίφος φέρων. πέμπεται πρὸς τὸν Καίσαρα σημειωθείς σφραγίδι. ὁ Καῖσαρ ὑποδέχεται, ρήγγυσι τὰς σφραγίδας. ἔξεισιν Ἀθηνόδωρος τὸ ξίφος ἐπισείων. θαμβεῖται Καῖσαρ κατιδὼν, τῷ δέει κρυσταλλοῦται. ὄρκους αὐτὸν καταδεσμεῖ μηκέτι τοῦτο πρᾶξαι μηδ' ἄλλοτρίαις τοῦ λοιποῦ καταχρανθῆναι κοίταις. Οὗτος πολὺν τῷ Καίσαρι συνδιατρίψας χρόνον, καὶ μέλλων ἀπαλλάττεσθαι πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην, ἐπέπερ εἶδε Καίσαρα δύσοργον καὶ θυμώδη καὶ τάχιον ἐκφέροντα τὰς κολαζούσας ψήφους, ταχέως δὲ τὴν τοῦ θυμοῦ πυρκαϊὰν σβεννύντα καὶ τρόπους μεταπίπτοντα πρὸς φιλανθρωποτέρους, κύψας αὐτοῦ πρὸς ἀκοὰς ὡς δὴ καταφιλήσων "ὦ Καῖσαρ" ἔφη "σεβαστέ, τοῦτό σοι λείπει μόνον· μὴ πρὶν τὰς ψήφους ἔκφερε πρὶν ἐν σαυτῷ λαλήσης τὸν τῶν γραμμάτων ἀριθμὸν τῶν εἴκοσι τεσσάρων." ὁ δὲ στενάξας βύθιον καὶ πρὸς ἐκεῖνον βλέψας "ἔτι σου χρήζω τῆς καλῆς" ἔφη "παιδαγωγίας. καὶ πάλιν ἔσο σὺν ἐμοί, καὶ Ῥώμη σε καθέξει." Οὗτος ὁ Καῖσαρ ἤλαυνε τοὺς μετεωρολέσχας, μόνους κυδαίνων τοὺς σοφοὺς τιμαῖς ταῖς προσηκούσαις. τοσοῦτον δὲ πεφίλητο παρὰ τῶν ὑπηκόων, ὥστε τὸν βίον ἐκλείπειν μέλλων ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἐπέτρεψε τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ καὶ διαδόχοις χαριστήριους τοῖς θεοῖς προσενεγκεῖν θυσίας, ὅτι, φησί, τὸν σεβαστὸν ζῶντα καταλιμπάνω. Ὡς δὲ καὶ Καῖσαρ ἔμελλεν ἀπαίρειν τῶν ἐνθάδε, παρασησάμενος αὐτῷ δημότας σὺν ὑπάτοις "πηλίνην" ἔφησεν "εὐρῶν τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν καλλίπυργον πεποίηκα λιθίνην στερεμνίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ μεθίσταμαι τῆς τύρβης τῶν πραγμάτων, κροτῆσαι βούλομαι πολλοὺς ἐπὶ τῇ τελευτῇ μου καὶ χρήσασθαι γελοιασμοῖς καὶ κροταλίσαι χεῖρας ὡς ἐπὶ μίμου τελευτῇ γελοιαστοῦ καὶ παίκτου." καὶ ταῦτα διετάξατο τοῦ βίου καταπαίζων. ἐφ' ὅλοις δὲ πενήκοντα σὺν ἕξ κρατήσας χρόνοις τὴν ὀφειλὴν ἀπέδοτο, κατέβαλε τὸ χρέος. Τούτου τοῦ Καίσαρος ἀρχῆς τοῖς σκῆπτροις ἐφεστῶτος ἐν ἔτει τεσσαρακοστῷ ναὶ μὴν πρὸς τῷ δευτέρῳ ὁ συναΐδιος πατρί καὶ κοσμοκτίστωρ λόγος, εἰσδὺς νηδὺν τὴν καθαρὰν νεάνιδος ἀφθόρου, τὴν σάρκα συνεπήξατο ταύτης ἐκ τῶν αἱμάτων, καὶ σὺν αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ἐπέφαινε ἀνθρώποις, θεότητι παντέλειος καὶ φύσει βροτησίᾳ. Τοῦ σεβαστοῦ δὲ Καίσαρος τὸν βίον ἐκλιπόντος ἀρχηγετὶ Τιβέριος, ὃς τὰ μὲν πρῶτα πρᾶος ὑπῆρχε καὶ μειλίχιος καὶ τρόπου φιλοδώρου, ἀλλ' ὕστερον ἐξώκειλεν εἰς ἦθος μαιφόνον καὶ γνώμην ὑπομόχθηρον καὶ ῥυπαροψυχίαν. ἄρτι δὲ τέως παρελθὼν ἐπὶ τὴν βασιλείαν οὕτως ὑπερπεφίλητο τοῖς ὑπὸ χεῖρα πᾶσιν ὡς φυλακῆς τε καὶ φρουρᾶς καὶ δορυφόρων ἄτερ βαδίζειν ὅπου δὴ ποτε νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. εἰ δὲ τισιν ἐπέτρεψε πόλεως στρατηγίαν ἢ τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν, οὐκ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκ τῆς ἀρχῆς παρέλυε καὶ τῆς ἡγεμονίας, ἐκεῖνο τὸ θρυλούμενον λέγων τοῖς ἐρωτῶσιν. ἄνθρωπος ἦν κατάνοσος, τοὺς πόδας ἠλκωμένος· ἰχώρων πέπλητο πολλῶν δυσόδμων δυσιάτων. αἱ μυῖαι κατεχόρευον ἐκείνου τῶν τραυμάτων, τὰς σηπεδόνας ἔβδαλλον, ἐμύζων τοὺς ἰχώρας. ὀδύνας δὲ βαλλόμενος καὶ τληπαθὼν ὁ κάμνων οὐκ ἀπεσόβει τὰς δεινὰς καὶ θραυστάτας μυίας. ὡς δὲ τις κατωκτείρησεν ἐπικαμφθεὶς τῷ πάθει καὶ τὰς δὴ μυίας ἔμελλεν ἐκεῖθεν ἐκδιώκειν, ὁ πάσχων ἀνεβόησεν "ἄνθρωπε, ταύτας ἄφες, μή πως αὐτῶν διωχθειῶν

ἄλγος μοι προξενήσης· αἱ μὲν γὰρ κορεσθεῖσαί μου μελῶν τῶν σεσηπότην βραχέα με λυπήσουσιν, ἂν δ' ἐπιπτῶσιν ἄλλαι, προσφῦσαι βιαιότερον εἰς πλεον πικρανοῦσι." ταῦτ' ἔλεγε Τιβέριος περὶ τῶν φορολόγων, χρονίζειν λέγων δεῖν αὐτούς, ὡς κόρον ἐσσηκώτας πραότερον προσφέρεσθαι τοῖς φορολογουμένοις. εἰ δέ τινα κατέμαθε τῶν εἰσπραττόντων φόρους εἰς πλεον ἐκφερόμενον τοῦ διατεταγμένου καὶ χρηματίζοντα βαρὺν καὶ πέρα τοῦ μετρίου, κολάσειν ὑπέβαλεν αὐτὸν ἀλγεινότεραις, ἀναβοῶν καὶ κεκραγῶς ἐτέραν παροιμίαν "τὸν πόκον περικεῖρεσθαι βούλομαι τῶν προβάτων, ἀλλ' οὐ ξυρᾶσθαι δυσμενῶς μέχρις ἐπιδερμίδος." τοιοῦτος ἦν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' οὐχὶ μέχρι τέλους· καὶ γὰρ ἐκόλαζε πικρῶς πολλοὺς τῶν ἀναιτίων, ἀσυμπαθῶς μαιφονῶν, καὶ τόσον ἐμισήθη ὡς ὀνομάζεσθαι πηλὸς αἵματι πεφυρμένος. ἄνδρα καὶ γὰρ ὑπατικὸν καὶ τῶν εὐγενεστέρων τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο καὶ σὺν αὐτῇ τὸν πλοῦτον, τοῦτο καὶ μόνον ἐπειῶν, ὅτι τὸ νόμισμά μου φέρων ἐπικολπίδιον καὶ ῥυπαροὺς εἰς τόπους καὶ σκυβαλώδεις παρελθὼν βάρος γαστρὸς ἐκένου. Τοῦ Τιβερίου τούτου δὲ κατάρχοντος Ῥωμαίων τὸν Ἰησοῦν μου τὸν γλυκύν, τὸν τῆς ζωῆς ταμίαν, ἐπὶ σταυροῦ καθήλωσαν Ἑβραῖοι καὶ Πιλάτος. μετὰ δὲ τὴν καθαίρεσιν τοῦ στυγητοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μνήματος ἐξέγευσιν τοῦ κτίστου καὶ μετὰ τὴν ἐνσώματον ἔπαρσιν ἐκ τῶν κάτω μέχρι καὶ Ῥώμης ἔδραμε Μαγδαληνὴ Μαρία τῇ γλώσση κατατρέχουσα τῶν παρηνομηκότων, καὶ Τιβερίῳ τὸν θυμὸν τοσοῦτον ὑπανῆψεν ὡς βαρυτάτῳ καὶ πικρῷ πάντας κολάσαι πότμῳ τοὺς ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Πιλάτον. Ὡς δὲ ποτε Τιβέριος ἠρπάγη τῷ θανάτῳ, ἐν ἔτεσιν πρὸς τοῖς τρισὶν εἴκοσι βασιλεύσας, εἰς Γάϊον μετέπεσε τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος, θυγατρίδου ὑπάρχοντα Καίσαρος Τιβερίου· ὃς ὢν καὶ ῥυπαρόβιος καὶ φονικὸς τὸν τρόπον παρθένους διεκόρησε γνησίας αὐθομαίμους, ἔπαιζε δὲ σὺν κυβευταῖς ἄχρι τοῦ περιόρθρου. σὺν τοῖς συμπόταις δὲ ποτε κυβεύων ἐν Γαλλίαις καὶ δυσκληρῶν καὶ δυσπραγῶν ἐν τῷ παιγνίῳ τούτῳ, καὶ τὸν θησαυροφύλακα βλέψας βαρυθυμοῦντα ὅτι τὸ πᾶν κεκένωτο τοῦ θησαυροῦ χρυσίον, ἐξαναστὰς ἐκέλευσεν ἐκθερισθῆναι ξίφει πολλοὺς χρυσίῳ βρήθοντας, εὐθηνουμένους πλούτῳ. ἐκεῖθεν οὖν μετήντησεν ὅλας χρυσίου λίμνας. οὗτος ἰδὼν ποτε πηλὸν ἐν στενωπῷ τῆς Ῥώμης κόλποις Οὐεσπασιανοῦ τοῦ στρατηγικωτάτου βληθήσεσθαι προσέταξεν· ἦν γὰρ ἀγορανόμος. Ὡς δ' ἀπεσφάγη Γάϊος ἐν μέσοις ἀνακτόροις, ἰθύνας τὸ βασιλεῖον τέσσαρσι χρόνοις κράτος, ὁ Κλαύδιος ἠγήσατο παραλαβὼν τὸ κράτος· ὃς οὕτω δειλοκάρδιος καὶ τρομερὸς ὑπῆρχεν ὡς τοὺς φοιτῶντας παρ' αὐτὸν ἀνερευνᾶν προστάττειν, μήπως ἐπικολπίδιον τύχοι τις κρύπτων ξίφος. εἰ δὲ ποτε συμπόσιον γηθόσυνον συνίστη, περιεστήκεσαν αὐτὸν ὀπλίται δορυφόροι. κρατήσας δὲ τρισκαίδεκα τῆς βασιλείας ἔτη Κλαύδιος ὁ δειλότατος φαρμάκοις ἀναιρεῖται. Κλαυδίου φαρμαχθέντος δὲ Νέρων ὁ μητροκτόνος παρεισεφθάρη κάκιστα τοῖς τῶν Ῥωμαίων σκῆπτροις. ἦν δ' ἀσελγῆς καὶ βδελυρὸς καὶ πλήρης ἀσωτείας, ἥττων γαστρὸς καὶ τῶν γαστρὸς, φίλινος, φιλοπότης. οὗτος πολλοὺς ὑπήγαγε θανάτοις πικροτάτοις, καὶ τὴν μητέρα σὺν αὐτοῖς. εἶποι τις ἂν δικαίως ὅτι κακὸν εἰσήνεγκε τοιοῦτον τοῖς ἐν βίῳ. ἐπικατέθεσε δ' αὐτῇ καὶ τὴν ὁμοζυγοῦσαν. κακοῖς δ' ἐπαύξων τὰ κακά, καὶ προστιθεὶς κακίῳ, εὐνούχῳ προσηρμόσατο πρὸς λέχους κοινωσίαν. ἔχαιρε δὲ κιθαρωδοῖς καὶ γυναιξὶ παιστρίαις, καὶ πᾶν κακὸν καὶ πᾶν αἰσχρὸν ἀρρητουργῶν ἐπλήρου σὺν ὀρχησταῖς, γελοιασταῖς, μίμοις, ἀρματοστρόφοις. τότε καὶ Πάρθοι τὴν ἀρχὴν τῆς Περσικῆς ἰσχύος εἰς ἑαυτοὺς παρέσπασαν, Πέρσας δεδουλωκότες. ὡς δὲ πολλοὺς ὁ μυσαρὸς Νέρων ἐδίδου ξίφει, ὡς ἀκροχάλιζ, ὡς ὑγρὸς χοῖρος ἀκρατοπότης, ὑπὸ παντὸς μεμίσητο τοῦ πλήθους μῖσος ἄκρον, καὶ πάντες ἀπεστρέφοντο καὶ τὴν ἐκείνου θεάν· αἰσχρὸν γὰρ σύμπαν ἔπραττεν ἐν μέσοις τοῖς θεάτροις, μὴ τοίνυν ἀνεχόμενοι Ῥωμαῖοι ταῦτα βλέπειν, μηδὲ δουλεύειν

φέροντες ήνιοστρόφω μίμω, έπηλθον άναιρήσοντες. τούτο δέ γνούς ό Νέρων αυτόν διεχειρίσατο, τούτ' έπειπόν έν τέλει "οίον, ώ ζευ, κιθαρωδόν ό βίος ζημιούται!" έτη κρατήσας τέσσαρα πρός πληρεστάτοις δέκα. Γάλβας κατήρξε μετ' αυτόν, και μετ' εκείνον Όθων, ό μέν έπτά γευσάμενος μήνας του κράτους μόνον, ό δ' ούδέν πλέον τών τριών μηνών σκηπτροκρατήσας. και μετ' αυτών Βιτέλλιος, ός τοίς άστερολέσχαις κηρύγματα προστέθεικε φεύγειν έξ 'Ιταλίας· οί δ' άντιπροτεθείκασι "φευγε του βίου, Καίσαρ," και την ήμέραν γράψαντες καθ' ήν άποκτανθείη μήνας όκτώ κρατήσας γάρ έργον μαχαίρας ώφθη. Τούτων λιπόντων την άρχήν και συν αυτῆ τόν βίον στρατός Ούεσπασιανώ ψηφίζεται τό κράτος, τό κάλλος περικείροντι τῆς 'Ιουδαίας τότε. κάκείνος μέν άπόχρητο ναυστοληθείς πρός 'Ρώμην, τόν δέ γενναιοκάρδιον υίόν αυτού τόν Τίτον 'Ιερουσαλήμ πολιορκείν άφηκε συν δυνάμει, άναγορεύσας Καίσαρα διάδοχον του κράτους· ός μετá μόχθους ίκανούς και τás άνδροκτασίας και τás θαλάσσας τών συχνών αίμάτων και τούς φόνους, ύφ' ών κατηρυθρήθησαν Σιών αί πεδιάδες και δόρατα γεγόνασι λυθρόφυρτα και ξίφη, άσπίδες αίμοφόρυκτοι, φονοσταγείς παλάμαι, τέλος περιγενόμενος πόλεως τῆς όλβίας τás όχυράς οίκοδομάς και πύργους τούς εύπύργους πυριφλεγείς πεποίηκε και τόν ναόν καθείλε, πολλά πολλάκις έπ' αυτῶ στενάξας και δακρύσας, και πόλιν την περικαλλή την μυριανδρουμένην· ήσβολωμένην τέθεικε, καπνώ μεμορυγμένην, ως περιστῆναι την πολλήν εκείνην εύανδρίαν εις άπορον και Σκυθικήν, ό φασιν, έρημίαν. παρέτου γενομένου δέ του κράτορος έκ γήρους και νόσω καταλύσαντος τόν βίον και τό κράτος, έτεσι βασιλεύσαντος ού πλείω τών έννέα, Τίτος παρήλθεν εις αυτό, θεϊός άνήρ και πρῶος, άνήρ φιλοδωρότατος, προετικός χρημάτων, και τῆς άρχῆς κατάξιος και τῆς ήγεμονίας, καν ήσαν άλλαι πλείονες άρχαι και βασιλείαι, και ταύτας ών έπάξιος διέπειν και συνέχειν. τούτου τό περιάλλητον και θαυμαστόν εκείνο "οúk έγενόμην βασιλεύς τῆμερον ούδέν κράτωρ· ούδένα γάρ κατήντησα ρείθροις εύεργεσίας." τούτου τό πολυύμητον εκείνο και γενναϊόν "ού χρή τόν θεασάμενον πρόσωπον βασιλέως παλιννοστεϊν περίλυπον έν σκυθρωποίς προσώποις." άλλ' έφθη προαρπάσασα νόσος ή παλαμναία πρό χρόνου τόν πανδέξιον, κρατήσαντ' έτη δύο. τροχοϋ δ' ή άστατος φορά και ό πεττός τῆς τύχης κακώς τῶ Δομετιανώ τό κράτος έγχειρίζει, φύντι μέν έκ τών αυτών σπερμάτων έξ ών Τίτος, ούδέν δέ φέροντι κοινόν ούδ' άδελφόν πρός Τίτον, ως εΐναι τό θρυλούμενον πανάληθες εκείνο "άμις και ποτιστήριον έκ τῆς αυτῆς ύέλου, ποδονιπτῆρ και κύπελλον έκ τών αυτών χωμάτων." ήν γάρ έρασιχρήματος, κάπηλος τών πραγμάτων, διψών αίμάτων και σφαγών, μάγειρος τών ανθρώπων, κρεανομών άσυμπαθώς, βρυχώμενος ως λέων. τούτῳ προεϊπέ τις σοφός άνήρ άστερολέσχης πότε και πώς τεθνήξεται, τίς μετ' αυτόν κατάρξει· ό δέ παρασησάμενος έγγύς τόν άστρολόγον "σοι δ'" έφη "πόσος, άνθρωπε, ζωῆς έστιν ό χρόνος; και πώς και πότε τελευτᾶς, και ποιόν σοι τό τέλος;" εκείνου δέ λαλήσαντος τρανώς και φιλαλήθως άπερ αυτόν έδίδασκεν ό τών άστέρων δρόμος, ό βασιλεύς φενακιστήν θέλων αυτόν έλέγξει πυράν κελεύει λιπαράς έξ ύλης αναφθῆναι, και πεδηθέντα κρατιώς τόν μετεωρολέσχην άκοντισθῆναι κατ' αυτῆς περιγηκωνισμένον. άνῆπτο μέν ή κάμιнос, ήρετο μεταρσία ή φλόξ, ήπέιλει φοβερόν, έφόβει και μακρόθεν· φρικώδες έβρεμε τό πύρ, άέρα περιήχει· ό δ' άστρολόγος πεδηθείς έκειτο μηδέν πτήξας. τί μετá ταύτα τό συμβάν; έπήρθη ποθέν νέφος, τόν ούρανόν ήμαύρωσεν, ήχλύωσεν άέρα. ζοφώδες ήν, μελάντερον, κάθυγρον, όμβροφόρον· είκασεν αν τις ποταμούς έγκυμονεϊν ύδάτων. έντεϋθεν ρήγγυται βροντή και μυκηθμός ήχεϊται, και πάντες ήσαν έκποδών, έφευγον άνά κράτος, ό βασιλεύς, οί θεαταί, δημόται, δορυφόροι, την κάμινον οί τρέφοντες οί δήμιοι. και τέλος όμβρος πολυς καταρραγείς τό πύρ

ἀποσβεννύει, καὶ κύνες ἐπελάσαντες καὶ τοὺς δεσμοὺς φαγόντες τὸν ἀστρολέσχην λούουσι πολλὰ θεοκλυτοῦντα. καὶ ταῦτα μὲν τετέλεστο περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον· αὐτὸς δὲ μέλλων τελευτᾶν ὁ θῆρ ὁ θυμολέων ἐν ὕπνοις βλέπειν ἔδοξεν ὡς ἵππου μελαντέρου βασιλικῶς ἐπέβαινε κατάφρακτος ὦν ὄπλοις, ἀπορρυσθέντων δ' ἀπ' αὐτοῦ τῶν ὄπλων αὐτομάτως εἰς χάσμα γῆς καὶ βόθυνον ἀθλίως κατηνέχθη αὐτῷ σὺν ἵππῳ καὶ στολῇ, καὶ τέλος ἠφαντώθη. Καὶ τοίνυν τούτου τὴν ψυχὴν ἐκρήξαντος βιαίως, ἐν ἔτεσι κρατήσαντος πέντε σὺν ἄλλοις δέκα, Νερούας τὰ βασίλεια σκῆπτρα παραλαμβάνει, χρηστὸς ἀνὴρ, ἐπιεικὴς, κῆπος πολλῶν χαρίτων, ὃς μυσσαθεὶς τὴν ἐκτομὴν τῶν ἀνδρικῶν κυλίνδρων οὐ συνεχῶρει γίνεσθαι Ῥωμαίους ἐκτομίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτέμνοντας ἀπήλαυε κολάζων. καὶ τοῖς ἐν τέλει συνεχῶς ἐδίδου γυμνὰ ξίφη, τὸ μὲν δοκεῖν, ὡς βλέψαιεν εἰ τμητικά τὰ ξίφη, τὸ δ' ἀληθές, μὴ δεδοικῶς ἂν παραυτικά θάνῃ· οὐδὲν γὰρ ἔλεγε κακὸν αὐτῷ συνεγνωκέναι. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον θάνατος ταχέως ἀφαρπάσας, κρατήσαντα πρὸς τέσσαρσι μῆσι καὶ χρόνον ἕνα, Τραϊανὸν κατέστησεν ἐν αὐτοκρατορίᾳ, ἄνδρα στρατηγικώτατον, μυριονικηφόρον, καρτερικόν, εὐκάρδιον, γενναῖον, μενεμάχον, τὰς κρίσεις ἀρρεπέστατον ζυγὸν δικαιοσύνης. οὗτος Κελτῶν συνέκαμψε τοὺς ἀκαμπεῖς τραχήλους, οὗτος ὄρμας ἀνέκοψε Πάρθων φιλοπολέμων. τότε καὶ γὰρ εἰς πλατυσμὸν ἑλληλακότες οὗτοι πάντας κατενεμήσαντο τοὺς τῆς Ἀσίας ὄρους, καὶ πάσης γῆς κατέδραμον κτείνοντες πυρπολοῦντες, καὶ τὰς αὐλαίας ἔπηξαν ἕως Εὐφράτου ρείθρων. ταῦτα δὲ γνοὺς Τραϊανὸς ἄρτι τετολμημένα, καὶ τῆς ὄρμης τῆς Παρθικῆς ἀναμαθὼν τὸ θράσος, ἀπ' ἄκρων γῆς εἰς ἄκρα γῆς ὀξέως μεταβαίνει, καὶ συμπλακεῖς καὶ τὰς αὐτῶν ῥήξας φαλαγγαρχίας, καὶ πεδιάδας τὰς ἐκεῖ δεῖξας σωματοστρώτους, τοῖς ὄροις κατηνάγκασεν ἐμμένειν τοῖς ἰδίοις, καὶ Πάρθων τὰ σχοινίσματα συστειλάς καὶ στενώσας καλλίνικος ἀνέξευξε, τὴν νίκην ἐορτάζων. οὗτος συνήλγει πάσχουσι, συνέκαμνε πονοῦσι, τοῖς ξένοις ἐπεκάμπετο, φίλους παρεμυθεῖτο, ἀνεξικάκως ἔφερον ἅπασαν λοιδορίαν, δεῖν ἐξισοῦσθαι τῷ θεῷ λέγων τὸν βασιλέα καὶ στόματος ἀνέχεσθαι λοιδορίου καὶ βλασφημίου. παρουσίας δὲ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων ξίφος γυμνώσας δέδωκεν ἐπάρχῳ τῷ τῆς Ῥώμης, "δέξαι τὸ ξίφος" ἐπειπὼν, "κἂν μὲν ἀδίκως ἄρχω, χρῆσαι τῷ ξίφει κατ' ἐμοῦ, μὴ φείση τῆς ζωῆς μου· εἰ δὲ νομίμως καὶ καλῶς καὶ μετ' εὐθυδικίας, ὑπὲρ ἐμοῦ γενέσθω σοι τὸ ξίφος ἐκδικοῦν με." Ἀλλ' οὗτος μὲν ἐξέλιπε πολλαῖς ἐμπρέφας νίκαις, χρόνοις ἐννέα σὺν ἑπτὰ μῆσιν ἡγεμονεύσας, Ἀδριανῷ δὲ τῷ γαμβρῷ κατέλιπε τὸ κράτος. οὗτος ταῖς βίβλους ἔχαιρε καὶ λόγοις ἐνετρύφα, καὶ πάντας οὓς ἐγίνωσκε θεραπευτὰς τοῦ λόγου μεγαλοδώροις δωρεαῖς συχνῶς ἐδεξιοῦτο. ἄνδρας δ' ἐπήγετο σοφοὺς αὐτῷ συνεπομένους ἐν στρατοπέδοις, ἐν σχολαῖς, ἐν πάσαις ἐκδημίαις, καὶ πᾶσαν γῆν ἐπίανεν ἀφθόνοις χορηγίαις. πᾶσιν οὖν ἦν τρισέραστος, καὶ βουλευταῖς καὶ δήμῳ. οὗτος τοὺς κακογνώμονας Ἑβραίους ἀποστάντας καὶ ζεύγλην ἐκλακτίσαντας Ῥωμαϊκῆς ἰσχύος ἐπιστρατεύσας κατ' αὐτῶν ἀπώλεσεν εἰς τέλος, λιμῷ καὶ ξίφει καὶ πυρὶ πάντας ἐκτρίψας ἄρδην. καὶ πόλιν Ἱερουσαλήμ ἐκ βάρθρων ἀνασκάψας Αἰλίαν μετωνόμασεν ὡς δυστυχή καὶ τοῦτο. ἀλλὰ μεταπιπέτω μοι πρὸς ἄλλους τὰ τοῦ λόγου. Ὑδέρω καταλύσαντος Ἀδριανοῦ τὸν βίον, εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι χρόνοις βασιλευκότος, εἰς Ἀντωνῖνον μετ' αὐτὸν τὸ σκῆπτρον μεταβαίνει, ὃς εὐσεβὴς ὠνόμαστο διὰ χρηστοτροπίαν, τὰ σκῆπτρα διθύνας τε ἐν ἔτεσι δις δέκα πρὸς ἄλλοις δύο τῆς ζωῆς θανῶν ἀποστερεῖται. καὶ μετ' αὐτὸν ἐκράτησεν ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος. οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφία καὶ παιδεία, καὶ χάρισι τῶν ἀρετῶν κατάκομος ὑπῆρχε, καὶ πάσαις κατηγλάϊστο τῶν ἀρετῶν ἰδέαις· διὸ καὶ προσεφέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως, καὶ συνεχέσιν ἠρδευε ταῖς μεγαλοδωραῖς. τοῦτόν φασιν οἱ παλαιὰν γράψαντες ἱστορίαν, ἐπιτρεχόντων πολλαχοῦ μυρίων πολεμίων καὶ πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν

πορθούντων καὶ κειρόντων, χρημάτων ἀπορούμενον, σφιγγόμενον ἐνδεία καὶ μηδαμόθεν ἔχοντα στρατὸν ἀντεφοπλίσαι, τὸν κόσμον τὸν βασιλεῖον ἐν ἀγορᾷ προθεῖναι, ἔπιπλον πᾶν χρυσοῦφές, περιπορφύρους κάνδους καὶ στέφη καταμάργα καὶ κλίνας λιθοστρώτους αὐτὴν τε πᾶσαν τὴν λαμπρὰν στολὴν τῆς βασιλείας, καὶ πάντα τὸν βουλούμενον κηρῦξαι δημοσίᾳ ὠνεῖσθαι τὰ προκείμενα μηδὲν τι δειλιῶντα. ὠνοῦντο μὲν οἱ θέλοντες, καὶ χρήματα συνῆκτο· ὁ βασιλεὺς δὲ τῷ στρατῷ σκορπίσας τὸ χρυσίον ἀντεπεξῆλθε τοῖς ἐχθροῖς, καὶ μάχην συγκροτήσας κατὰ πολλὴν εὐχέρειαν τῶν δυσμενῶν ἐκράτει, καὶ τρέψας πάντας εἰς φυγὴν καὶ κτείνας καὶ σκυλεύσας ὅλους ἐκεῖθεν θησαυροὺς ἐκτήσατο χρημάτων, καὶ πάλιν χρήματα προθεῖς τῆς ἀγορᾶς ἐν μέσῳ ἐκήρυσσε τὸν θέλοντα λαμβάνειν τὸ χρυσίον καὶ τὸ κτηθέν, εἰ βούλοιο, πάλιν ἀποδιδόναι. οὗτος καὶ Λεύκιον γαμβρὸν τὸν σὺν αὐτῷ κρατοῦντα ἐκπέμπει πολεμήσοντα Πάρθοις τοῖς φιλομάχοις, τῶν Παρθυαίων ἄρχοντας τότε τοῦ Βολογέσου. ἦν δὲ καλὸς ὁ Λεύκιος τὸ σῶμα καὶ τὴν γνώμην, εὐμήκης, εὖοπτος, ἡδύς, ξανθόκομος, ῥοδόχρους· ὃς καὶ συμμίξας τοῖς ἐχθροῖς ὑπερωφρυωμένοις ἐπὶ τε πλήθει καὶ στρατῷ καὶ φαρετροφορίᾳ, τέλος κατηγωνίσαστο τὸ τοξοφόρον ἔθνος. Ἄλλὰ γὰρ ὧδε γεγωνὸς τοῦ δρόμου καὶ τοῦ λόγου θαυμάζω τὸ παλίντοκον τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, καὶ πῶς οὐκ ἐξεικάζονται παῖδες τοῖς σφῶν πατράσιν. αἰεὶ μὲν λεοντόθυμον σκυμνὸν ὁ λέων τίκτει καὶ πάρδαλις ταυτόθυμον καὶ τίγρις αὐτοτίγριν· παρὰ δ' ἀνθρώποις ἄνισοι παῖδες πρὸς τοὺς τοκέας. καὶ δῆλον ὡς προαίρεσις τούτων ἢ παραίτια. πρὸς τί μοι ταῦτα λέλεκται, καὶ τίς σκοπὸς τῷ λόγῳ; ὁ Μάρκος μὲν τοῖς φυσικοῖς ὑπέκυψε νομίμοις καὶ τὴν πηλὸν ἀπέδωκε τῇ δανεισάσῃ φύσει δέκα κρατήσας ἔτεσι σὺν τοῖς λοιποῖς ἐννέα· υἱὸς δ' ἐκεῖνου Κόμοδος παρῆλθεν εἰς τὸ κράτος, μεῖραξ πατρῶζων κατ' οὐδέν, μηδ' ἐμφορὴς τι φέρων τῷ Μάρκῳ τῷ γεννήσαντι καὶ τῷ πεπαιδευκότι. μίμοις γὰρ ἔχαιρεν αἰεὶ καὶ μονομάχων θέαις καὶ γυναιξὶ καὶ φαυλοργοῖς ἀνδράσι καὶ μεθύσοις, καὶ ξίφος εἶχεν ἐνεργὸν κρεανομοῦν καὶ θῦον τοὺς δυνατοὺς καὶ προύχοντας καὶ τοὺς εὐπορωτέρους. ὅθεν καὶ τέλος εὖρατο κατάξιον τοῦ βίου· φαρμάκοις γὰρ ἀπέρρηξε ψυχὴν τὴν μαιφόνον καὶ τὴν ζωὴν κατέστρεψεν ἄωρος καὶ πρὸ χρόνου, δις ἕξ κρατήσας ἔτεσι τοῦ βασιλείου κράτους. Ῥωμαίων δ' ἦρξε μετ' αὐτὸν Περτίναξ ὁ τριγέρων, ὃς μηδὲ φθάσας ἀγαγεῖν εἰς βασιλείους δόμους τοὺς παῖδας ἢ τὴν γαμετὴν ἀνόμως ἀνηρέθη. Ἦν δὲ τις Ἰουλιανὸς Δίδιος κεκλημένος· οὗτος, ὡς λόγος, ὠνιον ἐκτήσατο τὸ στέφος, τοὺς ταγματάρχας τοῦ στρατοῦ χρήμασιν ὑποφθείρας. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀπώνατο τῆς βασιλείου τύχης, Σεβήρου δὲ τοῦ Λίβυος ἐπαναστάντος τούτῳ μαχαίρας ἔργον γίνεται καὶ κακιγκάκως θνήσκει, μηδὲ γευσάμενος σχεδὸν τοῦ μέλιτος τοῦ κράτους, δύο καὶ μόνοις ἐντυχῶν μῆσὶ τῆς βασιλείας. ἢ δὲ πολύζηλος αὐτὸν ἀπολιποῦσα τύχη Σεβήρῳ προσεγέλασε καὶ χαροπὸν ἐνεΐδε. Τοῦτον ἀκούω δείμασθαι λουτρὸν τὸ τοῦ Ζευξίππου, τὸ μέγα καὶ περίπυστον τῆς Βυζαντίδος θαῦμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ θέατρον τὸ τῆς ψυγαγωγίας, τὸ πόλεις ὅλας ἱκανὸν στέγειν καὶ γεναρχίας, ἐν ᾧ πρὸς τέρψιν θέουσιν ἀμιλλητῆρες ἵπποι. Ὁ δὲ Σεβῆρος ἱκανῶς ἐπιβιούς τῷ κράτει, καὶ δέκα ὅλοις ἔτεσι προσδιαρκέσας τούτῳ σὺν ἄλλοις ἕξ πρὸς τῷ ἐνί, νόσῳ δεινῇ ἐμπίπτει, καὶ μέλλων θνήσκειν τοῖς παισὶ τὰ σκῆπτρα καταλείπει, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἔλαχε τὴν Ἀντωνίνου κλησίν, ὃν ἔλεγον Καρακάλλον, ὁ μετ' αὐτὸν δὲ Γέτας ἀρχῆθεν κατωνόμαστο πρὸς τῶν γεγεννηκότων. οὗτοι δ' εἰς ἕξ κρατήσαντες τῆς βασιλείας ἔτη καὶ μῆνας δύο τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς στεροῦνται. Τῶν σκῆπτρων τοίνυν ὁ πεττὸς συχνάκις μεταπίπτων σὺν ἄλλοις ἐχαρίσατο τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τῷ Διοκλητιανῷ τῷ παρανομωτάτῳ, ὃς προσεταιρισάμενος τὸν ταυτογνωμονοῦντα Μαξιμιανὸν Ἐρκούλιον, τοῦ Σατανᾶ τὸν παῖδα, τοῦ κράτους ἔσχε κοινωνόν. τῆς ἀνοχῆς σου, λόγε! καὶ συνδραμόντων εἰς ταῦτο δύο κακῶν

μεγάλων, ποῖον δεινὸν οὐχὶ παρῆν, ποῖον δ' οὐκ ἔτολμᾶτο! σφαγαὶ καὶ πόνοι πανταχοῦ, καὶ λιμνασμός αἱμάτων. καὶ τὸ ζοφῶδες τῆς εἰρκτῆς εἶχε πολλοὺς ἔμφροῦρους, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀπὸ Χριστοῦ τὴν κλῆσιν ἐσχηκότας· πνεύσαντες γὰρ σφοδρότερον ἀνέμων βαρυθρόων τῆς εὐσεβείας τὸ φυτὸν ἀρτίφυτον ὑπάρχον ἐφιλονεῖκουν ἐκ ῥιζῶν πρεμνόθεν ἀνασπάσαι ὡς κλάδον νεομόσχευτον, ὡς ἀπαλὸν δενδρίον. ἐντεῦθεν στρέβλαι καὶ δεσμά, κατάθυσις ἀνθρώπων, καὶ σάρκες μελιζόμεναι καθάπερ ἐν μακέλλῳ. ἀλλὰ θυμομαχήσαντες ἀλόγιστα πρὸς τοῦτο, καὶ μάτην ὑλακτήσαντες ὡς κύνες λυσσητήρες, ὄνομα δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ σβέσαι μὴ δυνηθέντες, μανέντες οἱ τρισάθλιοι ῥιπτοῦσι μὲν τὸ στέφος, εἰς τύχην δὲ κατάγουσιν αὐτοὺς ταπεινότεραν, καὶ κήπων ἐπιμεληταὶ καὶ φυτευταὶ δενδρέων καὶ φυτοσκάφοι γίνονται, καὶ λαχανοκομοῦσιν. ἀναλαβέσθαι πάλιν δὲ θελήσαντες τὸ κράτος καὶ τοῦ σκοποῦ διήμαρτον καὶ τοῦ καταθυμίου, καὶ τὰς ψυχὰς ἀπέρρηξαν θανάτοις βαρυτάτοις, τῆς βασιλείας ἄρξαντες εἴκοσι δύο ἔτη. Οὗτοι λαμβάνουσι γαμβροὺς αὐτῶν ταῖς θυγατράσιν, ἀναγορεύσαντες. αὐτοὺς Καίσαρας οἶα τέκνα, ὁ πρῶτος μὲν Γαλλέριον ἐπὶ τῇ Βαλερίᾳ, Μαξιμιανὸς δὲ Κώνσταντα τὸν τοῦ Κλαυδίου παῖδα τοῦ πρὸ μικροῦ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀνεζωσμένου κράτος. εἶχε δ' ὁ Κώνστας γαμετὴν Ἑλένην τὴν ὀλβίαν, ἐξ ἧς ὁ μέγας νικητῆς προῆλθε Κωνσταντῖνος· ἀλλὰ γὰρ δυσωπούμενος τὸ κῆδος τοῦ τυράννου αὐτὴν ἀποβαλλόμενος μίγνυται Θεοδώρᾳ, Μαξιμιανοῦ τῇ θυγατρί, καὶ παῖδας ἀποτίκει, μεθ' ὧν καὶ τὸν Κωνσταντίον τοῦ Γάλλου τὸν πατέρα καὶ τοῦ παρανομήσαντος καὶ δεδυσεβηκότος Ἰουλιανοῦ τοῦ μουσαροῦ καὶ καταρατοτάτου. Ὁ Κωνσταντῖνος τοιγαροῦν τοῦ Κώνσταντος τὸ λάχος ὡς πατρικὸν παραλαβὼν, καὶ βλέπων τὰ Ῥωμαίων κακῶς περιστροβούμενα ζάλαις ἀλλεπαλλήλοις ὡς τῆς ἀρχῆς εἰς πλείονας ἀρχὰς διηρημένης (ἦρχε καὶ γὰρ Μαξέντιος, καὶ μετ' αὐτοῦ Σεβῆρος, καὶ Μαξιμῖνος σὺν αὐτῷ μετὰ τοῦ Γαλλερίου), ἐγείρει μάχας κατ' αὐτῶν, κατατροποῦται πάντας, καὶ βασιλεὺς καθίσταται καὶ κράτωρ μονοκράτωρ, καὶ θρέμμα γίνεται Χριστοῦ σεπτῆς ἀγελαρχίας, πρῶτος ἀνάκτων τῷ Χριστῷ προσκολληθεὶς γνησίως. οὗτος καθεῖλε τοὺς βωμούς, ἔκλεισε τὰ τεμένη ἐν οἷς προσῆγον Ἕλληνες δαίμοσι τὰς θυσίας, καὶ τῶν αἰσχυρῶν ἐναγισμῶν καὶ ῥυπαρῶν ὀργίων σχολὴν κατεψηφίσατο καὶ πάσης βδελυρίας. καὶ γέγονε περίτρανος σάλπιγξ ἀργυροσάλπιγξ, ἀπ' ἄκρων γῆς εἰς ἄκρα γῆς ἠχοῦσα καὶ βοῶσα, καὶ πανταχῇ σαλπίζουσα τὴν εἰς τὸν κτίστην πίστιν. πόλεως δὲ βουλόμενος δομήτωρ χρηματίσαι τὴν τῶν τυφλῶν κατέλαβε Χαλκηδονίων πόλιν. καὶ κτίζειν ἀπαρξάμενος πρᾶγμα κατείδε ξένον· καὶ γὰρ μεγαλοπτέρυγες ὄρνιθες ἐπιπτάντες τοὺς λίθους ἀφαρπάσαντες μετήνεγκαν ἐκεῖθε ἐπὶ τὴν πόλιν Βύζαντος τὴν περικαλλεστάτην. ὁ τοίνυν θεοφρούρητος αὐτάναξ Κωνσταντῖνος οὐκ ἀπὸ τύχης ἐγνωκῶς, ἀλλ' οὐδ' ἐκ ταυτομάτου συμβῆναι τὸ γενόμενον τοῦτο περὶ τοὺς λίθους, ἐκεῖθεν μεταθέμενος στρέφει τὴν γνώμην ὅλην ἐπὶ τὴν πανευδαίμονα πόλιν τῶν Βυζαντιῶν, καὶ πόλιν ὀλβιόπολιν αὐτῇ προσανεγείρει, πόλιν τὴν μεγαλόπολιν, πόλιν τὴν νέαν Ῥώμην, Ῥώμην τὴν ἀρρυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρῶσαν, Ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην, Ῥώμην ἀφ' ἧς προχέονται χαρίτων αἰ συρμάδες, ἦν ἡπειρος προσπτύσσεται, θάλασσα δεξιοῦται, ἠπίως ἀγκαλίζονται παλάμαι τῆς Εὐρώπης, ἀντιφιλεῖ δ' ἐτέρωθεν τὸ τῆς Ἀσίας στόμα. Ἀλλὰ τὰ μὲν αὐχήματα ταύτης τῆς βασιλίδος ἐτέρου λόγου καὶ καιροῦ καταριθμεῖν καὶ γράφειν· ἐπὶ δὲ τὴν διήγησιν πάλιν ἐπανιτέον. ὁ γὰρ τοι γαληνότατος καὶ μέγας Κωνσταντῖνος ἔτεσι μὲν ἐκράτησε δέκα σὺν ἄλλοις δύο τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ δις δέκα Βυζαντίδος· ὡς δ' ἔμελλεν ὡς ἄνθρωπος ἐκ γῆς γεγεννημένος τὸν χοῦν ἀποφορτίζεσθαι καὶ τῇ πηλῷ διδόναι τὴν δανεισθεῖσαν παρ' αὐτῆς τοῦ σκῆνους κεραμείαν, Κωνσταντίον τὸν δεύτερον υἱὸν ἀναγορεύει πάσης ἐώας κράτορα, τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἄλλοις (ἦσαν δ'

αὐτοῖς ὀνόματα Κώνστας καὶ Κωνσταντῖνος) χειρίζει τὰ προσέσπερα καὶ Ῥώμην καὶ Γαλλίας. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἀπέσβησαν τάχιον καὶ πρὸ χρόνου, πόλεμον φεῦ εἰς ἔμφυλον ἀλλήλοις καταστάντες καὶ τὰς ἀλλήλων θέλοντες ἀρπάσαι κρατορίας· εἰς μόνον δὲ Κωνσταντίον τὸ πᾶν μετέβη κράτος, ὃς τὰ μὲν πρῶτα Καίσαρα τετίμηκε τὸν Γάλλον, τὸν αὐτανεψιὸν αὐτοῦ, τὸν Κωνσταντίου παῖδα, βασιλειῶντα δὲ μαθὼν καὶ τυραννεῖν ὀρμῶντα καὶ πάντα μηχανώμενον ὥστε τυχεῖν τοῦ πόθου τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο, πᾶσαν ὀρμὴν προφθάσας. τὸν ἀδελφὸν τοῦ Γάλλου δέ, τὸν χοῖρον τὸν δυσώδη, Ἰουλιανὸν τῷ Καίσαρος ἐκόσμησε στεφάνῳ· ἐφ' οἷς ἀστεϊζόμενος δῆθεν ὁ παραβάτης, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν αὐτοῦ δεικνὺς τὴν ἐκ πορφύρας, ἐκεῖνο τὸ θρυλούμενον ἐπέλεγε τοῖς πέλας "πορφύρεός τε θάνατος κατέλαβε καὶ μοῖρα," ὡς ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ καὶ Γάλλου τεθνηκότος. μετὰ μικρὸν δ' ἀποστατεῖ θεοῦ καὶ βασιλέως, ἐξόμνυται τὸν σεβασμὸν ὃν εἶχεν εἰς τὸν κτίστην, καὶ προσκολλᾶται δαίμοσι τοῖς τρισαλιτηρίοις, αἵμασιν ἀποπλύνει δὲ φεῦ τὸ λουτρὸν τὸ θεῖον, ὄπλα κινεῖ καὶ πόλεμον κατὰ τοῦ σεσωκότος, καὶ περιτίθησιν αὐτῷ τὴν αὐτοκρατορίαν. ὅπερ μαθὼν Κωνσταντίος, καὶ τῷ θυμῷ καχλάσας, νόσω πιέζεται δεινῇ, καὶ μετ' ὀλίγον θνήσκει, κατάρξας τὸ βασίλειον εἴκοσι κράτος ἔτη, ταῦτα τὰ τρία πονηρὰ τὰ παρ' αὐτοῦπραχθέντα ἀνακλαιόμενος πικρῶς καὶ φέρων ἐπὶ γλώττης, τοῦ Γάλλου τὴν ἀναίρεσιν ἀδίκως γεγυνοῦσαν, πίστεως τὴν παρατροπὴν καὶ τὴν καινοτομίαν, καὶ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ τοῦ θεομισεστάτου. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἐνύσταξεν ἐπὶ μακρὸν ἢ δίκην, οὐδ' ὁ παντόπτης ὀφθαλμὸς ἐκάμμυσε εἰς πλέον, ἀλλ' ἤγειρε τὸ βλέφαρον, εἶδε τὸν ἀποστάτην, κατεῖδε τοὺς ἐναγισμοὺς καὶ τὰς ζωοσφαγίας, τοὺς τῶν αἱμάτων ποταμούς, τὰς ἀνθρωποκτονίας, καὶ πᾶν αἰσχρὸν καὶ μυσαρὸν καὶ πλήρες δυσσεβείας τὸ παρ' αὐτοῦτελούμενον, καὶ μυσαχθεῖς τὴν λύσσαν τοῖς Πέρσαις παραδέδωκεν ὡς λέουσιν ἀγρίοις τὸν χοῖρον τὸν πηλόφυρτον πικρῶς διασπαράξαι. καὶ πίπτει μὲν ὁ δυσσεβῆς ἔργον φανεῖς ῥομφαίας, μῆνας ἑπτὰ τὸ εὐκλεές κράτος τῆς βασιλείας σὺν ἔτη δύο δυσσεβῶς ταράξας καὶ κυκήσας· ἡ γῆ δ' οὐ παραδέχεται τὸ σκῆνος τοῦ βεβήλου, ἀλλ' ἐν σεισμῷ καὶ τιναγμῷ κάτωθεν ἀποπτύει τὸν ἀσεβείας συσσεισμῷ δονήσαντα τὴν κτίσιν. καὶ πάλιν λάμπει φαιδρωπὸν τῆς πίστεως ἢ χάρις τὸ στέφος Ἰωβιανοῦ τοῦ κράτους δεξαμένου. Ἄλλὰ καὶ τούτου πρὸς μικρὸν τῆς τύχης γευσαμένου καὶ παρελθόντος τάχιον καὶ γῆθεν μεταστάντος (μῆνας ὀκτῶ γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκράτησε Ῥωμαίων) εἰς Οὐάλεντινιανὸν τὰ σκῆπτρα μεταβαίνει, ὃς ἀδελφὸν Οὐάλεντα τὸ στέφος περιβάλλει καὶ τῆς ἐώας κράτορα τοῦτον ἀναδεικνύει, τὸν δὲ καλὸν Γρατιανὸν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τὸν ἐκ Σεβήρας γαμετῆς αὐτῷ γεγεννημένον. Οὐάλης μὲν οὖν ὁ δυσσεβῆς προσθέμενος Ἀρείῳ τῷ κατὰ τοῦ δεσπότου μου κακῶς φρουραζαμένῳ, καὶ τὸν λαὸν τὸν εὐσεβῆ πικράνας καὶ συνθλίψας, πυρὸς τροφή μετ' οὐ πολὺ γίνεται τοῦ παμφάγου, ἀχυρμιὰν καθυποδὺς ἐν τῷ τοὺς Σκύθας φεύγειν, δέκα πρὸς τέσσαρσιν ἀρχῆς κρατήσας τῆς ἐώας. ὁ δὲ καλὸς Γρατιανὸς Οὐάλεντος πεσόντος, καὶ πάσης ἤδη τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον μεταστάσης (καὶ γὰρ Οὐάλεντινιανὸς ἔφθη δοῦναι τὸ χρέος, ὃ τῆς παρόδου τῆς εἰς φῶς αἴτιος φανεῖς τούτῳ, χρηστὸς ἀνὴρ, θεοσεβῆς, ἄλκιμος τὰ πρὸς μάχας, δύο πρὸς δέκα τῆς ἀρχῆς κρατήσας τῶν Ἀυσόνων), τὸν πρῶτον Θεοδόσιον ἄρχειν τῆς ἔω πέμπει, ἄνδρα βριθύν, ἀρεϊκόν, ἐξ Ἰσπανίας φύντα, οὐ χαρισάμενος αὐτῷ τὸ κράτος ἀλογίστως, δούς δὲ τῆς νίκης ἔπαθλον ἦνπερ κατὰ βαρβάρων ὑπερβαίνοντων ψάμαθον τὴν παραγιαλίτιν ὑπὸ θεοῦ φρουρούμενος ἦνυσεν ὁ γεννάδας. ὁ κράτωρ οὖν Γρατιανὸς ἐκείνον βασιλεύσας καὶ τοῖς ἐώοις γένεσι μόναρχον ἐπιστήσας, τὰ μέρη τὰ προσέσπερα καὶ Ῥώμην οἰκειοῦται. Οὗτος, φασίν, ὁ βασιλεὺς γυναίου προσελθόντος καὶ κατειπόντος πρὸς αὐτὸν τοῦ συνομοζυγοῦντος ὅτι πληγὰς καὶ ῥαβδισμοὺς αὐτῇ συχνῶς ἐπάγει, "οὐδέν, ὦ γύναι, πρὸς ἐμὲ τοῦτ' ἔφησεν εὐστόχως.

ἐκείνης δὲ τῆς γυναικὸς αὐθις προσεπειπούσης καὶ κατ' αὐτοῦ βουλευέσθαι Γρατιανοῦ τὸν ἄνδρα, πάλιν ἀνταπεκρίνατο "τί σοι πρὸς τοῦτο, γύναι;" εὐστόχως δ' οὕτω τοι φασὶ Γρατιανὸν τοξεύειν ὡς φρένας ἔχειν λέγεσθαι Γρατιανοῦ τὰ βέλη. Τούτου σφαγέντος οἴκτιστα παρά τινος τυράννου ὁ κράτωρ Θεοδόσιος Ῥώμην καταλαμβάνει, καὶ τὸν φονέα τίννυται, καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος εἰς Οὐαλεντινιανὸν τὸν νέον μεταφέρει, τὸν ἀδελφὸν Γρατιανοῦ τοῦ βεβασιλευκότος. καὶ πάλιν ἄλλος τάραχος, πάλιν βαρύθρους κλύδων, τὸ τῆς ἀρχῆς φιλονεικῶν καταποντίσαι σκάφος. Εὐγένιός τις τυραννεῖ, καὶ βασιλεὺς ἀγχόνη χρησάμενος ὀδυνηρῶς τὸν βίον καταστρέφει. καὶ πάλιν Θεοδόσιος κατὰ τοῦ παλαμναίου. ζωγρεῖται γοῦν ὁ τύραννος, δεσμεῖται χειροπέδαις, τοῦ θράσους δίκας τίννυσι καὶ τῶν τετολημμένων, καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀρχῆς ἐλεεινῶς ἐκπίπτει. καὶ βασιλεὺς Ὀνώριος τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ κράτωρ ἀναδείκνυται πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτάναξ, ὃς ἐκ Πλακίλλης γέγονεν υἱὸς Θεοδοσίῳ. Θεοδοσίου δὲ λοιπὸν τὸν βίον λελοιπότος, ἐν ἔτεσιν ἰθύναντος δεκαεπτὰ τὸ κράτος, Ἀρκάδιος χειρίζεται τοὺς οἴκακας τῆς ἔω, ἐκ τῶν αὐτῶν ἀναφύεις σπερμάτων Ὀνωρίῳ. τότε καταφρονήσαντες ὡς μαλακοκαρδίου τοῦ τῆς ἐσπέρας ἄρχοντος αἱματορρόφοι Γότθοι, φίλοπλον ἔθνος, δύσμαχον, χαῖρον ἀνδροκτασίαις, τῶν ὄρων κατατρέχουσι τῆς παλαιτέρας Ῥώμης, καὶ πλοῦτον τὸν βασιλεῖον Ἀλάριχος λαμβάνει καὶ Πλακιδίαν ἀδελφὴν οὔσαν τοῦ βασιλέως, ἣτις φυγοῦσα παρευθὺ τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων σπουδῆ πρὸς τὸν Ὀνωρίον τὸν ἀδελφὸν ἐκτρέχει, εἰς Ῥάβενναν στερρόπυργον πόλιν προσπεφυγότα, καὶ Κωνσταντίῳ ζεύγνυται τῷ ταύτην σεσωκότι· ἐξ ὧν Οὐαλεντινιανὸς ὁ νέος ἀπετέχθη, ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς τῆς Ῥώμης. ὡς δὲ τὸν χοῦν Ἀρκάδιος ἀπέθετο τοῦ σκήνου, ἔτεσι δέκα πρὸς τρισὶν αἰσίως βασιλεύσας, τῆς ἔω Θεοδόσιος ἐγκάθηται τοῖς θρόνοις, ὃν βασιλεὺς Ἀρκάδιος ἐξ Εὐδοξίας ἔσχεν. Ὁ τοίνυν Θεοδόσιος ἰδίαν θυγατέρα πέμπει Οὐαλεντινιανῶ πρὸς γάμου κοινωνίαν. ἀλλὰ γὰρ τὸ φιλήδονον τούτου τοῦ νεανίου καὶ λύττησις ἀκάθεκτος ἢ τῆς φιλοσαρκίας ζωῆς αὐτὸν ἐστέρησε καὶ κράτους βασιλείου, καὶ τὴν τοῦ λέχους κοινωνὸν κατήγαγεν εἰς ὕβριν. ὅπως δὲ τοῦτο γέγονεν εἰρήσεται συντόμως. Μάξιμος ἦν ὑπατικὸς ἐν Ῥώμῃ πρωτιστεύων. τούτῳ συνῶκει γύναιον ἐπέραστον τὴν ὄψιν, κάλλος ἀμήχανον ἀύχου, κῆπος ἀντικρυς κάλλους· ἐκόσμηι δὲ τὸ γύναιον ἢ σωφροσύνη πλέον. ὅπερ ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἀλίσκεται τῷ κάλλει, καὶ πάντα κάλων συγκινεῖ πρὸς τὸ τυχεῖν τοῦ πόθου. τῷ γοῦν ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς Μαξίμῳ συγκυβεύων καὶ καθυπέρτερος φανείς, μὴ φέροντος χρυσίον, λαμβάνει τὸν δακτύλιον τὸν χρύσειον ἐκείνου, φερέγγυον ἐσόμενον τῶν ἐποφειλομένων. ἐκπέμπει τὸν δακτύλιον τῇ γυναικὶ σημεῖον, τὴν ἄφιξιν ἐνδώσοντα τὴν πρὸς τὴν βασιλίδαν. πιστεύει τούτοις ἢ γυνή, γνωρίζει τὸ σημεῖον. φθάνει πρὸς τὰ βασίλεια. τίνα τὰ μετὰ ταῦτα; ὁ βασιλεὺς ἀπολαβὼν ταύτην αἰσχύνη βίᾳ. μανθάνει ταῦτα Μάξιμος, πιμπρᾶται τὴν καρδίαν, εἰς ἄμυναν ὀπλίζεται, δόλους παντοίους ράπτει, καὶ τελευταῖον θανατοῖ ξίφει τὸν βασιλέα, φρουρῶν ἀρίστων στρατηγῶν πρῶτον αὐτὸν στερήσας, αἰσχύνη καὶ τὴν γαμετὴν τούτου τὴν Εὐδοξίαν. ἢ βασιλὶς δεινοπαθεῖ, τὴν ὕβριν ἀναστένει, καὶ πέμπει πρὸς Γιζέριχον τῶν Οὐανδήλων ῥῆγα, κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπελθεῖν ἐκείνον παρορμῶσα. ἐπῆλθεν ὁ Γιζέριχος, ἐκράτησε τῆς Ῥώμης, ἠνδραποδίσαστο πικρῶς, δορυαλώτους ἔσχεν αὐτὴν τε τὴν βασίλισσαν καὶ τὰς ἐκείνης κόρας. Ἡ μὲν οὖν Ῥώμη πρὸς μικρὸν ἔτι βασιλευθεῖσα τὸ κράτος τὸ βασιλεῖον εἰς τέλος ἀφηρέθη, καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς ῥῆξιν εἶξε καὶ τοῖς ἐθνάρχαις, καὶ ταῖς παλάμαις δυστυχῶς τούτων ἐταπεινώθη. ἦρξε μὲν οὖν ὁ Μάξιμος ὁ τότε τυραννήσας, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀνθέμιος, Ὀλύβριος ὁ πάνυ· μετὰ δὲ τὸν Ὀλύβριον ἐκράτησε Μαῖωρ, καὶ μετ' αὐτὸν Γλυκέριος, καὶ μετὰ τοῦτον πάλιν Νεπωτιανὸς

Ὁρέστης τε, καὶ μετὰ τὸν Ὁρέστηνὸ παῖς Ῥωμύλου τῆς ἀρχῆς ἦψατο τελευταῖος. καὶ πόλις μεγαλῶνυμος, ἢ τῶν Ῥωμαίων πόλις, Ῥωμύλον σχοῦσα κατ' ἀρχὰς ἔννομον βασιλέα, καὶ πάλιν περιστήσασα τὸ κράτος εἰς Ῥωμύλον οὐκέτι τὴν κυβέρνησιν ἔσχεν ἐκ βασιλέων, βαρβάρους δ' ὑποκύψασα καὶ χωροβατηθεῖσα, καὶ τούτοις δυστυχήσασα δορυλῆπτος γενέσθαι, ῥήγας κατεῖδεν ἄρχοντας, χωράρχας, σατραπάρχας. καὶ στερηθεῖσα δυσκλεῶς ὑπάτων καὶ κρατόρων καὶ δικτατόρων καὶ βουλῆς, ἀλλὰ καὶ πατρικίων, ἐπωμαδίαν ἤνεγκε τὴν ζεύγλην τῶν βαρβάρων. καὶ πρώην χρηματίζουσα βοῦς ἀγελαῖος ἄζυξ ὑπήκοος ἐγένετο δυνάσταις ἀροτρεῦσι, καὶ γῆς τοῖς ἀυλακίσμασι τρύχεσθαι κατεκρίθη. Καὶ ταῦτα μὲν συμβέβηκε τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ· ἢ δ' ἡμετέρα τέθηλεν, αὔξει, κρατεῖ, νεάζει, καὶ μέχρι τέλους αὔξειτο, ναὶ βασιλεῦ παντάναξ, τοιοῦτον σχοῦσα τηλαυγῇ φωσφόρον βασιλέα, μέγιστον Αὔσονάνακτα, μυριονικηφόρον, Κομνηνιάδην Μανουήλ, πορφύρας χρυσοῦν ῥόδον, οὔπερ τὸ κράτος ἦλιοι μετρήσαιεν μυριοί. Ἄλλὰ γὰρ πάλιν εἰς ὁδὸν ὁ λόγος ἀναγέσθω, καὶ τερματούτω τὸν λοιπὸν δρόμον τῆς ἱστορίας. Τὸν νέον Θεοδοσίον ἔτι παιδίσκον ὄντα ἄγοντά τε τὴν ἀπαλὴν καὶ πρώτην ἡλικίαν Ἀρκάδιος ἐνίδρυσε τοῖς βασιλείοις θρόνοις, καὶ φύλακας ἐπέστησεν αὐτῶ τῆς βασιλείας τοὺς τῆς συγκλήτου προύχοντας καὶ τοὺς ἀγχινουστέρους, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν ἄρχοντα Περσίδος Ἰσδιγέρδην· ὃς καὶ μαθὼν ἐπιβουλὴν κατὰ Θεοδοσίου τυρευομένην ἐκ τινῶν ἀνδρῶν φιλοτυράνων ἠπέλιπεν ἐπιδραμεῖν ἄχρι καὶ Βυζαντίου σὺν μυριάσι μαχητῶν ἀλκίμων ὀπλοφόρων. οἱ τοίνυν βουλευσάμενοι κατὰ τοῦ βασιλέως, κατασεισθέντες τὰς ψυχὰς τῷ φόβῳ τοῦ Περσάρχου, τὸ δύσνον ἀπεβάλλοντο καὶ τὴν κακοτροπίαν, καὶ τῆς βουλῆς ἀπέσχοντο καὶ τῶν ἐγχειρημάτων. ὡς ἄρα τὸ χρηστότροπον ἔστι κὰν τοῖς βαρβάρους, καὶ τὴν φιλίαν ἄτρωτον καὶ τὴν φιλαλληλίαν οἶδεν ἀνὴρ ἀλλόγλωσσος ἀθόλωτον φυλάσσειν· τὸ γὰρ καλὸν ἐκ φύσεως ἅπασιν ἐνεσπάρη. Ἦν δ' ἀδελφὴ τῷ βασιλεῖ τούτῳ Θεοδοσίῳ σεμνότροπος, σεμνόβιος, τὴν κλῆσιν Πουλχερία, καὶ κάλλει διαλάμπουσα σώματος εὐπροσώπου, καὶ στίλβουσα ταῖς χάρισι τῆς ἔνδον εὐπρεπείας· ἣτις παρθένον συντηρεῖν αὐτὴν προελομένη καὶ τῆς ἀγνείας ἄσυλον φυλάττειν τὸν λειμῶνα, ἀρρένων μὲν ἀπέσχετο καθάπαξ ὁμιλίας, τῷ καθαρῷ δ' ἐπέχαιρε καὶ τῷ κοσμίῳ βίῳ, καὶ ζέσιν ἐπεδείκνυτο πρὸς πᾶσαν χρηστουργίαν. οὐ μόνον δὲ τὸν ἑαυτῆς οὕτως ἐκόσμει βίον, ἀλλὰ γε καὶ τὸν ἀδελφὸν παντοίαις ἐπινοίαις εἰς ἀρετὴν ἐρύθμιζεν καὶ τρόπους φιλοκάλους. ἢ καὶ συνώκισεν αὐτῷ πρὸς γάμου κοινωνίαν τὴν κάλλεσιν ἀστράπτουσαν παντοίοις Εὐδοκίαν, ἣτις λειμῶνα φέρουσα κάλλους ἐν τῷ προσώπῳ ὠρμᾶτο μὲν ἐξ Ἀθηνῶν τῶν περιλαλουμένων, πρὸς δὲ τὴν Βύζαντος λαμπρὰν ἀφικομένη πόλιν, ἐφ' ᾧ κατηγορήσειεν ἰδίων ὁμογνίων ὡς τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς αὐτῆς μὴ μεταδόντων, πολλῷ κερδαλεώτερον τὸ πάρεργον εὐρίσκει. τὸ δ' ὅπως τοῦτο γέγονε λόγῳ συντόμῳ φράσω. Ἦν ἐν Ἀθήναις τις ἀνὴρ, Λεόντιος τὴν κλῆσιν, εἰς ἄκρον ἀφικόμενος πάσης φιλοσοφίας, καὶ λογικῆς καὶ φυσικῆς καὶ τῆς ἀστεροσκοπίας. τούτῳ μιᾶς ἐκ γαμετῆς ἐτέχθησαν τρεῖς παῖδες· δύο μὲν ἦσαν ἄρρενες, τριτὰτῃ δὲ θυγάτηρ, θυγάτηρ ἀγλαόμορφος ἐπιχαριτωτάτη. Ἀθηναῖς ὠνόμαστο πρὸς τοῦ πατρὸς ἢ κόρης. ὡς οὖν τὸν βίον ἔμελλε λιπεῖν ὁ ταύτην σπεῖρας, ἐπιθανάτιον συνθεῖς καὶ τελευταῖον γράμμα τοῖς μὲν παισὶ κατέλιπε τοῖς ἄρρεσι τὸν βίον, ὀπόσος ἐν ἱματισμοῖς, ὀπόσος ἐν χρυσίῳ, ἐν οἴκοις, ἐν βοσκήμασιν, ἐν σκεύεσιν, ἐν δούλοις (ἦν γὰρ τοῖς μεγαλόπλουτος καὶ τῶν βαθυκτημόνων)· τῇ θυγατρὶ δ' ἐκέλευσε, καὶ ταῦτα φιλουμένη, μόνους χρυσίνους ἑκατὸν παρασχεθῆναι κλῆρον, τὴν τύχην τὴν περίλαμπρον ἀρκεῖν ἐκείνη φήσας, ἀπάσης ὑπερφέρουσαν γυναιῶν εὐποτίας. ὁ μὲν εἰπὼν ἐξέπιε τὸν τοῦ θανάτου σκύφον, οἱ δὲ τῆς κόρης ἀδελφοὶ φαυλότροποι φανέντες πᾶσαν ἐσφετερίσαντο τὴν πατρικὴν οὐσίαν καὶ παντελῶς ἀπόκληρον

ἔθεντο τὴν νεᾶνιν. ἐφ' οἷς ὑπερπαθήσασα καὶ τὴν ψυχὴν πληγεῖσα τῇ μητραδέλφῃ πρόσεισιν Ἀθηναῖς ἢ κόρη, κοινοῦται τὰ καθ' ἑαυτὴν, τὴν συμφορὰν δακρῦει, περιπαθεῖ στεναγμοῖς ἐκτραγωδεῖ τὸ πάθος. οἰκτεῖρει τὸ κοράσιον πενθοῦν ἢ μητραδέλφῃ, ὑπὲρ τῆς ἀδελφόπαιδος πιμπῶται τὴν καρδίαν, καὶ σὺν αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ὡς εἶχεν ἀφικνεῖται πρὸς πόλιν τὴν πρωτόπολιν, πρὸς πόλιν τὴν τοῦ κράτους. τῇ Πουλχερίᾳ πρόσεισι τῇ χαριτοκοσμῆτι, ἐπικουρίαν ἐξαιτεῖ, δεῖται βοθηθῆναι τὴν κόρην τὴν τῶν ἑαυτῆς ἀδίκως στερουμένην. θαυμάζει τῆς νεάνιδος ἢ βασιλῆος τὸ κάλλος, ἐκπλήττεται τὰς φεραυγεῖς χάριτας τοῦ προσώπου, θαυμάζει τὴν εὐσύνητον μεγαλογνωμοσύνην. πυνθάνεται εἰ τὴν αὐτῆς ἔφθαρται παρθενίαν, καὶ γνοῦσα κοίτης ἄπειρον τὴν κόρην χρηματίζειν καὶ τὸ καλὸν ἀκίβδηλον φυλάττειν τῆς ἀγνείας λουτρῶ καθαίρει τῷ σεπτῷ, τὴν κλῆσιν μεταμείβει, μετονομάζει τὴν καλὴν νεᾶνιν Εὐδοκίαν, συνάπτει τε τῷ βασιλεῖ καὶ ζεύγνυσιν εἰς λέχος, συναραμένον τὰ πολλὰ πρὸς τοῦτο καὶ Παυλίνου, ὃς ἐν τοῖς πρώτοις τέτακτο τῶν βασιλέως φίλων. ἐκ ταύτης Θεοδόσιος ἔτεκεν Εὐδοξίαν, ἣν Οὐαλεντινιανῶ σκηπτροκρατοῦντι Ἰρῶμης τῆς πρεσβυτέρας ἔπεμψεν εἰς γάμου κοινωνίαν. Ἄλλ' ἦν οὐδέν, ὡς ἔοικεν, εὐτύχημα τοῦ βίου ζάλης καὶ λύπης ἀμιγές, οὐδέ τις εὐποτμία μὴ συναναφυόμενον ἔχουσα καὶ τὸ κνίζον· καὶ γὰρ καὶ ῥόδον εὖοσμον φρίσσει πυκναῖς ἀκάνθαις, ἡλίου τε τὸ βλέφαρον σκοτίζουσι νεφέλαι, καὶ φθόνος ἐπιφύεται τοῖς τὸ καλὸν ἀσκοῦσι, καὶ πᾶν εὐτύχημα λαμπρὸν καὶ πᾶν σεμνὸν τοῦ βίου φέρει καὶ τὸ δυστύχημα συνανακεκραμένον. Ἄλλὰ γὰρ τί μοι βούλεται τὸ πρόασμα τοῦ λόγου; ἢ βασιλῆος ἐπέπλεε τὴν ἄλμην τὴν τοῦ βίου εὐδαιμονίαν καὶ γαληνοῖς πνεύμασι φερομένην ἀτάραχον διήνυε τὸν πλοῦν τῆς εὐποτμίας, ὡσπερὶ πλοῖον φορτηγὸν ὡς ἐξ οὐρίας πλέον. ἀλλ' αἴφνης ἐξεφύσησεν ὡς καταγιγῆς ὁ φθόνος, καὶ λαῖλαψ συνετάραξε τὴν θάλασσαν καὶ κλύδων· νέφος ἐρράγη θολερόν, κατήγαγε χειμῶνα, συνέσεισεν ἐδόνησε τὴν σκάφην ὡς φυλλάδα, καὶ φλοίσβους ἤγειρε δεινοὺς καὶ τάραχον βαρύθρουν, καὶ τὴν μὲν ναῦν συνέτριψε, τῇ δὲ ναυστολουμένην στόμα δεινὸν ὑπήνοιξε χάσματος δυσάλυκτου. ἐντεῦθεν ἢ βασίλισσα πικρίας ἐνεπλήσθη καὶ πειρασμοῖς ἐπάλασε βαρυσυμφορωτάτοις. τί δ' ἦν αὐτῇ τὸ συμπεσὸν ὁ λόγος ἱστορήσει. Θεοδοσίῳ βασιλεῖ τῷ συζυγοῦντι ταύτῃ μῆλον καλὸν εὐμέγεθες πένης προσήνεγκέ τις. ὁ δὲ τὸ καλλιπρόσωπον θαυμάσας τῆς ὀπώρας, καὶ τῆς εὐχροίας ἀγασθεὶς ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγέθους, ὡς τι καινὸν τὸ δώρημα τῇ βασιλίδι πέμπει· ὅπερ μεγάλων γέγονεν ἀρχὴ πειρατηρίων, οὐχ ἦττον ἢ τῆς Ἐριδος τῆς φθονεῖας τὸ μῆλον, ὅπερ ἐπεισικώμασεν ἐπὶ κακῷ τοῖς τότε θύουσι γαμοδαΐσια Θέτιδος καὶ Πηλέως. οἷα καὶ γὰρ συμβέβηκε διὰ τὸ μῆλον τοῦτο! ἐθαύμασεν ἢ βασιλῆος τὴν ὥραν τῆς ὀπώρας, ὑπερφυῆς ἠγήσατο τὸ χρῆμα τὸ τοῦ μήλου, καὶ φιλοτίμως ἔχουσα πρὸς τὸν καλὸν Παυλῖνον ὡς συναράμενον αὐτῇ πρὸς ὕψος βασιλείας, τῷ μήλῳ τῷ πικροποιῶ τὸν ἄνδρα δεξιοῦται. ἐκεῖνος δὲ τῷ βασιλεῖ τὸ δῶρον ἀντιπέμπει, μὴ κατειδώς, ὡς ἔοικεν, ὅθεν παρεισεφθάρη· ἔτυχε γὰρ τῷ βασιλεῖ μὴ συμπαρῶν ὁ τάλας ἠνίκα Θεοδόσιος ἐδέχετο τὸ μῆλον, Ἄιδου πικρὰν, ἃν εἴποι τις, ὀπώραν θανασίμην, ἣς κηπευτῆς ὁ θάνατος καὶ φυτηκόμος Ἄιδης. ὁρᾷ τὸ μῆλον ὁ κρατῶν, γνωρίζει τὴν ἀπώραν, κρύπτει τὸ μῆλον παρ' αὐτῷ, σιγῇ παρακατέχει, πυνθάνεται τῆς γαμετῆς ὄπη τὸ μῆλον εἶη, εἰποῦσαν ὅτι βέβρωκεν ὄρκους καταλαμβάνει. ἢ δέ, τῆς τύχης τῆς πικρᾶς, ὡς ἔοικε, σφαλλούσης ἀντόμνυσι καταφαγεῖν. τίνα τὰ μετὰ ταῦτα; εἰς ὑπονοίας ὁ κρατῶν οὐκ ἀγαθὰς ἐμπίπτει, δείκνυσι τὸ κρυπτόμενον, ἐλέγχει ψευδομένην, θυμοῦται, μαίνεται, μισεῖ στυγεῖ τὴν βασιλίδαν. ἐντεῦθεν ἐπεμόρμυρε τῶν πειρασμῶν τὸ κύμα καὶ συμφορᾶς ἢ θάλασσα καὶ τῶν κακῶν ὁ κλύδων· ἐντεῦθεν ἀνυπόφορον, ἦλιε, πάθος εἶδες. ὁ μὲν Παυλῖνος θάνατον ἐτρύγησεν ἐκεῖθεν, καὶ ζίφος αἱματοχάρτον ἐμέθυσε τῷ φόνῳ· ἢ βασιλῆος τὸ μῖσος δὲ

γνοῦσα τοῦ βασιλέως εἰς πόλιν Ἱερουσαλήμ ὡς τάχος ἀφικνεῖται, κάκεισε τὸ λειπόμενον ἀνύσασα τοῦ βίου τῆς φύσεως τῆς γεηρᾶς ἐκτίννυσι τὸ χρέος. Οὗτος ὁ Θεοδόσιος τᾶλλα μὲν ἦν ἀστείος, χαρίεις, μεγαλόδωρος, βίβλοις ἀεὶ σχολάζων, ἀλλὰ τοῖς προτερήμασιν εἶχε συναναβαῖνον καὶ τι κακὸν ζιζάνιον οἷα τοῦ βίου κῆρα. ἂν γάρ τις οἷον δήποτε τούτῳ προσῆξε χάρτην, ἐν ἐρυθρώϊσι γράμμασιν αὐτὸν ἐσημειοῦτο, μὴ συσκοπήσας μὴ μαθῶν οἷα τὰ γεγραμμένα. οὕτως οὐδὲν ἀκέραιον ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐδὲν τῆς λώβης ἀμιγῆς τῆς τῶν ἀποπτωμάτων. ἢ τοίνυν χαριτόστεπτος καὶ θεία Πουλχερία πολλὴν ἐδείκνυ τὴν σπουδὴν περὶ τὸν βασιλέα, ἀπαλλαγῆναι θέλουσα τοῦτον τῆς ἀμαρτάδος· ὡς δὲ πολλὰς καὶ συνεχεῖς πλέξασα παραινέσεις καὶ λόγοις συνετίσασα τοῖς σωφρονιστηρίοις πλέον ἐπέραινεν οὐδὲν, τεχνᾶται τι τοιοῦτον, θηρεῦει τε τὸν ἀδελφὸν ἀστείαις ἐπινοίαις. πλάττεται χάρτην ὡς αὐτοῦ δῆθεν τοῦ βασιλέως οἰκέτιν χαριζόμενον αὐτῇ τὴν βασιλίδαν. δίδωσι τοῦτον τὰδελφῶ, δεῖται τοῦ βασιλέως ἐνημανθῆναι τὴν γραφὴν γράμμασι βασιλείοις. ὁ μὲν ἐπένευσεν αὐτῇ ταῦτα λιταζομένη, καὶ καλαμῖς ἐν ταῖς χερσὶν εὐθύς τοῦ βασιλέως, καὶ πορφυρόβαπτος γραφίς τὸν χάρτην ἐπιστοῦτο· ἢ δὲ τὸ γράμμα σημανθὲν ὡς ἔρμαιον λαβοῦσα, ὡς δούλην ἀργυρώνητον εἶλκε τὴν βασιλίδαν. τοῦ δὲ περιυβρίζεσθαι φήσαντος ἐπὶ τούτῳ, ἐκείνη τὸ βασιλεῖον προὔφερε γραμματεῖον, κάκειθεν ἔλεγεν αὐτὴν εἰς τοῦτο δικαιοῦσθαι. συνῆκεν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἠδέσθη, κατησχύνθη, ἀπέσχετό τε τοῦ λοιποῦ ταύτης τῆς ἀφροσύνης. καὶ τοῦτο μὲν εἰς ἀγαθὸν κατέληξε τὸ τέλος, ὡς ἄρα γε τρισεύδαιμον καὶ μέρος εὐποτμίας εὐνοῖς ἀνθρώποις συνοικεῖν καὶ καθαρῶς φιλοῦσι καὶ μὴ καταρπαίνουσι τὰ τῆς φιλαλληλίας. Ἔτι σκηπτροκρατοῦντο δὲ τούτου τοῦ βασιλέως, ἀφυπνισθέντες ὤφθησαν ἕξ ὕπνου μακρολέκτρον ἑπτὰ καρτερικώτατοι μάρτυρες νεανίαι. τὴν λύσσαν γὰρ ἐκφεύγοντες τοῦ δυσσεβοῦς Δεκίου, εἰς σπήλαιον αὐτόροφον ὁμοῦ συνεισελθόντες τοῖς ὄροις παρακείμενον πόλεως Ἐφεσίων, βαθὺν καὶ μακροκοίμητον ἦσαν ὑπνοῦντες ὕπνον. ἀφυπνισθέντες τότε δὲ καὶ τοῖς πιστοῖς γνωσθέντες καὶ τιμηθέντες παρ' αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλέως τὸν νήγρετον κατέδαρθον καὶ τελευταῖον ὕπνον. Σεισμῶν ἀλλεπαλλήλων δὲ γῆν κινούντων ριζόθεν καὶ συσειόντων τὰς ψυχὰς ἀνθρώπων καὶ δονούντων, καὶ πλήθους τοῦ φιλευσεβοῦς θεὸν ἰλεομένου, αἴφνης παιδίον ἀρπαγὲν μέχρις αἰθέρος ἄνω τὸν ὕμνον τὸν τρισάγιον ἤκουσεν ὑπ' ἀγγέλων. ἔμπαλιν δὲ κατενεχθέν, βαβαὶ φρικτῆς ἰσχύος! ἐν μέσοις ἐξεβόησε πῶς χρὴ τὸν ὕμνον πλέκειν· ἦσαν καὶ γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ πρὸς τοῦτον ἐσφαλμένοι. Οὗτος ὁ Θεοδόσιος παρὰ τοῦ Χρυσάφου ἀπατηθεὶς καὶ πικρανθεὶς κατὰ τῆς Πουλχερίας πολλαῖς πολλακῖς πειρασμῶν κατέκνισεν ἀκάνθαις τὴν πάσαις κατακόσμητον τῶν ἀρετῶν ἰδέαις. εὐνοῦχος δ' ἦν Χρυσάφιος, ἀλάστωρ, κακοήθης, ἐξάγιστος καὶ φόνιος καὶ βδελυρὸς τοὺς τρόπους· οὗ τὴν κακίαν ὁ κρατῶν ὡς ὕστερον ἐπέγνω, δημεύσας τὸν κατάρατον καὶ πένητα ποιήσας ὑπερορία χαλεπῇ παρέπεμψεν ἐνδίκως. ἤδη δὲ χρέος τὸ κοινὸν τοῦ Θεοδοσίου δόντος καὶ τὴν τοῦ σώματος πηλὸν εἰς γῆν ἀποθεμένου, κρατήσαντος ἐν ἔτεσι τριάκοντα τρισὶ τε, εἰς Πουλχερίαν τὴν καλὴν τὸ κράτος μεταβαίνει, ἢ τις σοφῶς καὶ συνετῶς ἄγαν βουλευσαμένη ὡς βασιλέως χρήζουσι τὰ πράγματα Ῥωμαίων, μετακαλεῖται τὸν χρηστὸν Μαρκιανὸν αὐτίκα, ἄνδρα σεμνοῖς ἐμπρέποντα καὶ φιλοθέοις τρόποις, καὶ καταδήσασα φρικτοῖς καὶ βαρυτάτοις ὄρκοις ἀδιαλώβητον αὐτῆς τηρῆσαι τὴν ἀγνείαν, καὶ συγκατατιθέμενον εὐροῦσα καὶ τὸν ἄνδρα, τὸ στέφος περιτίθησιν αὐτῷ τῆς βασιλείας, τὸν δὲ Χρυσάφιον πικρῷ θανάτῳ καθυπάγει. Πάντως δ' οὐκ ἄκαιρόν ἐστιν, οὐδὲ τῆς τέχνης πόρρω, εἰπεῖν περὶ Μαρκιανοῦ πόθεν καὶ τίς ὑπῆρχε. πένης μὲν ἦν καὶ ταπεινός, ἀλλὰ χρηστὸς τοὺς τρόπους· οὐκ ὦν δὲ γένους εὐκλεοῦς, οὐδὲ τῶν ἐπισήμων, ταῖς τάξεσι συνείλεκτο ταῖς τῶν στρατευομένων. ἄρτι δὲ νέφους

ἰσχυρᾶς μάχης ἀναρραγέντος καὶ Πέρσαις τοῖς ὑπέρφροσιν ἐπάγοντος Ῥωμαίους, νόσω ληφθεὶς Μαρκιανὸς θάνατον ἀπειλούσῃ ἔν τινι κώμῃ τῆς λαμπρᾶς Λυκίων ἐπαρχίας κατέμεινε σωματικῆς χάριν νοσοκομίας. ἔνθα φιλίαν ἐσχηκῶς πρὸς τινὰς αὐθομαίμους συνῆν καὶ συνδιέτριβεν ὡς φίλος παρὰ φίλοις, καὶ τῆς δεούσης παρ' αὐτῶν προνοίας ἠξιοῦτο. τούτοις πρὸς κληρονομίαν ποτὲ πορευομένοις Μαρκιανὸς συνείπετο τῆς θήρας κοινωνήσων. ὡς οὖν διάβροχοι πολλοῖς γεγονάσιν ἰδρῶσι, πρὸς λόφους ἀνατρέχοντες δυσβάτους θηροτρόφους καὶ λόχμας ὑποτρέχοντες καὶ πολυπραγμονοῦντες, κατακλιθέντες ἐπὶ γῆς νήδυμον ὕπνον ὕπνου. ἄτερος δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀφυπνισθεὶς ταχέως ὄρᾳ καταδαρθάνοντα Μαρκιανὸν εἰσέτι καὶ φέροντα βαθύτατον ὕπνον ἐν τοῖς βλεφάροις, ὄρνιν δὲ τανυσίπτερον, ὄρνεοκράτην ὄρνιν, ἀεροπόρους πτέρυγας ἰδίας ἠπλωκότα καὶ χαριζόμενον σκιάς αὐτῷ ψυχαγωγίαν. οὕτω τι μέγα καὶ σεπτὸν ἢ βασιλεία χρῆμα, αὐτοῖς ἀξιότιμητον τοῖς ζώοις τοῖς ἀλόγοις· οὕτως αἰδεσιμώτατος ὄρνέοις σαρκοβόροις ὁ ταύτην ἀναζώσασθαι θεῶ προωρισμένος. βλέπει, θαυμάζει τὸ συμβάν, τὸν ἀδελφὸν ἐγείρει, δείκνυσι τὸ τεράστιον, ἀμφοτέροι θαμβοῦνται, καὶ νήψαντι Μαρκιανῶ μετὰ μικρὸν ἐξ ὕπνου τὸ σκῆπτρον προαγγέλουσι τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ σφῶν ἐπιμνησθήσεσθαι λιτάζονται τὸν ἄνδρα. ὁ δ' ἐπινεύει καὶ χρηστὰ καθυπισχνεῖται τούτοις. καὶ δὴ χρυσίον ἱκανὸν ἐκείνων δεδωκότων ἀπάρας πρὸς τὴν Βύζαντος εὐκλεεστάτην πόλιν Ἀρδαβουρίῳ πρόσεισι τῷ πολυχρυσοτάτῳ. ἦν δ' ἄρχων Ἀρδαβούριος ἀπάντων τῶν ταγμάτων, συστράτηγον τὸν Ἄσπαρα καὶ συστρατάρχη ἔχων, μεθ' οὗ καὶ συναπέπλευσε κατὰ τοῦ Γιζερίχου. ἦν δ' ἄρχων ὁ Γιζερίχος Λιβύων Οὐανδήλων, ᾧ πολεμοῦντος Ἄσπαρος ἐκ γῆς ἀπὸ θαλάττης, ἐξ ἰπποτῶν ἀπὸ πεζῶν, ἀπὸ θαλασσοπλόων, καὶ καρτερᾶς τῆς προσβολῆς Λιβύων γενομένης, καὶ τῆς Ῥωμαίων φάλαγγος ἐπὶ φυγὴν βλεψάσης, ζωγρεῖται καὶ Μαρκιανὸς σὺν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις, καθεύρηνται τε σὺν αὐτοῖς ἐν δόμοις Γιζερίχου. θελήσας οὖν Γιζερίχος ἰδεῖν τοὺς δορυκτῆτους ἄνωθεν στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τοὺς ἄνδρας ἐπεσκόπει, καὶ βλέπει πρᾶγμα δύσπιστον, Μαρκιανὸν ὑπνοῦντα καὶ δυσμηχάνητον αὐτῷ σκιὰν σκευαζομένην ὑπὸ πτερύγων ἀετοῦ. τοῦτο θαμβεῖται βλέψας, θεῖόν τινα λογίζεται τὸν ἄνδρα χρηματίζειν καὶ τῆς ἀρχῆς κατάξιον Ῥωμαίων καὶ τοῦ κράτους. κτεῖναι μὲν οὖν ἀπάνθρωπον ἄνδρα τοιοῦτον κρίνει, προβεβλημένον ἄνωθεν εἰς βασιλείας ὕψος (τὸν γὰρ θεοῦ ταῖς κραταιαῖς φρουρούμενον παλάμαις τίς ἂν ἰσχύσειε θνητῶν ὀλέσαι πρὸ τῆς ὥρας; ἂν ἢ θεοῦ μεγαλαλκῆς χεὶρ σε περιφρουροίη, οὐ δειλιάσης σίδηρον, οὐ ξίφος ὑποτρέσης, οὐ πῦρ, οὐ θυμοβάρβαρον, οὐ μαιφόνον ἦθος)· μεταστειλόμενος δ' αὐτὸν ὄρκους καταλαμβάνει, ἂν τῶν Ῥωμαίων ἄρξειεν, ἂν τεύξοιτο τοῦ κράτους, μὴ πολεμῆσαι Λίβυσι, μὴ μάχην συγκροτῆσαι. οὕτω καὶ βάρβαρος ἀνὴρ αἰδεῖται βασιλείαν, καὶ τοὺς θεόθεν τιμητοὺς καὶ θηριῶδες ἦθος σεβάσεται, φιλάνθρωπον αὐτοῖς ἐπεντρανίζων. ἐκεῖθεν οὖν ἀπολυθεὶς ἀπὸ τοῦ Γιζερίχου πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐθις ἐπανατρέχει, καὶ γῆθεν μεταλλάξαντος ἤδη Θεοδοσίου ἄναξ ἀναγορεύεται κρίσει τῆς Πουλχερίας καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀρχηγὸς καὶ κράτωρ αὐτοκράτωρ. ἦν δ' ἀγαθὸς καὶ συνετός, ἀστεῖος, φιλοσώφρων, δένδρον χαριτοφύτευτον, ἄλλος χρηστοτροπίας. ἐξ δὲ καλῶς ἐν ἔτεσι τὰ σκῆπτρα διηθύνας, χοῖ τὸν χοῦν παρέδωκε, τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ. Ὡς δὴ τὸν χοῦν ἀπήτησεν ἢ φύσις ἀπὸ τούτου καὶ μνήματι κατέκλεισε τὸ γηγενὲς σαρκίον, ἢ σύγκλητος σὺν Ἄσπαρι τῷ τότε πατρικίῳ εἰς Λέοντα μετάγουσι τὴν σκηπτροκρατορίαν, τὸν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν τῶν Ἄσπαρος πραγμάτων, καθυποσχόμενον αὐτῷ θατέρου τῶν υἱῶν τῷ στέφει τῷ τοῦ Καίσαρος τὴν κεφαλὴν κοσμηῆσαι· οὐδὲ γὰρ ἦν τὸν Ἄσπαρα κράτους ἐπιλαβέσθαι τῇ λύσει κατεχόμενον Ἀρείου τοῦ βεβήλου. οὕτω πολλάκις ταπεινοὺς ἐργάζεται τὸ κέρδος, οὕτως ἐλπίδες πλάζουσι τὰς τῶν ἀνθρώπων φρένας. τούτῳ ποτὲ τῷ Λέοντι καλῶς φιλευσεβοῦντι

άνηρ σοφίας θησαυρός ως Ἑλλην διεβλήθη, τὴν κλῆσιν Ἴσοκάσιος, κοιαίστωρ τὴν ἀξίαν· κἀντεῦθεν ἀπογυμνωθεὶς τιμῆς τε καὶ χρημάτων ἐπάρχῳ τῷ τῆς πόλεως ἐκδίδοται πρὸς κρίσιν. ὡς οὖν εἰσήγετο γυμνὸς ὡς δοῦλος μαστιγίας, ὡς χειροδέσμητος ληστής περιηγκωνισμένος, ὁ δικαστὴς ἀνέκραγεν, ἐπεγγελῶν τῷ πάθει, "γινώσκεις, Ἴσοκάσιε, πόθεν ἐξεκυλίσθης, καὶ ποῦ σε νῦν κατήγαγεν ὁ κύβος ὁ τῆς τύχης;" ὁ δὲ σὺν παραστήματι καρδίας ἐλευθέρῳ εὐθήκτους ἐποίησατο τούτῳ τὰς ἀποκρίσεις. "οἶδα τὸ πολυπλάνητον τῆς τύχης τῆς ἀστάτου, καὶ σύνοιδα μηδὲν τί με καινὸν καθυποστῆναι· θνητὴν γὰρ περικείμενος καὶ γετηρὰν οὐσίαν ὑπέπεσον καὶ πάθει φύσεως ἀνθρωπίνης. σὺ δ' ἐπιγνοὺς τὸν κύλινδρον καὶ τὸν τροχὸν τοῦ βίου ἐξένεγκε τὴν δίκην μοι τοιαύτην κρινομένῳ, ὁποῖαν κρίνων σὺν ἐμοὶ τὴν ψῆφον ἀπεφαίνου." ὄχλος οὐκοῦν ὁ παρεστῶς θαυμάσαντες τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν σοφὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ καταπλαγέντες ὡς φιλελεύθερον ὁμοῦ καὶ πλήρη παρρησίας, ἐκεῖθεν ἀφαρπάσαντες αὐταῖς σὺν χειροπέδαις εἰς τὸν ναὸν τὸν ἱερὸν μετὰ κραυγῆς εὐφήμου ἀπάγουσιν καὶ τῷ λουτρῷ τῷ θείῳ τελειοῦσιν. ὡς ἄρα πᾶς τῆς ἀρετῆς τὸ χρῆμα δυσωπεῖται, ἀλλογενῆς, ἰθαγενῆς, Ἑλλήν, ἀλλόθρους, Σκύθης· μόνη γὰρ δύναται κοσμεῖν τοὺς ἐραστάς καὶ σώζειν. Ὁ μὲν οὖν Ἴσοκάσιος οὕτω κακῶν ἐρρύσθη ὁ δ' Ἄσπαρ ἐφαπτόμενος χλαμύδος βασιλείου "ὦ βασιλεῦ" ἐπέλεγε μεθ' ὄσης ἀναιδείας, "οὐ χρὴ τὸν περικείμενον τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα ψευδηγορεῖν καὶ πλάττεσθαι ματαιοκρότους λόγους. πλήρου μοι τὴν ὑπόσχεσιν ἦν πάλαι καθυπέσχου, συνθέμενος ἀναγαγεῖν τὸν ἕνα μοι τῶν παίδων εἰς ὕψος τὸ τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν ἐντεῦθεν δόξαν." πρὸς ὃν ἀνθυπεκρούετο σοφῶς ὁ βασιλεύων "οὐ χρὴ τὸν περικείμενον τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα παρά τινος κατάρχεσθαι καὶ δοῦλον χρηματίζειν." Οὗτος ὁ κράτωρ θησαυροὺς εὐρῶν πολυταλάντους, ὅλας θαλάσσας εἶπη τις καὶ ποταμοὺς χρημάτων, πόλεμον ἀυτεπάγγελτον καὶ μάχην φρικαλέαν καὶ στόλον μυριόστολον καὶ ποντοπόρον ὄχλον καὶ σμῆνος ὑγροκέλευθον καὶ πλῆθος θαλασσόπλου κατὰ Λιβύων συγκροτεῖ καὶ κατὰ Γιζερίχου, καὶ στρατηγὸν ἐφίστησι κράτορα τοῦ πολέμου τὸν ἀδελφὸν τῆς γαμετῆς Βερίνης Βασιλίσκον. ἡ στολαρχία τοιγαροῦν ἐφόβει καὶ τοὺς πόρρω, ἐκάλυπτε τὴν θάλασσαν τοῖς λαίφεσι τῶν πλοίων, ἐστενοχώρει τὴν ὑγρὰν σκάφειν ἀλιπλόις. ἦσαν τοξόται, πελτασταί, ναυμάχοι, πεζομάχοι, ὑπὲρ τὴν ἄμμον εἰς πληθύν, τὸ θράσος ὑπὲρ θῆρα. ἀλλὰ τυραννικώτατον τὸ σθένος τοῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ δυναμικώτερον μυρίων στρατευμάτων. τοῦτο καὶ πόλιν εὐπυργον ἐκ βάρων ἀνασκάπτει, τοῦτο καὶ δόμους ὄλλυσι, τοῦτο κἀν τοῖς πολέμοις ὄλων ἐθνῶν ἀφανισμόν καινοτομεῖν ἰσχύει, καὶ πάντα δύναται κυκᾶν καὶ στρέφειν καὶ συγχέειν. ἄφυκτόν ἐστι βέλεμον, βάλλει κατὰ καρδίας, καὶ χειροδέσμη δύσλυτος, ἄρρηκτος ποδακάκη. δύναται γλῶσσαν ἄφωνον τιθέναι λαλιστάτην καὶ στόμα τὸ περίτρανον εἰς ἀφωνίαν τρέπειν. τούτῳ συμμάχῳ χρώμενος Γιζερίχος ὁ Λίβυς τὸν τηλικούτον ἴσχυσε καταποντῶσαι στόλον. ὁ Βασιλίσκος γὰρ πολλῶν φαρμακευθεὶς χρυσίῳ ἔβλεψε πρῶτος εἰς φυγὴν κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, κἀντεῦθεν ἀνετράπησαν τὰ πράγματα Ἑρωμαίοις, καὶ τὸν Ἰνδοὺς φοβήσαντα καὶ τοὺς ἐν Βρεττανία καὶ πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσαν γῆν στόλον τὸν φρικαλέον μόνη χρυσοῦ στιλβηδῶν ἴσχυσεν ἀφανίσει ἄνευ χειρῶν, ἄνευ βελῶν, ἄτερ ὀπλοφορίας. Καὶ ταῦτα μὲν συνέβησαν Ἑρωμαίοις ἐν Λιβύῃ· ὁ δὲ Ἑρωμαίων βασιλεὺς, οὗτος αὐτὸς ὁ Λέων, οὐκ εὐτυχήσας ἄρρενος γόνου πατὴρ γενέσθαι, τὴν θυγατέρα ζεύγνυσι Ζήνωνι πατρικίῳ, ἐξ Ἰσαυρίας ἔλκοντι τὰς ρίζας τὰς τοῦ γένους. τῇ δὲ παιδί τοῦ Λέοντος κλῆσις ἦν Ἀριάδνη. ἐκ ταύτης δὲ τῷ Ζήνωνι παῖς ἄρρην ἐκυήθη Λέων ὀνομαζόμενος, ὁμώνυμος τῷ πάππῳ· ὄνπερ καὶ προσλαβόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ πάππος, καὶ παριδὼν τὸν Ζήωνα καὶ φίλτρον θυγατρίου, χειρίζει τῷ θυγατριδῷ τῆς βασιλείας σκῆπτρα. δυσεντερία γὰρ ληφθεὶς οἴχεται σὺν τῇ νόσῳ,

ἔτεσι δέκα πρὸς ὀκτὼ Ῥωμαίων βασιλεύσας. ἀλλὰ γὰρ οὗτος πρὸς μικρὸν γευσάμενος τοῦ κράτους γῆθεν ἀπῆλθε τάχιον, Ζήνωνα τὸν πατέρα καταλιπὼν διάδοχον τῆς αὐτοκρατορίας. Οὗτος ὁ Ζήνων οὐ καλῶς εἶχε περὶ τὸ σέβας, καὶ γοῦν πολλὰς καὶ χαλεπὰς ἐπήγαγε κακώσεις ἅπαντι τῷ πληρώματι τῆς εὐσεβοῦς ἀγέλης. Τότε πολλὰ ταυτοπαθῆ τόποις ἐν διαφόροις συνέπεσε παθήματα πολλοῖς τῶν βασιλέων. Καβάδης μὲν ἐν Περσικῇ, Νέπως δ' ἐν ἑσπερίοις, ὁ Ζήνων ἐν Ῥωμαίοις τε πεπτώκασι τοῦ κράτους. ἀλλ' ὁ μὲν Ζήνων ἴσχυσε πάλιν ἐπιλαβέσθαι τῆς ὑψιβάμονος ἀρχῆς, ἀλλὰ γε καὶ Καβάδης· τὸν Νέπωμα δ' οὐκ ἔβλεψεν ἡμέροις ἐν βλεφάροις τῆς τύχης τὸ παλίντροπον τῆς ἐπιβουλευσάσης. ὁ γοῦν φιλοχρυσότατος ἐκεῖνος Βασιλίσκος καὶ κατὰ Ζήνωνος ἰὸν ἐξέχεε κακίας, καὶ βασιλίσκου γέγονε πικρότερος ἐν ἔργοις, καὶ προσεταιρισάμενος συμμάχους καὶ προμάχους ἐπήρχετο τῷ Ζήνωνι πυρὶ θυμοῦ καχλάζων. Ζήνων δὲ φόβῳ συσχεθεὶς καὶ σαλευθεὶς τὰς φρένας σὺν Ἀριάδνῃ γαμετῇ φεύγει πρὸς Ἰσαυρίαν· περὶ ψυχῆς γὰρ ἔτρεχεν, ἀλλ' οὐ περὶ χρημάτων. ὡς ἄρα τιμιώτερον ψυχῆς οὐδὲν ἀνθρώποις, οὐ κράτος τὸ βασίλειον, οὐ θάλασσα χρημάτων. ἀπονητὶ γοῦν εἰσελθὼν (οὐδεὶς γὰρ ἦν κωλύων) τὸ στέφος περιτίθεται καὶ κράτῳ χρηματίζει. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀνέχονται τὰ πράγματα πολλάκις συμπαραμένειν. εἰς πολὺ τοῖς θέλουσιν ἀρπάζειν, ἀλλὰ μεθίστανται ταχὺ καὶ φεύγουσιν ἐκ τούτων, ὥσπερ ἀναγνωρίζοντα σὺν χρόνῳ τοὺς δεσπότες. ἐπὶ δυσὶ γὰρ ἔτεσι καὶ μόνοις αὐταρχήσας ὁ Βασιλίσκος ὁ δεινός, Ζήνωνος ἐπελθόντος καὶ πάντας δελεάσαντος ἐλπίσι φιλοτίμοις, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν (Ἀρμάτιος ἦν οὗτος, οὗ τὸν υἱὸν ἐπώμοσε Καίσαρος στέφει στέφαι), πάντοθεν ἀπορούμενος, οὐκ ἔχων ὅτι δράσει, σὺν Ζηωνίδι γυναικὶ θεῖῳ ναῶ προστρέχει. οὐσπερ ἐκεῖθεν ἐξελὼν ὁ βασιλεὺς ὁ Ζήνων, προκαταδήσας ἑαυτὸν ὄρκοις φρικωδεστάτοις ὡς οὐκ ἐπάξει φόνιον ξίφος τοῖς σφῶν τραχήλοις, ὑπερορίους τίθησιν ἐν ὄχυρῳ φρουρίῳ, ἔνθα συγκλείσας ἐν τινι πυργίσκῳ στερεμνίῳ, καὶ λίθοις εὐμεγέθεσι τὴν εἴσοδον προσχώσας, λιμῶ καὶ δίψει τοὺς κακοὺς κακῶς ἐξαφανίζει. καλῶς δὲ κρατυνόμενος αὐτῷ τὴν βασιλείαν τὸν μὲν Ἀρμάτιον οἰκτρῶ θανάτῳ παραπέμπει, προδότην δολομήχανον φανέντα τῷ δεσπότη, πληροῖ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τὸν ἐκείνου παῖδα κατακοσμεῖ τῷ Καίσαρος ὀλβιωτάτῳ στέφει. μετ' οὐ πολὺ κάκεινου δὲ τὰς τρίχας ἀποκείρας ἐφίστησι Κυζικηνοῖς ἀρχιερέα βία. Τούτῳ ποτὲ τῷ βασιλεῖ προεῖπεν ἀστρολέσχης ὡς τελευτᾶς μετὰ βραχὺ, καὶ σου τὴν βασιλείαν λήψεται καὶ τὴν σύνοικον ἀνὴρ ἐκ τῆς συγκλήτου. τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπώλεσε τοὺς πλείους τῶν τῆς συγκλήτου, τοὺς λαμπροὺς καὶ τοὺς εὐτυχεστέρους. ἀλλὰ τὴν ἄμαχον ἰσχὴν τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας οὐδεὶς ἰσχύσει γηγενῆς ἄπρακτον ἀπελέγξει. Ζήνων μὲν γὰρ ἐν ἔτεσι δέκα τῆς βασιλείας πρὸς ἄλλοις ἐξ ἐκράτησεν, εἶθ' ἠρπάγη θανάτῳ. ὡς γὰρ ὁ Ζήνων ἔλιπε τὸν βίον καὶ τὸ στέφος, εἰς Ἀναστάσιον φοιτᾷ τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος, ὃς δίκωρος ἐλέγετο· τὴν γὰρ ἑτέραν κόρην ἔτυχεν ἔχων μέλαιναν, γλαυκόχροον δὲ τὴν ἄλλην. ὃς Ἀριάδνη συζυγεῖς τῇ πρώην βασιλίδι, καὶ δόξας ἐννομώτατος εἶναι περὶ τὸ σέβας, μετὰ μικρὸν ἀνέρρηξε τὸν τῆς κακίας τόκον καὶ πᾶσαν κακοήθειαν ἐξήνεγκεν εἰς μέσον· ἦν γὰρ ἀρχῆθεν σπέρματα κατὰ καρδίας ἔχων τῆς Εὐτύχους αἰρέσεως τοῦ τρισαλιτηρίου. ἐντεῦθεν λαῖλαψ ζοφερὰ καὶ καταγιγίς ἀγρία καὶ κλύδωνες βαρύθροοι καὶ ζάλοι καὶ χειμῶνες τὸ σκάφος συνεδόνησαν τὸ τῆς ὀρθοδοξίας. ἐντεῦθεν οἱ φιλευσεβεῖς ἀρχιερεῖς ἐκ θρόνων ἰδίων ἀπηλαύνοντο δίκην ληστῶν κακούργων. ἐντεῦθεν ἦσαν συνεχεῖς ὀλολυγμοὶ καὶ θρήνοι, πάντη βοαὶ καὶ στεναγμοί, πάντη στερνοκτυπία. τὸ πλῆθος δὲ τῶν εὐσεβῶν τόσην κακίαν βλέπον ἐνύβριζον τῷ κράτῳ καὶ διελοιδροῦντο. οὕτως οὐκ οἶδεν εὐσεβῆς αἰδεῖσθαι βασιλέας, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν κίνδυνος ἀνατρέχει, οὐδὲ λαμβάνει πρόσωπον, οὐδὲ δυνάστας τρέμει. ὁ τοίνυν Ἀναστάσιος προθυμηθεὶς προσθεῖναι τῆς δυσσεβείας

τὸν ἰὸν ὕμνω τῷ τρισαγίῳ, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος κατιδῶν εὐθὺς ἀφηνιάσαν καὶ λιθασμοῖς ἐκ τοῦ ναοῦ τὸν ἔπαρχον ἐλάσαν καὶ πυρπολήσαν δυσσεβῶν οἰκίας μεγιστάνων καὶ κατασφάζαν τοὺς πολλοὺς ὑπασπιστὰς τῆς πλάνης, ἐκὼν ἀέκων ἔληξε τῆς ῥύμης καὶ τῆς τόλμης, ὡς ἵππος τις σκληρόστομος ἀσθμαίνων ὑπὸ θράσους καὶ δαμασθεῖς, ἂν χαλινοῦ γεύσῃται βαρυτέρου. Οὗτος καθεύδων ἔδοξεν ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους ἄνδρα φρικώδη φέροντα χάρτην ἐν ταῖς παλάμαις, καὶ τοῦτον ἀναπτύξαντα καὶ τὴν Ἀναστασίου κλῆσιν εὐρόντα πρὸς αὐτὸν φάναι σὺν αὐστηρίᾳ "τὴν μὲν εὐσέβειαν θεὸς ἰδὼν τὴν Ἐζεκίου ἐπεφιλοτιμήσατο ζῶην χρονιωτέραν καὶ λύτρωσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ πλατυσμὸν τοῦ βίου· σὴν δὲ κακίαν μусаαχθεῖς καὶ βεβηλοτροπίαν, ἐκκόπτων ὑπεξέκοψε τὸν δρόμον τῆς ζωῆς σου, καὶ χρόνους ἐκολόβωσε τέσσαρας πρὸς τοῖς δέκα." καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἀπήλειψε τούτους ἀπὸ τοῦ χάρτου. μᾶστιγι γοῦν ὁ βασιλεὺς βληθεῖς ὀλεθροφόρῳ καὶ κεραυνόβλητος φανεῖς μετήλλαξε τὸν βίον, ἔτεσι πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἐπτὰ σκηπτροκρατήσας. τῷ τάφῳ δὲ κατακλεισθεῖς μετὰ τινὰς ἡμέρας ὀλολυγὴν ἀνέπεμψεν κάτωθεν ἐκ τοῦ τάφου καὶ στεναγμὸν περίπικρον ἐκ συνοχῆς καρδίας, ἔλεον ἐκκαλούμενος ἀπὸ τῶν φυλασσόντων, καὶ λιταζόμενος αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἀναχθῆναι. τῶν δὲ φησάντων ἕτερον κράτορα χρηματίζειν, ἐκεῖνος ἀνθυπήνεγκεν "οὐδεῖς μοι τούτου λόγος· μόνον ἔξανοιγῆτω μοι τὸ κατηφές μνημεῖον, ὡς τὴν γλυκεῖαν ἴδοιμι λαμπάδα τοῦ φωσφόρου." ἀλλ' ἦν οὐδεῖς ὁ συμπαθῶν οὐδ' ἐποικτεῖρων τοῦτον· τοῖς γὰρ κακοῖς κὰν τελευτῇ πάντες ἐπεγκοτοῦσι. συνέβη δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸν τάφον ἀνοιγῆναι καὶ τὸν νεκρὸν τὸν δυστυχῆ πᾶσιν ἐκκαλυφθῆναι, ἐλεινόν τι θέαμα, κατάξιον δακρύων· εὐρέθη γὰρ καταφαγὼν τοὺς τῶν ποδῶν σανδάλους καὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καθάπερ ἄλλοτρίους. τινὲς δὲ Ζήνωνί φασι συμβῆναι τὰ τοιαῦτα· πολλάκις γὰρ νοσήματι συνείχετο κατόχῳ, καὶ θνήσκειν νομιζόμενος αὐθις ἦν ἐν τοῖς ζῶσιν. Ἄλλ' οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ πρόσεσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συγκίρναται ποτε καὶ βέλτιστα κακίστοις. βέβηλος γὰρ καὶ δυσσεβῆς οὗτος φανεῖς ὁ κράτωρ ὅμως ἐξώρυξε φυτὸν γῆς πάσης Ῥωμαΐδος, οὗ καὶ καρποὶ πικράζοντες καὶ θάνατος ἡ ῥίζα· ὡς εἶγε μὴ τὸ πρόσκομμα τὸ περὶ τὴν θρησκείαν ὡσπερ παχὺ καὶ θολερὸν ἀντεπεσκοῖται νέφος, τοῦτο καὶ μόνον τὸ καλὸν ἴσχυσεν ἂν συγκρῦσαι τὰς ὅλας ῥυπαρότητας καὶ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ πάντας τοὺς τραυματισμοὺς τοὺς ἰχωρωδεστάτους καθάπερ ἀλεξίκακον φάρμακον ὑγιάσαι. ἦν δὲ τὸ περικόσμημα τοῦ παρανομοῦ αὐτοῦ ἢ πρόρριζος ἀναίρεσις εἰσπράξεως κιβδήλου, ἢ λέγεται χρυσάργυρον ἀνδράσι φορολόγοις. τί δὲ καὶ ποῖον τὸ λεχθέν, ὁ λόγος ἱστορήσει. ἅπας ἀνὴρ τε καὶ γυνή, παῖς κόρη τε καὶ βρέφος, προσαίτης, ἀπελευθέρως, οἰκέτης, οὐκ οἰκέτης, ὑπὲρ σκυβάλου κοπρηροῦ καὶ δυσσομίας οὔρου ἐν ἔξ ἀργύρου νόμισμα παρεῖχε τῷ ταμείῳ. τουτὶ δὲ καὶ τοῖς κτήνεσιν ἐπέκειτο τὸ βάρος· βουσί γὰρ ἡμίονοις τε, καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἵπποις. ὑπὲρ ἐκάστου δὲ κυνός, ὑπὲρ τῶν ὄναριων ἔξ φόλλεις κατεβάλλετο τοῦ κτήνους ὁ δεσπότης. ὁ τοίνυν Ἀναστάσιος δυσωπηθεῖς ἐντεύξεις ἀνδρῶν μονήρη καὶ σεμνὸν μετερχομένων βίον, τοσοῦτον ἄχθος ἤλασε καὶ τηλικούτον μύσος, προθέλυμνον τὸ βλάστημα τὸ τῆς αἰσχροκερδεῖας ἐξανασπάσας καὶ πυρὶ δούς ἀφανιστηρίῳ. Ἐπεὶ γοῦν Ἀναστάσιος ὥχετο κακιγκάκως, ἀναιμωτὶ χειρίζεται τοὺς οἴακας τοῦ κράτους καὶ σκῆπτρον τὸ βασιλείου ὁ πρῶτος Ἰουστίνος· λαβὼν γὰρ, ὡς φασι, πολὺν χρυσὸν ἐξ Ἀμαντίου (ὑπῆρχε δὲ πραιπόσιτος Ἀμάντιος ἐκεῖνος) καὶ κελευσθεῖς τοῖς τάγμασι τοῦτον κατακενῶσαι, ὡς ἂν περιποιήσαιντο τὸ κράτος Θεοκρίτῳ τῷ κοινωνοῦντι τῶν αὐτῶν αἱμάτων Ἀμαντίῳ, ἐκ τῶν ὀθνεῖων ἑαυτῷ κτᾶται τὴν βασιλείαν, πριάμενος, τὸ κέρδιστον, χρήμασιν ἄλλοτρίοις. οὕτω πᾶσιν ἐπέραστος ἢ σκηπτροκρατορία, κἀνταῦθα μόνον ἀδικεῖν οὐκ ἂν τις κατοκνήσει, κἀν ἐν τοῖς ἄλλοις δίκαιος εὐρίσκοιτο καὶ σώφρων. ἦν δ' εὐσεβῆς καὶ νουνεχῆς ὁ γέρων

Ίουστίνος, τῷ ζήλω δὲ πυρούμενος τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας τοῖς Μανιχαίοις ἄσπονδον πόλεμον ἐξανῆψε καὶ διωγμὸν βαρύτερον τῶν μνημονευομένων τοῖς συντηροῦσι τοὺς σαθροὺς λήρους τοῦ Νεστορίου. τῆς βασιλείας τοιγαροῦν κρατεῖ χρόνους ἑννέα. Ὡς δὲ καὶ τοῦτον φέροντα πάχος θνητοῦ σαρκίου ἐχρῆν τὸ χρέος τῆς θνητῆς φύσεως ἀποδοῦναι, πρὸς τὸν Ίουστινιανὸν τὸ κράτος μεταβαίνει, τὸν τοῦ ναοῦ δομήτορα τούτου τοῦ τρισημέστου, τὸν μεγαλοπρεπέστερον ἀνάκτων τῶν προτέρων, ὃς ἀδελφόπαις γνήσιος ὑπῆρχεν Ίουστίνου. οὗτος δ' εὐθύς ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς αὐτοκρατορίας πόλεμον συνεκρότησε κατὰ τῶν Οὐανδήλων καὶ τοῦ ῥηγὸς Γελίμερος ὡς τυραννικωτάτου. φιλίαν γάρ τοι καθαρὰν καὶ πρὸ τῆς βασιλείας πρὸς τὸν Ἰνδέριχον πλουτῶν τῶν Οὐανδήλων ῥῆγα, καὶ γράμματα δεξάμενος ὡς ὁ σκαιὸς Γελίμερ ἐπανασταίη κατ' αὐτοῦ καὶ κατακλείσας ἔχοι αὐτόν τε τὸν Ἰνδέριχον καὶ γαμετὴν καὶ τέκνα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφέλοιτο σύμπασαν Ἰνδερίχου, ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεύς, πληγείς τε τὴν καρδίαν καὶ μέγα παθηνάμενος ὑπὲρ τοῦ δυσπραγοῦντος, στόλον κατὰ Γελίμερος μυριάνδρον ἐκπέμπει, στολάρχην δὲ καθίστησι καὶ στρατηγὸν τῆς μάχης τὸν μέγαν Βελισάριον, τὴν τῶν Ῥωμαίων χεῖρα, τὸν πάντας ἀποκρύψαντα στρατάρχας φαλαγγάρχας ἐπὶ στερρότητι φρενῶν, ἐπ' ἀριστοβουλίας· ὃς συλλεξάμενος πληθὺν ναυμάχων πεζομάχων, ψιλούς, ἐνόπλους, πελταστάς, ἰππότες, σφενδονήτας, ἐθέλοντας καὶ σπεύδοντας αὐτοῦ προκινδυνεύειν, καὶ βίας ἀπεχόμενος ἀδίκων ἀρπαγμάτων, καὶ πάντας ἔχεσθαι ποιῶν τῆς δικαιοπραγίας, πᾶσαν κατετροπώσατο Λιβύων φυλαρχίαν, καὶ τράχηλον τὸν ἄκαμπτον ἔκλινεν Οὐανδήλων, αὐτῶν αὐτῷ τῶν δυσμενῶν Λιβύων προσχωρούντων καὶ σπουδαζόντων ἄρχεσθαι παρὰ Βελιζαρίου. οὕτω τοι πρᾶγμα δύσμαχον ἢ δικαιοπραγία, καὶ φίλους οἶδε καθιστᾶν τοὺς πρώην μισουμένους, ἐφέλκεται τε τοὺς ἐχθροὺς ὡς σίδηρον μαγνήσις. δεῖγμα χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τρόπου φιλανθρώπου. ἤρπασέ τις τῶν τοῦ στρατοῦ κατοικίδιαν ὄρνιν· ἤγειρε θροῦν ὁ μὴ καλῶς ἀφαιρεθεὶς τὴν ὄρνιν. ἤκουσε Βελισάριος, ἠχθέσθη τῷ συμβάντι, ἀνεῦρε τὸν φιλάρπαγα. τῷ ζήλω δ' ὑπερζέσας δεινὸν εἰσπράττεται ποινὴν ὑπὲρ μικροῦ μεγάλην· κελεύει γὰρ τὸν ἄθλιον ἀνασκολοπισθῆναι καὶ ταύτην δίκην ὑποσχεῖν τῆς φιλαδίκου γνώμης. εἰ γὰρ καὶ προσεφέρετο τοῖς ὄχλοις φιλανθρώπως καὶ μέλιτι γλυκάζοντι τοὺς λόγους συνεκίρνα, ἀλλ' ἦδει καὶ πικράζοντα ποτὲ παραμιγνύειν κατὰ δοκίμους ἰατροὺς καὶ πολυπειροτέρους. ἐντεῦθεν τῇ μὲν στρατιᾷ φόβος ἐπῆλθε μέγας, καὶ δέος ἐκρυστάλλωσε τοῦ πλήθους τὰς καρδίας· ἐκ δὲ Λιβύων τῶν ἐχθρῶν ἀγάπη προσετέθη, καὶ πάντες ἴσα καὶ θεὸν τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν. ἐντεῦθεν ὑπερίσχυσε τῶν ἐρυμνῶν φρουρίων καὶ πάσης πόλεως λαμπρᾶς εὐπύργου στερροτεῖχου. αὐτὸ τε τὸ τρισεῦδαιμον Καρχηδονίων ἄστρ' αὐτὰς πύλας ἀνεπέτασεν· ἅπαντες γὰρ ἐκθύμως ἐφίλουν Βελισάριον οἷα πατέρα παῖδες. εὐρῶν δὲ τὰ βασίλεια Γελίμερος ἐκεῖσε πλούτου θαλάσσης ἦντλησε καὶ ποταμοὺς χρημάτων, καὶ τῷ στρατῷ διένειμε τὰ σκῦλα φιλοτίμως. αὐτῷ δὲ τῷ Γελίμερι συμμίξας πλεονάκις, καὶ λυθοφύρτους θέμενος Λιβύης πεδιάδας, καὶ πᾶσαν αἱματόβαπτον ῥομφαίαν ἀναδείξας, καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς νεκροῖς τὴν γῆν κατακαλύψας, φανεῖσαν σωματόστρωτον ἐκ τῶν ἀναιρουμένων, μετὰ πολλὰς τὰς συμβολὰς καὶ τὰς ἀνδροκτασίας, μετὰ πολλὰς τὰς συμπλοκάς καὶ τὰς ἵππομαχίας καὶ τῶν δοράτων τὸν θραυσμὸν καὶ συντριβὴν ἀσπίδων, τέλος αὐτὸν Γελίμερα καὶ γαμετὴν καὶ παῖδας ἔλεεινοῖς ἐν σχήμασι λαβῶν δορυαλώτους ἐκεῖθεν μυριόνικος ἀνέζευξε στρατάρχης, στρατάρχης ἀριστόνικος, νίκαις πολλαῖς ἐμπρέπων· ὃν ἀμειβόμενος καλῶς Αὐσονοκράτωρ κράτωρ ἰδίους ἐν νομίμασι χρυσέοις ἀργυρέοις ὀπλίτην ἐνεχάραξε ῥομφαίαν ἐσπασμένον, καὶ θρίαμβον ἠτοίμασε τῷ τρισαριστεργάτῃ, ἐν ᾧ προπορευόμενος ἦν αὐτοῦ καὶ Γελίμερ. ἔφριξε τούτου τὴν αἰχμὴν Χοσρόης ὁ Περσάρχης καὶ τὸ μεγαλεπήβολον καὶ τὰς

ἀνδρώδεις φρένας· καὶ τούτῳ γὰρ συνέμιξεν ἰσχυρομάχους μάχας, καὶ τόσον κατεπτόησεν ὡς θέλειν τὸν Χοσρόην εἰρήνην ἀνταλλάξασθαι πολέμων ἀνδροφθόρων. καὶ Ῥώμην τὴν πρωτόπολιν, τὴν παλαιτέραν Ῥώμην, Ῥωμαίοις ἀνεσώσατο Γότθων χερσὶν ἀλοῦσαν· ὧν καὶ τὸν ῥῆγα τὸν πολύν, τὸν μέγαν, τὸν φρικώδη, ζωγρήσας σιδηρόδετον ἔσχεν ἐν χειροπέδαις. αὐτὸν δὲ τὸν αὐτάνακτα μέλλοντα κινδυνεύειν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀθλίως ζημιουῖσθαι μέσων ἀφήρπασε χειρῶν τοῦ στασιώδους ὄχλου. τὸ γὰρ δημοτικώτερον τοῦ πλήθους στασιάσαν, ἠνίκα συζευγνύουσιν ἵππους ἀρματοστρόφοι καὶ δρόμους ἐρεθίζουσι πρὸς ἀμιλλητηρίους, βοὰς ἀφήκε κατ' αὐτοῦ δυσφήμους τοῦ κρατοῦντος καὶ φλήναφον ἀπέπτυσεν ἀπεραντολεσχίαν. κακοῖς κακὰ δὲ προστιθὲν ἐλάττοσι τὰ μείζω καὶ κράτορα προβάλλεται, δείκνυσιν αὐσονάρχην πατρίκιον Ὑπάτιον, ἄνδρα τῶν ἐπισήμων, Ἀναστασίῳ προσγενῆ τῷ βεβασιλευκότι. ἐνταῦθα Βελισάριος πιμπρᾶται τὴν καρδίαν ἀνδρίζεται τε κραταιῶς καὶ σπᾶται τὴν ῥομφαίαν, καὶ δορυφόροις σὺν πολλοῖς ἀλκίμοις ὑπερθύμοις καὶ τῷ Ναρσῆ τῷ δεξιῷ καὶ στρατηγικωτάτῳ ὡς λέων θρασυκάρδιος εἰσέπεσεν εἰς μέσους, καὶ τοῦ μωραίνοντος λαοῦ συνέκοψε τὸ σμήνος ὡς Μωϋσῆς τὸν Μαδιάμ, ὡς Ἰησοῦς Χετταίους. ἐμέθυσσε τοῖς αἵμασι τὴν ἑαυτοῦ ῥομφαίαν, καὶ μετετράπη τὸ τερπνὸν εἰς λύπης ἀμετρίαν, ἡμέρα πανηγύρεως ἡμέραν εἰς πενθίμην· τῶν γὰρ πεσόντων ἢ πληθὺς εὐρέθη ποσομένη εἰς πέντε πρὸς τριάκοντα χιλιανδρίας ὄλας. τὸ μὲν οὖν πλήθος συσταλὲν ἀπέστη τῆς μανίας, ὃ δὲ κρατῶν ἐξέφυγε τοὺς ἐν ποσὶ κινδύνους. Ἦν τοῦτο τὸ στρατήγημα λαμπρότερον τῶν πρώην, καὶ μέγας Βελισάριος ἦν ἐπὶ στρατηγίαις· ἀλλὰ γὰρ ταῦτ' οὐκ ἤρεσκε τῷ φθόνῳ τῷ κακίστῳ. ἔνθεν πικρὸν ἐνέβλεψε τοῦ στρατηγοῦ τῷ κλέει, καὶ πάσαις ἤλασεν ὀρμαῖς κατὰ τῆς τούτου δόξης· ὁ φθόνος γάρ, ὡς λέγουσιν, οὐκ οἶδε τὸ συμφέρον. ἐντεῦθεν ὁ πολυόλβος, ὁ μέγας, ὁ στρατάρχης ὁ τὸν Χοσρόην ἐκφοβῶν τὸν φοβερὸν Περσάρχη, ὁ βασιλεῖς ὑπαγαγὼν ὑπὸ ζυγὸν δουλείας, ὁ σπάθη χειρωσάμενος τόσα Λιβύων ἔθνη, ὁ πολεμόκλονος, ὁ πρὶν ἐν μάχαις θυμολέων, φθόνῳ καταστρατηγηθεὶς τῷ χαλεπῷ θηρίῳ ἄτερ στρατοῦ καὶ μαχητῶν καὶ φαρετροφορίας, πέπτωκε πτώμα δύσκλητον, ἐπάξιον δακρύων. γέγονε φεῦ ἔλεεινός, γυμνότερος ὑπέρου· ἔπιε φεῦ τῶν συμφορῶν ὑπερχειλῆ τὸν σκύφον· ἐγύμνωτο τῶν ἑαυτοῦ καθάπερ φυγὰς δοῦλος· ἐκάθητο τὸν δῆμιον, ὦ πάθους! περιμένων, πότε τῷ ξίφει τὸν αὐτοῦ τράχηλον ἀποκόψει. φθόνε, θηρίον χαλεπόν, ληστὰ, φονεῦ, διώκτα, σκορπίε μυριόκεντρε, τίγρις ἀνθρωποβόρε, δράκαινα φαρμακεύτρια, βοτάνη θανασίμη, βέλος ἀσίδηρον, αἰχμὴ πασῶν τμητικωτέρα, οἷα ποιεῖς καὶ κακουργεῖς, οἷα δεινὰ τυρεύεις! ὑπερνικᾶ τὸ πάθος με, συγγέει με τὸ πένθος, καὶ προκαλεῖται δάκρυον ἐκ τῶν ἐμῶν ὀμμάτων. ἕως καὶ πότε, λυμεῶν, οὕτως ὑπερισχύσεις; μέχρι καὶ τίνος, κάκιστε, τὸν βίον συγκυκήσεις, τύραννε κακομήχανε, φόνιε, παντορέκτα. κἀγὼ γάρ, ὡς οὐκ ὄφελον, σαῖς ἐμπεσῶν παλάμαις καὶ πειραθείς σου τῶν βελῶν κείμαι μικρὸν ἐμπνέων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐλέχθησαν ἡμῖν ἐν παρεκβάσει· ἢ γὰρ πικρία τῆς ψυχῆς λαλεῖν καταναγκάζει. ὁ βασιλεὺς δὲ ζηλωτῆς ὑπάρχων εὐσεβείας πόλεμον ἀνερρίπισε κατὰ τῶν δυσσεβούντων, καὶ πλέον τῶν ἑλληνιστῶν τῆς βωμολόχου πλάνης, κἂν ὕστερον ἀπατηθεὶς ὑπὸ τινῶν βεβήλων, τῆ τῶν ἀφθαρτοδοκητῶν ἑάλω δυσσεβεία. Οὗτος ναδὸν ἐδείματο τὸν φεραυγῆ τὸν μέγαν, τὸ τοῦ θεοῦ μου τέμενος, τὸν οὐρανὸν τὸν κάτω, ὃν οἶμαι καὶ τὰ σεραφίμ αἰδούμενα θαυμάζει. ἂν γὰρ θεὸς καταξιοῖ μένειν ἐν χειροκμήτοις, ἐν τούτῳ πάντως κατοικεῖ· καὶ ποῦ γὰρ ἀλλαχόθι; ἂν οὖν τις παρεικάσειε σφαίρα μὲν οὐρανία πόλιν τὴν ὀλβιόπολιν, τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, τοὺς δὲ ναοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀστέρων φεραυγείαις, οὐκ οἶμαι τοῦ καθήκοντος οὗτος ἀποσφαλεῖται. πάντες μὲν οὖν ἐκλάμπουσιν ἀφθόνους φρυκτωρίαις, καὶ στίλβουσι

ταῖς χάρισι καὶ κτίσιν δαδουχοῦσι, καὶ χρηματίζουσι φαιδροὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀστέρες· ἡέλιος δ' ἀνόρουσε λίμνης περικαλλέος, καὶ πάντων ἀπεκρύβησαν ἀστέρων αἱ λαμπάδες. ὑπερεκλάμπει γὰρ φαιδρῶς, ὡς ἐν μικροῖς ἀστρίοις, τοῖς ἱεροῖς τεμένεσιν ἄλλος ἥλιος γίγας, ὁ θεοδόμητος ναός, τὸ κάλλος γῆς ἀπάσης. Τούτῳ συνῆν τῷ βασιλεῖ σύζυγος Θεοδώρα, ταυτόζηλος, ταυτότροπος, μεγαλοπρεπεστάτη. αὕτη ναὸν ἀνήγειρεν ἀπὸ ριζῶν ἐσχάτων τοῖς τοῦ κυρίου μαθηταῖς, μετὰ τὸν πρῶτον πρῶτον, γλαυκόφωτον ἂν εἴποι τις ἐν τοῖς ναοῖς σελήνην, εἰς κάλλος δευτερεύοντα τοῦ λαμπραυγοῦς ἡλίου. Ἀλλὰ τοιαύτας χάριτας τῷ βασιλεῖ πλουτοῦντι οὐκ ἦν θυγάτηρ, οὐχ υἱός, οὐ διαδοχὴ γένους. ἔνθεν τοι μέλλων τελευτᾶν καὶ γῆθεν μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν ἀδελφόπαιδα βλέπει τὸν Ἰουστίνον, καὶ τοῦτον αὔσονάνακτα καὶ κράτορα δεικνύει, ἰθύνας τὸ καλλίπρωρον τῆς βασιλείας σκάφος ἐν ἔτεσι τριάκοντα πρὸς ἐννεάδι μιᾷ. Ἦν δὲ χρηστός καὶ δίκαιος ὁ νέος Ἰουστίνος, καὶ τὸ φιλαδικὸν μισῶν καὶ τὴν κακοτροπίαν, φιλόκαλος, φιλόκοσμος, λαμπρόψυχος, ἀστεῖος, χρημάτων καταφρονητής, στυγῶν σμικρολογίαν. δεῖγμα λαμπρότητος αὐτοῦ καὶ μεγαλοπρεπειᾶς ὁ χρύσεός τε καὶ τερπνὸς ἐν ἀνακτόροις οἶκος, ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν περισώζει, χαρίτων στίλβων καλλοναῖς καὶ πυραυγίζων πάντη. Ἦν μὲν οὖν οὕτω κόσμιος ὁ βασιλεὺς καὶ πρᾶος καὶ μισοπόνηρον αὐχῶν τὴν γνώμην καὶ δικαίαν· ἀλλὰ γὰρ τὸ πολύπονον αὐτοῦ τῆς διαρτίας καὶ τὸ συχνάκις βάλλεσθαι νόσοις ἀλλεπαλλήλοις τὴν πρόθεσιν ἐξέκοπτε τῆς δικαιοπραγίας. οὐ γὰρ προῆει συνεχῶς ἀπὸ τῶν βασιλείων, ὡς εἶναι τοῖς ἐθέλουσιν αὐτῷ προσομιλήσαι καὶ φιλαδίκων κατεπειθῆν ἀνθρώπων ἀρπακτῆρων, ἀλλ' εἶχε τοῦτον νοσερὸν ἢ κλίνη καὶ τὸ δῶμα ὡσπερ τι δένδρον εὐγενὲς βρῖθον καρποῖς ὠραίοις καὶ πᾶσι προῖσχόμενον πλουσίαν τὴν ὀπώραν, χειμῶνι δὲ καὶ κρυερῷ πηγνύμενον ἀέρι καὶ παρεμποδιζόμενον εἰς τὸ πεπᾶναι ταύτην. ἐντεῦθεν οἱ σπουδάζοντες ἐκ φιλαδίκου γνώμης τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντροφᾶν καὶ τὰς οὐσίας αὔξιν, κατὰ πολὺν τοῦ θέλοντος κωλύειν ἐρημίαν λίχνοις ἐπεντρανίζοντες ταῖς κόραις τοῖς ὀθνείοις ἐλήστευον διήρπαζον ἐσύλουν τὰ τῶν πέλας, καὶ φύρσις ἦν ἀπανταχοῦ καὶ στόνος οἰμωγμάτων, ὀλοφυρμοὶ καὶ στεναγμοί, θρήνοι, στερνοκτυπία. πόλις δ' ὁμοῦ μὲν ἔγεμε συχνῶν θυμιαμάτων, ὁμοῦ δ' ὑπερπεπλήρωτο παιάνων καὶ δακρῶν. ταῦθ' ὁ κρατῶν ὡς ἤκουσε, τὴν μὲν ψυχὴν ἐπλήγη, οὐκ ἔχων δ' ὅτι δράσειεν (ἔσφιγγον γὰρ αἱ νόσοι) ἐν ἀπειλαῖς ἐπτόησε μόναις τοὺς κακοσχόλους, ὡσπερ εἰ θῆρ ὑέρακμος ἔξωρος καὶ τριγέρων βλέπει τοὺς σκύμνους τοὺς αὐτοῦ πικρῶς ἀρπαζομένους, καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν σθένων αὐτοῖς ἀμῦναι φρικώδεις πέμπει βρυχηθμούς ἀπὸ καρδίας μέσης. ἀλλ' οὐκ ἐπέρανεν οὐδὲν ὁ βασιλεὺς ἐν τούτοις· ἢ γὰρ τοι φιλοχρήματος καὶ ῥυπαρὰ καρδία οὐ δυσωπεῖται τοὺς θεσμούς τοὺς τῆς φιλαλληλίας, οὐ φρίσσει βλέφαρον θεοῦ, κράτορας οὐκ αἰδεῖται, οὐ κατοικτεῖρει συνοχὴν, οὐ συντριβὴν καρδίας. Ὡς οὖν τὸ μὲν κακεντρεχὲς κατίσχυεν εἰς πλεόν καὶ πανταχοῦ τὰς στυγητὰς ἐξέτεινε πλεκτάνας, καὶ πάντας ἐπεβόσκετο τὸ τῆς κακίας στόμα, ὁ δὲ κρατῶν ἀνώμωζεν ἡσχαλλεν ἐδυσφόρει, τὶς τῶν ἐν τέλει παρελθῶν εἰς μέσους μετὰ θάρρους "ὦ βασιλεῦ" ἀνέκραγεν, "εἰ θελητόν ἐστὶ σοι ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πονηρῶν ῥύεσθαι τοὺς ἰδίους, ἐμοὶ τῆς ἐκδικήσεως ἐγχείρισαι τὸ ξίφος. κἂν μὲν ἐκτέμω κεφαλὰς τὰς τῆς πλεονεξίας καὶ τρόπου τοῦ φιλάρπαγος ὡς Ἑρακλῆς τῆς ὕδρας,

χάρις μοι κείσεται πρὸς σοῦ καὶ πρὸς τῶν ὑπηκόων· εἰ δ' οὐ, μὴ φείσῃ, βασιλεῦ, ἀλλ' ὡς αἰσχύναντί σε πελέκει μοι τὸν τράχηλον ἀπόκοψον ἐνδίκως." ἤκουσε ταῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἐπένευσε αὐτίκα, ἐπήνεσε τὸν ἄνθρωπον τῆς φιλανθρώπου γνώμης, ἀρχὴν τὴν ἀνυπεύθυνον δίδωσι τῷ γενναίῳ (ἔπαρχον ἢ συνήθεια λέγει τὸν ταύτηνσχόντα,) καὶ πᾶσι τρόποις παραινεῖ φροντίζειν τοῦ δικαίου. ὁ μὲν οὖν ἀνεζώσατο

τοιαύτην δυναστείαν, καὶ ζήλου πλείονος πλησθεὶς εἶχετο τῶν πρακτέων· συνέβη δὲ μετ' οὐ πολὺ γενέσθαι τι τοιοῦτον, λόγου καὶ μνήμης ἄξιον καὶ πρέπον ἱστορεῖσθαι. γυνὴ προσῆλθε πενιχρά, χηρείαν ἀνατλάσα, μετ' οἰμωγῆς, μετὰ βοῆς, μετὰ περιπαθείας, καταβοῶσα τῶν λαμπρῶν τινὸς καὶ περιδόξων, πρὸς γένους ὄντος βασιλεῖ, μαγίστρου τὴν ἀξίαν, καὶ τὸν φιλάδικον αὐτοῦ τρόπον αἰτιωμένη ὡς τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῆς πᾶσαν διηρηκότες. ἤκουσε ταῦθ' ὁ ζηλωτὴς ἐκεῖνος τοῦ δικαίου, προσέσχε τοῖς οἰμώγμασιν, ὤκτειρε τὴν γυναῖκα, πέμπει μετακαλούμενος τὸν μάγιστρον εἰς κρίσιν. ὁ μάγιστρος οὐ πείθεται, καταφρονεῖ τῆς δίκης, καταγελαῖ τοῦ δικαστοῦ, τὴν κρίσιν μυκτηρίζει. καὶ δεῖπνον ἀβροτράπεζον τελούντος τοῦ κρατοῦντος συμποσιάζων μετ' αὐτοῦ σὺν ἄλλοις ἀφικνεῖται. τὸ μετὰ τοῦτο τί καὶ πῶς; ὁ δικαστὴς θυμοῦται, φοιτᾷ πρὸς τὰ βασιλεια, φαίνεται τῷ κρατοῦντι, βλέπει λιπαροτράπεζαν ἐν μέσῳ πανδαισίαν, ὁρᾷ συνανακείμενον μετὰ τῶν δαιτυμόνων ἐκεῖνον τὸν ἀπόζοντα πλεονεξίας μύσους. ὡς εἶδεν, ἀναφλέγεται τῷ ζήλῳ τὴν καρδίαν, καὶ παρρησιασάμενος φησὶ πρὸς Ἰουστίνον "εἰ μὲν ἐμμένεις, βασιλεῦ, τοῖς προτεθεσπισμένοις καὶ βούλει τοὺς φιλάρπαγας ὑπάγεσθαι ταῖς δίκαις, κἀγὼ σοι πρόθυμος ποιεῖν τὰ προὔπεσχημένα· εἰ δέ σοί τις μετάμελος ὧν ἔπραξας ἐπήλθε, ἐμοὶ τὴν ἔπαρχον ἀρχὴν ταύτην παρεσχηκότι, ἰδοὺ σοι πάρεστιν αὐτὴν πάλιν ἀπολαμβάνειν. ἐγὼ γὰρ ἀναιτίατος σοῦ ποιουμένου φίλους τοὺς ἐξαγίστους καὶ σκαιοὺς καὶ τοὺς ὑπομοχθήρους, καὶ συμπαραλαμβάνοντος συμπότας ὁμοδείπνους ἀνθρώπους κακογνώμονας καὶ κακεντρεχεστάτους." πρὸς ταῦθ' ὁ γαληνότατος καὶ πρᾶος Ἰουστίνος περιπαθὲς τι καὶ βαρὺ καὶ βύθιον οἰμώξας "εἰ μὲν ἐγώ" φησιν "αὐτὸς ἄδικον εἴργασμαί τι, αὐτίκα με κατάρραξον τοῦ βασιλείου θρόνου· εἰ δέ τίς μοι τῶν συμποτῶν καὶ συνανακειμένων, τοῦτό σοι πάρεστι ποιεῖν ὃ πάλαι διεσκέψω." βαβαὶ τῆς γαληνότητος καὶ τῆς χρηστότητός σου, αὐτοκράτορων ἄριστε, δικαιοφύλαξ πρᾶε. εἶρηκε μὲν ὁ βασιλεύς, ὁ μάγιστρος δ' αὐτίκα ἀναρπαγείς πρὸς τοῦ κριτοῦ σὺν ἔλκυσμοῖς βιαίοις ἐκ συμποσίου καὶ τρυφῆς, ἐκ μέσων ὁμοδείπνων, ἐκ τραπεζῶν πολυτελῶν καὶ μεγαλοδαπάνων, ἤγετο πρὸς κριτήριον δίκας ὑφέξειν μέλλων. ἐστάθη πρὸ τοῦ βήματος τρέμων πεφοβημένος ὁ πρὶν ὑπεραιρόμενος, ὁ σοβαρός, ὁ γαῦρος. καὶ πάλιν τὸ μὲν γύναιον ὡς πρώην κατηγορεῖ καὶ προύφερε τὴν ἀρπαγὴν, ἤλεγχε τὴν κακίαν· ὁ δὲ πεφίμωτο καὶ βούν ἐπὶ τῆς γλώττης εἶχεν, ὁ πρὶν σοβαροπρόσωπος, ὁ πρώην φρυακτίας. οὕτως ἀπαρρησίαστον κακομηχάνου στόμα. ὡς οὖν ζητήσας ἀκριβῶς καὶ πολυπραγμονήσας ὁ μεγαλόνοτος δικαστὴς καὶ τοῦ δικαίου φύλαξ εὗρε παθοῦσαν συμφορὰς βαρυσυμφορωτάτας τὴν προσελθοῦσαν ὡς χερσὶν ἀδίκους ληστευθεῖσαν, ὡμοῖς βουνεύροις τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον κατακίζει καὶ ταῖς χαλάζαις τῶν πυκνῶν μαστίγων μωλωπίζει, καὶ πᾶν τὸ σῶμα ταῖς πληγαῖς κατάστικτον δεικνύει, εἶτα ψιλοῖ τὸ γένειον ἕως ἐπιδερμίδος, κείρει καὶ τρίχας κεφαλῆς, τὸ πρόσωπον αἰσχύνει, παλιμπετῆ παλίνστροφον ἐπιβιβάζει κτήνους, δημοσιεύει τὸ κακὸν ἐν μέσοις λεωφόροις, καὶ θριαμβεύει δυσκλεῶς τοῦτον καὶ στηλιτεύει, καὶ τῆς οὐσίας τῆς αὐτοῦ δεσπότην καθιστάνει τὴν ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ τλάσαν καὶ πικρανθεῖσαν. οὕτως οὐδὲν ἐφάμιλλον φιλελευθέρῳ γνώμῃ· οὕτως ἀφιλοχρήματος καὶ μὴ δεδουλωμένος εὐπαρρησίαστος ἀνὴρ οὐ πρόσωπα λαμβάνει, οὐ δειλιᾷ τοὺς ὑψηλοὺς, οὐδένα καταπτήσει, πτηνός, ἂν εἴπῃς, ἀετός, εὐπτερος, ὑψιβάμων, ὑπ' οὐδενὸς κρατούμενος τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων. ἂν ἔχῃς γνώμην καθαρὰν κερδῶν ὑψηλοτέραν, ἂν μὴ ῥυπαίνῃς τὴν ψυχὴν λημμάτων κιβδηλίαις, οὐ πτοηθῆσῃ βασιλεῖς, οὐκ αἰσχυνηθῆσῃ δῆμον, οὐ πτήξῃς ὑπερέχοντας, οὐ μεγαλοδυνάμους. Ἄλλ' ἐπανακαμπτέον μοι πρὸς τὰ τῆς ἱστορίας. τοῦτο πολλοὺς ἐφόβησε, τοῦτο πολλοὺς ἐπέσχε· ἐντεῦθεν συνεστάλησαν πολλοὶ τῆς ἀδικίας τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ὁρμὴν τὴν εἰς πλεονεξίαν· τὸ δυσπαρακλήτον καὶ γὰρ καὶ φοβερόν

εἰς κρίσεις τοῦ δικαστοῦ κατέσεισεν ἀπάντων τὰς καρδίας. ἔνθεν γαλήνη πανταχοῦ τῆς δικαιοπραγίας ἀντὶ χειμῶνος καὶ στυγνῆς θυέλλης ἐφηπλώθη. ἀντὶ κυμάτων καὶ βρασμῶν ἐγέλασεν εὐδία, καὶ πέλαγος ἀτάραχον ἐπλέετο τοῦ βίου· πνεῦμα θεοῦ γὰρ ἄντικρυς ἐπέπνεεν ἠδύπνουν, καὶ κατεσίγαζε δεινὰς καὶ πολυρρόθους ζάλας. Τούτῳ συνῆν τῷ βασιλεῖ καὶ σύζυγος Σοφία, ἀνδρεία, μεγαλόψυχος, μεγαλοδωροτάτη. ἦτις μαθοῦσα τὸ κοινὸν κόπτεσθαι καὶ στυγνάζειν ὡς χρέεσι βαρούμενον οἷα δεσμοῖς ἀφύκτοις, συναγαγοῦσα τῶν χρεῶν πάντα τὰ γραμματεῖα αὐτὰ μὲν ἐπυρπόλησε, τοῖς δὲ χρεωφειλέταις ἀπέδωκε τὰ δάνεια χρημάτων ἐξ οἰκείων. ὅσοις δ' ἐτέροις ἀγαθοῖς καὶ μεγαλοδωρῆαις ὁ βασιλεὺς ἢ βασιλὶς ἐπίαναν τὰς πόλεις, ἅπασι πάρεστι μαθεῖν ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων· καὶ γὰρ τοι καὶ μικρότατον γεῦμα τὸν ὅλον πίθον καὶ πέπλον τὸ εὐύφαντον τὸ κράσπεδον γνωρίζει, καὶ λέων ὁ μεγάθυμος δῆλος ἐκ τῶν ὀνύχων. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν θυγάτριον ἀλλ' οὐδ' υἱὸς ἐκείνοις, ὁ βασιλεὺς Τιβέριον εἰσποίητον ὡς παῖδα ἐπιλεξάμενος δεινὸν ἐν στρατηγίαις ὄντα πρῶτα μὲν τῷ τοῦ Καίσαρος κατακοσμεῖ στεφάνῳ, μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς ταῦτό συναγαγὼν τὸν ὄχλον, τοὺς ἱερεῖς, τὴν σύγκλητον, ἅπαντας τοὺς ἐν τέλει, καὶ παραινέσει πολλαῖς ἐνθέοις καταρτίσας, τὰ σκῆπτρα παραδίδωσι τῆς αὐτοκρατορίας, ἔτι καὶ ζῶν καὶ περιῶν καὶ μὴ τὰ λοῖσθα πνέων, ἔτεσι δέκα πρὸς τρισὶ μήνας σκηπτροκρατήσας. ἀλλὰ γὰρ ὕπνωσε μικρὸν ἐπιβιούς τὸν ὕπνον τὸν νήγρετον καὶ πάγκοινον, τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ λίθος κατεκάλυψε τὸν τηλικούτον ἄνδρα· οὐ γὰρ καλόν, οὐκ ἔμπικρον ἢ φύσις δυσωπεῖται, ὁμοῦ δὲ φύρδην ἅπαντας τίθησι τυμβοχώστους. Ὡς ἤδη δὲ Τιβέριος παρήλθεν εἰς τὸ κράτος, ἐκ πρώτης, ὡς φασί, γραμμῆς ἔδειξε τὰς ἐλπίδας μὴ ψευσαμένης ἐπ' αὐτῷ τοῦ προχειρισμένου. τὴν μὲν γὰρ μεγαλόδωρον βασιλίσσαν Σοφίαν μυρίαῖς ἀντημείψατο ταῖς ἀγαθοεργίαις, τοῖς δ' ὑπηκόοις ὀχετοὺς ἔβλυσεν εὐποΐας καὶ φλέβας ἀνεστόμωσε χρυσίτιδας ἀφθόνους. ἐπὶ παραμυθία δὲ τῶν νόσοις παλαιόντων καὶ τῶν καμνόντων τῷ λυγρῷ καὶ πολυπόνῳ γήρῳ οἴκους ἀνήγειρε πολλοὺς καὶ πενητοτροφεῖα. καὶ πρῶτος κατεβάλετο τὰς ρίζας τοῦ τεμένους τῶν τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων καλλινίκων. ἐπὶ δυσὶ σαλεύων δὲ τὸν βίον θυγατράσι τούτων μιᾷ συζεύγνυσι Μαυρίκιον εἰς γάμον, ἄνδρα δραστηριώτατον, τὸ γένος Καππαδόκην, καὶ μέλλων γαμοδαΐσια τῆς νύμφης ἐορτάζειν ἀναγορεύει Καίσαρα τὸν τῆς παιδὸς νυμφίον. καὶ μετ' ὀλίγον τελευτᾷ πρὸ χρόνου, πρὸ τῆς ὥρας, μὴ γήρως ἐφαψάμενος, μὴ κατιδὼν τὸν στάχυν τῆς ἡλικίας ὠριμον καὶ χρήζοντα δρεπάνου, ἰθύνας τὸ βασίλειον τέσσαρσι χρόνοις κράτος. εὐθύς δ' ἐπιλαμβάνεται Μαυρίκιος τῶν σκῆπτρων, τοῦ Τιβερίου κρίναντος τὸν ἄνδρα βασιλεύειν. Οὗτος γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τὸν Φιλίππικον ἔσχεν, ἄνδρα γενναῖον, εὐτόλμον, μέγαν ἐν στρατηγίαις, καὶ πλούτῳ περιβρίθοντα καὶ λάμποντα συνέσει, ἄρτι λιπόντα τὴν λαμπρὰν Ῥώμην τὴν πρεσβυτέραν καὶ πρὸς Κωνσταντινούπολιν μετακεχωρηκότα. τοῦτον λαμπρὸν γενόμενον ἐπὶ τροπαιουχία καὶ παραλύσαντα Περσῶν τὸ φρύαγμα τὸ γαῦρον καὶ καταγωνισάμενον ἐν μάχαις φρικαλέαις ὑπόπτειε Μαυρίκιος ὡς δὴ βασιλειῶντα καὶ παραρπάζειν θέλοντα τὴν αὐτοκρατορίαν. ἦν δὲ παραίτιον αὐτῷ ταύτης τῆς ὑποψίας, ὅτι τινὲς τῶν περιττῶν καὶ τῶν προφοιβαζόντων τῷ Μαυρικίῳ πρῶτον ἕθλους τινὰς γραῶδεις, ὡς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρεθῆναι μέλλοι πρὸς τινος ἔχοντος τὸ φῖ στοιχεῖον ἐν τῇ λήσει. ἐντεῦθεν ὁ περίλαμπρος, ὁ μέγας ἐν ταῖς μάχαις τοῦ φθόνου φεῦ ἀποληφθεὶς ἐν μέσοις ἀρκυστάτοις μεταμφιέννυται στυγνὴν ἀντὶ λαμπρᾶς ἐσθῆτα, καὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς σίδηρος κατορχεῖται τοῦ πολυόλβου, τοῦ κλεινοῦ, τοῦ καρτεροκαρδίου. Ἄλλ' ἦσαν ἄρα γηγενῶν ἐπισφαλεῖς αἱ φρένες, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα τυφλαὶ τῶν λογισμῶν αἱ κόραι. εἰς τί μὲν οὖν κατήντησε καὶ τέλος οἶον ἔσχε τὸ φοῖβασμα καὶ κόμψευμα τῶν τερατολογούντων, τοῖς ἐφεξῆς γνωσθήσεται

καὶ τοῖς ῥηθησομένοις· ὁ δὲ χαγάνος προσβαλὼν Ῥωμαίων τοῖς φρουρίοις (ἦν δ' ὁ χαγάνος βασιλεὺς Σκυθῶν τῶν προσαρκτίων) καὶ πόλεις χειρωσάμενος εὐπύργους ἐξ ἐφόδου, καὶ πᾶσαν ἱστρογείτονα χώραν λεηλατήσας, καὶ δείξας αἱματόφυρτα τοῦ ποταμοῦ τὰ ῥεῖθρα, καὶ ξίφος πᾶν καὶ δόρυ πᾶν τοῖς φόνοις καταλούσας, τέλος πολὺ συναγαγὼν δορυαλῶτων σμῆνος, εἰς δώδεκα ποσοῦμενον χιλιανδρίας ὄλας, πέμπει πρὸς τὸν Μαυρίκιον τὸν κράτορα Ῥωμαίων, παρακαλῶν λυτρώσασθαι τοὺς ἠχμαλωτισμένους καὶ χρήμασιν ἀλλάξασθαι τὸ πλῆθος τοσαρίθμοις. ἀλλ' οὐ κατέκαμψεν αὐτοῦ τὴν σκληρογνωμοσύνην οὐ Σκυθικῆς ὠμότητος ἀπόνοια καὶ λύσσα, οὐκ ἀγριόθυμος ὀρμὴ χαγάνου τοῦ βαρβάρου, οὐ πένθος, οὐκ ὀλοφυρμός, οὐ δάκρυ τῶν ἀλόντων· δεσμὸν γὰρ εἶχεν ἀρραγῆ τὴν φιλοχρηματίαν. καὶ πάλιν ὁ τριβάρβαρος ἐκεῖνος ὁ χαγάνος ἐκπέμπει πρὸς Μαυρίκιον μετριωτέρους λόγους καθυφίεις καὶ τὸ ποσὸν κατάγων τῶν χρημάτων. ὡς δ' ἦν ἄσπις ὁ βασιλεὺς τὰς ἀκοὰς συμβῶν οὐδ' ἀνεχόμενος φωνῆς αἴειν ἐπαδόντων, θυμοῦται φεῦ ὡς πάρδαλις, ὡς τίγρις ὁ χαγάνος, καταψηφίζεται πικρὸν τοσαυτανδρίας πότμον, θερίζει φεῦ τοῖς ξίφεσι τὸ πλῆθος τὸ τοσοῦτον, καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τοῖς πτώμασι καλύπτει· τὰς πεδιάδας τὰς ἐκεῖ δείκνυσι λυθοφύρτους, καταστορέσας ὡς κορμούς πεύκης νεκρῶν σωρείαν. Χρυσὲ διῶκτα, τύραννε, παντόλμε, δολοπλόκε, πάντων κακῶν ἀκρόπολις, φρούριον ἀπωλείας, ἐλέπολις, ῥιψέπαλις, σπαράκτρια τειχέων, πόλεων τειχοσείστρια, τινάκτρια δωμάτων, οἷοις κακοῖς τοὺς γηγενεῖς κρεωκοπεῖς καὶ τρύχεις! οὐδὲν ἀνθαμιλλᾷται σοι πραγμάτων τῶν ἐν βίῳ, οὐδὲν ἀντιφερίζει σοι πάντων τῶν ἐπιγείων. μαλάσσεις τὸν ἀμάλακτον, τὸν μαλακὸν σκληρύνεις· γλῶσσαν ἀνοίγεις ἄφωνον, λάλον ἐπιστομίζεις· ποιεῖς βραδὺν τὸν δρομικόν, πτηνόπουν τὸν ἀργόπουν. πειράζεις μὲν καὶ θελγητρὸν ἐπάγεις ταῖς καρδίαις, καὶ γοητεύεις ἴυγξιν ἀφύκτοις τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ σου τὸ καλλίχροον ὡς ἔχιδνα φαρμάσσει. θεσμούς καὶ νόμους συμπατεῖς καὶ τὴν αἰδῶ διώκεις. τυμβωρυχεῖς, τοιχωρυχεῖς, ἀπεμπολεῖς, προδίδως. λῆρος τὸ κομψεύμενον, ὡς ἔοικε, καὶ μῦθος, ὡς ἄρα τὸν ἀδάμαντα μόνον αἶμα μαλθάσσει· τί γάρ σου δραστικώτερον καὶ λίθους ἀπαλύνειν; τί δὲ τὴν ὑπερίσχυρον ἰσχύν σου διαφεύγει; Ὡδε μὲν ταῦτα στήτω μοι, τὰ δ' ἐφεξῆς ὅποια; τὸν φόνον τὸν μυριάνδρον ὁ βασιλεὺς μανθάνει, καταγινώσκει τῆς αὐτοῦ φαυλῆς σμικρολογίας, λογίζεται τὴν συμφορὰν, τὸ πάθος ἀναστένει, καὶ μεταμέλω τὴν ψυχὴν πλήττεται βαρυτάτῳ. ἐντεῦθεν δάκρυον αὐτῷ συχνὸν ἐκ τῶν ὀμμάτων καὶ στεναγμοὶ βαρύστονοι καρδίας ἀπὸ μέσης, καὶ πάταγος βαρύδουπος τὰ στέρνα μωλωπίζων, ὀλολυγμοὶ καὶ βρυχηθμοὶ καὶ πρὸς θεὸν ἐντεύξεις μὴ πρὸς τὸ μέλλον τὰς ποινὰς αὐτῷ θησαυρισθῆναι, ἐνταῦθα δὲ τοῦ πταίσματος τὰς δίκας εἰσπραχθῆναι. κάμπτεται τούτοις ὁ θεὸς τοῖς γόοις, ἐπικλᾷται, οἰκτεῖρει λιταζόμενον ἐκθύμως τὸν κρατοῦντα, καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ ταχέως ἐπινεύει, σὺν ἀναρίθμοις δὲ στρατοῖς ὀπτάνεται κατ' ὄναρ, καὶ τῷ Φωκᾷ τῷ φονικῷ κελεύει παραδοῦναι. ἦν ταῦτα, καὶ μετὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ὁ κάκιστος ἐφίσταται Φωκᾶς τοῖς βασιλείοις, ἐξαιτησόμενός τινα παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ μαστιχθεὶς καὶ διωχθεὶς ἐφ' οἷς ἀπεφλυᾶρει ἀνθυποστρέφει, φαίνεται λοχάρχαις φαλαγγάρχαις πνέων μανίας καὶ θυμοῦ, καὶ λόγους ἀποπτύων φληνάφους, ἀποπέμποντας ὁσμὴν ἀπαιδευσίας, καὶ λύσσαν ἐρευγόμενος κυνὸς ὑλακομώρου. δεινοπαθεῖ τὸ στράτευμα ψευσθὲν τῶν ἠλπισμένων, καὶ συνελθόντες εἰς ταῦτο στρατάρχαι κλιματάρχαι κράτορα φεῦ τὸν λυσσητὴν Κέρβερον καθιστῶσιν, ἄνδρα ληστήν, βαρύθυμον, φόνιον, ὀρμητίαν. Ὡς δ' ἔμαθε Μαυρίκιος καὶ τὴν ἀποστασίαν καὶ τὸν ἀλάστορα Φωκᾶν κρατοῦντα φεῦ Ῥωμαίων, ὥρμησε μὲν διὰ φυγῆς κλέψαι τὴν σωτηρίαν, ἀλύξαι δ' οὐκ ἐξίσχυσε τὰς πανσθενεῖς παλάμας· τὸν γὰρ κρατῆρα τῆς ὀργῆς καὶ τῆς δικαίας ψήφου ἔμελλεν ἄκρατον πιεῖν ἄχρι καὶ τοῦ

τρυγίου. τοίνυν ἀλίσκεται φυγῶν ἅμα τῇ βασιλίδι καὶ τοῖς φυεῖσιν ἀπ' αὐτοῦ πορφυροφύτοις κλάδοις. ὁ δὲ θεομισέστατος ἀνθρωποφόντης δράκων πάντας ὁμοῦ συναγαγὼν ἐπ' ὄψει Μαυρικίου κατατομεῖ θηριωδῶς τὰ πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ἀκμῇ, τοὺς νεογνοὺς, εἶτα τὴν βασιλίδα, καὶ μετ' αὐτοὺς Μαυρίκιον (τῆς ἀνοχῆς σου, λόγε!) χρόνοις ἐφ' ὅλοις εἴκοσι κρατήσαντα Ῥωμαίων. εἰς τοῦτο μὲν ἀπέβησαν αἱ φλήναφοι τερθρεῖαι καὶ τὰ χρησιμοδοτήματα τῶν περισσολογούντων· ὡς δ' ἐπελάβετο Φωκᾶς τοῦ κράτους καὶ τῶν σκήπτρων, εὐθύς ἐκ πρώτης, ὡς φασί, βαλβίδος παρεγύμνου τὸν θῆρα τὸν πικρόθυμον τὸν ἔνδον κεκρυμμένον· ἦν γὰρ τοὺς τρόπους φονικός, ὑγρόβιος, λυσσώδης, ἀκρατοπότης, πάροιος, ἀκρόχολος, οἰνόφλυξ. ἐντεῦθεν αἵματα ῥοφεῖν ὡσπερ βαρύφρων λέων καὶ σάρκας βρωματίζεσθαι ῥηφενῶν ἀνθρώπων πόσιν ἐνόμιζε τερπνὴν, νέκταρος γλυκυτέραν. οὗτος Ναρσῆν τὸν στρατηγόν, τὸ τῶν Ῥωμαίων θαῦμα, πυρὸς τροφήν πεποίηκε, καὶ τὸ τῆς παροιμίας, νεᾶνιν καλλιπρόσωπον ἐστέρησεν ὀμμάτων, τηλίκον ἄνδρα στρατηγὸν Ῥωμαίους ζημιώσας, καὶ μέρος καίριον τεμῶν ἐκ τῆς ὀλομελείας τὸ κάλλιστον ὁ κάκιστος ἠνθράκωσε καμίνω, τὸν καὶ ζωῆς ἐπάξιον, εἰ δυνατόν, ἀλήθου ὁ τρισυρίων ἄξιος πότμων πικροθανάτων. ἀλλὰ γὰρ ἤλγησεν ἡ γῆ λιμναζομένη φόνους, καὶ λυθροστάλακτος αὐτῷ καθ' ὥραν γινομένη βοᾶς ἐξέρρηξεν οἰκτρὰς ἐκ στόματος ἀλάλου, καὶ τῆς τιγροπαρδάλεως κατεῖπε τῆς λυσσώδους, ἦνοιξε βλέφαρα θεός, ἔβλεψε τὴν κακίαν, καὶ κατοικτεῖρας τὰς σφαγὰς τῶν κρεανομουμένων τὴν δίκην ἐψηφίσατο τὴν τῆς ταυτοπαθείας. τῶν γὰρ ἐν τέλει καὶ λαμπρῶν τινὲς καὶ τῆς συγκλήτου, ὡς ἄρνας βλέποντες πικρῶς ἀνθρώπους θυομένους, δημευομένους ἀπηνῶς, οἰκτρῶς σπαρασσομένους, καὶ πῦρ ὑφέρπον πανταχοῦ καὶ φλόγας ἐριβρόμους ἀποτεφρούσας τὰ λαμπρὰ τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ θῆρα τὸν ὠμόθυμον πίνοντα μὲν τοὺς φόνους, ὅμως μὴ κορεννύμενον ἀλλὰ διψῶντα πλέον, ἀγωνιώσιν ὑπὲρ σφῶν, κινδύνους ὑφορῶνται, τῷ στρατηγῷ τῆς Ἀφρικῆς γράφουσιν Ἡρακλείω στόλον κροτῆσαι δῦσμαχον σκαφῶν θαλασσοπλῶν, καὶ προβαλέσθαι στρατηγὸν ναύαρχον καὶ στολάρχην τὸν παῖδα τὸν Ἡράκλειον κατὰ τοῦ παρανόμου. ἤκουσε ταῦθ' Ἡράκλειος, εἰς μάχην ἠρεθίσθη, καὶ στόλος ὑγροκέλευθος τὴν θάλασσαν ἐπλήρου, καὶ πλοῦς ἐγένετο ταχὺς ἐπὶ τὴν Βυζαντίδα. μανθάνει ταῦτα καὶ Φωκᾶς, στρατὸν ἀντεφοπλίζει, καὶ στόλον ἀνεμόπτερον ἀντίπλουν ἐτοιμάζει. ἀλλ' ἐπολέμει καὶ θεὸς καὶ πόντος τῷ τυράννῳ, καὶ συμβαλὼν ὁ κάκιστος ἠττᾶται κατὰ κράτος, αἰσχύνεται, διώκεται, ζωγρεῖται τελευταῖον. ὃν καὶ λαβῶν Ἡράκλειος ἐνδίκως κατασφάττει, ὄνειδισμοῦ τοῖς βέλεσι πρότερον κατατρώσας. οὕτω ψυχὴν τὴν φονικὴν ἐξέρρηξε βιαίως ἢ βούβρωστις ἢ κοσμική, φάρυγξ ἢ παντοφάγος, ὁ τοῦ θανάτου πρόσπολος, ὁ φίλος Ἐρινύων, ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν ὀκτῶ βιαίως τυραννήσας, καὶ γέγονε βρωματισμὸς ὀρνέων σαρκοβόρων. εὐθύς δὲ προσεγέλασε τὸ κράτος Ἡρακλείω. Τούτῳ πατρὶς Καππαδοκῶν ἢ τρισευδαίμων χώρα, καὶ γένος τῶν ἐπιφανῶν καὶ τῶν κομώντων πλούτῳ. ἦν δὲ στρατηγικώτατος, ἄλκιμος, θυμολέων, ὀπλίτης καρτερώτατος, ὀξύχειρ, βριαρόχειρ. υἱὸν δὲ σχῶν οὐκ ἀγενῆ τοῦνομα Κωνσταντῖνον, ἐπεὶπερ ἡ βασίλισσα κατέλυσε τὸν βίον, Μαρτίαν προσηρμόσατο πρὸς λέχους κοινωνίαν· ἦν δὲ Μαρτίνα βασιλεῖ μητρόθεν ἀδελφόποις, ἐξ ἧς υἱὸς Ἡρακλωνᾶς γέγονεν Ἡρακλείω. ὃς ὕστερον ἀπατηθεὶς ἀνθρώποις κακοτρόποις τοῖς δόγμασιν ὑπέκυψε καὶ ταῖς φρενοβλαβείαις τῶν ἐν Χριστῷ τὴν θέλησιν μίαν φλυαρησάντων. Τότε Χοσρόης ὁ Περσῶν ὑπέραρχος δυνάστης, τὴν πᾶσαν ληϊσάμενος Ἀσίαν καὶ σκυλεύσας, ἕως αὐτῆς τῆς εὐκλεοῦς ἤλασε Βυζαντίδος, ὑπέροφρυ τὸ στράτευμα καὶ σοβαρόφρον ἄγων, κατάφρακτον τοῖς θώραξι, βρέμον ἐν τοξουλκίαις, δορατοφόρους αἰχμητάς, δυσμάχους λογχοφόρους, καὶ γένος πᾶν ἀρεϊκὸν ἐκ Μήδων, ἐκ Χαλδαίων, ἐξ Ἀσσυρίων, ἐκ Περσῶν, Βακτρίους, Παρθυαίους,

χρυσεοπήληκας, άβρους, πάντας φαρετροφόρους, μυκτηροκόμποις βρέμοντας ἵπποις χρυσοφαλάροις. ὡς οὖν ἑώρα βασιλεὺς ἀμήχανον συμμῖξαι Χοσρόου τοῖς στρατεύμασιν (ὕπερ γὰρ ψάμμον ἦσαν), βουλευεταί τι δραστικὸν καὶ πλήρες ἀγγινοίας. τῇ κόρῃ τῇ θεόπαιδι τὴν πόλιν ἐπιτρέπει καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν λαόν, αὐτὸς δ' ἐντεῦθεν ἄρας καὶ συλλεξάμενος στρατὸν ἐκ γῆς ἀπὸ θαλάσσης, ψιλοὺς ἐνόπλους ἵππαστάς ὀπλίτας σακεσφόρους, εἰς γῆν εἰσβάλλει Περσικὴν, προσβάλλει καὶ φρουρίοις καρτεροτείχοις ἐρυμνοῖς εὐπύργοις στερροπύργοις, φθείρει πορθεῖ ληλατεῖ πᾶσαν τὴν ὑπὸ Πέρσας, ἄγαν σοφῶς τεχνώμενος μεθέλκειν Βυζαντόθεν κάντεῦθεν ἀντιπερισπᾶν Χοσρόου τὰς δυνάμεις. πόλεων γοῦν τῶν Περσικῶν ἐκείροντο τὰ κάλλη, ἀγροὶ πυρὸς ἐγίνοντο δαπάνη πολυξύλου, ἠνδραποδίζοντο πικρῶς ὑπέρακμοι πρωθῆβαι, γυναῖκες καλλιπλόκαμοι, κορίσκει, γηραλέαι, καὶ παῖδες ὑπαγκάλιοι, γαλακτοφάγα βρέφη. ἐλούετο τοῖς αἵμασιν ἢ τῶν Ῥωμαίων σπάθη, ἠρπάζοντο βοσκήματα, μητέρες ἠτεκνοῦντο, καὶ στόνος κατελάμβανε τὴν Περσικὴν καὶ γόος· πτηνὴ γὰρ ἐκδικήσεως ἐπέτρεχε ῥομφαία, καὶ πάσας κατεβόσκετο σπάθη θυμοῦ τὰς πόλεις. ἀκούει ταῦθ' ὁ βασιλεὺς Περσῶν ὁ φρυακτίας, καὶ τὰ γινόμενα μαθὼν ἀπαίρει Βυζαντόθεν. προῆγε μὲν Ἡράκλειος εἰς μέσην τὴν Περσίδα, ὁ δὲ Περσάρχης πρὸς αὐτὸν ἤλαυνεν ὀπισθόπους. καὶ γενομένης ὑπ' ἀμφοῖν καρτερομάχου μάχης καὶ προσβαλόντων φρικωδῶς ἀλλήλοις τῶν ταγματῶν νεκροὶ μὲν ἐκατέρωθεν ἐγένοντο μυρίοι, πλὴν ὅμως καθυπέρτερα τὰ τῶν Ῥωμαίων ἦσαν. ἔβλειψε τότε καὶ Περσίς ἐκ Βυζαντίου σπάθην θεριστικὴν ἀμφίστομον, δρεπάνην πετομένην καὶ πόλεις ἀφανίζουσιν καὶ τοὺς ἀγροὺς πορθοῦσαν. καὶ πάλιν ἄλλο συνετὸν ὁ βασιλεὺς τεχνᾶται· ἦν γὰρ ἐμπειροπόλεμος εὐμήχανος στρατάρχης. μικρὸν ὑπολειπόμενος τὸν δρόμον ὑποτέμνει, καὶ Περσικοῦ στρατεύματος σὺν ἅμα τῷ Χοσρόῃ ὑπερδραμόντος καὶ στρατὸν Ῥωμαίων παρελθόντος αὐτὸς ἐκείνοις φεύγουσιν εἶπετο κατὰ νώτου, καὶ μυριάκις συμπλακεῖς ἀντενωπίοις μάχαις καὶ τοῖς ὀστοῖς τοῖς τῶν Περσῶν τὰ ξίφη διαθρύψας τὸν βάρβαρον οὐκ ἔληγε διώκων καὶ συμπνίγων, ἕως αὐτοῦ τὸ προσγενὲς καὶ τῶν Περσῶν οἱ κρείττους καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ φίλιον καὶ πάντες φαλαγγάρχαι καὶ παῖς αὐτοῦ πρωτόσπορος πρωτόφυτος Σιρόεις τὸν ἐναγῆ καὶ βδελυρὸν Χοσρόην μυσαχθέντες δεσμῶ στερρῶ συσφίγγουσι πολυχανδῆς ὡς κῆτος, ὡς λέοντα βαρύθυμον, ὡς πάρδαλιν ἀγρίαν, καὶ τῷ λιμῶ πιέζουσι καὶ τέλος θανατοῦσιν. ἐν ἑξαμέτρῳ τοιγαροῦν ἡλίου περιδρόμῳ τὴν Περσικὴν καὶ Μηδικὴν Ἡράκλειος ἐκτρίψας καλλίνικος ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν βασιλίδα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνιαυτοῖς ἀπέβησαν ὑστέροις· ἀλλ' ἔτι διατρίβοντος ἐν Πέρσαις Ἡρακλείου, τοῦ δὲ Περσῶν στρατεύματος ἀντιπολιορκοῦντος καὶ χαίνοντος καταπιεῖν τὴν πόλιν τὴν ὀλβίαν, ἄλλος τραχὺς βαρύβρομος μυριοκύμων κλύδων ἀντεπηγέρθη, φοβερὸν βρυχόμενος ὡς λέων, καὶ κατακλύζειν ἀπειλῶν τὴν τηλικαύτην σκάφην. ταῖς Περσικαῖς γὰρ Σκυθικαῖς δυνάμεις συνδραμοῦσαι καὶ φάλαγγες ἰσόψαμμοι θηριωδῶν Ἀβάρων, ὡς χεῖμαρροι βαρύδουποι σὺν ψόφοις συρραγεῖσαι, καθάπερ εἰς μισγάγκειαν τὴν πόλιν ἐπερρόθουν. οἱ Πέρσαι τὰς παρεμβολὰς εἶχον ἀντενωπίους (καὶ μέχρι γὰρ Δαμάλεως καὶ τῶν Καληγονίων αἱ σφῶν δυνάμεις κέχυντο βαρύθρουν λαλαγοῦσαι), ἄβαρες πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐφήδρευον καὶ Σκύθαι, καὶ πᾶν δεινὸν καὶ πᾶν στυγνὸν ἐφαίνετο προὔμμάτων. ἐκεῖθεν ἤχει φοβερὸν ἢ Σκυθοτρόφος Σκύλλα, ἐντεῦθεν τῆς Χαρυβδεως ἠνοίγετο τὸ στόμα, καὶ μέσον ἐχειμάζετο τῆς πόλεως τὸ σκάφος, καὶ πανταχόθεν κίνδυνος καὶ πανταχόθεν σάλος. ὁ δὲ καιρὸς, ὡς ἔοικε, φιλονεικῶν ὁ τότε ἄλλο μηδὲν παραλιπεῖν μεῖζον κακὸν ἀνθρώποις, καὶ πᾶσαν περιταύριον ἠγειρεν ἔθναρχίαν· ἀκρίδα μυριόπτερον εἶποι τις ἂν εὐστόχως. καὶ γὰρ τοὶ συμπηξάμενοι θαλαττοπόρα σκάφη Ταυροσκυθῶν οἱ φύλαρχοι τῶν ἀγριοκαρδίων, καὶ πλήθος ἀπειράριθμον τοῖς

σκάφεσιν ἐνθέντες, ἐπήεσαν καλύπτοντες τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης τοῖς λεμβαδίοις τοῖς πυκνοῖς, τοῖς αὐτοξύλοις πλόοις. οὕτως αἰμάστιγες πολλὰ μυριαχόθεν ἦσαν καὶ πάντοθεν τὰ πράγματα στενὰ τῇ βασιλίδι. ἦν ὁ μὲν Πέρσης ὡς πικρὸς σκορπίος κεντροφόρος, ὡς δ' ἔχιδνα φαρμάκτρια Σκυθῶν θυμοτομία, ἀκρίς ὁ Ταυροσκύθης δὲ πεζόπτερος πτηνόπους. τόσοις κακοῖς ἐπάλαιε τὸ Βυζαντίων ἄστν, πάντοθεν δ' ἦν ἀμήχανα τὰ τῆς ἐπικουρίας. ἀλλ' ὑπερήσπιζεν αὐτοῦ μεγασθενῆς βραχίων, ἀλλ' ἦν ὑπέρμαχος αὐτοῦ παλάμη κραταιόχειρ. καὶ τοῖνυν ἐξεφύσησεν ἄνεμος ἀγριόπνους, καὶ κλύδωνας ἐξήγειρε καὶ στρόφους πολυστρόφους, καὶ πᾶσαν κατεπόντωσεν ἄπλετον στολαρχίαν. ἔδυσαν ὡς ἡ μόλιβδος εἰς ἄλμην θαλαττίαν οἱ κούφως ἐπιπλέοντες ὑγροκελεύθους πόρους, ὡς πρὶν σοβαροπρόσωποι τοῦ Φαραῶ τριστάται. ἐντεῦθεν ἐξεχύθησαν οἱ πρὶν πεφοβημένοι Ῥωμαῖοι καὶ τοῖς τείχεσιν αὐτοὺς συγκεκλειότες. ὡς σελευκίδες ὠφθησαν ταῖς περωταῖς ἀκρίσιν, ὡς ἴβεις δὲ πτερόεσσαι τοῖς ὄφεσιν ὑπῆρξαν. καὶ μέλος ἐπινίκιον ἠλάλαξαν ὑμνοῦντες καὶ τὰς ὠδὰς τῇ στρατηγῷ θύοντες καταλλήλους. οὕτως οὐ γίγας σώζεται τῷ πλήθει τῆς ἰσχύος, οὐδὲ δυνάστης ἐν χερσὶ στρατοῦ πολυδυνάμου· ἂν γὰρ θεὸς μὴ πῆξειε τῶν οἴκων τοὺς θεμέλους, ἂν μὴ θριγγίῳ κραταιῷ τοὺς δόμους περιβάλλει, καὶ τὰ τῆς τέχνης ἄχρηστα καὶ τὰ τοῦ κόπου κόποι. εἰς τοῦτο μὲν ἀπέβησαν τὰ πράγματα Ῥωμαῖοις· τριάκοντα δ' ἐν ἔτεσιν Ἡράκλειος κρατήσας φάος ἐξέλιπεν ὁμοῦ καὶ στέφος καὶ τὸν βίον. ἐπεὶ δὲ τὸν Ἡράκλειον ἠνάγκασεν ἡ φύσις δοῦναι τὸν χοῦν τοῦ σώματος τῇ γῆ τῇ δανεισάσῃ, ὁ παῖς αὐτοῦ χειρίζεται τὰ σκῆπτρα Κωνσταντῖνος, ὃς πρὸς μικρόν τι γνωρισθεὶς μόναρχος αὐτοκράτωρ καὶ τῆς ἀρχῆς γευσάμενος πρὸς ἐν ἔτος τοῦ στέφους ἀνθυπεκρύβη τάχιον, ἐξέλιπε πρὸ χρόνου, μηδὲν τι μνήμης ἄξιον φθειγόμενος ἢ δράσας, τῆς μητρυῖας, ὡς λέγουσι, Μαρτίνης καὶ τοῦ Πύρρου συγκερασάντων φάρμακον αὐτῷ θανατηφόρον. ὁ Πύρρος δ' ἦν ἀρχιερεὺς τότε τῆς Βυζαντίδος, λοιμὸς ἀνὴρ καὶ δυσσεβῆς καὶ φαρμακὸς καὶ γόης. Ὡς οὖν ἀπέλιπε ζωὴν τὴν κάτω Κωνσταντῖνος, Μαρτίνα παρεισφθεῖρεται τῇ σκηπτροκρατορίᾳ, καὶ μετ' αὐτῆς Ἡρακλωνᾶς ὁ παῖς, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον· μηδὲ γὰρ φθάσαντες σχεδὸν τῷ κράτει προσλαλήσαι τῆς θείας ἐκδικήσεως ἐκπίνουσι τὸν σκύφον, ἄλλο μηδὲν κερδάναντες ἢ τὸ κακοῖ φανῆναι. ῥίνα μὲν οὖν Ἡρακλωνᾶς, ἡ δὲ Μαρτίνα γλώτταν ζημιωθέντες ἦχθησαν εἰς τὴν ὑπερορίαν, καὶ μετ' αὐτοὺς πιστεύεται Κώνστας τὴν βασιλείαν, ὁ Κωνσταντῖνῳ γεννηθεὶς τῷ πρὸ μικροῦ κρατοῦντι· ὃς ρίζας τρέφων πονηρὰς ἀρχῆθεν ἐν καρδίᾳ τῆς δυσσεβοῦς αἰρέσεως ἢ μᾶλλον ἀπονοίας τῶν διδασκόντων ἐν Χριστῷ θέλησιν μίαν λέγειν, ἠνεγκε τότε καὶ καρπούς, ἀλλὰ καρποὺς πικρίας, ἐξ ὧν πολλοὶ μὲν ἔφαγον πλὴν ὅσον ἐπιγνῶναι οἶον τὸ στῦφον οἱ καρποὶ καὶ τὸ πικρὸν αὐχοῦσι, Μάξιμος δ' ὁ καλλίγλωττος, σάλπιγξ ἢ χρυσοσάλπιγξ, ὁ Νεῖλος ὁ χρυσόρειθρος ὁ τῆς ὀρθοδοξίας, ἕως ἐσχάτης πλησμονῆς μετέσχε τῆς πικρίας· τὴν χεῖρα γὰρ τὴν δεξιὰν ἐξεθερίσθη ξίφει, καὶ γλώσσαν μελιτόεσσαν οἶμοι προσαφηρέθη, τὴν νέκταρος πηγάζουσαν ἐνθέου τὰς συρμάδας. Οὗτος ὁ Κώνστας ὁ σκαιὸς ἀειφυγία θλίβει Μαρτίνον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· πάπαν αὐτὸν ἀποκαλεῖν οἶδε Ῥωμαίων γλώσσα. καὶ Κάϊν μιμησάμενος ἐπ' ἀδελφοκτονία, καὶ κτεῖνας Θεοδόσιον τὸν ἐκ μιᾶς ἀρούρης καὶ τῶν σπερμάτων τῶν αὐτῶν αὐτῷ βεβλαστηκότα, εἰς Σικελίαν ἀποπλεῖ τὴν πολυφορωτάτην, τὴν πόλιν τὴν βασιλείον ἀποκοσμήσαι θέλων καὶ τὴν ἀρχὴν χαρίσασθαι τῇ τριπεπέλω Ῥώμῃ, ὡς εἴ τις ἀβροστόλιστον ἀποκοσμήσει νύμφην καὶ γραῦν τινὰ τρικώρωνον ὡς κόρην ὠραΐσει. ἀλλὰ τὰ διαβούλια μάταια τῶν ἀνθρώπων, ἂν μὴ συμπράττη καὶ θεός, ἂν μὴ συνεπινεύσῃ· θερμοῖς γὰρ ὕδασιν αὐτοῦ ψυχαγωγῶν τὴν σάρκα ψυχρὸν ἐκεῖ κυλίκιον ἐξέπιε θανάτου, ἔτεσιν εἴκοσι λαχὼν πρὸς τοὺς ἑπτὰ τοῦ κράτους. Καὶ τυραννεῖ Μιζίζιος, ἀνὴρ ἐκ Σικελίας, ἀνὴρ χαριτοβλέφαρος, ἀστεῖος τῷ προσώπῳ.

πλὴν ὅμως οὐκ ἐπὶ μακρὸν ἀπήλαυσε τῆς τύχης, ἀλλ' ἀπεψύγη τάχιον, ἀλλὰ φανεῖς ἐκρύβη, ὡσπερ ἂν ῥόδον ἐκφυῆ καὶ παραυτίκα ρεύση. ὁ γάρ τοι παῖς τοῦ Κώνσταντος ἄρτι λαβὼν τὰ σκῆπτρα (τοῦνομα δὲ τῷ βασιλεῖ βρεφόθεν Κωνσταντῖνος) στόλω βαρεῖ τὴν Σικελῶν καταλαμβάνει νῆσον, καὶ πάντας τοὺς αὐτόχειρας καὶ τοὺς ὀλεθρεργάτας τοὺς βασιλέως καὶ πατρὸς ἐνδίκως ἀποσφάττει, καὶ σὺν αὐτοῖς Μιζίζιον τὸν τετυραννηκότα. τοῦτον τὸν αὐτοκράτορα λαὸς ὁ συρφετώδης καὶ τὸ τοῦ δήμου συμμιγῆς ἐκάλουν Πωγωνᾶτον, ὅτι, φασίν, ἐκναυστολῶν κατὰ τοῦ Μιζίζιου μεῖραξ τρυφεροπρόσωπος ἀνίουλος ἀπώγων ἐκεῖθεν ἀνθυπέστρεψεν ἀνήρ τελειοπώγων. οὗτος ἀθροίσας σύλλογον ἀνδρῶν θεοφορήτων τὴν πατρικὴν ἀσέβειαν ἀνέσπασε ριζόθεν, τοῖς φυτουργοῖς τῶν εὐσεβῶν καταρτισθεὶς δογμάτων. ἴθυνεν οὖν ἐν ἔτεσι δεκαεπτὰ τὸ κράτος. ὡς δὲ καὶ θνήσκειν ἔμελλε καὶ καταντᾶν εἰς κόνιν, υἱὸν Ἰουστινιανὸν δείκνυσι βασιλέα καὶ κράτορα καθίστησιν αὐταρχὸν γῆς Ῥωμαίων· ὃς ἀπὸ βάθρων ἤγειρεν, ἀπὸ ριζῶν ἐσχάτων τὸν μέγαν οἶκον τὸν λαμπρὸν τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, χρυσεῶν πυραυγήμασι ψηφίδων καταυγάσας τοὺς τοίχους, καὶ τὸ δάπεδον μαρμάρους καλλιχροῖς, ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν διασώζει. Ὁ βασιλεὺς δὲ μισηθεὶς ἄρχουσιν, ιδιώταις, τοῖς ὄχλοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ, τοῖς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὡς σκληρογνώμων, ὡς σκαιός, ὡς ἐντρυφῶν τοῖς φόνοις, καὶ πλεόν ὡς αὐθέκαστος ἐξ αὐταρέσκου γνώμης (ἦν γὰρ καὶ δοκησίσοφος καὶ πλήρης ἀπονοίας, κὰν ταῖς βουλαῖς οὐ κοινωνόν, οὐ συνεργάτην εἶχε, πᾶσαν πλουτεῖν οἰόμενος τὴν ἐν ἀνθρώποις γνῶσιν), ἐντεῦθεν τοίνυν μισηθεὶς ἀξίαν τῆς κακίας τὴν ἔκπτωσιν ἐφεύρατο τὴν ἐκ τῆς σκηπτουχίας. καὶ γὰρ ἀνήρ τις εὐγενῆς τῶν ἀπὸ τῆς συγκλήτου, πατρίκιος ἀξίωμα, Λεόντιος τὴν κλῆσιν, εὐρῶν καὶ συναιρόμενον καὶ συμφρονοῦν τὸ πλῆθος (πρὸς γὰρ Ἰουστινιανὸν ἔτρεφον πάντες μῖσος) ἐφίσταται τῷ βασιλεῖ μετὰ τῶν συμμαχοῦντων, ὅτε τὸ καλλιβλέφαρον ὄμμα καὶ φωτοφόρον ἔμυε δύναν κατὰ γῆς καὶ πᾶν ἦν ἐν δεμνίοις, καὶ χειρωσάμενος αὐτὸν ὡς ἐν δικτύῳ θῆρα ἐκπέμπει διαπόντιον εἰς τὴν Χερσῶνα πόλιν, τὴν ῥίνα πρότερον τεμῶν καὶ πρόσωπον αἰσχύνας. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκάμμυε τὸ βλέφαρον τῆς δίκης, ἀλλ' ἐπεντράνισεν ὀρθῶς, καὶ τὸν ἐπαναστάντα τοῖς ἴσοις ἀντημείψατο καὶ ταυτομέτρους μέτρους. ληστῶν ληϊζομένων γὰρ Ἀφρικανῶν τοὺς ὄρους (Ἄρραβες ἦσαν οἱ λησταὶ κάκ τῶν ἀπὸ τῆς Ἄγαρ) καὶ πᾶσαν τὴν παράλιον κακούντων καὶ κειρόντων, ὁ βασιλεὺς ὑπερπαθῶν στόλον βαρὺν ἀρτύει, καὶ πέμπει κατὰ τῶν ληστῶν τούτων τῶν ὑγροπόρων· οἷς καὶ συμμίξασαι στερρῶς αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις ἐκείνους μὲν μετὰ θυμοῦ καὶ τόλμης ἐπιόντας καθάπερ κάπρους ἀφριστὰς ἀπήλασαν ἐκεῖθεν, Ῥωμαίοις δ' ἀνεσώσαντο τὰ τῶν Καρχηδονίων. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἠρέμησαν οἱ παλαμναῖοι θῆρες, πάλιν δ' ἀντεπεστράτευσαν μυριοστόλω στόλω, καὶ πλείονι συμμιζάντες Ῥωμαίοις στολαρχία ἐτρέψαντό τε πρὸς φυγὴν ναυάρχους ναυσιπλόους, καὶ τὴν ὀλβιοδαίμονα πόλιν Καρχηδονίων ἐλόντες καὶ σκυλεύσαντες καὶ κατηδαφικότες τὸν χρύσειον ἐξέκοψαν βόστρυχον τῆς Λιβύης. ὄχλος οὐκοῦν ὁ ναυτικὸς καὶ πάντες οἱ στολάρχαι τὴν ἐκ τῆς ἡττης ἔμπικρον οὐ φέροντες αἰσχύνην, ἰώμενοί τε τὸ κακὸν ἄλλω κακῷ μεγάλω, ὠδίνουσί τε σπέρματα τὰ τῆς ἀποστασίας καὶ Κρήτη προσορμίζονται τῇ τρισμεγίστη νήσῳ, ἀλλήλοις τε συνθέμενοι καὶ συνομωμοκότες ἐνταῦθα τῆς θρασύτητος ἐκρήσσουσι τὸ βάρος, καὶ σφῶν ἐπιλεξάμενοι συναποστάτην ἕνα, λεγόμενον Ἀψίμαρον, κράτορα καθιστῶσιν, ὃς σὺν αὐτοῖς καὶ μετ' αὐτῶν τὴν πόλιν περισφίγξας καὶ προδοτῶν ἐπιτυχῶν κρατεῖ τῆς Βυζαντίδος. καὶ πρῶτα μὲν Τιβέριον αὐτὸν μετονομάζει, ἔπειτα καὶ Λεόντιον ἐξενεγκῶν εἰς μέσον καὶ τῇ τομῇ τῇ τῆς ῥινὸς τὴν κόλασιν μετρήσας φρουρᾷ καθειργνυσιν αὐτὸν ἀφύκτω πικροφρούρω, ἔτεσι μόνοις ἐν τρισὶ κρατήσαντα Ῥωμαίους. Εἶχε μὲν οὖν Ἀψίμαρος τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος, καὶ πνεύμασιν ἐφέρετο τύχης ἀπαλοπνόοις. ἐν μόνον ἔθραττεν

αὐτόν, ἔν μόνον ἔθορῦβει, μὴ πρὸς Ἰουστινιανὸν πάλιν τὰ σκῆπτρα φθάσῃ, καὶ πάλιν ἀναπόμπιμος γένηται πρὸς τὸ στέφος ὁ πρὶν αὐτὸ ζημιωθεὶς καὶ σὺν αὐτῷ τὴν ῥῖνα. ὡς θῆρα γοῦν ὑγρόχερσον ὑπώπτει τὸν ἄνδρα, καὶ μᾶλλον τοὺς προφοιβασμοὺς ἀκούων καὶ προρρήσεις καὶ τὰ κομπολογήματα τῶν ἀστερολεσχούντων. ἐκίνει τοίνυν μηχανάς, ὠρυττεν ἐπινοίας, ὡς ἂν αὐτοῦ κωλύσειε τὰς πρὸς τὸ κρεῖττον τύχας. μαθὼν γοῦν ὡς ἡρμόσατο τὴν αὐθουαίμονοῦσαν τῷ τῶν Χαζάρων ἄρχοντι χαγάνῳ Θεοδώρῳ, καὶ παρ' αὐτῷ καὶ μετ' αὐτοῦ σκηνοῖτο καὶ διάγοι, πρεσβείαν πέμπει τῷ δεινῷ βαρβάρῳ τῷ χαγάνῳ, χρημάτων ὑπισχνούμενος ὅλας αὐτῷ θαλάσσας, ἂν τὸν Ἰουστινιανὸν δῆσας δεσμοῖς ἀρρήκτοις ἀπεμπολήσειεν αὐτῷ τρίδουλον ὡς οἰκέτην, ἤγουν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν ἐκπέμψῃ. ἀκούει ταῦθ' ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος ὁ χαγάνος, τῷ τῶν χρημάτων ἔρωτι πυροῦται τὴν καρδίαν (καὶ τί γὰρ ἢ τριβάρβαρος χαγάνος σκυθογνώμων;) ἀπάνθρωπον βουλεύεται βουλὴν καὶ θηριώδη εἰς προσγενῆ καὶ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἡδίκηκότα, καὶ τῷ ζητοῦντι μελετᾷ τὸν δυστυχεῖ προέσθαι. χρυσὲ προδότα, πάντολμε, δύστροπε, κακεργάτα, καὶ φίλων ἀπεμπολητὰ καὶ γένους ἀναιρέτα, τί τοῦτο; πῶς παλιμπετεῖς καὶ παλιμβόλους τίθης; πῶς δὲ πρὸς ἄλλοπρόσαλλον γνώμην μεταβιάζεις τοὺς ἀποικίλους τοὺς ἀπλοῦς ὑπὸ θεοῦ πλασθέντας; ἀλλὰ τὸ μέλλον, ὡς φασι, καὶ τὸ κεκυρωμένον οὐ τεῖχος σχίσει σιδηροῦν, οὐ τοῦ πυρὸς ἢ γνάθος. ὁ γὰρ Ἰουστινιανὸς τοὺς δόλους τοῦ χαγάνου καὶ τὰς βουλὰς ἀναμαθῶν ἐκεῖθεν δραπετεύει, καὶ προσεταιρισάμενος ἀδραῖς ἐπαγγελίαις τὸν Τέρβελιν τὸν ἄρχοντα τοῦ τῶν Βουλγάρων ἔθνους καταλαμβάνει σὺν αὐτῷ τὴν Βυζαντίδα χθόνα, Βουλγάρων ἐπαγόμενος μυρίους λεγεῶνας. ὀλίγοις δὲ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τὸ βούλευμα πιστεύσας καὶ σὺν αὐτοῖς ὑποδραμῶν σωλήνας ὑδρορροοὺς τὴν εἰς τὴν πόλιν πάροδον ἐντέχνως ὑποκλέπτει, καὶ δευτέρον ἀρχηγετῆ καὶ ζώννυται τὸ κρότος. τὰς δ' ἐπὶ τούτοις συμφορὰς τίς παραστήσει λόγος; τῷ μὲν Βουλγάρων ἄρχοντι πληροῖ τὰς ὑποσχέσεις καὶ δωρεαῖς ἀμείβεται πολλῷ δαψιλεστέραις, πυρὶ δὲ δίδωσι συχνοὺς τῶν περιλάμπρων οἴκους, καὶ διαρπάζει χρήματα, καὶ δίκην βοσκημάτων τῶν μεγιστάνων πλείονας οἴκτιστα καταθύει. καὶ δὴ καὶ τὸν Λεόντιον κτείνει σὺν Ἀψιμάρῳ οἷα ληστὰς καὶ συλευτὰς αὐτοῦ τῆς σκηπτουχίας. οὕτω κακοὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπόκεινται τῆς δίκης· κἂν παραυτίκα φύγωσι τὰ τῆς ποινηλασίας, ἀλλ' ὕστερον ὑπέχουσι μείζονας τὰς κολάσεις. οὐ μόνους δὲ τοῖς ἀρχηγοῖς τούτοις τῆς τυραννίδος ἐπέσεισε τὸν σίδηρον ἐκδικητὴν ὧν ἔτλη, ἀλλὰ γε καὶ Καλλίνικον αἰκίσας καὶ χλευάσας, τὸν ἀρχιερατεύοντα ταύτης τῆς βασιλίδος, καὶ παιδαρίων θέμενος ὕβριν μωρονηπίων, τέλος ἀπέσβεσεν αὐτοῦ τοῦ σώματος τοὺς λύχνους· ἦν γὰρ τοι καὶ συναίτιος καὶ ρέκτης καὶ συνίστωρ τῶν εἰς Ἰουστινιανὸν ποτὲ τετολημένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ νοῦν βαλλόμενος ὁ κράτωρ ὅσας ἐκέρασαν αὐτῷ κύλικας πικροπότους οἱ τῶν ὀρίων κάτοικοι τῆς Ποντικῆς Χερσῶνος, ὅτε διῆγε παρ' αὐτοῖς ἀπελαθεὶς τοῦ κράτους, ποτὲ μὲν ἀποσκώπτοντες, ποτὲ δὲ δυσφημοῦντες καὶ βέλεσιν ὄνειδισμῶν κεντοῦντες κακογλώσσων, ποτὲ βυσσοδομεύοντες βουλὰς κακομηχάνους, ὡς ἢ τοῖς σπλάγχχνους τοῖς αὐτοῦ βάψαιεν τὰς μαχαίρας ἢ καὶ δεσμώτην ἄθλιον πέμψαιεν Ἀψιμάρῳ,– ταῦτ' οὖν Ἰουστινιανὸς τοῖς λογισμοῖς ἐγγράφων, καὶ καθ' αὐτὸν ἀνατυπῶν καὶ ζωγραφῶν τοὺς τύπους, καὶ πικραινόμενος αὐτοῖς οἷα βαρβαροτρόποις πέμπει στρατὸν ναυσίπλοον, κελεύων ἀποσφάττειν ἅπαν τὸ γένος ἡβηδὸν τῶν προλελυπηκότων, καὶ φεῖδεσθαι μὴ γυναικῶν, μὴ τῶν ὑποτιθῆτων, μὴ γηραιῶν, μὴ νεαρῶν, μὴ πρεσβυγενεστέρων· οὕτω βαρὺς ἐκάχλαζεν ὁ κατ' ἐκείνων χόλος. ἦν γοῦν ἀξιοπένθητον Χερσωνιτῶν τὸ πάθος, καὶ συγκινοῦν εἰς οἰμωγὰς τοὺς φιλανθρωποτέρους, ὑπερενίκα Βηθλεέμ τοὺς πολυστόνους πόνους καὶ στοναχὰς βαρυαλγεῖς, βοὰς πολυστενάχους. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ βρεφικὴ καὶ μόνη

νηπιότης ταῖς φονευτρίαις εἰς σφαγὴν ὑπέκειτο παλάμαις· ἐνταῦθα δὲ τριπέμπελοι, πρωθῆβαι, νεανίαί, γυναῖκες ἀπαλόχροοι, κορίσκει, μαιρακίσκοι, φύρδην κατεμελίζοντο καθάπερ ἐν μακέλλῳ. ὀλολυγὴ δὲ πανταχοῦ καὶ γόος ὄξυβόας. καὶ λόφοι μὲν ἀντίδουπα τοῖς θρηνηταῖς ἀντήχουν, ἀκταὶ δὲ κυματόκλυστοι δεινὸν ἀντεπερρόθουν. οὕτω μὲν οὖν εἰς Σκυθικὴν, ὃ φασιν, ἐρημίαν Χερσῶν ἢ πολυάνθρωπος αἴφνης μετεποιήθη, καὶ γέγονε πολυχανδῆς Ἄιδου γαστήρ πανδόχου καὶ τάφος μυριόνεκρος καὶ τοῦ θανάτου πύλη. ὁ βασιλεὺς δ' ἀκηκοὺς ὅτι τῶν βρεφυλλίων τῶν τρυφερῶν καὶ νεογνῶν οἶκος ἐγένετό τις, φλεγμαίνει πλέον τῷ θυμῷ, καίεται τῇ μανίᾳ. κότος οὐκοῦν βαρύμηνης κατὰ τῶν φεισαμένων, καὶ τιμωρίας κατ' αὐτῶν ἀπόφασις αὐτίκα. καὶ πάλιν ἦν ναυστόλησις ἀκάτων γοργοπλῶν, καὶ στρατεύμα μυριάνδρον ὥσπερ εἰς πολεμίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Φιλιππικός, ὃν ἔλεγον Βαρδάνην, ἀρχηγετήσων τοῦ στρατοῦ καὶ τὸν λαὸν κοσμήσων, ὡς ἂν συνεκκεντήσωσι ῥομφαίαις καὶ τὰ βρέφη, κἂν ἄρτι πρώτως βλέποιν τὸ κάλλος τῆς ἡμέρας, κἂν γάλακτος ποτίζοιντο συρμάδας βρεφοτρόφους, καὶ ταῖς βουσί πολεύσωσι πάσας τὰς λεωφόρους, καὶ περιαιλακίσωσιν αὐτῶν τὰς πεδιάδας, καὶ θήσωσιν εἰς ἔρημον τὴν πρὶν εὐθηνουμένην, τὰς ἀγυῖας εἰς ἄρουραν στάχυσι βριθομένην, τὴν πόλιν πολυάνδριον, ἀφανισμοῦ πεδίον. τοῦτο κακῶν παραίτιον γέγονε τῷ κρατοῦντι, καὶ πάλιν πειρατήρια, καὶ πάλιν τρικυμῖαι καὶ κλύδωνες ἐπάφλασαν ἀγριοπνόου βίας. ἢ γὰρ στρατεύσιμος ἰσχύς ἢ νεναστοληκυῖα τὴν γνώμην τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνου μισαχθεῖσα ὡς τίγριν ἀγριοθύμον, ὡς λύκον αἰμοβόρον, εὐροῦσα καὶ Χερσωνιτῶν τοὺς ὑπολειμμένους ἀφηνιάσαντας αὐτοῦ καὶ βλέψαντας εἰς στάσιν, ὡς λῆρον μὲν λογίζονται τὰ διατεταγμένα (κηλῖσι γὰρ οὐκ ἤθελον κατακρανθῆναι τόσαις). ἄνακτα δὲ καὶ κράτορα Φιλιππικὸν ποιοῦσι, καὶ στέφος περιβάλλουσι τῆς σκηπτροκρατορίας. Ὁ γοῦν Ἰουστινιανὸς ἐκταραχθεὶς τῷ φόβῳ, καὶ τὴν βραδύπλοιαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀργοπορίαν εἰς οἰωνὸν ἀπαίσιον θέμενος ὡς ἀγγίνους, αὐτὸς αὐτῷ χερσοπορεῖ μέχρι καὶ τῆς Σινώπης, στρατὸν συνεπαγόμενος ὀπλίτην πεζοπόρον, ὡς μὴ νεωτερίσαιεν οἱ προεκπεπλευκότες. καὶ βλέψας ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἀκάτους λαιφοπτέρους καὶ σκάφη πελαγόπλοα, τριήρεις ὑγροπόρους, ταχυπλούσας καὶ φοροῖς πνεύμασι φερομένας, δονεῖται μὲν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν σοβεῖται, καὶ παλιμπόρευτος εὐθύς ἀνθυποστρέφειν τρέχει, ἵππων ὠκέων ἐπιβάς πτηνῶν ἀελλοπόδων, εἰ δυνατόν, καὶ πτερωτὸς εὐχόμενος γενέσθαι. ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ φορὸν τῆς γοργοπλόου τύχης ταχυναυτεῖν ἐποίησε τὰς ποντοπλόους σκάφας. στόλῳ μὲν οὖν Φιλιππικὸς χρώμενος ὠκυπτέρῳ προφθάνει τὴν βασιλίσαν πόλιν καταταχήσας, καὶ κατασχὼν καὶ παρελθὼν ἔσω τῶν βασιλείων τὸ στέφος περιτίθεται τῆς αὐτοκρατορίας. ὁ δὲ γε ῥινολώβητος αὐτάναξ ὑστερήσας οἷα τριβόμενος ὁδοῖς δυσβάτοις δυσεξόδοις καὶ τόποις φαραγγώδεσι καὶ λόφοις ἀποκρήμνοις, ἀντιστρατοπεδεύεται πρὸς ὄρεσι γηλόφοις, ἅπερ κατὰ συνήθειαν φαμέν τοῦ Δαματρύος. καὶ τοίνυν ὁ Φιλιππικός ἐκπέμπει ταγματάρχας αὐτῷ πολεμῆσιόντας ἀντενωπίοις μάχαις· οἱ βλέψαντες τὴν λεοντὴν, τὴν ἐκ τῶν στρατευμάτων ἰσχύν, μὴ φθάνουσαν εἰς πᾶν τὸ σῶμα τοῦ πολέμου, ἄλωπεκὴν προσέρραψαν τὴν ἐκ δολιευμάτων, καὶ τὸν λαὸν τὸν σὺν αὐτῷ θηλύναντες ἐλπῖσι ζωγροῦσι τὸν τρισάθλιον. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις οἷα; λαιμοτομοῦσιν ὥσπερ βοῦν ἄφωνον ἐπὶ φάτνης, καὶ τοῦ θυμοῦ τὸν καχλασμόν καὶ τῆς ὀργῆς τὴν ῥύμην ὄλην κενοῦσι κατ' αὐτοῦ κύκλῳ περιλαβόντες, ὥσπερ λέων, ἂν εἴποι τις, μάρψας νεβρὸν ἐλάφου. τὸν παῖδα δὲ Τιβέριον αὐτοῦ καταλαβόντες προσπεφευγότα τῷ ναῶ τῆς μητρανάνδρου κόρης, ἀπέσπασάν τε τοῦ νεῶ (φεῦ τοῦ φρικωδεστάτου! ὑπῆρχε δὲ Τιβέριος εἰσέτι παιδαρίσκος) καὶ τῇ φλιᾷ προσέρρηξαν ἐπ' ἴσης σκυλακίῳ, καὶ τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς ἠλόησαν ὡς σῖτον. ἔρρει δ' ἐγκέφαλος χαμαί, πρᾶγμα

δύσκλητον ὄψει, καὶ δάπεδον ἐπάλασσεν ὡς ὕδωρ ἀπορρέων. οὕτω καλῶς καὶ συνετῶς τοῖς παλαιοῖς ἐρρέθη "μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτριον, καλὸν ἢ συμμετρία." ὁ γὰρ Ἰουστινιανὸς τὰς τοῦ θυμοῦ καμίνοὺς ἐκκαύσας ἐπταπλάσιον κατὰ τῶν ἐν Χερσῶνι, μίσοις ἐξῆψε καθ' αὐτοῦ φλόγα τοῖς ὑπὸ χεῖρα. μισεῖ, φασί, γὰρ καὶ θεὸς τὰς ἄγαν προθυμίας· ἐπτά μὲν οὖν Ἀψίμαρος κρατεῖ μέσον ἐν χρόνοις, ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς δέκα σὺν ἕξ ἐτέροις. Φιλιππικὸς δ' ὁ βασιλεὺς τρέφων κατὰ καρδίας δυσσέβειαν καὶ σπέρματα παντοδαπῆς κακίας τὰς κόρας οὐκ ἐλάνθανε θεοῦ τὰς πανοπτίας. ἔνθεν τοι καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκεντηθεὶς τὰ κύκλα ἄλλος Οἰδίπους δύστηνος ἦν, σκοτεινὰ βακτρεύων καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν στέρησιν οἰμώζων, βραχὺ τι καὶ μικρόχρονον ἐπιβιούς τῷ κράτει· δυσι γὰρ μόνοις ἔτεσιν ἐγεύσατο τοῦ στέφους. Φιλιππικοῦ δὲ δυστυχῶς οὕτως ἐκπεπτωκότος ἢ σύγκλητος Ἀρτέμιον ἴστησιν Αὐσονάρχην, κλησιν δευτέραν ἔχοντα κατὰ διωνυμίαν· κἀντεῦθεν Ἀναστάσιον Ἀρτέμιον ἐκάλου. ἦν δὲ βριθὺς καὶ δραστικός, βίβλοις ἐντεθραμμένος, ἀνάκτων ὑπογραμματεὺς, ὃν φασιν ἀσηκρήτις. καὶ τοίνυν δραστικώτερον ἀπτόμενος τοῦ κράτους ἐκδικητῆς Φιλιππικοῦ καὶ τιμωρὸς ἐφάνη, τοὺς ἀσβολώσαντας αὐτοῦ τὰ βλέφαρα κολάσας. Ἀγαρηνοὺς δὲ πειρατὰς μαθῶν ναυστολουμένους, θηρία τὰ χερσόγυρα, τὰς τῆς θαλάσσης ἄρκτους, τριήρεις συμπηξάμενος καὶ σκάφας γοργοπλόους ἐκπέμπει τοὺς συνάψοντας μάχην τοῖς ἐκ τῆς Ἄγαρ. οἱ μέχρι πρὸς Ἑλλησποντον εὐθέως πεπλευκότες (εὐθύδρομοῦντες ἦσαν γὰρ πνοαῖς ἀπαλοπνόοις) ἐκεῖσε στασιάζουσι· κατὰ γὰρ τὸν εἰπόντα ἀπαιδευσία ναυτικὴ πυρὸς δραστικώτερα. καὶ πρῶτα μὲν ἐν ξίφεσι κεντοῦσι τὸν στολάρχην, ἔπειτα Θεοδοσίον ἐκεῖ φορολογοῦντα ἀρπάσαντες ἀέκοντα κράτορα καθιστῶσι καὶ τοῖς συμβόλοις τῆς ἀρχῆς λαμπρῶς κατακοσμοῦσιν, ἄνθρωπον ἀπαλόψυχον, νωθρὸν περὶ τὰς πράξεις, ἄτολμον, μικροκάρδιον, ἀνάξιον τῶν σκήπτρων. καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ βοαῖς ὑμνητηρίοις χωροῦσι παλιμπόρευτοι πρὸς τὴν ὀλβίαν πόλιν. ὁ βασιλεὺς δ' Ἀρτέμιος (ἡγγελο γὰρ ἢ στάσις) τῇ μὲν ὀλβιοδαίμονι καὶ βασιλίδι πόλει στόλον ἐφίστησι φρουρὸν καὶ καρτεροὺς ναυάρχους, αὐτὸς δὲ βουλευσάμενος, ὡς ὦετο, κρειπτόνως ἀπαίρει μὲν τῆς Βύζαντος, τὴν Βιθυνῶν δὲ φθάσας τοῖς Νικαέων τείχεσιν αὐτὸν ἐγκατακλείει ὡς δῆθεν οὐχ ὑπέικουσι χερσὶ κριοκοπούσαις· ἢ γὰρ τοι περιπέτεια τῆς παλιντρόπου τύχης ἐξέκρουσεν ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοδὸς ἐκείνου τὸ "πόλιν τὴν στερρόπυργον ἂν μὴ θεὸς φυλάξῃ, εἰς μάτην ἐκοπίασεν ὁ ταύτης τειχοφύλαξ." χρόνον μὲν οὖν ἐπὶ βραχὺν οἱ σὺν Θεοδοσίῳ τὸ θελητὸν οὐκ ἤνυσον, οἷα πυργοφυλάκων ἀμυνομένων καρτερῶς καὶ τούτους ἀπειργόντων· ἐπεὶ δ' ἀπέειπον ἐκ πολλοῦ καὶ συνεχοῦς καμάτου, μεθύουσι τοὺς φύλακας ἐλπίδων τοῖς κρατήρσι, καὶ τὸν χρυσὸν ἐλέπολιν ἄμαχον προσλαβόντες ὑπέρτεροί τε γίνονται τῶν ἐναντιουμένων, καὶ νύκτωρ ἔνδον τῶν πυλῶν ὡς θῆρες εἰσδραμόντες ἐλάφυζαν τὰ χρήματα πάσης λαμπρᾶς οἰκίας, καὶ τοὺς κατοίκους ἔδειξαν πένητας ἐξ ὀλβίων, ἐκ πολυχρῦσων πενιχρούς, γυμνοὺς ἐξ εὐπαρύφων, τὸ κράτος δ' ἐκρατύναντο στερρῶς Θεοδοσίῳ. ὃς ὄρκους φρίκης γέμοντας ἐκπέμψας Ἀρτεμίῳ πάθους παντὸς ἀπείρατον αὐτὸν διατηρήσειν, ἂν πρότερον ἐκθερισθῇ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας, τὴν κόλασιν ἐπιμετρεῖ μέχρις ὑπερορίας. ἀλλὰ καὶ τοῦτον πρὸς μικρὸν γευσάμενον τοῦ κράτους τὸ κλέος τὸ βασιλείον θάττον ἀπολιμπάνει, ἐπὶ δυσὶν αὐτάνακτα χρόνοις ἀναδειχθέντα. ὁ γὰρ τοι θηριώνυμος ἐξ Ἰσαυρίας Λέων, ὁ καὶ ψυχὴν καὶ τοῦνομα καὶ τρόπους θηριώδης, τὴν τῆς πατρικιότητος καταπλουτῶν ἀξίαν καὶ στρατηγῶν καὶ στραταρχῶν ταγμάτων τῶν ἐῶν, ἀποστασίαν μελετᾷ κατὰ Θεοδοσίου, συμπράκτορα συντυρευτὴν τῶν δολοπλοκημάτων ἐφευρηκῶς Ἀρτάβασδον, ἄνδρα τῶν περιδόξων, ᾧ καὶ συνῆψε τὴν αὐτοῦ πρὸς γάμον θυγατέρα, ὅταν εἰσώρουσεν ὁ θῆρ εἰς τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα, ταύτην διδοὺς ἀνταμοιβὴν τῷ συνεργῷ τοῦ κράτους.

ὁ δ' ἄναξ Θεοδόσιος τοῦ Λέοντος τὸ θράσος καὶ τὴν θηριογνώμονα καρδίαν ὑποπτήξας παραχωρεῖ τῷ δυσμενεῖ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ στέφους, ἐκὼν ἀέκων ὑπεκστὰς ἄτερ ὄπλων καὶ μάχης, καὶ μέλαιναν ἀμπίσχεται στολὴν ἀντὶ πορφύρας, μόνον τὰ χεῖλη μέλιτι τῷ τῆς ἀρχῆς διάνας, αὐτὴν τὴν ὑπερώων δὲ μὴ δυνηθεὶς γλυκᾶναι, ἔτεσι μόνοις ἐν δυσὶ γευσάμενος τοῦ κράτους. Ὡς οὖν ἐπὶ τὸν Λέοντα τὸν κάκιστον μετέβη τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα, βαβαὶ θεοῦ κριμάτων! ἐντεῦθεν ἐπεκύμαινε κατὰ τῆς ἐκκλησίας κλύδων βαρὺς ἐκ λαίλαπος δεινῆς ἀγριοπνόου, καὶ πάλιν νέφος τετρυγὸς ὀλεθροφόρου βίας, καὶ πάλιν νέφος ζοφερόν ἐγκυμονοῦν ὡς πνεῦμα φόνους ἀνθρώπων καὶ φθοράς, ἀντὶ τῶν ὄμβρων αἶμα. ὁ γὰρ τοι τρισκατάρατος οὗτος αὐτάναξ Λέων ὠδινε μὲν, ὡς ἔοικεν, ἐκτόπους ἐπινοίας κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τιμίων μορφωμάτων, εἰς φῶς δ' οὐκ ἔχων ἐνεγκεῖν τὸν τῆς κακίας τόκον (τὸ γὰρ ἀπαρρησίαστον ἠνάγκαζεν ἐπέχειν), ὡς ὕστερον ἐδράξατο καιροῦ καὶ παρρησίας, ἐξέρρηξε τὸν τοκετόν· ἡ γὰρ νηδὺς ἐρράγη, καὶ γόνος ἐχιδνότοκος ἐξέθορον ἐκεῖθεν. Ἔστι δ' οὐκ ἄκαιρον εἰπεῖν τίς καὶ πόθεν καὶ ποίας ἐκ ρίζης ἀνεβλάστησεν ὁ βδελυγμίας Λέων. ἐκ μὲν Ἰσαύρων τὴν σειρὰν εἶλκε τῆς γεναρχίας, χειροβιώτων καὶ λυπρῶν τυχῶν τῶν γεννητόρων καὶ παλαιόντων τοῦ λιμοῦ ταῖς φθαρτικαῖς πυράγραϊς· τὰς ἀτελεῖς δὲ παρελθῶν καὶ πρώτας ἡλικίας μετῆι παλιγκάπηλον ἐμπορικόν τε βίον. ὡς οὖν ποτὲ παρῶδευε τοῖς ἐμπεπορευμένοις ῥαμνοφαγοῦν ὄναριον κατάφορτον ἐλαύνων, ζειᾶς μηδέποτε πλησθὲν μηδὲ κριθοφαγῆσαν, οὕτω συμβὰν συνέκυρσεν ἐμπόροις Ἰουδαίους, καὶ κοινωνήσας τῆς ὁδοῦ τοῖς σκολιοῖς ἐκείνοις καὶ συναναπαυσάμενος ὑπνωσεν ἐκ καμάτου. οἱ τοίνυν ὀφιοτρόποι θεομισεῖς Ἑβραῖοι καθ' ἑαυτοὺς σκεψάμενοι καὶ συννενοηκότες προεῖπον τούτῳ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἡγεμονίαν, εἴτ' οὖν ἀπὸ μαθήσεως εἴτ' ἐκ κακοτεχνίας ἢ τεκμηρίων ἔκ τινων τὸ πρᾶγμα συμβαλόντες. καὶ τῆς προρρήσεως αὐτῶν ἦτουν ἀντιμισθίαν, ὁποῖαν ἂν αἰτήσαιεν σχόντος τὴν κρατορίαν. ἤκουσε ταῦθ' ὁ πάντολμος, κατένευσεν αὐτίκα ἐπ' ἀπωλεία τῆς ψυχῆς καὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης. τοῖς γοῦν χωράρχαις γνωρισθεὶς καὶ τοῖς κλιματαρχοῦσι, καὶ τὸ τολμηροκάρδιον κατὰ μικρὸν ἐκφήνας, πατρίκιος καθίσταται καὶ μέγας ταγματάρχης καὶ τελευταῖον βασιλεύς. οὐ σὺ στενάξεις, δίκη; ἔμαθον τὴν ἀνάρρησιν οἱ δυσσεβεῖς Ἑβραῖοι οἱ προφοιβάσαντες αὐτῷ τὴν αὐτοκρατορίαν· ἀπτεροὶ φθάσαντες ποσὶ φανῆναι τῷ τυράννῳ καὶ τὰ τῆς ὑποσχέσεως ζητοῦσι τελεσθῆναι. πλὴν οὐ χρυσὸν οὐκ ἄργυρον αἰτοῦσιν, οὐδὲ λίθους, οὐκ ἄλλο τι τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν κοσμικωτέρων, ἀλλὰ καθαίρεσιν σεπτῶν εἰκονογραφημάτων, ἀλλὰ κατάλυσιν στηλῶν θείων ἀξιοσέπτων, αὐτόχρομα καταστροφὴν τῆς δυσσεβοῦς θρησκείας τοὺς πύργους ἀνατρέπουσαν αὐτῆς ἀπὸ κρηπίδων. πείθεται τούτοις ὁ σκαιὸς κακοῦργος τοῖς κακοῦργοις, ὁ τῆς ἐχίδνης τοκετὸς τοῖς τῆς ἀσπίδος γόνοις, καὶ μετακαλεσάμενος τὸν ἱεροθυτοῦντα (ἦν δὲ προστάτης Γερμανὸς τότε τῆς εὐσεβείας) καὶ κοινωσάμενος αὐτῷ τὰ τῆς κακοτροπίας αὐτὸν μὲν μὴ πειθόμενον αὐτοῦ τῆς δυσσεβείας, μᾶλλον μὲν οὖν ἐλέγχοντα τὴν τόλμαν καὶ τὴν λύσσαν, τῆς ἐκκλησίας ἐξωθεῖ, φεῦ τὸν ποιμένα λύκος, ὁ Κέρβερος ὁ λυσσητὴρ τὸν πρᾶον ἀγελάρχην. εὐθύς δὲ προσλαβόμενος προβατοφθόρους λύκους σπαράσσει φεῦ τὸ ποῖμνιον, καὶ καθαιρεῖ τοὺς τύπους τοὺς τῆς παρθενομήτορος καὶ τῶν Χριστοῦ μαρτύρων, ἀπαγλαῖζει τοὺς ναοὺς, ἀποκοσμεῖ τεμένη, ὀρφναίαν σκοτεινότητα τούτοις κατασκεδάζει, καὶ καταχέει σκυθρωπὴν ἡμέραν μελαντάτην. ὅσον μὲν οὖν κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαρτύρων ἰὸν ἀπήμεσε πικρὸν χυμὸν τε σιελῶδη, ἐξ ὧν ἀναβεβλάστηκε βοτάνη θανασίμη, ὁπόσαις τε τοὺς ἄζυγα μετερχομένους βίον κακώσεσιν ἐξέθλιψεν ἄλλος φανεὶς Βαλτάσαρ, βίβλοι καὶ λόγοι φέρουσιν ἀνθρώπων παλαιτέρων· ἐγὼ δ' ἀπολεξάμενος ἐν ἀπὸ πάντων τούτων τὸν Πέρσην ἐκ

τοῦ κανδύου καὶ τοῦ στρεπτοῦ γνωρίσω καὶ κόρακα τὸν κρωκτικὸν ἐκ τῆς μελαντηρίας. Τοῦ τεμενίσματος ἐγγὺς τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας οἶκος λαμπρὸς δεδόμετο τοῖς πάλαι βασιλεῦσι, κῆπος ἂν εἶπη τις ἀβρὸς βιβλιοφόρων δένδρων, ἄσος ἀγλαοφύτευτον παντοδαπῆς σοφίας· βίβλοι γὰρ ἦσαν ἐν αὐτῷ προτεθησαυρισμέναι εἰς τρισμυρίας φθάνουσαι πρὸς ἄλλαις τρισχιλίαις εἰς τρισχιλίους φθάνουσα πρὸς ταῖς πεντακοσίαις. τὸν τηλικούτον κῆπον δὲ καὶ τὸ τοσοῦτον ἄσος θεῖος ἀνήρ πεπίστευτο, προέχων ἐν σοφίᾳ καὶ πλέον πάντων ταῖς ἀνγαῖς τῆς γνώσεως ἐκλάμπων, ἄλλος, ἂν εἶποι τις, Ἄδὰμ ἔνθεος δενδροκόμος, τοῖς τῆς Ἐδέμ ἐπεντρυφῶν καλλιβλαστήτοις κλάδοις, καὶ φυτευμάτων γεωργὸς τῶν μὴ μαραιομένων. τούτῳ συνῆσαν ἕτεροι καὶ συνδιῆγον ἄνδρες, καθάπερ ὑποστράτηγοι γενναίῳ στρατηγέτῃ, ἀστέρες ἀντικρὺς φαιδροὶ καὶ τῆς νυκτὸς δαδούχοι. ἐπλήρουν δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ζωοφόρου κύκλου. ἄμισθοι δ' ἦσαν παιδευταὶ τοῖς ἐρασταῖς τοῦ λόγου· ἀφήρουν γὰρ τὸ κάλυμμα τῆς σκοτεινολογίας, ὀπόση τῆς Ἑλληνικῆς τερθρείας καὶ σαπρίας, ὀπόση τε τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεροπρεπεστάτης. αὐτὸς δ' ἐν πᾶσιν ἔστιλβεν ἥλιος ὡσπερ γίγας, τοσοῦτον δ' ἦν τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς ἐκείνοις ὡς μηδ' αὐτοῖς τοῖς ἄναξι καινοτομεῖν ἐξεῖναι ἢ πράττειν τι καινοπρεπὲς καὶ πέρα τοῦ συνήθους, ἂν μὴ μετέσχον τῆς βουλῆς ἐκείνοι καὶ τῆς γνώμης. τοιούτους οὖν σεμνοπρεπεῖς ὄντας καὶ σεμνοβίους καὶ χύσει πελαγίζοντας παντοδαπῶν χαρίτων ἐντὸς ἀρκύων συλλαβεῖν ὁ βασιλεὺς ἐδίψα, καὶ σχεῖν κάκείνους κοινωνοὺς τῆς λύσεως τῆς δυσθέου. ὡς δὲ κινήσας μηχανὰς ἀπάσας ἀπεκρούσθη (οὐ γὰρ φοβῶν οὐκ ἀπειλῶν ἴσχυσε τούτους πεῖσαι, καὶ τῷ χρυσῷ χρησάμενος, συμμάχῳ δυσμαχίτῳ, ἔγνω διώκων ἀετὸν ἢ βάλλων εἰς ἀστέρας), τὸ τελευταῖον ἀπογνοὺς, ἀλλὰ γὰρ πῶς ἐξείπω; βουλὴν βουλευέται σκαιὰν ἔκτοπον ἀνοσίαν, ἣν οὐδὲ Σκύθης ἄγριος, ἀλλ' οὐδὲ Μασσαγέτης. ὕλης σωρεύει φορυτὸν κύκλῳ περὶ τὸν οἶκον, ὕλην ξηράν, εὐέξαπτον, δαδίτιν, φρυγανίτιν, καὶ πῦρ ὑφάπτει λιπαρόν, καὶ καταφλέγει πάντας τοὺς ἄνδρας φεῦ τοὺς ἱεροὺς καὶ σὺν αὐτοῖς τὰς βίβλους. αἶ αἶ μισόκαλος ψυχὴ! φεῦ γνώμη θηριώδης! ἐκ τῶν ὀνύχων ὁ δεινὸς πάντως ἐγνώσθη Λέων. ἦσαν ἐκεῖ τὰ κάλλιστα πάντων τῶν παιδευμάτων, καὶ τόμος εἷς ἐξαίσιος ἐκ δράκοντος ἐντέρου, τὰς δέλτους τὰς Ὀμηρικὰς φέρων ἐγγεγραμμένας, τὴν Ἰλιάδα τέ φημι καὶ τὰ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ὡς δ' ἐπὶ χρόνους εἴκοσι τοῦ κράτους ἀπολαύσας ὁ θῆρ ὁ κακομήχανος, ὁ κρεωβόρος Λέων σὺν ἄλλοις πέντε δυσσεβῶς, ἢ μᾶλλον τυραννήσας, (τὰ γὰρ κακὰ μακρόβια καὶ μόλις ἀπορρέει) ἔμελλε τάφῳ κρύπτεσθαι καὶ γῆ τῇ παντοδόχῳ, ἐλπίδες μὲν οὐκ ἀγεννεῖς ὑπέσαινον τοὺς τότε τὸν τῆς ἀρχῆς διάδοχον ἐπεικῆ φανῆναι καὶ γνώμη μετριώτερον καὶ μὴ μισοφρονεῖν. ἀλλὰ γὰρ ὡσπερ Εὐριπος, ὡς ἔοικεν, ἡ φύσις εἰς τοὺς ἰδίους ἀγωγοὺς ἀνθυποστρέφειν χαίρει· καὶ γὰρ ὑπνοῦντος Λέοντος ἀγκάλαις ἐνταφίοις ἢ πάρδαλις ἐξέθορε πολλῷ θυμικωτέρα, καὶ καλυφθείσης ἐπὶ γῆς τῆς ρίζης τῆς δυσχύμου πολλῷ πικροκαρπότερος κλάδος ὑπανεφύη, ὁ μισαροκοπρῶνυμος ἐκείνος Κωνσταντῖνος, ἐκ τῆς ἀσπίδος ἔχιδνα, προσφόρως ἂν τις εἶποι, ἐξ ἔλλεβόρου κώνειον, ἀπὸ σκορπίου δράκων, ἄλλος Βαλτάσαρ ἀναιδὴς ἐκ Ναβουχοδονόσορ. Κατῆρξε γοῦν ὁ βδελυρὸς αἱματοπότης λύκος, ὃ πάντα βλέπων ἦλιε, καὶ βασιλεῖς καὶ νόμοι! ἄνθρωπος γόης, φαρμακός, ζωοσφαγίαις χαίρων καὶ τελεταῖς ταῖς μισαραῖς τῆς ἥπατοσκοπίας, ἀντικρὺς τελματόβιος βορβοροφάγος χοῖρος. οὗτος ὁ δοῦλος τῆς γαστρὸς καὶ τῆς ἀκολασίας τί μὲν οὐκ ἐπενόησε τῶν θλίβειν δυναμένων, τί δὲ παρ' ἄλλων εὐρεθὲν αὐξεῖν οὐκ ἐπεχειρεῖ; νύμφην τὴν χρυσοκόσμητον καὶ τρυφερευομένην, ἣνπερ ἡρμόσατο Χριστὸς ὁ καθαρὸς νυμφίος, αἴφνης ἀρπάσας ἀπ' αὐτῶν φεῦ τῶν παστοπηγίων χήραν ῥυσσὴν ἀπέδειξε καὶ μελανειμονοῦσαν. τὴν ἄμπελον τὴν βρύουσαν βοτρύων καλλιράγων κάπρος ποθὲν ἀπὸ δρυμοῦ πηδήσας χαυλιόδου ἀυτόρριζον ἐξώρυσεν,

ἐλήστευσε τὸ κάλλος, ἐξέκοψεν ἐκ τῶν ναῶν τὰς ἱεράς μορφώσεις, ἀντενεχάραξε δ' αὐτοῖς χρώμασι καὶ ψηφῖσιν τὰ φίλα κυνηγέσια καὶ τὰς ἱππηλασίας, οὐ ταῦτα δὲ τετόλμητο μόνον τῷ καταράτῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μονάζοντας ὡς κύων ἀνιχνεύων ὡς ἄρνας φεῦ κατέθυσεν ἐθελοσφαγουμένους. ἐξεκενοῦντο τοιγαροῦν οἴκοι μελενδυτούντων, σεμνείων ἦν κατασκαφή καθάπερ ληστηρίων. ἔστενοχώρητο φρουραὶ τοῖς ἐγκαθειργνυμένοις, καὶ πάντοθεν ἠλαύνετο τὸ μέλαν ὥσπερ μύσος. Τοιαῦτα τοίνυν καθορῶν Ἀρτάβασδος ἐκεῖνος, ὃν φθάσας προεγνώρισεν ὁ δρόμος ὁ τοῦ λόγου εἰς γάμον ἀρμοσάμενον τοῦ Λέοντος τὴν παῖδα, καὶ τὴν ἀγριοβάρβαρον μισήσας τυραννίδα, συνάπτει πόλεμον αὐτῷ, δείκνυσι φυγαδίαν, καὶ κράτωρ ἀναδείκνυται Ῥωμαίων γῆς αὐτάναξ. καὶ πάλιν ἀπαστράπτουσιν ἀκτῖνες εὐσεβείας καὶ πάλιν πυριμάρμαροι χαρίτων στιλβηδόνες, καὶ πάλιν ἀνατέταλκε τῆς πίστεως ὁ λόγος. ἀναστηλοῦνται τὰ σεπτὰ, λάμπουσιν αἱ μορφώσεις αἱ τῶν μαρτύρων καὶ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτὸν τεξάσης. Ἄλλὰ γὰρ ἐξητήσατο καὶ πάλιν ὁ Βελίαρ τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἐκλεκτὸν ὡς σῖτον σινιάσαι (οὐπω καὶ γάρ, ὡς ἔοικεν, ἀρκούντως ἐκολάσθη), καὶ πάλιν ἐπεστράτευσε τοὺς εὐσεβεῖς ἐκθλίψων ὡς Ἰσραὴλ Χουσαρσαθὲμ ὁ Σύρων σατραπάρχης. τί δὲ καὶ ποῖον τὸ συμβάν, ὁ λόγος ἱστορήσει. Οὐ στέγει τὴν ἀπόπτωσιν τὴν τῆς ἀρχῆς ὁ δράκων. βαρυθυμεῖ, παθαίνεται, κοινοῦται τοῖς στρατάρχαις, προσφέρεται κολακικῶς, ἐλπίσιν ἐκθερμαίνει, εἰς ἑαυτὸν ἐφέλκεται χωράρχας κλιματάρχας, καὶ δύναμιν κτησάμενος βαρεῖαν στρατευμάτων μάχην συνάπτει καρτεράν, ἡττᾶ τοὺς ἀντιμάχους, τροποῦται τὸν Ἀρτάβασδον, νικᾷ, χειροῦται ζῶντα, καὶ τὴν ὄρμην καὶ τὴν ὄργην καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν ἀλκὴν τοῦ δυστυχοῦς καὶ τληπαθοῦς ἄκρατον καταχέει, καὶ τῶν ὀμμάτων σβέννυσι τὰς φεραυγεῖς λαμπάδας. καὶ πάλιν ὁ μισόθεος φορεῖ τὴν ἀλουργίδα, πάλιν ὁ θῆρ σκηπτροκρατεῖ, πάλιν Ῥωμαίων ἄρχει, καὶ γίνεται πικρότερος καὶ Ναβουχοδονόσορ. τί τοῦτο τὸ παλίνστροφον, ἄστατε τροχὲ βίου; τὸ ρόδον μόλις ἐξανθεῖ, τάχιον δ' ὑπορρέει, ἢ κεντροφόρος ῥάμνος δὲ μέχρι πολλοῦ νεάζει. ὁ Τίτος μόνον ἔβλεψε τοῦ κράτους τὸν λειμῶνα, καὶ τάχιον ἀνῆρπαστο μὴ μετασχὼν ὀπώρας· οὗτος δ' ὁ μουσαρώννυμος, τὸ σκύβαλον τοῦ γένους, ἐγένετο μακρόβιος, ὡς τύχης ἀνωμάλου! καὶ τὴν ὀπώραν τῆς ἀρχῆς ἐτρύγησεν εἰς κόρον. οὗτος ὁ τρισεξάγιστος ἐξήγαγε τοῦ βίου τὸν Στέφανον τὸν ἱερόν, τῶν μοναστῶν τὸ στέφος· ἦν γὰρ στερρὸς ὑπέρμαχος τῶν ἱερῶν εἰκόνων, καὶ τὸ θηρίον τὸ δεινὸν εὐστόχως διαπεύρων καὶ βάλλων κατακάρδια βελέμοις τῶν ἐλέγχων. ὅστᾳ τῆς καλλινίκου δὲ μάρτυρος Εὐφημίας βοῶν ὀστέοις καὶ κυνῶν ὁ βέβηλος συμμίξας γνάθοις πυρὸς παρέδωκε. ποῦ κεραυνοῦ τὸ βέλος; τριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι πρὸς τέσσαρσι κρατήσας ταῖς Ἄιδου παραπέμπεται κολάσεσιν ἐνδίκως. Ἐπεὶ δ' ἐξέρρηξέ ποτε ψυχὴν τὴν μαιφόνον, Λέων ὁ παῖς τοῦ βδελυροῦ χειρίζεται τὰ σκῆπτρα. ἀλλὰ καὶ Λέων τάχιον γῆθεν μεταναστεύει, τῆς βασιλείας ἔτεσι μόνοις πέντε κατάρξας, Εἰρήνην τὴν ὀμόζυγον καὶ τὸν ἐκ ταύτης παῖδα τὸν Κωνσταντῖνον κράτορας λιπῶν ἐννομωτάτους. οὗτοι καὶ γὰρ ἀθροίσαντες ἄνδρας θεοφορήτους τὴν ἄκανθαν αὐτόρριζον τῆς εἰκονομαχίας ἀνέσπασαν τὴν κνίσασαν τὰς εὐσεβεῖς καρδίας, καὶ ταῖς ἀρούραις τῶν ψυχῶν ταῖς ὑλομανησάσαις τὸν σπόρον κατεβάλλοντο τὸν τῆς ὀρθοδοξίας. ἄμφω μὲν οὖν ἐφ' ἱκανὸν παῖς τε καὶ μήτηρ ἦρχον, καὶ μήτηρ ἦν, τὸ τοῦ Δαβίδ, ἐπὶ παιδί τρυφῶσα. ἐπεὶ δ' ὁ παῖς ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἠλικιοῦτο καὶ μεῖραξ ἦν καλλιφυῆς, κροτάφους ἰουλίζων (καὶ γὰρ παιδίσκος ἀπαλὸς λέλειπτο τῷ τεκόντι), παρεισφθαρέντων εἰς αὐτὸν τῶν πονηροκολάκων καὶ δαπανώντων τὴν αὐτοῦ καρδίαν κολακείαις ὡς δένδρα τὰ γλυκύχυμα σκώληκες ξυλοφάγοι, ὑπερφρονεῖ μεγαλαυχεῖ κατὰ τῆς βασιλίδος, αὐτὸς τε μόνος ἐπαρκεῖν τοῖς πράγμασι νομίσας τῶν ἀνακτόρων ἔκπτωτον ποιεῖται τὴν μητέρα καὶ σὺν αὐτῇ τὴν κοσμικὴν εἰρήνην κουροτρόφον.

έντεϋθεν ἔκκυλίσεται πρὸς ἀθεσμοπραγίας, καὶ κείρει μὲν τὴν σύνοικον τὴν σωφρονικωτάτην, ἄλλης δὲ μίξιν γυναικὸς τοῖς λέκτροις ἐπεισάγει. καὶ γὰρ ῥάνις ἐνδελεχῆς πέτραν σκληρὰν κοιλαίνει, καὶ κάμπαι τὰς δενδρίτιδας φυλλάδας ἀναλοῦσι, καὶ κόλακες ἐσθίουσιν ἀνθρώπους μικροσπλάγχχνους. ἀλλ' ἔνηψεν ὄψε ποτε τῆς ἄκρας φιλαυτίας, συνῆκεν ὡς συνείληπται μέσος κακοῖς ἐσχάτοις, καὶ πάλιν τὴν βασιλίσσαν ἐκλιπαρεῖ μητέρα ἰθύνειν τὸ καλλίπρωρον τῆς βασιλείας σκάφος. κάμπτεται λόγοις τοῦ παιδὸς ἢ βασιλῆς Εἰρήνη, καὶ πάλιν ἦν σὺν τῷ παιδί, καὶ σὺν αὐτῷ διεῖπε τὸ κράτος καὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν Ῥωμαίων τύχην· ἦν γὰρ καὶ φύσει φίλαρχος καὶ τοῦ κρατεῖν διψῶσα. ἀλλ' ὁ λαλήσας ψίθυρα ταῖς ἀκοαῖς τῆς Εὐσας, καὶ τῆς κακίας τὸν ἰὸν εἰς τὴν ψυχὴν ἐμέσας, καὶ πείσας ἀπογεύσασθαι ξύλου τοῦ καλλικάρπου, καὶ θάνατον ἐπενεγκῶν ἀντὶ ζωῆς ἀλύτου, καὶ τὸ τερπνὸν μεταβαλὼν εἰς ἄκρατον πικρίαν καὶ τὸ γλυκάζον εἰς χολήν, τὸ θέλγον εἰς ὀδύνην, κάντεϋθεν τὴν τριτάλαιναν εἰς πέλαγος ποντώσας καὶ πειρασμῶν εἰς θάλασσαν καὶ συμφορῶν εἰς κῦμα, οὗτος καὶ τότε' ἐπίβουλος καὶ σύμβουλος Εἰρήνη τῇ βασιλίδι γεγονώς, καὶ θέλξας τὴν καρδίαν τῆς μοναρχίας ἔρωτι καὶ μονοκρατορίας, πείθει κατὰ τοῦ μείρακος τούτου τοῦ βασιλέως βουλήν βουλευσασθαι σκαιάν, φεῦ, ἀπανθρωποτάτην, ἦν οὐδὲ τιγροπάρδαλις, οὐ λέων βρυχητίας, οὐκ ἄρκτος ἀγριόθυμος, οὐ δράκων ὠμοφάγος. ὀρώσα γὰρ τοὶ τὸν υἱὸν ἀσέμνως τε βιοῦντα καὶ πᾶσι προσφερόμενον κατὰ τὸ βουλευτέον, αὐτὴν δὲ διαπράττεσθαι μηδέν τι δυναμένην, Πάτροκλον δῆθεν πρόφασιν εὐλογον εὐραμένη, ὡς οὐ καλῶς ὁ βασιλεὺς ἀλλὰ καὶ παρανόμως τὰς κόρας ἀπησβόλωσεν αὐτοῦ τῶν πατραδέλφων, κοινοῦται φεῦ τοῖς ἀμφ' αὐτὴν τὴν θηριώδη γνώμην, εὐρίσκει πάντας εὐπειθεῖς, ἀνήκοον οὐδένα· καὶ τί γὰρ ἂν οὐκ ἔδρασαν οἱ θαλαμηπολοῦντες εὐνοῦχοι ῥυπαρόψυχοι, πάντων κακῶν ἐργάται; τυρεύει τὴν ἐπιβουλήν φεῦ κατὰ τοῦ φιλάτου, τοὺς τρόπους ὑποτίθεται. τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ὑπνωττε μὲν ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὑπνον σκοτοδότην, ὑπνον μεθ' ὃν οὐκ ἔμελλε κάλλος ἡλίου βλέπειν· οἱ δ' εἰσπηδῶσι κόρακες ὡσπερ ὀφθαλμορύκται, καὶ τῶν ὀμμάτων φεῦ αὐτοῦ τὸ σέλας ἀμαυροῦσι. καὶ γλῆναι μὲν κατέρρεον ἐκ τῶν αὐτοῦ βλεφάρων, καὶ σταλαγμὸς αἱματηρὸς ἐμόλυνε τοὺς πέπλους, καὶ χάλαζα κατέβαινε ἐκ φόνου σφαιρουμένη· αὐτὸς δ' ὁ τληπαθέστατος ἔκειτο σφακελίζων, θέαμα φεῦ ἐλεεινόν, πείθον πενθεῖν καὶ λίθους, ἐκεῖ τὰς ὄψεις ἐκκοπεῖς, ἐκεῖ σβεσθεῖς τὰς κόρας, ὅπου τὸ πρῶτον ἔβλεψεν ἡλίου τὰς λαμπάδας· Πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον. τίς τηλικαύτην ἤκουσε βαρύθυμον μανίαν, μητρὸς μανίαν εἰς υἱόν; αἱ πάθους φιλαρχίας! οὐ πάρδαλις ἐκμαίνεται κατὰ τῶν σκύμων οὕτως· οὐχ οὕτως ἀγριαίνεται κατὰ τῶν σκυλακίων οὐ τίγρις, οὐδὲ κάρχαρος οὐδὲ λυσσωδῆς κύων. Μήδειαν μόνην λέγουσιν τέκνοις ἐπιβουλεῦσαι, καὶ ταύτην ἀπὸ Σκυθικῆς ἀγριογνωμοσύνης. μόνον ἀκούω τὸν ἰχθὺν τὸν πελαγίτην θύννον πεινάσαντα καταρροφεῖν τὸν γόνον τὸν οἰκεῖον, ἄλλο δ' οὐδὲν οὐκ ἔνυγρον, ἀλλ' οὐδὲ χερσοπόρον· αἱ γὰρ Εἰλείθυιαι δειναὶ μητέρας δυσωποῦσι. ἔσβη τὰ σελαγίσματα τότε τὰ τοῦ φωσφόρου, φῶς οὐκ ἐδίδου λαμπραυγὲς παντοφανῆς ὁ λύχνος, ἐπέμυε τὸ βλέφαρον ἢ φωτοφόρος κόρη, ζόφος δ' ἐφήπλωτο βαθὺς ἐπὶ συχναιῖς ἡμέραις· καὶ τὰ στοιχεῖα γὰρ αὐτὰ τὴν συμφορὰν ἐπένθουν. αἱ πάθος ἐλεούμενον οἰκτρῶς καὶ τοῖς ἀψύχοις! οὕτω δὲ τοῦτο δράσασα τὸ πάντολμον ἐκείνη ἀρχηγετῆ καὶ μοναρχεῖ (τοῦτο καὶ γὰρ ἐπόθει) καὶ μόνη περιζώννυται τὴν αὐτοκρατορίαν. Τότε καὶ Ῥώμη τῇ λαμπρᾷ, τῇ γηραλέᾳ Ῥώμη, λόγου καὶ μνήμης ἄξιον πρᾶγμα τι συνηνέχθη. ἦν ἀγιστεύων ἐν αὐτῇ τὰς ἱεράς θυσίας τῶν ἄλλων τε πρωτόαρχος ἱεροπόλων Λέων· πάπας κατονομάζεται τῇ τῶν Ῥωμαίων γλώσση. τούτῳ πικρῶς βασκῆναντες ἄνδρες τινὲς ἐκ Ῥώμης οἱ προσγενεῖς Ἀδριανῶ τῷ πρὸ βραχέος πάπα, καὶ στάσεως κλυδώνιον κυμάναντες βαρύθρου, τοῦ

θρόνου καὶ τῆς πόλεως ἐλαύνουσι φυγάδα. ὁ δὲ σημάνας ἐν γραφῇ ταῦτα τῇ βασιλίδι ἐπικουρίας τε τυχεῖν ἐκ ταύτης ἴκετεύσας, ὡς ἔγνω πάντα μάταια τεχνώμενος καὶ πράττων καὶ γράφειν τὸ λεγόμενον ἐπιχειρῶν εἰς ὕδωρ, καὶ πανταχόθεν ἀπογνοὺς προσφεύγει τῷ Καρούλῳ (ἦν δὲ τῶν Φράγγων φύλαρχος ὁ Κάρουλος ἐκεῖνος· ῥήγας τοὺς σφῶν κατάρχοντας οἶδασι Φράγγοι λέγειν) καὶ δεῖται τούτου τῆς χειρὸς ὡς μεγαλοδυνάμου, ὡς ἐπαρκέσειεν αὐτῷ κατὰ τῶν ἀδικούντων. δέχεται τοῦτον Κάρουλος (ἦν γὰρ παπποπατρόθεν ὑπὸ Χριστοῦ καλούμενος καὶ σέβων Χριστοῦ νόμους), αἰδεῖται λιταζόμενον τὸν ἱεροθυτοῦντα, δίδωσι τούτῳ σύμμαχον μεγασθενῆ παλάμην, καὶ πάλιν ἐγκαθίστησι τῇ πόλει καὶ τῷ θρόνῳ. ἐντεῦθεν ἀμειβόμενος τὸν Κάρουλον ὁ Λέων ἀναγορεύει κράτορα τῆς παλαιτέρας Ῥώμης, καὶ στέφος περιτίθησιν ὡς οἱ Ῥωμαίων νόμοι. οὐ μὴν ἀλλὰ χρησάμενος καὶ νόμοις Ἰουδαίων ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει, οὐκ οἶδα τίσι λογισμοῖς ἢ ποίαις ἐπινοίαις. οὕτως ὁ πρῶην σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐρράγη· οὕτω μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπη σπάθη, διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας νεᾶνιν τὴν εὐπρόσωπον, τὴν νεωτέραν Ῥώμην, ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τριπεπέλου Ῥώμης. Καὶ ταῦτα μὲν τετύχηκε τοιοῦτοτρόπου τέλους· ἡ βασιλὶς Εἰρήνη δὲ πολλὰ προθυμουμένη μανίαν τὴν τριβάρβαρον ἐκείνην ἀφανίσαι καὶ μύσος ὅπερ δέδρακεν εἰς τὸν υἱὸν ἐκπλῦναι, χρημάτων ὄλους θησαυροὺς ἐκένωσε τῇ πόλει, καὶ τὸν χειμῶνα τῶν χρεῶν ἔτρεψεν εἰς εὐδίαν, ἔαρ χρυσοῦν ἐκχέασα τῆς μεγαλοδωρίας. πλὴν ἀλλ' ὁ βλέπων τὰ κρυπτὰ καὶ συνιείς εἰς πάντα, ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμός, ὁ τὰς καρδίας κρίνων προσέσχεν, εἶδεν, ἔβλεψεν, ἐζήλωσεν, ἠχθέσθη, καὶ πρὸς βραχὺ τῆς ἡδονῆς τοῦ κράτους γευσαμένη ἀψιθιάζοντα πικρὸν ἐκέρασε κρατῆρα, καὶ τὸν τρυγίαν τῆς ὀργῆς τῇ παρανομησάσῃ. ἐπαναστάντος γὰρ αὐτῇ τινὸς τῶν τῆς συγκλήτου, τῶν περιλάμπρων καὶ γνωστῶν, τοῦνομα Νικηφόρου, ἐκβάλλεται τοῦ τῆς ἀρχῆς ἀγλαοδένδρου κήπου, ἀντὶ τρυφῆς καρπίζεται δακνοκαρδίους πόνους, πόνους οὐ πόνους τοκετοῦ, τῶν συμφορῶν δὲ κέντρα, ἄλμην τε πίνει θλίψεως ὡς πένησσα χερνήτις. τοιαῦτα τὸ παλίνστροφον ἐργάζεται τοῦ βίου· οὕτως ἀνταποδίδωσι θεὸς τοῖς ἀδικοῦσι. μόνη μὲν οὖν τετύχηκεν ἐπὶ μικρὸν τοῦ κράτους, σὺν Κωνσταντίνῳ δὲ υἱῷ χρόνοις ἑπτὰ πρὸς δέκα. Τοῦ κράτους τοίνυν ὁ τροχὸς ἐξ ἄλλων εἰς ἑτέρους κυλινθηθεὶς καὶ συστραφεὶς ἐν δρόμοις ἀνωμάλοις φθάνει ποτὲ μετέωρον ἄρας καὶ Νικηφόρον, ἄνθρωπον φονικώτατον, δύστροπον, κακοῆθη, δοῦλον χρυσοῦ χρυσομανῆ, κίμβικα σμικρολόγον, ἄντικρυς Μίδαν τὸν ποτὲ κατάρξαντα Φρυγίας, ὃς τὰς ἀρχὰς τῶν πόλεων ὠνίους ἐποιεῖτο, οὐκ ἀριστίνδην τὰς τιμὰς ἀλλὰ πλουτίνδην νέμων. εἶχε χρυσὸν ἐν χεῖλεσι, βοῦν ἐπὶ γλώττης εἶχε, χρυσὸν ἐπιτραπέζιον, χρυσὸν ὠνειροπόλει. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις σκυθρωπὸς καὶ κατηφῆς ἔωκει, ἂν δὲ χρυσοῦ τις ἔφερεν ὀλκὴν ἐπικολπίαν, τότε δὴ τότε προσηνὲς τὸ βλέφαρον ἐδείκνυ, καὶ σκυθρωπότητος ἀχλὺς οὐκ ἦν ἐν τοῖς προσώποις. ἐντεῦθεν πάσας μηχανὰς ὑπώρυττε καὶ τρόπους, καὶ πάντας ὑπεβόθρευεν εὐρεσικάκους δόλους, ὡς εἴ που παρευρίσκοιτο χρυσίον κενωθεῖν καὶ πρὸς αὐτὸν μετενεχθῆ. τῆς φιλοχρηματίας! οὗτος ἐπέθηκε βαρὺ τοῖς Βυζαντιοῖς ἄχθος, οὐ κοῦφον οὐδ' εὐάγκαλον, οὐδ' ἐλαφρὸν βαστάσαι, ἀνανεώσεως τειχῶν χάριν τῶν γηρασάντων, ὃ λέγουσι δικέρατον οἱ τούτου τελωνάρχαι. σφίγγων δὲ πάντα ταῖς κλεισί, καὶ θύραζε μὴ φέρων οὐκ ἄργυρον οὐδὲ χρυσόν, οὐκ εὐφάντους πέπλους, καὶ τοῦτο τὸ λεγόμενον ἐν μύθοις Αἰσωπείοις, πλεῖστα μὲν ἵχνια δεικνὺς χρημάτων εἰσιόντων, ἐξερχομένων δ' οὐδαμῶς οὐδ' ἀποκενουμένων, ἐστέρησε καὶ τὸν στρατὸν τῶν ἐποφειλομένων. ἐντεῦθε θροῦς δυσκέλαδος καὶ στάσις ὀλεθρία καὶ λαλαγὴ κακόχαρτος καὶ δυσφημοῦσαι γλῶσσαι. καὶ συνδραμόντες εἰς ταῦτ' οὐ μετὰ κραυγῆς ἀσήμου αὐτάνακτα Βαρδάνιον τὸν τότε στραταρχοῦντα γενέσθαι

καθικέτευον, προσφέροντες καὶ βίαν. ὁ δ' οὐ γινώσκων τὴν ῥοπὴν τῆς ταλαντούχου τύχης, καὶ τὴν ἀμφίροπον αὐτῆς θέλησιν ὑποτρέσας, ἀνθρώπῳ θεῖῳ προσφοιτᾷ καὶ θεοφορουμένῳ καὶ ταῖς τοῦ πνεύματος αὐγαῖς πλουσίαις πυρσομένῳ, ἐκφαίνει τὸ κρυπτόμενον, ἅπαντα καταλέγει, τὴν στάσιν καὶ τὸν τάραχον καὶ τοῦ λαοῦ τὴν βίαν. ἀκούει ταῦθ' ὁ πολὺς τὰς φρένας καὶ τὰς τρίχας, ὁ κύκνος ὁ τοῦ πνεύματος, ὁ κελαδῶν τὰ θεῖα· ἀπαγορεύει, νουθετεῖ μηδὲν νεωτερίζειν, "μὴ καὶ τὰς κόρας κεντηθῆς" φησὶ "τὰς τῶν ὀμμάτων, καὶ πάντα προσαποβαλεῖς, πάντα προσαπολέσεις." βλέπει βαρυθυμήσαντα Βαρδάνιον ὁ γέρον, βλέπει τοὺς ἔλκοντας αὐτοῦ τὸν ἵππον τῷ ῥυτῆρι, καὶ μετακαλεσάμενος αὐθις τὸν στρατηγέτην "σὺ μὲν, λαμπρότατέ" φησὶ, "τρισημέγιστε στρατάρχα, οὐκ ἐπιτεύξη τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ μυρία κάμης· τῶν ταττομένων δέ τινες ὑπὸ τὴν σὴν παλάμην τὴν ζώνην ἀναζώσονται τὴν τῆς ἡγεμονίας. ὄρας τοὺς σοὺς ὑπασπιστὰς ἐκείνους τοὺς τρεῖς ἄνδρας; Λέων Θωμᾶς καὶ Μιχαὴλ αἱ κλήσεις τοῖς ἀνδράσι. τούτων ὁ Λέων τῶν ἀνδρῶν πρῶτος ἀρχηγετήσῃ, καὶ μετ' αὐτὸν τῷ Μιχαὴλ τὸ κράτος προσφοιτήσῃ. ὁ δὲ Θωμᾶς ὁ τρίτατος σφαδάσει μὲν ἐκθύμως καὶ βασιλείας ὄνομα πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσει, πλὴν οὐκ εἰς τέλος ἐνεγκεῖν τὸ θελητὸν ἰσχύσει, τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τὰς αὐγὰς ἀπεσβεσμένας ἔξει." Καὶ ταῦτα μὲν ἀπέβησαν ἐν χρόνοις τοῖς ἰδίοις, ὡς ἡ πνευματοκίνητος ἐθεσπιώδει σάλπιγξ. ὁ δὲ σμικρολογώτατος αὐτάναξ Νικηφόρος Βουλγάροις ἱστοροεῖτοσι μάχην στερρὰν συνάψας ἔργον μαχαίρας γίνεται, βρωματισμὸς ῥομφαίας, τῷ Σταυρακίῳ τῷ παιδὶ καταλιπὼν τὰ σκῆπτρα. ἀλλὰ γὰρ καὶ Σταυράκιος τάχιον ἀποφθίνει ἐν ταύτῃ δορατότρωτος ἀναφανείς τῇ μάχῃ καταβελῆς τε γεγωνῶς, ἔξαιμος, τραυματίας. τῷ Μιχαὴλ δὲ προσγελαῖ τῷ Ῥαγγαβῆ τὸ κράτος, τῆς Νικηφόρου θυγατρὸς γαμέτη Προκοπίας. ἔβλεψε τότε Βυζαντίς ἡμέραν ἐλευθέραν, ἄτερ αἱμάτων καὶ σφαγῶν, βιαιῶν ἀρπαγμάτων, ἀσκότων, ἀθόλων, οὐκ ἔξαμαυρουμένην ἀνδροκτασίας ζοφερῶ καὶ ταραχῶδει νέφει. ἔβλεψε τότε Βυζαντίς ἡλίους εὐποιίας καὶ στυλβηδόνας ἀγαθῶν καὶ δωρεῶν ἀκτίνας. ἦν γὰρ καλοῖς ὁ Μιχαὴλ παντοίοις ἀπαστράπτων, καὶ φιλελευθέρος ἀνὴρ καὶ γαληνὸς καὶ πρᾶος, οὐχ αἵμασι τερπόμενος, οὐκ ἐπιχαίρων φόνους, ἀλλ' ἄλλος θεοφύτευτος, ἀλλὰ λειμῶν χαρίτων, παράδεισος κηπεύσιμος νάμασι θεοβρύτοις. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔρρευσε τὸ ῥόδον πρὸ τῆς ὥρας, ὡς ἄγρωστις δροσότροφος ἐψύγη καὶ παρήλθεν, ὡς ἄνθος, ὃ φασὶ, λοκρόν, ὡσεὶ καπνός, ὡς ὄναρ, ἀνθῆσαν ἐπὶ τέσσαρσιν χρόνοις μῆνας ἐννέα, ἀνέβη δ' ἄχερδος πυκναῖς φρίσσουσα ταῖς ἀκάνθαις καὶ ῥάμνος ἀγριόκεντρος αἰμάσσουσα καρδίας. ὁ Λέων ὁ δυσώνυμος ἐπιπηδᾷ τῷ κράτει, ὁ κρεωβόρος ὁ δεινὸς τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων. ὁ τοίνυν κράτωρ Μιχαὴλ τὴν τόλμαν τοῦ τυράννου καὶ τὴν ὀρμὴν ἀναμαθῶν καὶ τὴν ἀποστασίαν αὐτὸς ἐκὼν ἐξίσταται τοῦ πολυζήλου θρόνου, πληρῶν κἂν τούτῳ τοῦ Χριστοῦ τοὺς νόμους τοὺς ἐνθέους, καὶ τῷ διώκτῃ πεφηνῶς ἀντικρὺς ἄλλος κάστωρ. λέγουσι γὰρ αἱ παλαιαὶ τῶν ζωογράφων βίβλοι ὡς ἔστι ζῶον χέρσουδρον κάστωρ ὀνομασμένον, καὶ τούτου χρησιμεύουσιν οἱ κύλινδροι τοῦ γόνου πρὸς ἀποσόβησιν οἰκτρῶν παθῶν δυσπαλλάκτων· ὅπερ εἰδότες οἱ πολλοὶ τῶν θηροδιωκτούντων τὸ ζῶον μεταθέουσι δικτύοις λινοπλόκοις, καὶ τοῖς κυσὶ τοῖς δρομικοῖς χρώμενοι συνεργάταις. ὁ κάστωρ τοίνυν συνιδὼν τῆς μάχης τὴν αἰτίαν, καὶ κατιδὼν ὡς ἄφυκτοι τῶν θηρατῶν αἱ πάγαι, τοὺς σπερμογόνους ἐνδακῶν καὶ παιδουργοὺς κυλίνδρους χαρίζεται τοῖς θέλουσιν, ὁ δ' ἀποτρέχει φεύγων, κἀντεῦθεν πάντα περιττά, καὶ δρόμοι καὶ διώξεις, καὶ τῶν δικτύων αἱ πλοκαὶ καὶ τῶν κυνῶν τὸ τάχος. οὕτως ἐκὼν καὶ Μιχαὴλ παραχωρεῖ τοῦ στέφους τῷ θηροτρόπῳ Λέοντι, τῷ δυσωνυμουμένῳ, ὃς ἦν βλαστὸς κακόβλαστος ἐξ ὄρων Ἀρμενίων. πάλιν ἀνέζησε πικρὰ ρίζα τῆς πρὶν ἀκάνθης, πάλιν ἐξήνεγκε βλαστοὺς τῶν πρὶν κεντρωδεστέρους καὶ τὸ χρυσοῦν γεώργιον ἠπέιλησε συμπνῖξαι,

καὶ πάλιν τὸ τοῦ δράκοντος οὐραῖον ἐκινήθη. ἡ βδελυρότης δὴ φημι τῆς εἰκονομαχίας ὡς δράκων μέγας εἴρπυσε φρικώδης χασματίας, ἐρροίζησε καταπιεῖν πάλιν τὴν ἐκκλησίαν ὡς ὀρταλίχους νεοσσοὺς στρουθίου μικροπτέρου. αἱ τῶν ἀγίων καὶ Χριστοῦ μορφώσεις ἠσβολοῦντο, τιτάνω κατεχρίοντο, πυρὶ κατεμπιμπρῶντο, ἀνηρευνῶντο σπῆλαια, καταγωγαὶ σεμνείων καὶ φροντιστήρια ψυχῶν αἱ κατ' ἀγγέλους ἔζων, καὶ πᾶς ἠλαύνετο σεπτῶν προσκυνητῆς εἰκόνων. ἐπένθει τότε καὶ Σιών ἡ τοῦ θεοῦ θυγάτηρ, καὶ δάκρυον σταλάττουσα πένθους ἐφόρει σάκκον, ἀντὶ στολῆς δὲ νυμφικῆς χηρείας χιτωνίσκον. ἐπένθει τότε καὶ χορὸς ἀστέρων οὐρανίων, καὶ πρὸς τὴν γῆν ἠντράνιζεν ἐν σκοτεινοῖς βλεφάροις. Οὗτος τὸ γένος Μιχαὴλ φιλονεικῶν ἐκτρίψαι τὰ παιδογόνα τοῦ παιδὸς ἐξέτεμε Νικήτα, μὴ πως τεκνώσειέ ποτε καὶ τοῦτον ἀμυνεῖται. ὁ τοίνυν παῖς τοῦ Μιχαὴλ τομίας χρηματίσας εἰς ὕστερον ἀρχιερεὺς Ῥώμης τῆς νέας ὤφθη, μετακληθεὶς Ἰγνάτιος ἐν μεταθέσει βίου. Οὗτος ὁ θῆρ ὁ χαλεπός, ὁ βρυχητίας Λέων, ἀναπολῶν καθ' ἑαυτὸν τὰς ἱεράς προρρήσεις τοῦ θαυμασίου γέροντος, τοῦ χρυσοπτέρου κύκνου, καὶ δεδιὼς τὸν Μιχαὴλ ὃς ἦν ἐξ Ἀμορίου, μὴ πρὸς αὐτὸν ὁ κύλινδρος τοῦ κράτους μεταπέση, δεσμώτην ἐγκαθεύρηνυσι φρουρᾶ λαβυρινθῶδει, καὶ κατὰ νοῦν ἐσκέπτετο πῶς ἀναλώσει τοῦτον. ἀλλ' ἀσθενὴς πᾶς ἄνθρωπος πρὸς τὰς θεοῦ παλάμας· ἀλλὰ γὰρ μικροδύναμος ἰσχὺς τοῖς γηγενέσιν, ὁ δὲ θεὸς μεγασθενὴς καὶ μεγαλοβραχιῶν, καὶ τίς ἀντιπαλαίσειεν αὐτοῦ τῇ δυναστείᾳ; ὁ Μιχαὴλ δὲ πεποιθὼς τοῖς θεσιωδηθεῖσι τῷ καλλιγλώττῳ γέροντι, τῷ προφητικωτάτῳ, ἀνακαλύπτει φανεροὶ γυμνοὶ τὸ κεκρυμμένον. πρὸς τὸν τῶν οἴκων φύλακα τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις (παπῖαν λέγομεν αὐτὸν κατὰ Ῥωμαίων γλῶσσαν), καὶ σὺν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ δρᾶμα συσκευάζει καὶ σκύφον τῆς ἐπιβουλῆς ἀρτύει τῷ κρατοῦντι. καὶ τοίνυν συνεισάγουσι νύκτωρ τοῖς ψαλτωδοῦσι θωρακοφόρους αἰχμητὰς ἄνδρας ῥομφαιοφόρους, οἱ συμπεσόντες τῷ θηρὶ τῷ παλαμναιοτάτῳ τελοῦντι τὸ λειτούργημα τῶν ὑπορθρίων ὕμνων τοῖς ξίφεσι συγκόπτουσι καὶ θύουσιν ὡς ἄρνα, πέντε μῆσι πρὸς τοῖς ἑπτὰ χρόνοις κεκρατηκότα. καὶ Μιχαὴλ καθίσταται κράτωρ, ἀντὶ δεσμώτου ἐλεύθερος, ἀπὸ φρουρᾶς αὐτάναξ αὐτοκράτωρ. Καὶ ταῦτα μέντοι τοιαδί, τὰ δ' ἐφεξῆς ὅποια; ἐστύγει μὲν καὶ Μιχαὴλ τὰς ἱεράς εἰκόνας, ἀλλ' οὐκ ἐνεπικραίνετο τοῖς ταύταις προσκυνοῦσιν, οὐδὲ τὰς σάρκας τὰς αὐτῶν μᾶστιξιν ἐχαλάζα. ἐν οὐκ ὀλίγοις τοιγαροῦν ἀποσφαλεῖς ταῖς μάχαις τοῖς ἐκ τῆς Ἄγαρ ἐμπαιγμὸς καὶ χλευασμὸς ἐφάνη, οἱ τὰς Ῥωμαίων φάλαγγας σπαράσσοντες συχνάκις καὶ δορυκτῆτους ἄγοντες τοὺς τούτων ταγματάρχας δειλὸν μαλακοκάρδιον ἐκάλουν τὸν κρατοῦντα. ἐντεῦθεν εἶχε Μιχαὴλ ὀδύνας ἐγκαρδίους καὶ συμφοράς θυμοδακεῖς καὶ θλίψεων πικρίας· τὴν γὰρ δεινὴν καὶ φαυλοργὸν δυσσέβειαν ἐνόσει, ἀποτειχίζουσαν αὐτὸν ἀπὸ θεοῦ βλεφάρων. ἀλλεπαλλήλων οὖν κακῶν ἐπεπιπτόντων τούτῳ καὶ δίκην πολυκύμονος θαλάσσης ἐκθροούντων, δεινότερος ἐπέφλασε μεγαλοκύμων φλοῖσβος, καὶ τὴν αὐτοῦ συνέσεισε καρδίαν ὡς ὄλκᾶδα. ὁ γὰρ Θωμᾶς, οὗ πρότερον ὁ λόγος ἐπεμνήσθη, ἄνθρωπος πολυμήχανος, ἐμπύριος τὸ θράσος, στρατεύσιμον συνηθροικῶς ἰσχὺν μυριαχόθεν, ὀπλίτας αἱματοχαρεῖς, ἀλκίμους, εὐκαρδίους, φονοεργούς, ἀρειικούς, εὐτόλμους, θρασυμάχους, ἐπιπηδᾷ τῷ Μιχαὴλ μετὰ σφοδρᾶς τῆς ῥύμης καθάπερ σὺς ἀπὸ δρυμοῦ καὶ λόχμης πολυξύλου ἢ σκύμνος ὀρεσίτροφος λεαίνης φιλαιμάτου, καὶ πᾶσαν περιθράκιον περιστοιχήσας πόλιν ἐν ναυτικαῖς δυνάμεσι χειρὶ τε πεζομάχῳ, καὶ πᾶσαν κάκωσιν αὐταῖς ἐπενεγκῶν βαρεῖαν, καὶ καταδουλωσάμενος καὶ ῥήξας καὶ σπαράξας, ἕως αὐτῆς ἐπέδραμε πόλεως τῆς ὀλβίας. ἀλλ' ἂν θεὸς ὁ πανσθενὴς θνητοῖς ἐναντιῶτο, ἰστὸς ἀράχνης ἄντικρυς πᾶσα βουλή καὶ πράξις. τὸ θεῖον τοίνυν ὁ Θωμᾶς ὑπερμαχοῦν οὐκ ἔχων εἰς ψάμμον τῆς ἐπιβουλῆς τοὺς πύργους ὠκοδόμει, ἐπ' ἀσθενοῦς ἐπήγγυεν αὐτοῦ τοὺς θεμελίους.

κάντεϋθεν τὸ κτιζόμενον ρίζοθεν ἀνετράπη, καὶ φόνους χράνας τὰς αὐτοῦ φιλοπολέμους χεῖρας καὶ δόρυ πᾶν κατάβαπτον τοῖς αἵμασι ποιήσας τὸ τελευταῖον ζωγρηθεὶς ὀρύττεται τὰς κόρας καὶ σβέννυται καλλιφεγγεῖς λύχνους τοὺς τῶν ὀμμάτων, καὶ μετὰ ταῦτα ξίφεσι δεινῶς κρεωκοπεῖται. Ὁ βασιλεὺς δὲ Μιχαὴλ μέλλων τὸν βίον λείπειν, ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν ὀκτῶ Ῥωμαίων βασιλεύσας, τῷ Θεοφίλῳ τῷ παιδί τὸ σκῆπτρον ἐγχειρίζει· ὃς ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τὴν ἄλμην τὴν τοῦ βίου κακοτυχῶς καὶ σφαλερῶς ἄλλ' οὐκ εὐδίως πλέων τοῦτο καὶ μόνον τὸ καλὸν εὖρατο παραδόξως, τὴν πάνσεμνον ἐν γυναιξὶ καὶ θείαν Θεοδώραν, ὡς μάργαρον κατάλευκον, ὡς λίθον ἀνθρακίαν. ταύτην οὖν σχὼν κοινολεχῆ, ταύτην ζυγεῖς εἰς γάμον, καὶ παίδων γέγονε πατὴρ εἰς γῆν γονίμην σπείρων, καὶ πλέον ἐπευτύχησεν Ἀδὰμ τοῦ πρωτοπλάστου. τὸν μὲν γὰρ ἡ πλευροφυῆς καὶ πρωτομήτωρ Εὐὰ ἐκ τῆς τρυφῆς τῶν τῆς Ἑδὲμ ἐξήγαγε δενδρέων· ἡ δὲ τὸν συνοικήσαντα καὶ κοινωνὸν τοῦ βίου τῆς δεξιᾶς πεποίηκε καὶ σωζομένης μοίρας. κἀνταῦθα μόνον τῷ Δαβίδ ἤχησε παρὰ μέλος ἢ καὶ τοὺς λίθους θέλγουσα καλλιμελῆς κινύρα. ἡ μὲν γὰρ ἀποφαίνεται θεῶ ψαλαττομένη "τοὺς μονοτρόπους ὁ θεὸς ἐν οἴκῳ κατοικίζει." ἐνταῦθα δὲ συνέδραμε κόπρος εὐώδει μύρω καὶ ρόδον ἐρυθρόφυλλον ἀχέρδω κεντροφόρῳ καὶ χρῶμα χολοβάφινον βάμματι πορφυρέῳ. ἡ μὲν γὰρ πάσαις ἀρεταῖς κατάφυτον ἦν ἄλλος καὶ κῆπος χαριτόβλαστος καὶ δένδρον εὐκοσμίας, ὁ δὲ χωρίον ἄντικρυς τριβόλων δυσσεβείας καὶ βάτος ἀκανθοβελῆς καὶ ράμνος σπλαγχνοτύπος. καὶ γὰρ ἀπεχθανόμενος ταῖς ἱερογραφίαις καὶ τοῖς ἀπεικονίσμασι Χριστοῦ καὶ τῶν μαρτύρων, τοὺς ἀπονέμοντας αὐτοῖς τὸ κατὰ σχέσιν σέβας ἀνυποφόροις καὶ δειναῖς στρεβλώσεσιν ἐκάκου. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκλάμποντας τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ ὑπὲρ ἀστέρων καλλονάς, ὑπὲρ ἡλίου σέλας, τὸν ἱερὸν Θεόδωρον, τὸν θεῖον Θεοφάνην, ἐπιφοραῖς βαρυαλγῶν βασάνων ἐκπιέσας, καὶ φλοῦν τοῦ σώματος αὐτῶν βουνεύροις ἐκλεπίσας, ἔστιξε καὶ τὰ μέτωπα μέχρις αὐτῶν ὀφρῦων, καὶ τύπους ἐνεχάραξεν αὐτοῖς ἰαμβοπλόκους. Οὗτοι μὲν οὖν τὴν κέντησιν τὴν ἐπιμετωπίαν ὡς στέφος καταμάργαρον λιθολαμπές ἐφόρουν· ὁ κράτωρ δὲ Θεόφιλος περὶ μὲν τὰς εἰκόνας καὶ τὰ στηλογραφήματα τῶν ἱερῶν προσώπων ἄγαν σκαιῶς καὶ πονηρῶς καὶ κακοτρόπως εἶχεν, τὰ δ' ἄλλα καὶ λαμπρόψυχος ἦν καὶ μεγαλογνώμων καὶ τοῦ δικαίου φροντιστῆς καὶ τῶν ἐνδίκων νόμων. σημεῖον ἐναργέστατον τῆς μεγαλοπρεπειᾶς ὀργάνων φιλοτέχνησις τῶν χρυσοκροτήτων, ἐξ ὧν ἀναπεμπόμενον ἐν μηχανῇ τὸ πνεῦμα τὰς εὐκελάδους καὶ τερπνὰς ἀπήχει μελουργίας καὶ λιγυρὸν μουσικεῦμα γάργαλον ἀπορρέον. σὺν τούτοις τὰ κατάχρυσα καὶ τηλαυγοῦντα δένδρα, χρυσοῦ τῆ χλωρότητι πυρράζοντα μακρόθεν, ἐν οἷς στρουθία μουσικὰ χρυσοτέυκτα καθῆστο, ὡς ἐν πετάλοις πίτυος ἢ πεύκης ἀκροκόμου, ἐκ μηχανῆς ἐκχέοντα λάλημα μελιτόεν. οὕτως ἀνθρώπων τεχνουργοὶ πολυμηχάνων χεῖρες ἀντιφερίζουσι μικροῦ τῆ ψυχωτρία φύσει. Εἰ δὲ τις ἀκριβέστερον καταμαθεῖν θελήσει τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ τὴν φιλοκοσμίαν, εἰς τοὺς θαλασσογεῖτονας βλεψάτω περιβόλους, οἱ τὴν λαμπρὰν ἐν πόλει περιφρουροῦσι πόλιν. χειμῶν γὰρ ἄγριός ποτε κατενεχθεὶς βαρύθρους τὴν ἄλμην ἐκρυστάλλωσεν ἕως ἀπλέτου βάθους καὶ τὴν ὑγρὰν ἐλίθωσε πήξας αὐτῆς τὴν ῥύσιν, καὶ θάλασσαν ὠστράκωσε δυσάνεμος ψυχρία. μετὰ μικρὸν δ' ἀυγάσασαι θερμότητες ἡλίου τὸ συνεχές διέσπασαν τῆς λιθωθείσης ἄλμης, κἀντεϋθεν ἀπερράγησαν κρυστάλλων ἀποσπάδες, καὶ λίθους ἀμαξοπληθεῖς νικῶσαι τῷ μεγέθει. εἶπέ τις ἂν ὡς κορυφαὶ βαθυφαράγγων λόφων ὑψόθεν ἀποσπῶμεναι κυλίνδονται σὺν κτύπῳ, ἢ λίθοι ῥιψεπάλξιδες πέτονται τειχοσεῖσται, περιρροιοῦντες τὸν λεπτὸν ἄερα τῆ κινήσει. καὶ τοίνυν καταβαίνουσαι πελάγους ἐκ Ποντίου προσήρασσαν τοῖς τείχεσι τοῖς παραιγιαλίοις καὶ συνεδόνουν τὰ στερρὰ τῶν πυργοδομημάτων. ὦνπερ ἰδὼν ὁ

βασιλεὺς τὰς καταμωλωπίσεις καὶ τοὺς πυκνοὺς τραυματισμοὺς ἢ μᾶλλον παραλύσεις, συγκατεσεύσθη τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῷ γεγονότι, καὶ θέλων ἐπιδείξασθαι φιλοτιμίας πλοῦτον ὡς κάχληκας ἐκένωσεν ἀχρείους τὸ χρυσίον, καὶ τὸ σαθρὸν ἐνίσχυσεν καὶ τὸ πεσὸν ἐγείρας τοῖς τείχεσιν ἐπέγραψε τὴν κλῆσιν τὴν ἰδίαν. Καὶ ταῦτα μὲν κατάξια γλώσσης ὑμνητηρίας· ἐγὼ δ' ὑπερεκπλήττομαι τὴν δικαιοπραγίαν καὶ τὴν ἀπροσωπόληπτον περὶ τὰς κρίσεις γνώμην. καὶ δὴ παρατιθέσθω μοι δεῖγμα μικρὸν τοῦ τρόπου, ὡς ἐκ θαλάττης κύαθος, ὡς ἀπὸ πίθου γεῦμα, βραχὺ τε σπινθηράκισμα καμίνου πολυξύλου. γυνὴ προσῆλθε πενιχρὰ τούτῳ τῷ Θεοφίλῳ καταβοῶσα Πετρωνᾶ τινὸς μεγαλοτίμου· βίγλας γὰρ ἦν δρουγγάριος, εἴποιεν ἂν Ῥωμαῖοι, καὶ ριζωμάτων τῶν αὐτῶν ἐξέφυ Θεοφίλῳ. ἐφώνει γοῦν περιπαθῶς καὶ δάκρυον κατῆγεν, ἀμύντορα τὸν κράτορα γενέσθαι λιπαροῦσα καὶ τὰς παλάμας ἐπισχεῖν τὰς γιγαντοπαλάμους τοῦ Πετρωνᾶ, λυττήσαντος ἐκ φιλαδίκου γνώμης καὶ τὸ λυπρὸν δωμάτιον αὐτῆς ἐπισκοτοῦντος, ὅπως μὴ φέρειν ἔχουσα τὸ τηλικούτον σκότος ἀνέμων, ὃ φασὶν, πνοαῖς τὸν οἶκον καταλείπει. ἤκουσε ταῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἐζήτησε τὸ πρᾶγμα, ἔγνω τὸ φιλομόχθηρον τοῦ καταβοωμένου. καὶ τὸν μὲν οἶκον κατασπᾶ μέχρι καὶ θεμελίων τὸν νύκτα χειροποίητον τῇ γυναικὶ ποιοῦντα, αὐτὸν δὲ μέσον ἀγαγὼν τῆς λεωφόρου τρίβου ὡμοῖς βουνεύροις τὰς αὐτοῦ καταμελαίνει σάρκας. Τοῦτο μικρὸν τεκμήριον ψυχῆς τῆς Θεοφίλου, δυνάμενον κατάδηλα καὶ τὰ λοιπὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ καὶ Βόκχορις, φασὶν, ὁ κράτωρ Αἰγυπτίων ἀπὸ ψελλίσματος ἐνὸς ἀρτιγενοῦς νηπίου τὴν παλαιτέραν ἀπασῶν διάλεκτον ἐπέγνω. τὸ δ' ἐλευθεροκάρδιον πρὸς τὰς αἰσχροκερδεῖας καὶ τὸ μὴ βούλεσθαι χρυσὸν ἔχειν ἐκ καπηλείας ἰσχύσουσι πιστώσασθαι τὰ μέλλοντα ῥηθῆναι. Ἔτυχεν ἄνωθεν ἐστῶς τῶν βασιλείων οἴκων, ἔνθα γλυφεῖσα δεξιῶς μάρμαρος χιονόχρους βοῦν μεγαλόπλευρον τυποῖ, καὶ λέοντα μορφάζει ἐπιπηδῶντα τῇ βοῖ καὶ πίνοντα τοῦ φόνου· καὶ γέγονε τὰ γλύμματα ταῦτα τῷ τόπῳ κλῆσις. ἔνταῦθα γοῦν ὁ βασιλεὺς ἐστῶς καὶ τῇ θαλάσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπαφίεις (γαλήνη γὰρ ἐγάλα) καὶ ταῖς ἐκεῖθεν χάρισι ψυχαγωγῶν τὰς ὄψεις πλοῖον ὄρᾳ κατάφορτον τῇ χέρσῳ πλησιάζον. ἐπέπνει μὲν ὁ ζέφυρος πνοαῖς ἀπαλοπνόοις, ἐτέτατο τὰ λαίφη δὲ κολπούμενα τὸ πνεῦμα, καὶ πρὸς λιμένας ἤπειγον τὸ σκάφος εὐγαλήνους. εἶκασε δ' ἂν τις καὶ μακρὰν ἀφεστηκῶς τῆς ἄλμης τοῦ πλοίου τὸ κατάφορτον τοῦ προσορμιζομένου· ἐπὶ γὰρ τρίτον τῆς νηὸς τῆς φορτηγοῦ ζωστήρα τὴν θάλασσαν ἀνέθλιβε τῶν ἀγωγίμων βάρος. ὡς ἔβλεψεν, ἐπύθετο τίς καὶ τίνοσ ἢ σκάφη. "τῆς βασιλίδος" ἤκουσεν "ἡ ναῦς καὶ τὰ φορτία." καὶ λύπην μὲν δακέθυμον ἔσχε κατὰ καρδίας, μεταστειλάμενος δ' αὐτὴν καὶ γνοὺς περὶ τοῦ πλοίου "αἰ' αἰ' βασίλισσα" φησίν, "εἰς οἷον φθάνω βίον; οἷαν ἀνθ' οἷας εὐτυχοῦς ἀντηλλαξάμην τύχην! φορτίων ἀπεμπολητῆς ὁ τῶν Ῥωμαίων κράτωρ καὶ κάπηλος γεγένημαι φεῦ τῶν ἐμπόρων χείρων." καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἐκέλευσε γνάθοις πυρὸς παμφάγου τὴν ναῦν τὴν μυριόφορτον αὐτόφορτον βρωθῆναι. Οὗτος αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Μεθόδιον τὸν πάνυ θέμενος ὑπερόριον ἔν τινι νησιδίῳ εἰς σπήλαιον κατέκλεισεν ὡς εἰς μνημεῖον νέκυν, ὡς ἐν ὀστράκῳ μάργαρον, ὡς ἐν ἀκάνθῃ ῥόδον, καὶ σὺν αὐτῷ καὶ μετ' αὐτοῦ δύο ληστὰς κακούργους. τούτων θατέρου τῶν ληστῶν τὸν βίον ἐκλιπόντος καὶ ρεύσαντος ἐκ φυσικῆς ἀφύκτου κατ' ἀνάγκης τὴν δύσοσμον ἀποφορὰν καὶ τὴν ἐκεῖθεν λύμην ὁ καρτερόνους ἀθλητῆς ἐκεῖνος ἐκαρτέρει, ἦν οὐδ' αὐτὸς ἂν ἴσχυσεν ὑπενεγκεῖν ἀδάμας. ὁ δ' ἕτερος ἀπολυθεὶς οὐκ ἤθελεν ἐκβῆναι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ζοφερῷ σπηλαίῳ καταμείνας καὶ ζηλωτῆς γενόμενος ἐνθέου πολιτείας ὡς ἥλιος ἀπήστραψεν ἀκτῖνας σεμνοῦ βίου. ἔτι δ' ἐμφρούρου μένοντος τοῦ θεοῦ Μεθοδίου οἱ κεντηθέντες τὰ σεπτὰ πρόσωπα θεηγόροι, ὧν περ καὶ μνήμην ἔθετο φθάσας ὁ λόγος ἤδη, βιαίως ἐλαυνόμενοι πρὸς τὴν ὑπερορίαν, ἄνδρα τινὰ σαγηνευτὴν ἰχθυοθήραν

ἄγραν εὐρόντες δικτυεύοντα γράφουσι τῷ δικαίῳ ὀλιγοσύλλαβον γραφήν ἐν ἰαμβείῳ μέτρῳ, ἣν οὐ καλὸν νενομικῶς κατὰ τι παραφθεῖραι αὐτοὺς ἐκείνους τῆ γραφῆ δίδωμι τοὺς ἰάμβους. "τῷ ζῶντι νεκρῷ καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ, ναίοντι τὴν γῆν καὶ πατοῦντι τὸν πόλον, γραπτοὶ γράφουσι δέσμοι τῷ δεσμίῳ." πρὸς οὓς αὐτὸς ἀντιγραφὴν ἀντιχαράξας γράφει "τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφους καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένους προσεῖπεν ὁ ζῶθαπτος ὡς συνδεσμίους." καὶ ταῦτα μὲν τὰ χρύσεια τῶν καλλιγλώττων ἔπη, ἄντικρυς θεῖου νέκταρος σταλάττοντα συρμάδας· ὁ δὲ καλὸς ἀγωνιστὴς Μεθόδιος ὁ πάνυ ἐγκαρτερήσας τῆ πικρᾷ καὶ κακοφρούρῳ στέγῃ, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐκκρουσθεὶς καὶ συνθλασθεὶς τὰς γνάθους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐνεγκῶν κολάσεων ἰδέαν, δι' ὧν αὐτὸν οἱ δυσσεβεῖς ἔπληττον ἀπανθρώπως ὡς ἄκμονα σιδήρεον χαλκεῖς σφυροκτυποῦντες, τέλος καθάπερ ἥλιος ἡμεραυγῆς, ὡς λύχνος, ἐξέκυψεν ὡς ἕκ τινος ὀρίζοντος ἐκεῖθεν, θελήσαντος, ὡς ἔοικε, τοῦ βλέποντος ἀβύσσους καὶ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ὑπερθεν καθημένου ὡς πόλιν ὀχυρόπυργον τοῦτον ἐφ' ὅρους στήσαι, ὡς μὴ τοσαύτην ἀρετὴν ὡς ἐν μοδίῳ λύχνον τῷ στυγερῷ καὶ ζοφερῷ καλύπτεσθαι σπηλαίῳ. ὁ κράτωρ γὰρ Θεόφιλος βίβλοισι ἀεὶ σχολάζων καὶ σίμβλα τὰ τῆς γνώσεως κηροπλαστῶν ἐντεῦθεν ὡς μέλισσα φιλόπονος ἀνθῶν ἐκ λειμωνίων, λυβυρινθῶδεσί τισι καὶ γρίφοις ἐντυγχάνει. ὧν ἐκλεπίσαι τὸ σκληρὸν καὶ τὸ στυγνὸν φωτίσαι οὐδεὶς ὀρθῶς δεδύνητο, καίτοι μυρίων ὄντων τῶν φήμην μεγαλῶνυμον ἐχόντων ἐπὶ γνώσει. μεγάλως οὖν τῷ βασιλεῖ τότε βαρυθυμοῦντι εἰς τῶν προκοίτων πρόσεισι καὶ θαλαμηπολούντων, καὶ τὸν Μεθόδιον ὑμνεῖ, καὶ πάντα καταλέγει, τὴν πολυμάθειαν αὐτοῦ, τὸ πόριμον, τὴν γνῶσιν καὶ τὴν οὐρανοβάμονα σύνεσιν καὶ σοφίαν, εἴτε θεόθεν κινηθεὶς, εἴτε καὶ φίλτρον τρέφων πρὸς τὸν αἰθέριον τῷ νῷ καὶ θεοφόρον ἄνδρα. ἀκούει ταῦθ' ὁ βασιλεύς, μετὰπεμπτον ποιεῖται τὸν ἱερὸν Μεθόδιον, ἐξάγει τοῦ σπηλαίου ὡς ἀπὸ κόχλου μάργαρον, ὡς ἀπὸ νέφους ἄστρον ἀκτίνας ἀποστίλβοντα φαιδρὰς πυριμαργάρους καὶ ζόφον ἀπελαύνοντα καὶ σκοτασμόν ἀγνοίας. τῆς γλώσσης οὖν Θεόφιλος γευσάμενος τῆς τούτου ἐγκατοικίζει τὸν καλὸν καλῶς ἐν βασιλείοις ὡς χρῆμα πολυτίμητον ἐν θησαυροῖς ἀσύλοις, ὡς λίθον μέγαν στίλβοντα πυρράκην φωτοβρύτην. κάκεῖ παρακαθήμενος τῷ χρυσορρόῳ Νείλῳ ἦντλει τὴν πόσιν δαψιλῆ τῶν γλυκυχύμων ρεῖθρων. Περᾶν δὲ μέλλων ποταμὸν τὸν τῆς ῥευστῆς οὐσίας, ὃν πάντα περικείμενον πάχος θνητοῦ σαρκίου ἀμήχανον μὴ διελθεῖν (ἐπέιγει γὰρ ἡ φύσις, ἢ ταχυουργὸς πορθμεύτρια, τὸ χρέος ἀπαιτοῦσα), ἔτος ἤδη δωδέκατον τῆς βασιλείας ἄγων, τῷ στέφει μὲν τὸν Μιχαὴλ κατακοσμεῖ τὸν παῖδα, ἔτι παιδίσκον ἀπαλὸν ὄντα τὴν ἡλικίαν, τὸ νεαρὸν δὲ τοῦ παιδὸς ὡς θέμις ὑποπτέων συγκοινωνεῖν ἐκέλευσεν τούτῳ καὶ τὴν μητέρα, τοῦ κράτους ὡς φροντίστριαν αὐτῷ γενησομένην. ἢ μέχρι τότε νύκτερον ἔχουσα μαθητείαν καὶ σέβουσα τὰς ἱεράς μορφὰς ἐν παραβύστῳ, Νικόδημος, ἂν εἴποι τις, ἀκάρδιος δειλόνους, τότε τορὸν ἐβόησε καὶ μετὰ παρρησίας, καὶ σάλπιγξ ἐχρημάτισεν εὐσημος χρυσοσάλπιγξ, ἢ μᾶλλον καλλικέλαδος νεοττοτρόφος ὄρνις, στρουθοῦς ἐπισυνάγουσα πάντοθεν τοὺς ἀπτέρους, περικρυβέντας μέχρις ἂν ὁ θηρευτὴς παρέλθῃ, καὶ σπέρματα τρισευγενῆ σχοῦσα κατὰ καρδίας, ὡς ἄρουρά τις εὐκαρπος, αὐλάξ λιπαροβῶλαξ, χειμῶνος μὲν πιέζοντος οὐκ ἀνεδίδου βλάστην, ὡς δὲ παρήλθε τὸ πικρὸν τῆς χειμερίας ὥρας τὸ δ' ἔαρ ὑπεγέλασε καὶ τὸ στυγνὸν ἐλύθη, τότε δὴ τότε καὶ βλαστὸν ἐξήνεγκε πολύχουν καὶ λήϊον πολύσταχυ, καὶ πλήρες εὐκαρπίας, ὡς αὔραις κυμαινόμενον εὐπνόοις ζεφυρίαις, τοῦ πνεύματος ταῖς χάρισι τοῦ πάντα τελειοῦντος. ἀγχιθεάζοντας οὐκοῦν ἄνδρας συναγαγοῦσα, δικελλευτάς, ἂν εἴποι τις, φιλοεργοὺς δοκίμους, τὴν ἄκανθαν ἀνέσπασε τῆς εἰκονομαχίας. ἐνθέρμως δ' ἵκετεύουσα τοὺς θεσπεσίους ἄνδρας ὑπὲρ τοῦ συζυγήσαντος λιτάσασθαι τὸ θεῖον, καὶ

πέισασα καὶ πίστωσιν τελείαν δεξαμένη ὡς τῶν βασάνων τῶν ἐκεῖ Θεόφιλος ἔρρυσθη, ὁμόδειπνος ἐγένετο τοῖς ἱεροῖς ἀνδράσιν ἀβρὰν λιπαροτράπεζαν ἐστίασιν τελοῦσα. συνῆν δ' αὐτοῖς ὁ χρύσεος τὴν γλῶσσαν Θεοφάνης, ὁ τὴν πικρὰν ὑπενεγκῶν στίξιν ἐν τῷ μετώπῳ, τῆς Νικαέων πόλεως ὡν ἀρχιθύτης τότε. ὡς τοῖνυν ἐνητένιζεν ἡ Θεοδώρα τούτῳ καὶ τὸ καρτεροκάρδιον ἐώκει θαμβουμένη, συνεῖς ἐκεῖνος ἔφησε σκληρῶς καὶ πικροθύμως "ὄρας τὴν προμετώπειον, ἄνασσα, ταύτην στίξιν; ἔνεκα ταύτης πρὸς τὸν σὸν δικάσομαι γαμέτην, ὅπου κριτὴς ὁ πάγκοινος ἀδέκαστα δικάζει, οὐδὲ λαμβάνει πρόσωπον, οὐδὲ δωροληπτεῖται, οὐδὲ τὴν περιπόρφυρον χλαμῦδα δυσωπεῖται." πρὸς ταῦθ' ἡ περιλάλητος ἐν γυναιξίν ἐκεῖνη περιπαθὲς οἰμῶξασα καὶ μέσης ἐκ καρδίας, καὶ δακρυσίστακτον αὐτῆς τὸ πρόσωπον θεμένη, ὡς κρήνη τις μελάνυδρος ὑπόθεν κατὰ πέτρας τὸν ῥοῦν διακρουνίζουσα φλεβῶν ἐκ ναματίων, φωνὴν ἐξέρρηξεν οἰκτρὰν, δεῖγμα τῆς ἔνδον ζάλης. "τοιαῦτά μοι, θαυμάσιε, περὶ τοῦ βασιλέως καὶ σὺ καὶ σύμπας ὁ χορὸς οὕτως κατεπηγγέλλου;" ἐνταῦθ' ὁ μελιχρόγλωττος Μεθόδιος ὁ θεῖος, ἀγελαρχῶν τῆς ἱεραῆς ποιμνῆς τῆς νέας Ῥώμης, ἐπιρραπίζει τὸ πολὺ τῆς τόλμης Θεοφάνους, παραμυθεῖται τὴν καλὴν ἐκείνην βασιλίδα, τοὺς τῶν δακρῶν ὀχετοὺς εὐτέχνως ἀνακόπτει, κατασιγάζει τὸν βαρὺν κλύδωνα τῆς καρδίας, λόγους ψυχῆς μαλακτικοὺς ὡς ἔλαιον σταλάξας. Μέχρις μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἦν ἔτι παιδαρίσκος, αὐτῷ συνῆν ἡ βασιλὶς καὶ μήτηρ Θεοδώρα καὶ πάντ' ἐποίει δεξιῶς, ἰθύνουσα κοσμίως τὴν ναῦν τὴν μεγαλόφορτον τῆς σκηπτροκρατορίας. ἐπεὶ δ' εἰς ἤβην ἤλασεν ὁ Μιχαὴλ ἀκμαίαν καὶ μόνος ἐπεδράττετο πραγμάτων τηλικούτων, ἔργοις τὸ μυθεύομενον ἔδειξεν ἀληθεύειν· ὡς ἄλλος γὰρ αὐτόχρημα Φαέθων νηπιάζων ἐφ' ἄρματος ἠνιοχῶν εὐίπου πυριτρόχου, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἅπασαν ὤλεσε χωραρχίαν, αὐτὸς τε παπποπατρικῆς ἀρχῆς ἐξεδιφρίσθη, καὶ κύμβαχος κατέπεσεν ἐπὶ βρεχμὸν καὶ νῶτα. ἀπέβη γὰρ ὑγρόβιος ἀντικρυς ἄλλος Νέρων, πάροις, μαλακόψυχος, μάχλος, ἀκρατοπότης, ὅλας χρημάτων ἐπαντλῶν ἀβύσσους τοῖς συμπαίκτηις, γελοιασταῖς καὶ ῥυπαροῖς ἀρματοστρόφοις, μίμοις, ἅμα πρῶτ' διώκουσι τὰς ἀκρατοποσίας, καὶ βίον τρυφερόβιον βιοῦσι Συβαρίτην, λιχνευομένοις εἰς τρυφὰς εὐόψων ἐδεσμάτων, καὶ συνδιημερεύουσι γυναικοῖς ἀκολάστοις, καὶ πίνουσι καὶ παίζουσι καὶ γυναικομανοῦσιν ὡς πρὶν ὁ Σαρδανάπαλος ὁ Νίνου βασιλεύσας. τοιοῦτοις δὴ τισὶ συνῶν διεφθαρμένοις, πόταις ἀρρητουργοῖς καὶ φαυλουργοῖς, κακίας τελετάρχαις, ὁμόστολος ἐγένετο Μαινάδων θυρσοφόρων, καὶ ταῖς Διονυσιακαῖς βακχεῖαις ἐνετρυφα. ἐντεῦθεν πότοι καὶ χοροὶ καὶ μέθαι καὶ κρατῆρες, ἀσέμνων τε καὶ πορνικῶν ἀσμάτων ἀπηχῆσεις, καὶ λυγισμοὶ γελωτουργοὶ καὶ πᾶσα ῥυπαρότης. μῦθοι μὲν οὖν Ἀκταίωνα φασὶ τὸν θηροφόντην ὡς κύνες διεσπάσαντο λυττήσαντες ὡς θῆρα· κόλακες δὲ τὸν Μιχαὴλ περιεστοιχηκότες, ἐξυρισμένοι πώγωνας, ἐψιμμυθιωμένοι, εἰς ποῖον βάραθρον αὐτὸν κακίας οὐκ ἐρρίπτουν; ἐντεῦθεν ὁ περίοπτος, ὁ τῶν Ῥωμαίων κράτωρ, αὐτὸς αὐτὸν ἐπέβαινε ἀρμάτων χρυσαυτῶν, τετρώροις ἐπεκάθητο καὶ δίφροις χρυσοδίφροις. καὶ θησαυροὶ μὲν πάντοθεν χρημάτων ἀπηντλοῦντο καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐν στενῷ πράγματα καθειστήκει, κόλακες δὲ καὶ χρήμασιν ἀφθόνοις ἐνευπάθουν καὶ χιτωνίσκοις τρυφεροῖς καὶ πέπλοις χρυσοπάστοις. οὕτως ὑγρῶς καὶ μαλακῶς ὁ Μιχαὴλ ἐβίου. πολλάκις δὲ μηδέ τις κατεπειγούσης χρεῖας ἄτερ φυλάκων καὶ φρουρᾶς, ἄτερ δορυφορούντων μόνος αὐτὸς παρῶδευεν ἐν μέσαις ταῖς τριόδοις, ἀσέμνως θεατρομανῶν, χαίρων ἱππηλασῖαις. ἐγένετό τε καὶ πατὴρ παιδίων κατὰ πνεῦμα, τῶν μίμων τὰ βρεφύλλια καὶ τῶν ἀρματοστρόφων οἷα πατὴρ φιλόστοργος φέρων ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἐκ τοῦ λουτροῦ προκύπτοντα τῆς θεογενεσίας. ἐντεῦθεν (οὐκ ἐξήρκουν γὰρ αἱ φλέβες τοῦ χρυσοῦ ἐπὶ τοσοῦτους ἀγωγοὺς κενούμεναι κοπρώδεις) αἱ χρυσοσκεύαστοι στολαὶ

τῶν πάλαι βασιλέων καὶ δένδρα τὰ κατάχρυσα, στρουθία τε τὰ λάλα, καὶ λέοντες σφυρήλατοι χρυσοῦ πεποημένοι, καὶ πᾶν ἀπλῶς βασιλεῖον λάμπον ἐν ἀνακτόροις, ἄπερ τὸ πρὶν Θεόφιλος εἴργαστο φιλοτίμως εἰς λάλημα περίλαμπρον ἐσόμενα Ῥωμαίοις, χωνεῖα παρεδίδοντο, κακῶς ἐξεκενοῦντο εἰς μυσσαροὺς καὶ βδελυροὺς σωλήνας πολυτρήτους. οὐ ταῦτα δ' ὁ χοιρόβιος τετόλμηκε καὶ μόνα, ἀλλ' ἐπὶ χείρονα ζῶην προκόπτων ὁσημέραι ἐλύττησεν ὁ κάκιστος κατὰ τῶν μυστηρίων τῶν ἱερῶν καὶ Σεραφίμ αὐτοῖς ἀξιοσέπτων, καὶ σίνηπι δριμύχυμον ἐγχέων εἰς κρατῆρα τὴν ἀγιστεῖαν τὴν φρικτὴν δῆθεν ἐτελετάρχει, παίζων, φασίν, ἐν οὐ παικτοῖς, γελῶν ἐν ἀγελάστοις. Οὕτω βιοῦντα Μιχαὴλ ἡ μήτηρ καθορώσα καὶ παίγνιον γινόμενον τὸν κράτορα Ῥωμαίων τὰ σπλάγχνα συνεστρέφετο, ψυχὴν συνεδονεῖτο, καὶ λόγοις ἐσωφρόνιζεν ἐρύθμιζε παρήνει, βδελυροτήτων αἰσχρουργῶν ἀπάγειν ἐπειράτο. ἀλλ' ἦν τὸ δὴ λεγόμενον νεκρῷ προσομιλοῦσα, παρὰ κωφῷ ψαλάττουσα τοὺς παραιντηρίους. ἦν δὲ μητράδελφος αὐτῷ Βάρδας ὠνομασμένος, ἄνθρωπος κακομήχανος, ἄγων καὶ στρέφων πάντα, ὃς ὑπελθὼν τὸν Μιχαὴλ ὡς σκώληξ γλυκὺ ξύλον, καταφαγὼν τε τὴν αὐτοῦ καρδίαν καὶ συσσήψας, πείθει τὴν μὲν βασιλίσσαν ἐλάσαι Θεοδώραν καὶ τὴν τεκοῦσαν ἔκπτωτον θέσθαι τῶν βασιλείων, στεφάνῳ δὲ τοῦ Καίσαρος αὐτὸν καταγλαῖσαι. ἔρημον οὖν παραλαβὼν τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον καὶ τὸ περιφερόμενον ἐκκόψαντα τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ἀριστερᾶ κατὰ τοὺς μαινομένους, μᾶλλον δ' εἶπεῖν ἀπάλαμνον ἄχειρα γεγονότα, ἢ κατὰ τὸ μυθούρημα τῆς Αἰσωπείας λύρας προβάτιον εἰς ἄνοιαν αὐτόχρομα φανέντα καὶ κύνας ἀπελάσαντα τῇ συμβουλῇ τοῦ λύκου, τὸ κράτος ἐκ τοῦ κράτορος εἰς ἑαυτὸν μεθεῖλκε καὶ πᾶν ἐποίει βουλευτὸν ἄντικρυς ὡς αὐτάναξ. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκκεκύλιστο καὶ πρὸς παρανομίαν οἶαν οὐ Σκύθης δέδρακεν, οὐ Πέρσης, οὐ Σαρμάτης, υἱοῦ γνησίου γαμετῆ, φεῦ ἀκολάστου γνώμησι! μιγνύμενος ἀναφανδὸν ὡς ἑαυτοῦ συλλέκτρῳ. ἤκουσε τοῦτο τὸ δεινὸν Ἴγνάτιος ὁ μέγας, ὁ τηνικαῦτα κυβερνῶν τὴν βασιλίδα πόλιν· ἦν γὰρ περιλαλούμενον ἐν ἀγυαῖς, ἐν οἴκοις, καὶ πάντων περιέτρεχε τὰς ἀκοὰς τὸ μῦθος. καὶ τοίνυν ἐσωφρόνιζε τὸν Καίσαρα τὸν Βάρδα λόγοις, φοβήτρους, ἀπειλαῖς τῶν μελλουσῶν βασάνων, ἐπέπληττε, κατήρτιζεν, ἤλεγχεν, ἐνουθέτει, πᾶσαν ἐκίνει μηχανὴν εἰς ἐκκοπὴν τοῦ πάθους. ἀλλ' ἦν ἐν πᾶσιν ἀληθῆς ἡ Σολομῶντος λύρα, ἐλέγχειν ἀποτρέπουσα τοὺς κακογνωμονοῦντας· ἔλεγχοι γὰρ ὡς μώλωπες εἰσὶ τοῖς ἀσεβέσι, καὶ πλήττουσιν ὡς βέλεμνα τὰς φαλουργοὺς καρδίας. ὁ Καῖσαρ γὰρ ἐκπικρανθεὶς τοῖς ὄνειδιστηρίοις Ῥήμασιν οἷς ἐπέπληκτο παρὰ τοῦ θεοφόρου, οὐ μόνον οὐκ ἐφρόντιζε τῶν παραιντηρίων, ἀλλὰ καὶ κότον ἔτρεφε κατὰ τοῦ παραινούντος, ὅμοιον δρῶν ὡς εἴ τινες ἰχώρων πεπλησμένοι νοσοκομοῖντο πρὸς τινος, οἱ δ' ἀποδυσπετοῖεν καὶ μᾶλλον ἀγριαίνοντο πρὸς τὸν εὐεργετοῦντα. ἔνθεν τοι Βάρδας προσελθὼν ποτε τοῖς μυστηρίοις καὶ μὴ τυχὼν τῆς δωρεᾶς ἐκείνης τῆς ἐνθέου (οὐ γὰρ πιστεύεται σαπρὸν ἄγος εὖοσμα μύρα) καὶ πρὸς θυμὸν ἐκπυρωθεὶς ὡς λέων ἐριβρύχης, ὡς πάρδαλις ἐφάλλεται ῥαγδαῖα τῷ δικαίῳ, καὶ ῥήγνυσι καὶ κατασπᾶ τῆς πηδαλιουχίας, ἀντεφιστᾶ δὲ Φώτιον, φεῦ ἀντὶ τίνος ποῖον! ἐντεῦθεν ἐπεπάφλασεν ἄλμη πειρατηρίων τὸν ἱερὸν Ἴγνάτιον ποντοῦν φιλονεικοῦσα. ὁ Καῖσαρ γὰρ ἐφύσησε βορρᾶς ὡς βαρυβόας, ὡς εὐροκλύδων ἄγριος, ὡς δύσπνους ἀπαρκτίας, καὶ λαίλαπες ἠγέρθησαν βαρύθροοι καὶ ζάλοι. ἀλλὰ γὰρ τίς δυνήσεται τὰ πάθη τραγωδεῖσαι ὅσοις αὐτὸν ὑπέβαλον Φωτίος τε καὶ Βάρδας, ὡς ἂν ὑποσημήνηται γραφὰς ἰδιογράφους ὡς θέλων ἀποδύσασθαι τὴν ἱερὰν ἐρέαν. ἀπορριζοῦσι μὲν αὐτοῦ τὴν ὀδοντοφυΐαν, τὰς γνάθους φεῦ συντρίβουσι, τὰς σιαγόνας θλώσι. καθάπερ δὲ χαιρομυστῆ λήσταρχον κακεργάτην γυμνὸν δεσμώτην, ἤλιε καὶ γῆ! προσεφαπλοῦσι ψυχρῷ μαρμάρῳ, λάρνακι δυσώδει κοπροφύρτῳ, φερούση τὸν κατάπτυστον νεκρὸν τοῦ Κοπρωνύμου. ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἔλαθεν ἡ πάντολμος

παλάμη, ὁ τυρευτῆς δὲ τῶν κακῶν ἀπέτισε τὴν δίκην, καὶ τῶν δεινῶν ὁ σκευαστῆς ἔπιε σκύφον θυμοῦ. Βάρδας μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ βόθρον ὀρύσσων φόνου αὐτὸς ἐκεῖνος εἰς αὐτὸν ἐνδίκως κατερράγη, ὁ δὲ κακοῦργος Φώτιος ἐκβάλλεται τοῦ θρόνου. οὕτως οὐδὲν τὰ βλέφαρα θεοῦ διαδιδράσκει, οὕτως ἀνταποδίδωσι θεὸς ὑπερηφάνοις, ἢ λύρα ψάλλει τοῦ Δαβὶδ ἢ καλλιμελεστάτη. Ὁ βασιλεὺς δὲ Μιχαὴλ διφρηλασίαις χαίρων καὶ δαιμονίως ἐντροφῶν ταῖς φίλαις ἵππασίαις συνῆν καὶ συνδιέτριβε τοῖς θεατρομανοῦσιν, αὐτὸς αὐτὸς ἀναπληρῶν τὴν ἀρματηστροφίαν. καὶ δὴ ποτε τὸ τέτρωρον εὖ χαλινοστροφῆσας καὶ πρὸς τινος ἀνυμνηθεὶς τοῦνομα Βασιλίσκου ἀμείβεται τὸν ὑμνητὴν οὐ λίθοις, οὐ χρυσίῳ, αὐτὸ δὲ τὸ βασίλειον ὕψος φιλοτιμεῖται. ὅπερ ἰδὼν Βασίλειος ὁ Μακεδῶν ὁ μέγας, ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ Μιχαὴλ κράτωρ προβεβλημένος, καὶ τὸ παλίμβολον αὐτοῦ τῆς γνώμης ὑποτρέσας, δεῖν ἔγνω προκαταλαβεῖν καὶ προκαταταχῆσαι. ἔνθεν τοι φόνου κίρνησι τῷ Μιχαὴλ κρατῆρα, ἔτεσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι δέκα κεκρατηκότι, καὶ μονοκράτωρ γίνεται καὶ κράτωρ σκηπτροκράτωρ. οὐ γὰρ θυγάτηρ οὐχ υἱὸς τῷ Μιχαὴλ ἐτέχθη· τὸ σπέρμα γάρ, φασὶ σοφοί, τὸ τῶν εὐκαταφόρων εἰς Ἀφροδίτης ὄργια τὸ γόνιμον οὐκ ἔχει. Τοῦτόν φασιν τὴν ἄνασσαν ποτε θεασαμένην, τὴν καὶ ψυχῇ βασίλισσαν καὶ τύχη Θεοδώραν, τοιαυτ' εἶπεῖν πρὸς Μιχαὴλ "ὦ βασιλεῦ καὶ τέκνον, ὄρας τὸν ἄνδρα τὸν πολὺν τοῦτον καὶ ῥωμαλέον, τὸν παρά σου τιμώμενον καὶ συνδιάγοντά σοι; οὗτος τὸ γένος φεῦ ἡμῶν ὡς δράκων ἐκροφήσει καὶ προνομεύσει καὶ κτενεῖ καὶ παντελῶς ἐκτρίψει καθάπερ ὄρνιθος οἰκτροῦ νηπίους ὀρταλίχους." Ἄλλὰ γὰρ ἄξιον εἶπεῖν τὰ περὶ Βασιλείου, ὅθεν καὶ τίνων ἔβλαστε, τίνες αὐτῷ γενάρχαι. κώμης μὲν οὖν ἐξώρητο λυπρᾶς, προσγειτονούσης τῇ πρωτοπόλει τῇ λαμπρᾷ τῶν Μακεδόνων πόλει, ἣν ἐξ Ὀρέστου φέρουσαν πρὶν τὴν ἐπωνυμίαν Ἀδριανὸς δειμάμενος ὁ τῶν Ῥωμαίων κράτωρ τὴν κλῆσιν ἐχαρίσατο τῇ πόλει τὴν ἰδίαν. οἱ δὲ γονεῖς καὶ φυτουργοὶ τοῦ καλλικλάδου δένδρου οὐ πολυτάλαντοὶ τινες, ῥυηφενεῖς οὐκ ἦσαν, οὐδὲ προβατοθρέμμοι, οὐ πλέθρα γῆς αὐχοῦντες, ἀλλ' αὐτουργοὶ καὶ πένητες καὶ τῶν χειροβιώτων. ὧν ἐκλιπόντων τὴν ζωὴν καὶ γῆθεν μεταστάντων, καὶ τοῦ Βουλγάρων ἄρχοντος τοῦ τηνικαῦτα Κρούμου ἐπιδραμόντος σύμπασαν τὴν ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους καὶ σκύλων ὑποπλήσαντος αὐτοῦ τὴν στραταρχίαν καὶ σύμπαν νεοτήσιον ἄνθος ἠφανικότος, θεμένου δὲ καὶ πλείονας ἐν ἀνδραπόδων μοίρα, ἕάλω καὶ Βασίλειος Βουλγάρων ταῖς παλάμαις ὡσπερ στρουθὸς καλλίπτερος πικρῷ δικτυοθήρα. τὰς παλαμναίας δὲ φυγῶν βροχίδας τῶν Βουλγάρων ἐπέστη πτερυξάμενος αὐθις Ῥωμαίων ὄροις, καὶ πρὸς λατρείαν ἑαυτὸν ὡς πένης ἐκμισθώσας, καὶ τληπαθήσας καὶ πολλοὺς καμάτους ἀεθλεύσας, καὶ γνοὺς ὡς εἰς ἀκάρπωτον γῆν τὰ τοῦ πόνου σπεῖρει, ἀφίσταται τῶν προσγενῶν καὶ τῆς ἐνεγκαμένης, καὶ πάντα λογισάμενος τᾶλλα μικρὰ καὶ φαῦλα ὡς πρὸς σκοπὸν ἐφέρετο τὴν Βυζαντίδα πόλιν. ὡς δὲ τῶν πύργων γέγονεν ἐντὸς τῶν καλλιπύργων, ἐνταῦθα τὴν εὐμήχανον βουλήν θεωρητέον, ὅπως προκαταβάλλεται τὰς ρίζας τῶν πραγμάτων, καὶ πῶς αἰδέσιμον αὐτῇ τὸ βασιλείας χρῆμα. ὕπνωτε μὲν Βασίλειος οὕτως ἀτημελήτως, διερωγόσι ῥάκεσιν ἐγκεκορδυλημένος, οὐκ ἄργυρον οὐδὲ χρυσὸν οἰκόθεν ἐπηγμένος, εἰς μόνας δὲ τὰς ἑαυτοῦ παλάμας ἀποβλέπων, καὶ ταύτας φέρων ἀφορμὴν τοῦ πολυστόνου βίου. ὕπνωττεν οὖν ἐπὶ τινος λιθοπλινθίνης κλίνης ἀγχιθυρούσης τῷ ναῶ τοῦ θεοῦ Διομήδους. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις ὄνειρος λευκόπτερος ἐπέπτη· τὸν νεωκόρον τὸν ἐκεῖ τάχιον ἀφυπνίζει προτρέπει τε συναγαγεῖν ἔνδον τὸν βασιλέα. ἀποπηδᾷ τῆς ἑαυτοῦ κλίνης ὁ νεωκόρος, ἐπὶ τὸ προτεμένισμα συντόμως βηματίζει, καταδαρθάνοντα λιτῶς Βασίλειον εὐρίσκει, χαμεύνην, ἀνιπτώποδα, λυπρόν, ῥακιοφόρον· πλάνην νομίζει τὸ φανέν, ἐκεῖθεν ἀποτρέχει. καὶ πάλιν ὕπνος ἔπιπτεν ἐν τοῖς αὐτοῦ βλεφάροις, καὶ πάλιν ὄνειρος ὁ πρὶν, καὶ τοῦτο μέχρι τρίτου. συνῆκε κατεφώρασε

μόλις ὁ νεωκόρος ποιεῖται τὸν Βασίλειον ἐφέστιον αὐτίκα, καὶ θεραπείας ἀξιοῖ τοῦτον τῆς προσηκούσης. ἦν δ' ὁ Βασίλειος καλός, γενναῖος, γιγαντόχειρ, εὐπάλαμνος, εὐρύστερνος ἥρως, στερροβραχίων. ἐντεῦθεν οὖν κατὰ βραχὺ τὸ σθεναρὸν γνωρίσας ἅπασιν ἐπὶ στόματος ἔκειτο μεγιστᾶσι. καὶ τι μακρὰ καὶ περιττά; τῷ Μιχαῆλ ἐγνώσθη, καὶ πρῶτα μέντοι φροντιστῆς τετίμητο τῶν ἵππων, ἔπειτα καὶ παράκοιτος, πρᾶγμα Ῥωμαίοις μέγα, καὶ τελευταῖον βασιλεὺς καὶ σὺν αὐτῷ διεῖπε. τοῦ δὲ κρατοῦντος καταγνοὺς ὡς πότου καὶ μεθύσου καὶ κώμοις ἐπιχαίροντος καὶ θεατρομανοῦντος, κατὰ τῶν σπλάγχων τῶν αὐτοῦ διήλασε τὸ ξίφος, καὶ τὰ τοῦ κράτους ἤρπασε πρὸ χρόνου, πρὸ τῆς ὥρας. Οὗτος εὐθύς τὸν Φώτιον ὠθεῖ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάλιν ἀποδίδωσι τὸν θρόνον Ἰγνατίῳ. θελήσας δὲ καὶ τῷ κοινῷ χρήματα διαδοῦναι καὶ διερευνησάμενος οἴκους χρυσιοφρούρους, οἳ τινες πρὶν συνέσφιγγον τὰς τῶν χρημάτων λίμνας, καὶ βλέψας πάντας ἀύχμηρους μηδ' ἄντλον εὐτυχοῦντας, ἤλγει, βαρέως ἔφερον, ἤλυεν, ἠδημόνει, οὐκ εἶχεν ὃ τι γένοιτο, πάντοθεν ἠπορεῖτο· ὁ βασιλεὺς γὰρ ἀπορῶν ὄλβου πολυταλάντου ἄντικρὺς ἐστὶν ἀετὸς παλαιγενῆς τριγέρων, ἀφηρημένος τὰ πτερά, τοὺς ὄνυχας, τὸ ράμφος. ἐντεῦθεν ὁ Βασίλειος ἤσχαλλεν, ἠδημόνει. ὁ κράτωρ γάρ τοι Μιχαῆλ πάντα κατακενώσας καὶ μίμοις χαρισάμενος συμπαίκτηις καὶ συμπόταις, οὐ μόνον γρυῖπας δέδωκε χωνεῖα καταχρύσους, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλίπρεμνον πλάτανον τὴν χρυσεάν, ἐφ' ἧς καθῆστο χρύσεια παντοδαπὰ στρουθία, καὶ μέλος ἐτιτύβιζεν ὡς ἀπὸ ζώσης γλώσσης, καὶ τοῖς ἀκούουσιν αὐτῶν ἔκπληξιν ἐνεποίει, ἐκθαμβουμένοις τὸ καινὸν τῆς μηχανῆς ἐκείνης. ὃ δὲ καὶ πένθους ἄξιον καὶ θρήνων καὶ δακρύων, λέξων ὁ λόγος ἔρχεται καὶ βαρυστοναχίσων. ὁ μυριομαθέστατος ἐν φιλοσόφοις Λέων τῷ φιλοκάλῳ βασιλεῖ τῷ Μιχαῆλ γενέτη ἐξαίσιον εἰργάσατο σκεῦος ὠρονομίου, δι' οὗ παρεῖχε καθορᾶν τῷ βασιλεῖ καθ' ὅρον, ἐν μέσοις διατρίβοντι τοῖς βασιλείοις οἴκοις, εἴ που τολμαῖται τι καινὸν ἐν Ἄραψιν, ἐν Σύροις. τελοῦντι γοῦν τῷ Μιχαῆλ ποτὲ διφρηλασίας Σύρων στρατὸς ἐξορμηθεὶς πρὸς τινος ἐμηνύθη μετὰ βαρείας καὶ σφοδρᾶς καὶ βριαρᾶς τῆς ρύμης. ὅπερ ἀκούσας Μιχαῆλ, καὶ δείσας μὴ τὸ πλῆθος τοῖς ἀκουσθεῖσι ταραχθὲν τὸ θέατρον ἐκλείπη, αὐτίκα τὸ μηχανήμα κελεύει συντριβῆναι. φεῦ τῆς σκαιότητος αὐτοῦ! φεῦ τῆς φρενοβλαβείας! φεῦ φεῦ, ὅποιον θησαυρὸν ἠφάνισε Ῥωμαίων ἄνθρωπος ῥυπαρόβιος, πότης βοσκηματώδης. Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούντως μοι τεθρήνηται τῷ λόγῳ· ὁ κράτωρ δὲ Βασίλειος ἤδη κατανοήσας εἰς γόνυ φεῦ ὀκλάσασαν τὴν τῶν Ῥωμαίων τύχην καὶ κινδυνεύουσαν πεσεῖν ἀθλίως ἐπὶ στόμα, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἐκλείπουσαν καὶ πνέουσαν τὰ λοῖσθα, δεῖν ἔγνω τὴν βασιλείον ἀναλαβεῖν σοφίαν καὶ σῶσαι τὴν παρὰ μικρὸν νεκρὰν τε καὶ τυμβήρη. ἐντεῦθεν κάματοι πυκνοὶ καὶ μέριμναι καὶ μόχθοι, καὶ θώραξ περιστέρνιος καὶ σιδηροφορία, καὶ πόλεμοι φιλαίματοι καὶ συνεχεῖς φροντίδες, καὶ βίος ὑπασπίδιος καὶ κόρυθες καὶ λόγχοι, καὶ βλέφαρον ὠμόυπνον σπῶν οὐκ εἰς κόρον ὕπνον. ἐντεῦθεν ἀνεσώσατο τὰ πράγματα Ῥωμαίοις, καὶ τύχην τὴν γηράσασαν τὴν ἐκρυτιδωθεῖσαν καλὴν τρυφεροπάρειον εἰργάσατο κορίσκη. ἔγνωσαν τότε βάρβαροι θῆρα τὸν πρὶν ὑπνοῦντα γενναίως ἀνεγρόμενον κατὰ τῶν ἀδικούντων, καὶ πάντες ὑποτρέσαντες ἔδυσαν εἰς τὰς λόχμας, καὶ πάλιν ὑπερίσχυσεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ῥάβδος. Ἐπεὶ δὲ κλύδωνας φυγῶν Ἰγνάτιος τοῦ βίου τοῖς εὐγαλήνοις οὐρανοῦ προσώκειλε λιμέσιν, ὁ βαθυγνώμων Φώτιος, αἰεὶ διψῶν τοῦ θρόνου καὶ σπεύδων ἐπιτεύξασθαι πάλιν τῆς ἐκκλησίας, τοῖόνδε τι βαθύτροπον καὶ σκολιὸν τεχνᾶται. τῶν ὀνομάτων τὰς ἀρχὰς ἀπολαμβάνει μόνος τοῦ βασιλέως, τῶν υἱῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς Αὐγούστης, καὶ τὸ βεκλὰς συντίθησι, καὶ τοῦτο σαφηνίσας, τοῖς τότε σοφιστεύουσι πράγματα προξενῆσαν, ἔδοξεν εἶναι βασιλεῖ μέγας ἐπὶ σοφία, καὶ πάλιν τὸν πολύζηλον κατακληροῦται θρόνον. Ἄλλ' ἄρα νοῦς ἀκροσφαλῆς πᾶσι τοῖς

γηγενέσι, καὶ κῆρες σύμφυτοὶ τινες σύνεισι τοῖς ἀνθρώποις. ὁ γὰρ πολὺς τὴν σύνεσιν οὗτος ἐν βασιλευσιν ὑπὸ τινων ἀναπεισθεὶς ἀνδρῶν ὀφιοτρόπων, οἱ δόλους ὑπορράπτουσι καὶ μηχανοπλοκοῦσι καὶ φίλτατα διχάζουσι ἀπὸ πατέρων τέκνα, ἀπὸ μητρὸς θυγάτριον, ἀπὸ νυμφίου νύμφην, οἷος ὁ Σανταβαρηνὸς ἐκεῖνος ὁ δυσδαίμων, καθείργουσι τὸν Λέοντα τὸν παῖδα τὸν οἰκεῖον ὡς δῆθεν κατὰ τοῦ πατρὸς βρόχους ἰσάντα φόνου, ἄνδρα φιλοσοφώτατον, γνώσεως πάσης πλήρη καὶ πᾶσι τοῖς μαθήμασιν ἐμπαιδοτριβηθέντα, ὃν συμφορῶν ἢ κάμινος καὶ τῶν κακῶν χωνεῖα χρυσὸν ἀπέδειξεν μηδὲν ὑπόχαλκον ἠχοῦντα. ἐνταῦθα γόοι καὶ κλαυθμοὶ μητρὸς ποτνωμένης καὶ δεομένης τοῦ πατρὸς ὑπὲρ υἱοῦ δυστήνου· ἀλλ' ἦν ἐκεῖνος ἄτεγκτος ἀμάλακτος ὡς πέτρα, καὶ πρὸς στοργὴν τὴν φυσικὴν ἄλλος σκληρὸς Ἀδάμας. ἦσαν ἐκεῖ θρηνητήρια καὶ μονῶδοι γυναῖκες πικρῶς ἀνακλαιόμεναι τὴν συμφορὰν ἐκείνην. οἶκος ἐκεῖνος πένθους ἦν καὶ στεναγμάτων οἶκος. ἦν καὶ στρουθίον μουσικὸν ἐκεῖ κατὰ τὸν οἶκον, ἔνθα πικρὸς ὀλοφυρμὸς καὶ γόος ἐξηχεῖτο, ὅπερ ἀκοῦον συνεχῶς φωνῶν θρηνητηρίων καὶ τὰς βοᾶς ἐκδιδαχθὲν τὰς γοεράς ἐκείνας συνανωλόλυζεν αὐταῖς περὶ τοῦ νεανίου καὶ προύφερε τὸν Λέοντα καὶ συνθρηνεῖν ἐζώκει. τούτου ποτὲ Βασίλειος ἀκούσας τοῦ στρουθίου λαλοῦντος καὶ τὸν Λέοντα φέροντος ἀνὰ στόμα, καὶ τοὺς παρόντας ἔνθερμον στάξαντας βλέψας δάκρυ (ἦν δὲ λιπαροτράπεζον εὖοψον δεῖπνον τότε), ἐνδίδωσι, μαλάσσεται τῆς σκληρογνωμοσύνης, αἰδούμενος, ὡς ἔοικε, μή πως περὶ τὴν φύσιν ἀσυμπαθέστερος αὐτοῦ φαίνοιτο τοῦ στρουθίου. ἐξάγει τοίνυν τῆς εἰρκτῆς, καὶ πατρικὸν προσβλέπει. καὶ τοίνυν ἔτεσιν ὀκτῶ Ῥωμαίων βασιλεύσας, καὶ μέλλων ἤδη τελευτᾶν καὶ καταντᾶν εἰς τύμβον, εἰς τοῦτον τὸ βασιλεῖον κράτος μεταβιβάζει. Τούτῳ ποτὲ τῷ βασιλεῖ πρόοδον ποιουμένῳ κὰν τῷ ναῶ τοῦ μάρτυρος Μωκίου γενομένῳ ἐπιπηδᾶ τις ἄγριος κατὰ τοὺς δαιμονῶντας, ἄνθρωπος ἀστατούμενος τὸ σχῆμα καὶ τὸ βλέμμα, καὶ ῥάβδῳ κατὰ κεφαλῆς πλήττει πληγὴν καιρίαν. καὶ συλληφθεὶς καὶ βιασθεὶς εἰπεῖν τοὺς συνειδότας οὐκ εἶχεν ὅ τι φθέγγαιτο· πάθει καὶ γὰρ ὠχλεῖτο. ἄνθρωπος δὲ τις ἱερὸς πνεύματι θεῖῳ λάμπων καὶ χάρισι κατάκομος (ὄνομα τούτῳ Μάρκος), ἰδὼν βαρυθυμήσαντα δεινῶς τὸν βασιλέα καὶ τι καὶ πείσεσθαι δεινὸν ἐντεῦθεν οἰηθέντα, φάρμακον ἀκεσώδυνον τοὺς λόγους ἐπιπάττων προφητικῶς ἀνέκραγε στόματι καλλιγλώττῳ "ὦ βασιλεῦ, μηδέπω μοι τὴν τελευτὴν προσδόκα, μηδέ σοι καταθύμιος ὁ θάνατος γενέσθω· δέκα καὶ γὰρ ἔνιαυτοὶ ζωῆς καὶ βασιλείας παρὰ τῆς ἄνωθεν χειρὸς πεφιλοτίμηταί σοι." ὁ μὲν εἰπὼν ἐσίγησεν, ὁ βασιλεὺς δ' εὐθέως καὶ τῆς πληγῆς ἐρράϊσε καὶ τῆς βαρυθυμίας. ἡ δὲ τοῦ Μάρκου πρόρρησις γέγονεν οὐκ εἰς μάτην. Οὗτος ἀλόχοις τέσσαρσιν ὁ Λέων συνεζύγη, οὐχ ἡδονῇ νικώμενος, ἀλλὰ διψῶν τεκνῶσαι καὶ παῖδας βλέψαι τῆς αὐτοῦ βλαστήσαντας ὀσφύος. ἐκ τῆς τετάρτης τοιγαροῦν καὶ τελευταίας κύει παῖδα πορφυροβλάστητον τοῦνομα Κωνσταντῖνον. ἀλλὰ γὰρ ἀτοπώτατον τοῖς τοῦ θεοῦ προσπόλοις ἐδόκει τὸ γινόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως, τὸν γάμον ἐπεισαγαγεῖν τέταρτον, καὶ μολῦναι τὴν ἄφθαρτον καὶ καθαρὰν νύμφην τὴν ἐκκλησίαν. καὶ τοίνυν ὁ Νικόλαος, πρῶτος ὢν ἀρχιποίμην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν διέπων τηνικαῦτα, λαλεῖ, παρρησιάζεται, πληροῖ τὸ τοῦ προφήτου, λαλῶν θεοῦ μαρτύριον ἔναντι βασιλέων, καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἀπειλὰς οὐ πτήσων οὐδὲ τρέμων. οὕτως ὁ φόβος τοῦ θεοῦ βάλλει μακρὰν τὸν φόβον τὸν ἐξ ἀνθρώπων δυνατῶν καὶ τὸν ἐκ τῶν κρατούντων. ἐντεῦθεν ἐκδιώκεται τῆς ποιμνῆς καὶ τοῦ θρόνου, καὶ δὴ καὶ κατακρίνεται τὰ τῆς ὑπερορίας. ἕτερος δ' ἀντεισάγεται, πολὺς ἀνὴρ τὰ θεῖα, ὃς ἐξ ὀνύχων ἀπαλῶν κάκ πρώτης ἡλικίας ζυγὸν τὸν θεῖον ὑπελθὼν τὸν τοῦ μονήρους βίου οἴκησιν ἔσχεν Ὀλυμπον τὸν κατὰ τὴν Μυσίαν, καὶ χάρισιν ἐξέλαμψε τὸ μέλλον προδηλούσας. οὗτος θεοῦ κελεύσαντος ἐνοῖ τὴν ἐκκλησίαν, κατασχιθεῖσαν εἰς πολλὰς τομὰς καὶ διαιρέσεις ἐπὶ

παρνομήματι τῷ τῆς τετραγαμίας. Ὁ δὲ φιλοσοφώτατος ἐν βασιλεῦσι Λέων περιπεσὼν ταῖς φυσικαῖς τοῦ σώματος ἀνάγκαις καὶ νόσῳ χειμαζόμενος κίνδυνον ἀπειλούσῃ, ἤδη πρὸς ἔτος εἰκοστὸν σὺν ἔκτῳ διθύνας τὸ κράτος τὸ βασίλειον καὶ τὴν Ῥωμαίων τύχην, καὶ συνιδὼν τὸν θάνατον καὶ τὴν τοῦ σκίηνους λύσιν, κράτορας ἀναδείκνυσιν αὐτάνακτας αὐτάρχους Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφὸν καὶ παῖδα Κωνσταντῖνον, τοῦτο καὶ μόνον προειπὼν πνοαῖς ἐν ταῖς ἐσχάταις "βλέπω καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὡς κακοδότην χρόνον κατὰ τρισκαίδεκα μηνῶν," ἄντικρυς τοῦτο λέγων, ὅτι τοσοῦτον ἔσσειται τὸ κράτος Ἀλεξάνδρου. Καὶ γοῦν οὐ διαπέπτωκεν ὁ λόγος, οὐδ' ἐσφάλῃ. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος τρυφαῖς ἐσχολακῶς καὶ πότοις καὶ μόνον τὸν γαργαλισμὸν τοῦ σώματος φροντίσας, ἄλλο δ' οὐδὲν κατάξιον τοῦ τηλικούτου κράτους οὐ δράσας, οὐ φθηγζάμενος, οὐ σχῶν κατὰ καρδίαν, ὡς ἄνθος ἔρρευσε ὑγρὸν ἐκμαρανθὲν ἡλίῳ, καὶ τάχιον ἐξέλιπε νόσοις τακεῖς φθινάσι. καὶ Κωνσταντῖνος γίνεται μόναρχος μονοκράτωρ, ἔτι παιδίσκος ἀπαλὸς καὶ τρυφερὸς ὑπάρχων καὶ βασιλείας κυβερνᾶν τὸ σκάφος οὐπω σθένων· τῆς γὰρ ἡλικιώσεως ἔβδομον ἤγεν ἔτος. ὃ καὶ πολλῶν παραίτιον γέγονε κακοτήτων, καὶ θλίψεων ἐπότισεν ἄλμην τὸν βασιλέα, εἰ καὶ τὸ τέλος αἴσιον τῶν πειρασμῶν ἀπέβη. ὡσπερ γὰρ νεομόσχευτον ἀρτίφυτον δενδρίον, μήτε χειμῶνα κρυερὸν ὑπενεγκεῖν ἰσχύον μήτε πνευμάτων προσβολὰς ἀγρίων δυσανέμων μήτε ραγδαίους ὑετοὺς μήτε καυσώδη θάψιν, μὴ χαλαζῶν σφαιρώματα μηδὲ κρυστάλλου πῆξιν, πνοαί ποθεν βαρυηχεῖς τινὲς ἐκφυσηθεῖσαι ἢ χαλαζῶν πετρώματα νεφόθεν δισκευθέντα χειμάζουσι καὶ κάμπτουσι καὶ κλίνουσι εἰς γόνυ, καὶ καταμωλωπίζουσι αὐτοῦ τὴν τρυφερίαν, καὶ πάντοθεν προσβάλλουσι ὡς ἐν πολιορκίᾳ, φιλονεικοῦσαι τὸ φυτὸν προθέλυμον ἐκτρίψαι. ἂν δὲ τὰς ζάλας δυνηθῇ φυγεῖν τὰς κακοπνόους καὶ τὸν χειμῶνα τὸν βαρὺν καὶ τὴν ἐκεῖθεν βίαν, γίνεται δοκιμώτερον ἅτε πολλὰ παλαῖσαν καὶ χειμασθὲν πικροποιοῖς καὶ κακωτρίαις ὥραις· φυτὸν γὰρ ἀνεμοτρεφὲς καὶ γυμνασθὲν ἀνέμοις πολὺ τι τὸ στερέμνιον, ὡς φασί, φύσει φέρει. οὕτω κάκεῖνος ὁ βραχὺς τὴν ἡλικίαν ἄναξ, ὁ παῖς ὁ πορφυρόφυτος Λέοντος Κωνσταντῖνος μόλις ποτὲ μετὰ μακροὺς ἡλίου περιδρόμους τῶν συμφορῶν ἀποφυγῶν τὰς ἀλλεπαλληλίας καὶ πειρασμῶν ἐπαγωγὰς καὶ θλίψεις δακεθύμους, σύνεσιν ἐκαρπώσατο πολλῶ παγιωτέραν, ὡσπερ ναυβάτης κυκηθεὶς πολυκυμίας ζάλαις καὶ μόλις εἰς εὐγάληνον λιμένα καταντήσας. πρῶτα μὲν γὰρ ὁ καρτερὸς ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος, ὃν σχεῖν γενέτην λέγουσιν Ἀνδρόνικον τὸν Δοῦκαν, χεῖρα πολλὴν συναγαγὼν εὐοπλον ἐσταλμένην ἀθρόον ἐπιτίθεται τῷ πορφυροβλαστήτῳ, τῆς νηπιότητος αὐτοῦ πάντως καταφρονήσας. ἀλλὰ ψευδής, ὡς ὁ Δαβὶδ ψάλλει, πρὸς σωτηρίαν ἵππος ὑψαύχην εὐσκαρθμος πτηνόπους φρυακτίας. κάκεῖνος οὖν ἐκσφαιρισθεὶς τῆς ἔδρας τῆς ἵππειας πίπτει πρὸς γῆν κατενεχθεὶς, καὶ παρευθὺ τὸ ξίφος γεύεται τούτου τῶν σαρκῶν καὶ βάπτεται τῷ φόνῳ. ἄρτι δὲ τούτου τοῦ δεινοῦ χειμῶνος παρελθόντος ἕτερος ἐπεγείρεται βαρύτερος ἐκείνου, πολλῶ τοῦ πρὶν πικρότερος καὶ τῆς προτέρας ζάλης. ὁ γὰρ Φωκᾶς ὁ μάγιστρος (ὄνομα τούτῳ Λέων), ἀνὴρ μεγέθει σώματος καὶ ῥώμῃ διαπρέπων καὶ πᾶσαν τότε πιστευθεὶς Ῥωμαίων στραταρχίαν, ἰδὼν προσλαμβανόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν γέροντα τὸν Ῥωμανὸν τὸν ἀπὸ τῆς Λακάπης, τοῦ ναυτικοῦ δρουγγάριον ὄντα τὸ τηνικαῦτα, καὶ πάλαι μὲν τὴν ἔκφυλον ὠδίνων τυραννίδα καὶ σκευωρῶν καθ' ἑαυτὸν τὰ τῆς ἀποστασίας, ὅμως ἐπέχων τὴν ὄρμην (οὐ γὰρ καιρὸς ἐκάλει), τότε καιροῦ δραξάμενος, ὡς ὤετο, προσφόρου ἐξέρρηξε τοῦ τοκετοῦ τὸ βάρος τοῦ δυστόκου κάκ τῆς γαστρὸς τὴν ἔχιδναν ἐξήνεγκεν εἰς φάος, καὶ τρέφων πάλαι παρ' αὐτῷ σπινθῆρα δυσμενείας τότε πυρὰν ἐξέκαυσε καμίνου πυριβρόμου. καὶ τοίνυν προσποιούμενος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως πάντα σπουδάζειν καὶ ποιεῖν καὶ συμφερόντως τούτῳ ὡς δὴ παρὰ τοῦ Ῥωμανοῦ

καταστρατηγηθέντι όπλίζεται μετά στρατοϋ ρύέντος πολλαχόθεν, έκ Λυκαόνων, έκ Θρακών, έκ Κόλχων, έξ Ίβήρων, έκ Παμφυλίων, έκ Μυσών, έκ Σύρων, έκ Κιλίκων, καί φάλαγγας συνηθροικώς ώσει θαλάσσης ψάμμον, άνδρας γενναίους μαχητάς, πάντας άγκυλοτόξους, πϋρ έν πολέμοις πνέοντας, άνδρας άγχεσιμάχους, καταστρατοπεδεύεται παρά τή Χρυσοπόλει, τής Βυζαντίων πόλεως κατέναντι κειμένη, ήν οϋρανόπολιν είπων οϋκ άν τις διαμάρτη. καί πίμπλησιν άρείκων άνδρων τās πεδιάδας, καί πāsαν γήν κατάχαλκον. άπήστραπτον αί λόγχοι, άνέλαμπον αί κόρυθες, άσπίδες έπατάγουν, άήρ έπυραυγίζετο ταίς έπιδορατίσιν. ήσαν εκεί χρυσάσπιδες, ήσαν φαρετροφόροι, εϋίπποι, χαλκοχίτωνες, πάντες σιδηροφόροι. έφριξαν άν καί γίγαντες παρεμβολήν τοιαύτην. αϋτός μέν οϋν βασιλειών καί κατά τοϋ κρατοϋντος πάντα τυρεύων καί ποιών οϋκ έλαθεν είς τέλος· τότε δέ τέως πρόφασιν τόν Έρωμανόν εύρίσκων προσεποιείτο κατ' αϋτοϋ τοϋ Έρωμανοϋ στρατεύειν καί τηλικαύτην συγκινείν φάλαγγα στρατευσίμην, προσράπτων τήν άλωπεκήν άγαν κακομηχάνως· οϋ πάντη γάρ τήν λεοντήν είχεν έφικνουμένην. ό γέρων γάρ ό Έρωμανός τοϋ ναυτικοϋ κατάρχων κάκειθεν περικείμενος ίσχϋν οϋ τήν τυχοϋσαν, ίδών περιφερόμενον τήδε κάκει τό κράτος καί κυμαινόμενον δεινώς ώς ναϋν άστατουμένην, ήν άλλαι χειμέριοι στρέφουσι καί δονοϋσι καί καταγιίδες άγριοι καί στρόφοι πνευματώδεις, καί τὰ Έρωμαίων πίπτοντα φύρδην καί κακοπότμως άτε χειρϊ κρατούμενα παιδίου νηπιάρχου, τοϋ κράτορος ύπέρχεται προσπόλους καί προκοίτους, οίπερ καί μάλλον εϋνοείν έδόκουν τῷ κρατοϋντι, καί κοινωσάμενος αϋτοίς βουλάς κρυφιωτέρας καί συσκευάμενος αϋτοίς καί συνδολοπλοκήσας καί μηχανάς παντοδαπάς πορφύρων βαθυβούλους έσχηματίζετο τολμάν βιαίαν τυραννίδα καί πāsαν φέρειν καί πτεροϋν πρός τοϋτο στολαρχίαν, ώς θροϋν έντεϋθεν άγριον κακόθροον κυματίαν έπικτυπεΐν καί σμαραγεΐν κατά τών βασιλείων. καί πάντας κατασειέσθαι τῷ κλύδωνι τοϋ δέους, έως ή πάντα στρέφουσα παλίπνοια τοϋ βίου προσώκειλε τόν Έρωμανόν αϋλαίς ταίς τών άνάκτων ώς έν άγκάλαις γαληναίς όρμων άλεξανέμων. τοίς πρωτοβούλοις γάρ πεισθεις ή μάλλον έπιβούλοις ό βασιλεύς τόν Έρωμανόν ώς φίλον οικειοϋται καί τής ζωής καί τής άρχής φύλακα καθιστάνει, είποι τις άν οϋκ άφυώς, άλλ' οϋδ' άχαριτώτως, τροχίλον ό κροκόδειλος, ή πίννα τόν καρκίνον. ό τοίνυν Λέων ό Φωκάς, οϋ πρότερον έμνήσθην, τόν Έρωμανόν κατάρχοντα μαθών τοϋ βασιλέως καί φέροντα καί στρέφοντα πρός τό δοκοϋν ώς δοϋλον τόν άνακτα τόν άπαλόν όρπηκα τής πορφύρας, έσκήπτετο παθαίνεσθαι δήθεν ύπερ εκείνου καί τόν στρατόν είς άμυναν άγειν εϋνοίας νόμω, τό δ' άληθές είς έαυτόν έφείλκετο τό κράτος. άλλ' ό δρασσόμενος σοφούς έπί ταίς πανουργίαις καί στρέφων διαβούλια καί τὰ κρυπτά γινώσκων τās μηχανάς τοϋ Λέοντος είς τούναντίον τρέπει, καί λύκος μάτην έγχανών ό Λέων έγνωρίσθη. ταίς γάρ βουλαίς τοϋ Έρωμανοϋ πειθόμενος ό κράτωρ γραφήν έρυθροσήμαντον πρός τόν στρατόν έκπέμπει, κατηγοροϋσαν τῷ Φωκᾷ πρόδηλον τυραννίδα, τῷ Έρωμανῶ δέ τάγαθά προσεπιμαρτυροϋσαν. έντεϋθεν φύρσις τῷ στρατῷ κακόχαρτος καί ζάλη, καί κολιοός ξενόπτερος ήν ό Φωκάς ό Λέων· τήν γάρ γραφήν τοϋ κράτορος, οίμαι, δυσωπηθέντες έφυγον πάντες, έρημον τόν άθλιον λιπόντες. ζωρεΐται τοίνυν ό Φωκάς καί σβέννυται τās κόρας καί λύχνους τοϋς τών όφθαλμών τυφλότητι ζοφοϋται, καί πάλιν ήν ό Έρωμανός άγων καί φέρων πάντα. Πλήν άλλ' ώς μήτηρ πιστευθεις τήν φυλακήν τοϋ νέου αίφνης έφάνη μητρυιά δύσνους άντ' εϋνοούσης, καί τοϋτο τό λεγόμενον, άποσοβών τοϋς λύκους, ίνα τό πρόβατον αϋτός σπαράττοι καί θοινῶτο. ό μέν γάρ άναξ Έρωμανόν εϋνουν νομίσας είναι καί κηδεμόνα τής ζωής καί τηρητήν τοϋ κράτους πρῶτα μέν μάγιστρον τιμᾶ, μέγαν έταιρειάρχην, είτα τή δόξη προστιθεις άλλην μείζονα δόξαν καί πρός

ἀκρώρειαν ὑψῶν ἐκ τῶν χθαμαλωτέρων πατέρα καὶ προφύλακα ποιεῖ τῆς βασιλείας, καὶ πλέον ἐφελκόμενος τὸν Ῥωμανὸν εἰς φίλτρον ἐχέγγυα προγάμια νέμει τῇ τούτου κόρη. ἤδη δὲ γαμοδαΐσια μέλλων τῆς νύμφης θύειν, καὶ τὸν γυναικοπάτορα κράτορος στέφει στέφει. ταῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Ῥωμανὸν ἐποίει, ἐκεῖνον ἐφελκόμενος, ὡς ᾤετο, πρὸς φίλτρον. ὁ δὲ βαθύνους Ῥωμανὸς πολλὰ βυσοδομεύσας καὶ κρατυνάμενος αὐτῷ πάντοθεν τὰ τοῦ κράτους, ὡς βασιλεῖ ὡς ἄνακτι ζεύξας τὴν θυγατέρα, ἐκ τοῦ τετρώρου τῆς ἀρχῆς φεῦ τῆς παπποπατρῶας τὸν πορφυρόβλαστον γαμβρὸν κύμβαχον ἐκδιφρίζει, καὶ μόνον χαρισάμενος ὄνομα βασιλείας τῷ δυστυχεῖ καὶ δυστυχῶς αὐτὸν προσλαβομένῳ αὐτὸς ἐπιλαμβάνεται τῆς ἠνιοστροφίας, καὶ βασιλεὺς ὁ Ῥωμανὸς κὰν ταῖς ἀπάντων γλώσσαις, ὁ Κωνσταντῖνος δ' οὐδαμοῦ· τύχη γὰρ ἐνεκότει καὶ κατεκάλυπτεν αὐτὸν ὥσπερ ἄστέρα νέφος. ναὶ μὴν εἰς κόρον μετασχὼν τοιαύτης ἀμβροσίας οὐ μέχρι τούτων ἔστησε τὸ λαιμαργὸν τῆς γνώμης, ἀλλ' ὄλον τὸν ἀλλότριον ἄρτον κακῶς ἀρπάσας ἐψώμισε τοὺς ἑαυτοῦ, τὸν ἔχοντα τὸν ἄρτον καταλιπὼν λιμώττοντα· τοὺς γὰρ ἰδίους παῖδας καὶ Χριστοφόρου τὸν υἱὸν παιδὸς τοῦ πρωτοσπόρου κράτορας ἀνεκήρυξεν ἄνακτας αὐσονάρχας. τὸ δὲ γε θυμαλγέστερον καὶ μεῖζον εἰς πικρίαν καὶ τῶν ὀσῶν ἀπτόμενον αὐτῶν καὶ τῆς καρδίας, ἐπίπροσθεν ἐτίθετο πάντας τοῦ Κωνσταντῖνου ἐν ταῖς ἀνακηρύξεσιν, ἐν γράμμασιν, ἐν θρόνοις, ἦν οὖν μυριοκέφαλος ἐν βασιλείοις ὕδρα, καὶ λήϊον ἀνέβαινε ἀντικρυς βασιλέων, ὡς τοὺς σπαρτοὺς τοὺς γηγενεῖς ὁ μῦθος ἀναπλάττει, πλασθέντας ἀπὸ δράκοντος ἄνδρας ὀδοντοφύτους, καὶ μέσον ἦν ὁ τληπαθὴς τῆς ἀλουργίδος στάχυς ὡς ῥόδον συμπνιγόμενον ἀκάνθαις ὀξυκέντροις. Ἄλλ' ὅτε πάνθ' ὁ Ῥωμανὸς ἔφθη κατοχυρώσας καὶ τεῖχος Σεμιράμιδος ἀντικρυς κρηπιδώσας ἢ πύργον γιγαντόκτιστον χαλάνης ἀσφαλτώσας, τότε πεσῶν ἐπὶ βρεχμὸν καὶ νῶτα κατεάγη καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκκυλισθεὶς τάλας ἐταρταρώθη. ὁ γὰρ πορφυροφύτευτος αὐτάναξ Κωνσταντῖνος ἤδη σφριγώσης ἐπιβὰς ἀνδρῶδους ἡλικίας, ὅτε πυρσὸς φρονήσεως ἀνθρώποις ἐπιλάμπει, προβόλους προσλαβόμενος ἄνδρας ἀγαθοτρόπους ὡς Ἡρακλῆς Ἰόλεων, ὡς ὁ Θησεὺς Πειρίθουν, τὰς ὀφιώδεις κεφαλὰς τῆς ὕδρας ἐκθερίζει καὶ πρὸς ἀλλήλων τοὺς σπαρτοὺς πεσεῖν παρασκευάζει, τὸ δὲ παχὺ καὶ θολερὸν ἀπορραπίσας νέφος καθαρωτέρας τῆς ἀρχῆς ἀκτίνας ἀποστίλβει. πρῶτα μὲν οὖν ὁ Ῥωμανὸς ἤδη πρὸς γῆρας φθάσας, ἤδη τριγέρων γεγρονῶς κατὰ τοὺς μακρογῆρας, καὶ πλεῖστον μὲν διηνυκῶς ἐπὶ τῷ κράτει χρόνον καὶ πέντε πρὸς τοῖς εἴκοσι χρόνους σκηπτοκρατήσας, πάντας δὲ πλήσας δωρεῶν καὶ πάντας εὖ ποιήσας, ὑπὸ τῶν παίδων ἑαυτοῦ ῥιπτάζεται τοῦ θρόνου καὶ τρίχας ἀποκείρεται τὰς πρὶν στεφοκοσμῆτους, εἴποι τις ἄν, ὑπὸ Διὸς πρεσβυγενῆς ὁ Κρόνος. εἶτα τοὺς παῖδας Ῥωμανοῦ τοὺς κακεντρεχεστάτους ὁ πορφυρόρηξ συλλαβῶν, ὁ κράτωρ Κωνσταντῖνος, ἐξοστρακίζει θέμενος ἀθρόον νησιώτας. καὶ τότε πρῶτον ἔβλεψε τὴν γραῦν τὴν βασιλείαν ὡς κόρην χρυσοσπάταλον, ὡς μαργαροφοροῦσαν, ὡς ἀβροχίτωνα στιλπνήν, ὡς τρυφερευομένην, καὶ προσγελῶσαν καπυρὸν καὶ προσλαλοῦσαν τούτῳ, καὶ συνιοῦσαν νυμφικῶς ἐπὶ παιδογονία. Οὗτος τὸν Βάρδαν τὸν Φωκᾶν στρατάρχην καθιστάνει, ὃν τῶν σχολῶν δομέστικον εἴποιεν ἂν Ῥωμαῖοι, τομίαν δὲ Βασίλειον, ἓνα τῶν ἀποκόπων, φυέντα τῷ Λακαπηνῷ σκοτίων ἐκ σπερμάτων παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης. ἐπεὶ δ' ὁ Βάρδας ἔσβεστο τὴν πρὸς τὰς μάχας θέρμην καὶ τὴν ὀξύρροπον ὀρμὴν (ἔψυχε γὰρ τὸ γῆρας), εἰς Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν τὴν στραταρχίαν τρέπει, εἴποι τις ἄν, ἐκ λέοντος εἰς τὸν ἐκείνου σκύμνον. υἱὸν δ' ἰδεῖν εὐτυχικῶς ἰδίας ἐξ ὀσφύος, ὃς ἐξ Ἑλένης Ῥωμανοῦ τῆς θυγατρὸς ἐξέφυ, κατονομάζει Ῥωμανόν. ἐλάσαντα δ' εἰς ἠβὴν καὶ γαμετῆ συζεύγνυσι, καὶ βλέψας υἱοῦ γόνον Βασίλειον τὸν μέγιστον ἐπὶ τροπαιουχίαις, καὶ βρέφος ἐπαγκάλιον βαστάσας τὸν τοσοῦτον, καὶ πέντε χρόνους μετασχὼν τοῦ

κράτους ἀθολώτου, καὶ μέλλων ἀπολύεσθαι τῶν φυσικῶν συνδέσμων, αὐτάνακτα καθίστησι τὸν Ῥωμανὸν τὸν παῖδα. Ἄλλ' οὗτος ἄπασαν ἰσχύν, ἄπασαν δυναστείαν κακοῖς καὶ μικρογνώμοσιν εὐνούχοις ἐπιτρέψας, θήρας αὐτὸς ἐφρόντιζε καὶ κυνηγετημάτων καὶ δαιμονίως ἔχασκε πρὸς τὰς κυνοδρομίας. τότε τὴν Κρήτην δυσμενῶν Ἀρράβων κατασχόντων καὶ κραταιὸν κρησφύγετον θεμένων τὰ τῆς νήσου καὶ κακουργούντων τὴν ὑγρὰν καὶ πάντα ληστευόντων, ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς (ἦν γὰρ ὄξυς ἐν μάχαις καὶ τὴν ὄρμην ἐμπύριος καὶ δραστικός τὰς χεῖρας) στολάρχης ἀναδείκνυται, πιστεύεται τὴν μάχην, πληροῖ τὴν θάλασσαν σκαφῶν εὐστόλων καλλιπρώρων, κατὰ θηρίων στέλλεται τούτων τῶν ὑδροχέρσων, μάχην συνάπτει καρτεράν, ἡττᾷ τοὺς ἀντιμάχους, βυθίζει τὰς πειρατικὰς ἀκάτους τῶν Ἀρράβων, χειροῦται καὶ τὸν λήσταρχον τὸν πάντολμον ἐκείνον, καὶ τὸν γιγαντοπάλαμον ὡς βρέφος συλλαμβάνει. ἐκεῖθεν ἀναζεύξας δὲ μετὰ λαμπρῶν τροπαίων πολυτελέσι καὶ φαιδροῖς θριάμβοις ἐπομπεύθη. Τότε καὶ πόλιν τὴν καλήν, τὴν πόλιν Ἀντιόχου τὴν εὐγενῆ, τὴν εὐπρεπῆ, τὴν νυμφοκοσμουμένην Ἰσμαηλίται φονικοὶ δορύκτητον λαβόντες ὡς τρίδουλον κατήσχυναν, ὡς τριοδίτιν πόρνην. καὶ πάλιν ὁ τρισαριστεὺς σπᾶται Φωκᾶς ῥομφαίαν, πάλιν κινεῖται κατ' ἐχθρῶν αἰμοχαρῶν ἐκφύλων. τοὺς ἀλλοφύλους ῥήγνυσι, ὑπερμαχεῖ συμφύλων, καὶ πάλιν τὴν εὐσχήμονα τὴν εὐχρυστάτην κόρην ἐπανασώζει τῇ μητρὶ τῇ καλλιτεκνωτάτῃ. Ἔτι δὲ τότε τοῦ Φωκᾶ τὴν μάχην συγκροτοῦντος τὸν κράτορα τὸν Ῥωμανὸν θάνατος ἀναρπάζει, τῇ γαμετῇ Θεοφανοῖ τὸ κράτος λελοιπότα καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς νεογενέσιν οὖσιν, κεκρατηκότα ἔτεσι τέσσαρσι πρὸς τοῖς δέκα. ἀκούει ταῦτα καὶ Φωκᾶς, ἐκεῖθεν ἀποτρέχει καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν καταταχίσας φθάνει, καὶ πάλιν ἀναδείκνυται τῆς ἕω ταγματάρχης, ὄρκους φρικτοῖς καταδεθεῖς ὑπὸ τῆς βασιλείσης ὡς οὐκ ἐπιβουλεύσειε τοῦ Ῥωμανοῦ τοῖς τέκνοις, καὶ πάλιν ἀναπόμπιμος γίνεται πρὸς Συρίαν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἠρέμησε τὸ χαλεπὸν θηρίον ὁ φθόνος, ἢ τῶν γηγενῶν καρδιοφάγος ἄρκτος. καὶ τοίνυν τις ἀπόκοπος τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὁ τότε πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἄνω καὶ κάτω στρέφων, ἀκάνθη φθόνου κεντηθεῖς κατὰ τοῦ στρατηλάτου καὶ τηλικαύτην εὐπνοίαν τύχης οὐ φέρων βλέπειν τὸν Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν οὐρίως ναυστολοῦσαν, γραφὰς ἐπὶ τὸν Τζιμισχῆν εὐπτέρους ἐγχαράσσει (τῷ Τζιμισχῆ δὲ κληῖσις ἦν βρεφόθεν Ἰωάννης) ἔργον μαχαίρας τὸν Φωκᾶν θέσθαι παρακινούσας, αὐτὸν δ' εἰς τὸ Βυζάντιον ἤκειν ἐρεθιζούσας, ἐσόμενον αὐτάνακτα καὶ κράτορα Ῥωμαίων. δέχεται τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς, ἐπέρχεται τοὺς τῶν γραφέντων τύπους, καὶ γνώμην μισοπόνηρον αὐχῶν καὶ χρηστοθήη χειρίζει ταῦτα τῷ Φωκᾶ, τὸ δρᾶμα καταγγέλλει, μυσάττεται τὸ φονικὸν ἐκείνου τοῦ θλαδίου. ἦν δὲ καλὸς ὁ Τζιμισχῆς, εὖοπτος, εὐχρως, εὐθριξ, καρτερικός, ἀνδρόσπλαγχνος, εὐκάρδιος, ἀνδρόνους, καὶ μαχητῆς ἀπρόσμαχος καὶ βουλευτῆς ὄξυνος, ἄνθρωπος μεγαλόψυχος, σῶφρων, ἀνδρεῖος, πρᾶος, καὶ δόρου δολιχόσκιον κραδαίνειν ἠσκημένος καὶ τόξου ἔλκειν τὴν νευρὰν ἐπὶ βελῶν γλυφίσιν, ἀνήρ ἐλευθερόψυχος, οὐχ ὑποτρέφων κότον, οὐ τῆς κακίας φωλεὸν τεκταίνων τὴν καρδίαν, οὐδὲ ζηλῶν τὸ ζάκοτον καμήλου βαρυχόλου. εἰ χρή δ' ὀλίγοις τὰ πολλὰ καὶ τὰ μακρὰ γνωρίσαι, ἔμψυχος ἦν παράδεισος χαρίτων φυτοτρόφος, ἄλλος μυρίων ἀγαθῶν κατάφυτον ὀρχάτοις θεοῦ φυτηκομούμενον παλάμαις αὐξιφύτοις, πνεύματος κηπευόμενον νάμασι χρυσορείθροις, ἐν ᾧ περιεχόρευε τῶν ἀρετῶν ὁ κύκλος, ἀντίφθογγα δ' ὑπέψαλλε χαρίτων ἢ χορεία. Τοιοῦτος ὢν τὴν ἀρετὴν ὁ Τζιμισχῆς καὶ τόσος, καὶ τηνικαῦτα τῷ Φωκᾶ λαχῶν συνομαρτήσαι καὶ χρεῖαν ὑποστράτηγον ἀποπληρῶν ἐκείνῳ (ἦν δὲ Φωκᾶ καὶ προσγενῆς κάκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων), ἅμα τὸ γράμμα ταῖς χερσὶν εἶχεν ὑπαναπτύξας, καὶ καθ' αὐτὸν ἐπέδραμε τὸν νοῦν τῶν ἐγκειμένων, καὶ πρὸς τὸν πρωτοστράτηγον

πάντα διαπορθμεύει, καὶ "φεῦ" φησὶν, "ὦ στρατηγέ, τῆς τῶν Ῥωμαίων τύχης! ἕως καὶ πότε τῆς ἀρχῆς τὸ σκάφος ἰθυνοῦσιν εὐνοῦχοι γυναικόψυχοι, πόριμοι πρὸς κακίαν, πάντων κακῶν ἐφευρεταί, πάντων κακῶν ἐργάται, ἄνθρωποι μαλακόψυχοι, σκευὴ πονηρευμάτων, τῶν ἀθεμίτων ἀγωγοί, σωλῆνες κακουργίας." ἤκουσε ταῦθ' ὁ στρατηγός, ἤγειρε θυμοῦ φλόγα. κἀντεῦθεν ὁ κοιμώμενος ὀρεσιβάτης λέων ὑπήνοιξε τὸ βλέφαρον καὶ βρυχηθὸν ἀφῆκε, καὶ φόβος περιέδραμε λόχμας δρυμῶνας ὄρη. κράτωρ δ' ἀναγορεύεται, φθάνει τὴν Κωνσταντίνου, ἄνευ κινδύνων εἴσεισι, βλέπεται, βλέπει, τέρπει. καὶ πᾶν τὸ πλῆθος προχυθέν, ὀπόσον ἐν δημόταις, ὀπόσον τῇ λαμπρότητι τοῦ γένους ἐκυδροῦτο, ὀπόσον ἐν ἐργατικοῖς, ὄσον ἐν εὐπαρύφοις, πρὸ πάντων ἢ βασίλισσα σὺν τοῖς ἱερομύσταις, ὑπταῖς ὑποδέχονται τὸν ἄνδρα ταῖς παλάμαις. καὶ ψήφω γίνεται κοινῇ κράτωρ ὁ Νικηφόρος· ἦν γὰρ στρατηγικώτατος, εὐτόλμος, βριαρόχειρ, καμάτοις ἀταπείνωτος, ἄκμων στερρὸς εἰς πόνους. καὶ μίγνυται Θεοφανοῖ τῇ πρῶν βασιλίδι, καὶ πρὸς τοὺς παῖδας Ῥωμανοῦ σχέσιν πατρὸς δεικνύει. Τότε Φωκᾶς τὸ τῆς ψυχῆς ἐγνώρισεν ἀνδρῶδες καὶ τὸ τολμηροκάρδιον καὶ τὴν πρὸς μάχας θέρμην. εἶχε μὲν γὰρ παράστημα ψυχῆς εὐγενεστέρας, καὶ τὸ στερρὸν μὲν καρτερὸν ὑπέφαινε ἀρχῆθεν, καὶ τὸν τεχνίτην ἵππαστὴν μακρόθεν παρεγύμνου· τῆς δὲ τοῦ δρᾶν δυνάμεως κειμένης παρ' ἑτέροις αὐτὸς τὸ γενναιόθυμον ἔσμιχε κατὰ βάθους, ὡς ὁ δαλὸν ἐν σποδιᾷ σπέρμα πυρὸς φυλάττων. ὡς δ' ἐπέλαβετο καιροῦ καὶ τῆς τοῦ δρᾶν ἰσχύος, καὶ πάντα στρέφων ὁ τροχὸς τοῦ παλινδρόμου βίου αὐτὸς αὐτὸν ἐπέστησε τοῖς εὐαρμάτοις δίφροις, τότε δὴ τότε καὶ Φωκᾶς ὡσεὶ πρηστῆρ ἑρράγη, καὶ πάσας περιέδραμε φυλὰς βαρβαροφύλους, πῦρ ἐμπεσόν, ἂν εἴποι τις, ἐν λόχη πολυξύλω καὶ πνεύμασι σοβούμενον καὶ πανταχοῦ διέρπον καὶ πᾶν φυτὸν βοσκόμενον καὶ πᾶν χλωρὸν ἐκκαῖον. ἔτρεσαν Ἄρραβες αὐτόν, ὑπέκυψεν ὁ Σύρος, ὁ Κίλιξ ἐδραπέτευσεν, ὁ Φοῖνιξ ὑπεστάλη, καὶ πάλιν ἀπεδίδοντο Ῥωμαίοις τὰ Ῥωμαίων· οὕτως ἀπρόσμαχος Φωκᾶς ἦν τοῖς ὑπεναντίοις. ὁ κύκλος γὰρ τῶν ἀρετῶν ἀμφέστεφε τὸν ἄνδρα, καὶ πᾶν καλὸν ἠγγαίριζε, πᾶν ἀγαθὸν ἐκόσμη, ἰσχύς, ἀνδρία, φρόνησις, πραότης, σωφροσύνη. ἀλλὰ γὰρ ἄμωμος οὐδεὶς τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων, κἂν ἐπὶ τὴν ἀκρόρειαν τῆς ἀρετῆς ἐλάσῃ. καὶ γοῦν ὁ καλλιστέφανος Φωκᾶς ὁ τηλικούτος ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἔλαμπε καλοῖς τοῖς κατὰ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπέφαινε χάρισι λαμπομένην ὡς νύμφην ἀβροκόσμητον, ὡς τρυφερόχρουν κόρη· τοσοῦτον γὰρ τοῦ τῆς ψυχῆς ἐπεμελεῖτο κόσμου ὡς τρύχειν τὸ σωματίον ἀκανθοκέντρῳ ράκει καὶ τὸν χιτῶνα τὸν σκληρὸν κρύπτειν τῇ πορφυρίδι καὶ τραπεζῶν ἀπέχεσθαι τῶν τῆς κρεοβορίας. τὰ μὲν οὖν ἄλλα λύχνος ἦν ἡμεραυγῆς παμφαίνων· πλὴν ὡς φορῶν τὴν γηγενῆ καὶ χωματίνην σάρκα, ἔφερε καὶ σπιλώματα τινῶν προσοχθισμάτων, ὡσπερ ἐν πέπλῳ καθαρῶ κηλίδας δυσεκπλύτους. ὡς γὰρ φασιν οἱ γράψαντες πρὸ χρόνων παλαιτέρων, τὸ κατὰ πνεῦμα συγγενὲς σχῶν πρὸς τὴν βασιλίδα ὅμως αὐτῇ συμφύρεσθαι καὶ σαρκικῶς ἐτόλμα. οὗτος ὁ πρῶτος μολυσμός, δεύτερος δ' αὐτὸς ἐκεῖνος· ἀνάξιον αὐτάνακτος εἶχε τὸ σμικρολόγον, καὶ τὸ φιλόδωρον αὐτοῦ τῆς γνώμης ἀπεδήμει ὡς ὀφθαλμὸς ἐκ σώματος κἂκ τερεβίνθου φύλλον. κἀντεῦθεν ἅπαν τοῦ Φωκᾶ προτέρημα καὶ κάλλος ἄσχημον κατεφαίνετο, δύσμορφον καθωρᾶτο. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς κόρης ἐκκοπέσις, ἅπαν τοῦ σκῆνος ἀμαυρόν, ἅπαν λυπρὸν τὸ δέμας· κἂκ τερεβίνθου τρυφερᾶς φυλλάδος ἐκρευσάσης, οἱ κλῶνες ἀχαρίτωτοι, τὸ στέλεχος ἀχρεῖον. κείσθω μοι δὲ καὶ γνώρισμα τῆς πτωχογνωμοσύνης. λιμὸς τὴν γῆν ἐβόσκετο τὴν ὑπὸ τοῦς Ῥωμαίους, καὶ τῇ πυράγρα τοῦ κακοῦ τὸ πλῆθος ἠναλγοῦτο, καὶ πάντες ἀπωδύροντο τὸ τῆς ἐνδείας βέλος· χρυσίνου γὰρ ὁ μέδιμνος μόλις ἀπημπολεῖτο. ἀνέβη ταῦτα πρὸς Φωκᾶν, ὁ δ' ἤλγησεν ἀκούσας, καὶ τὸ κακὸν ἰάσασθαι δῆθεν παραζηλώσας τὰς δημοσίας ἀπαντλεῖν κελεύει σιτοθήκας, καὶ δύο

τοῦ νομίσματος σιτοπωλεῖν μεδίμνους. οὕτω Φωκᾶς μικροπρεπῶς τὸ πρᾶγμα διετίθει, καὶ ταῦτα χιλιόσιτα πλουτῶν σιτοδοχεῖα κατάφορτα τοῖς βάρεσι καὶ σίτοις βεβυσμένα ἐξ ὧν ἀπεθησαύρισαν αἱ πρὶν εὐετηρίαί, μὴ τὸν πολὺν Βασίλειον ἐζηλωκῶς ἐν τούτῳ, τὸν ὄντως βασιλεύτατον, τὸν ἐκ Μακεδονίας, ὅστις ἰδὼν κατώδυνον τὸ Βυζαντίων πλῆθος καὶ τὸν λιμὸν παραίτιον εἶναι μαθὼν τοῦ πένθους ἐντέχνως ἀντετάξατο πάθει τῷ δυσπαλαίστῳ, ἀντιπαλαμησάμενος γενναίως τῷ γενναίῳ, καὶ φθείρας θῆρα τὸν βαρὺν πνιγμοῖς βιαιοτέροις· δώδεκα γὰρ τὸ νόμισμα τὸ χρύσειον μεδίμνων ἐκέλευσεν ἀντάξιον εἶναι τοῖς σιτωνοῦσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἕκαστος ὡς βούλοιο λογιζέσθω· ὁ δὲ Φωκᾶς ὑποκνισθεὶς ἔκ τινος ὑποψίας ὡς ἄρα πρὸς τὸν Τζιμισχῆν ἐρωτοδέσμην ἔχοι ἢ βασιλὶς καὶ γίνοιτο τούτοις τὰ τῶν ἐρώντων, μαθὼν δὲ καὶ τὸν Τζιμισχῆν θερμῶς βασιλειῶντα, πάσης ἀρχῆς ἀποστερεῖ τοῦτον καὶ δυναστείας, καὶ καθ' αὐτὸν ὡς θελητὸν διαβιοῦν κελεύει, ἕτερον ἄχαρι μηδὲν περὶ τὸν ἄνδρα δράσας. ἀλλ' ἢ βασίλισσα βαρὺ τοῦτο λογισαμένη, τὸν Τζιμισχῆν μὴ καθορᾶν ἀυλαῖς ἐν βασιλείοις, πείθει Φωκᾶν μετὰ κλητὸν πάλιν τὸν ἄνδρα θέσθαι καὶ πάλιν τὴν λαμπρότητα τὴν πρώην ἀποδοῦναι. καὶ τοίνυν καρδιότρωτος ἐπανελθὼν ἐκεῖνος καὶ φέρων τραυματίσματα κατὰ ψυχῆς ὑπουλα, σχήματι μὲν τὸν ἀπαθῆ καὶ μὴ βαρυθυμοῦντα πανοῦργος ὑπεκρίνετο καὶ φαιδρωπὸς ὠρᾶτο, ἔσω δ' ἐπόρφυρε δεινὰ καὶ κατὰ βάθους ὄργα καὶ πάσας ὑπεβόθρευε δολομηχάνους σκέψεις. ὁ δὲ Φωκᾶς ὁ βασιλεὺς οὐ κατειδὼς τὰς πάγας καὶ τὰς βροχίδας τῶν βουλῶν τῶν ὑπορυσσομένων ὡς ἀετὸς ἐφέρετο πετροῖς αἰθεροπόροις, καὶ κούφως ἠλαφρίζετο πρὸς ἀρετῆς ἀέρα. ἐντεῦθεν ἐπὶ στόματος Δαβίδ ὁ μελιτόεις, καὶ κοίτασμα σκληρόστρωτον ἀχρείων χαμευνίων· εὐνὰς μαλακοῦνους δὲ πορφυραντῶν δεμνίων καὶ μίξεις τὰς σωματικὰς καὶ τὰ περὶ τὰς μίξεις οὐδ' ὄναρ ἐφαντάζετο, κατὰ δὲ τὸν εἰπόντα ὡς ἄστροις ἔτεκμαίρετο πᾶσαν γλυκυθυμίαν. μακρύνων οὖν ἐμάκρυνεν, ἔφυγε φυγαδεύων, μονάζον ἐπὶ δώματος ἐγίνετο στρουθίον καὶ νυκτικὸραξ ἄυπνος ἐπὶ τῶν οἰκοπέδων. ἀλλ' ἦσαν οὐκ ἀρέσκοντα ταῦτα τῇ βασιλίδι· ἔχρηξε γὰρ περιπλοκῶν καὶ σωματομιξίας. προσλαβομένη τοιγαροῦν τὸν Τζιμισχῆν ἐγκαίρως, ἄτε κατάδετος αὐτοῦ τῷ φίλτρῳ γενομένη (ἦν δὲ κάκεῖνος δυσπαθὼν κατὰ τοῦ βασιλέως), ἀνάγει τοῦτον σὺν πολλοῖς λάθρα μαχαιροφόροις, ἐπίστησιν ὡς θηρευτὰς τοῦ λέοντος τῇ κοίτῃ, καὶ παραδίδωσιν ἐχθροῖς φεῦ τὸν ὁμοζυγοῦντα, ὡς τὸν Σαμφῶν ἢ Δαλιδᾶς ἢ μαιφονωτάτη, ὡς Τύνδαρις τὸν σύλλεκτρον, τὸν μαχητὴν, τὸν ἦρω. τίς σκυμνοτρόφος λέαινα τετόλμηκε τοιοῦτον, ἢ ποία τιγροπάρδαλις ἢ βαρύθυμος ἄρκτος; ἢ βοῦπρηστις ἢ ζύγαινα, τὰ τῆς θαλάσσης ἄχθη; εἰστρέχουσιν εἰς τὸν Φωκᾶν ἰχνηλατοῦντες κύνες, εὐρίσκουσιν ἐν ταπεινῷ κείμενον ψιαθίῳ, καὶ κτείνουσιν ἐμφέροντα τῷ στόματι τὰ θεῖα, ἔτεσιν ἕξ αὐτάνακτα Ῥωμαίων γεγονότα. Καὶ τὸ μὲν αἷμα κατὰ γῆς κέχυτο τοῦ δικαίου, ὡς Ἄβελ πρὶν ἐκ παλαμῶν ἀδελφοκτόνου Κάιν, καὶ πρὸς θεὸν ἀνέπεμπε βοᾶς θρηνητηρίου· ὁ Τζιμισχῆς δ' ἀμφέθετο τῇ κεφαλῇ τὸ στέφος, καὶ πάλιν Ἄρραβες αὐτὸν ἔβλεψαν στραταρχοῦντα, καὶ πάλιν Σύροι γεύονται δραστικωτέρας σπάθης, πάλιν Χαβδᾶν ὁ φύλαρχος ἔφευγε προτροπάδην. οὗτος ὁ κράτωρ τοῖς ἐχθροῖς τὸ ξίφος ἐπισείσας καὶ πᾶν Ῥωμαίοις πρόσοικον βάρβαρον ἐκφοβήσας τὸ γαῦρον τοῦ φρονήματος ἔπεισεν ἀποθέσθαι, καὶ στενωθέντας ὑπ' ἐχθρῶν τοὺς τῶν Ῥωμαίων ὄρους ἐπλάτυνε σχοινίσμασι χωρῶν ἀπειροπλέθρων, καὶ μέχρι ρείθρων Τίγρητος ἔπηξε τὰς αὐλαίας. ἔφριξαν τούτου τὴν αἰχμὴν Κιλίκων οἱ φρουράρχαι, ἔτρεσαν τούτου τὴν ἰσχὺν Ἀρράβων οἱ στρατάρχαι. ὁ Φοῖνιξ ἐδραπέτευσε τὰς ἐμπυρίους χεῖρας, ὑπόχλωρος ἐγένετο φεύγων τὸ δόρυ Σύρος. Ἔδεσσα τοῦτον ἔβλεψεν, Εὐφράτου πεδιάδες· Ῥωμαίων ἵππος ἔπιε ναμάτων τῶν Εὐφράτου, καὶ φρυαγμάτων ἔπλησε τοῦτον μυκτηροκόμπων. ἔβλεψε τοῦτον Δάνουβις καὶ Σκύθης

ἰστρογείτων τὰς φάλαγγας συγκόπτοντα, ῥηγνύντα τοὺς Σκυθάρχας, κτιννύοντα, διώκοντα, τρέποντα τοὺς προμάχους, ὡς εἶ τις λέων ἐμπεσῶν βουσί μεγαλοπλεύροις θοινῶτο καὶ σπαράγμασι βιαίους κεραΐζοι. τότε καὶ ῥεῖθρα ποταμῶν εἰς αἶμα μετετρέπη, καὶ γέγονε λυθρόφυρτος ὁ καλλιχεύμων Ἴστρος. Ῥωμαῖοι κατεχόρευον πεδίων παριστρίων, καρδίας δὲ βαρβαρικὰς τὸ δέος ἐκρυστάλλου. Τοιοῦτος ἦν ὁ Τζιμισχῆς ποιμὴν θηροδιώκτης, προφυλακὰς ποιούμενος τῶν ἑαυτοῦ θρεμμάτων, ἄγρυπνος οὐδὲ βλέφαρα πρὸς ὕπνον καταφέρων, καὶ σιαγόνας καταθλῶν θηρῶν καρτερονύχων. ἐν ἀνεσίμοις δὲ καιροῖς πρᾶος ἠδὺς ἀστεῖος, ὄμμα χαριτοβλέφαρον, βλέμμα σταλάττον τέρψιν, πρόσωπον ἰλαρώτατον, χεὶρ φιλοδωροτάτη, καρδία μεγαλόψυχος, μεγαλοπρεπεστάτη, ἄλλος παράδεισος θεοῦ τέτταρα βλύζων ῥεῖθρα, δικαιοσύνην, φρόνησιν, ἀνδρίαν, σωφροσύνην, ὡς εἶγε μὴ τῷ μολυσμῷ τοῦ φόνου κατεχράνθη, ἀστήρ ἂν ἦν αὐτόχρομα φωσφόρος ζωογόνος. Ὡς δὲ ποτε καὶ Τζιμισχῆν ἀπήγαγε τοῦ βίου τὸ πάγκοινον ὀφείλημα τῆς φυσικῆς ἀνάγκης ἔτεσιν ἕξ μετὰ Φωκᾶν κρατήσαντα Ῥωμαίων, ἐξήνθησε Βασίλειος σὺν ἅμα Κωνσταντίνῳ, οἱ πορφυρόφυτοι βλαστοὶ τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ πρώην Ῥωμαίων αὐταρχήσαντος παιδὸς τοῦ Κωνσταντίνου. οἵτινες τὴν παππόπατρον κρυβεῖσαν βασιλείαν κὰν τοῖς Φωκᾶ καὶ Τζιμισχῆ διακοπεῖσαν χρόνοις πάλιν ἐξήνεγκαν εἰς φῶς, πάλιν ἐπισυνῆψαν, χρυσοῦν, ἂν εἴποι τις, σειρὰν ἀλυσιδούντες ταύτην. τοιοῦτον γὰρ συνέβη τι τοῖς πορφυροβλαστήτοις ὡς εἶ τι δένδρον μαρανθῆ χειμῶνος ἐπελθόντος, καὶ πάλιν ἐκθηλάσειε καὶ πάλιν ἐξανθήσει τῆς ἔαρος φαιδρότητος γλύκιον γελασάσης, ἢ καὶ καθάπερ ἂν ἀστήρ καλλιφανῆς κρυβεῖη καὶ θολωθῆ καὶ καλυφθῆ τῷ πάχει τῷ τοῦ νέφους, καὶ πάλιν ἀναλάμψει λυθέντος τοῦ σκοτοῦντος. Καὶ τοίνυν ὁ πρωτόφυτος τῶν τῆς πορφύρας κλάδων, ζηλώσας τὸν πρωτόπαππον αὐτοῦ τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν καρτερικώτατον ἥρω τὸν Ἡρακλέα, τὰς μὲν τρυφὰς ἀπέπτυσε καὶ τὰς ἠδυπαθείας, καὶ βίον τὸν ἀνέσιμον ἀπέστυξε καὶ χαῦνον, τὸ δὲ τραχὺ καὶ τὸ σκληρὸν τῶν ἐργομόχθων ὄπλων καὶ θώρακας καὶ κόρυθας καὶ φάσγανα καὶ βέλη εἴλετο μᾶλλον νέκταρος γλυκαζουσῶν ψεκάδων. ἐντεῦθεν τρυφερόπεπλον περιβολὴν ἐστύγει καὶ τράπεζαν ἀβρόσιτον φλεγμαίνουσαν τοῖς ὄψοις καὶ κλίνην πορφυρόστρωτον καὶ μαργαροφορίας, ἀσπίδων δὲ δουπήματα καὶ πάταγον ἀρμάτων ὑπὲρ ὀργάνων ἵγυγας θελξιμελῶν ἠγεῖτο. ἐντεῦθεν περισφύρια καὶ σιδηραῖ κνημίδες καὶ δόρυ πολεμόχαρτον ἦσαν αὐτῷ στερκτέα. πλὴν ἄλλ' ἢ τὴν τύχη βάσκανον ὄψιν ἐπιβαλοῦσα ἀντέπιπτεν ἀντέπραττε τῇ τηλικαύτῃ θέρμῃ καὶ τὸν φλογμὸν ἐμάραινε καὶ τὴν ὄρμην ἐπέιχε. καὶ γὰρ ἀνακινήσασα πρὸς τὴν ἀποστασίαν Βάρδαν ἐκεῖνον τὸν σκληρόν, τὸν μέγαν ἐν ἰσχύϊ, ἄνδρα πολεμικώτατον, εὐτολμον, φρυακτίαν, αἱμάτων τε ταυτογενῶν τῷ βασιλεῖ παγέντα, ἐξήγειρεν ὡς ἕτερον Ἄδερ τὸν παλαμναῖον, καὶ τὴν ζωὴν ἐκύκησε τοῦ κράτορος ὡς πλοῖον νέφους ποθὲν ἀπορραγεῖς ἄνεμος θυελλώδης. ἐπὶ πολὺ δὲ τῷ σκληρῷ τῆς μάχης τριβομένης καὶ κατεχόντων τὴν ἀρχὴν κινδύνων ἐφεστῶν, Ἀσία μὲν ἠφάνιστο τῇ τῶν Ἀρράβων σπάθῃ καὶ τὰ Ῥωμαίων ὄρια τοῖς Σύροις ἐστενοῦντο, οἱ Βούλγαροι δ' ἐπήλαυνον κατὰ τῶν παριστρίων καὶ Θράκην ἐληΐζοντο τὴν ἀγχιτερμονοῦσαν. ἐν μέσοις δ' ἦν ὁ βασιλεὺς ὡς ἐν πελάγει σκάφος, ὡσεὶ στρουθοῦ νεόττιον ἐν στόματι δρακόντων. ἄλλ' αἴφνης ἀντεπηύγασεν ἀπὸ χειμῶνος ἔαρ, ἀντὶ τῆς ζάλης ἔπνευσε τῆς κυματώδους αὔρα ἠδύπνοος, ἐπάγουσα τοῖς πράγμασιν εὐδίαν. καὶ Βάρδας μὲν ὑπέκυψε τῇ τοῦ κρατοῦντος ῥάβδῳ, καὶ πάντες ὑπεστάλησαν λάθρα βασιλειῶντες, εἶχε δ' εὐθύς Βασίλειον Ἀρράβων ἐθναρχία καὶ Φάσιδος τὸ πότιμον ἰβηροτρόφον ῥεῖθρον καὶ γῆ Φοινίκων βλέψασα ταυτὸν ὡσεὶ πρηστῆρα. ἔφριξαν τοῦτον Ἴβηρες, ἔπτηξαν Ταυροσκύθαι· ὁ γαῦρος ἐδραπέτευεν ἐκεῖνος Ἰβηράρχης. οὕτως ὀξέως ἅπασαν ἐπέδραμεν Ἀσίαν. οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς ἑαυτοῦ κροτάφοις, οὐδὲ

βλεφάρους νυσταγμόν, οὐδὲ ταῖς κόραις ὕπνον, ἕως τοὺς λύκους ἤλασε τοὺς προβατοσπαράκτας. ἐπέγνων τούτου τὴν ἰσχὺν οἱ δυνατοὶ Βουλγάρων· ἐβάφησαν τοῖς αἵμασιν ἐκείνων πεδιάδες, κορμοὶ δρυῶν ἐγένοντο τὰ τούτων θνησιμαῖα, ἔλη συνέστη πολλαχοῦ τοῖς ἐκρυεῖσι φόνοις. τότε στρατὸς Αὐσονικός, ὀπλίτης, οὐχ ὀπλίτης, τῆς Θράκης κατεχόρευε βήμασιν ἐλευθέρους· ἀπανταχῆ γὰρ ἔστρωτο τὰ τῶν Βουλγάρων σκηνή, οὐχ ἦττον ἢ τὰ πτώματα πάλαι τὰ τῶν Δαρδάνων Τροίαν σκαμανδρογεῖτονα κείροντος Ἀχιλλέως. ἐπέσχεν οὖν ὁ βάρβαρος τοῦ θράσους πρὸς ὀλίγον· τὴν γὰρ στρατεύσιμον ἀκμὴν εἶδεν ἐρημωθεῖσαν. καὶ πάλιν ἀνηλάλαξε κραυγὰς ἐνυαλίους, καὶ πάλιν θροῦν ἐσάλπισε σημάτων τῆς μάχης, καὶ πάλιν ὁ Βασίλειος ἀμφέθετο τὸ ξίφος καὶ πάγχαλκον ἐδούπησε βαρύκτυπον ἀσπίδα, καθάπερ πολεμὸκλονος τειχεσιπλήτης Ἄρης, καὶ πᾶν εὐθύς κατάχαλκον ἐγένετο πεδίον. οὐδὲ γὰρ ἐνηυλίζετο θαλάμοις βασιλείοις, ὡς τρυφερὸν κοράσιον ὄψεις ἀρρένων φεύγων, ἀλλ' ἔτεγγον ἐωθινὰ τούτου βοστρύχους δρόσοι, οὐς πάλαι ἐκηπεύσαντο τὰ τῆς πορφύρας μύρα. καὶ πάλιν μάχαι δύσμαχοι, πάλιν ἀνδροκτασίαι, καὶ θράσος θυμοβάρβαρον ὁ βάρβαρος ἐδείκνυ, ὡς κάπρος δόρατος αἰχμὴν ὠθῶν ἐν τοῖς ἐγκάτοις. ὦπλιστο μὲν τὸ στράτευμα μερῶν ἐξ ἐκατέρων, καὶ πάντες ἦσαν πνέοντες μένος θυμοῦ καὶ μάχης, πάντες σιδηροχίτωνες, χαλκάσπιδες, λογχίται· μελίας ἐπεφέροντο πάντες χαλκοβαρείας. ἡ σάλπιγξ ἐνυάλιον καὶ μάχιμον ὑπήχει, καὶ πόλεμος φθισίμβροτος ἔφριξε ταῖς ἐγχείαις, καὶ θροῦς καὶ παρακελευσμὸς ἀμφοῖν τοῖν στρατευμάτοι. ὡς δ' εἰς ταυτὸ συνήεσαν Βούλγαροι καὶ Ῥωμαῖοι, συνέπεσον ὡς λέοντες, ὥσπερ ἀφρισταὶ κάπροι, καὶ ξίφος πᾶν ἐμαίνεται, καὶ χεῖρες οὐκ ἠρέμουν, παλάμαι δ' ἐπαλάσσοντο τοῖς τῶν πιπτόντων λύθροις, καὶ τῶν ἀσπίδων ὁ θλασμὸς καὶ τῶν δοράτων θραῦσις τὸν πάταγον ἀνέπεμπεν βαρῦθρον ἀγριόθρον. καὶ βασιλεὺς τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὡς ἴρηξ ὠκυπέτης παρεπορεύετο κινῶν κατὰ τῶν βαρυφρόνων. τέλος Βουλγάρων ὁ στρατὸς ὤχετο κλίνας νῶτα, αἱ δὲ Ῥωμαίων φάλαγγες εἶποντο κατὰ νώτου, κτιννῦσαι τὸν ὀπίστατον, πίπτοντας συμπατοῦσαι, διώκουσαι τὸν φύλαρχον, ἵππους νευροκοποῦσαι, καὶ τὰς σκηνὰς ἀρπάζουσαι καὶ σκύλοις ἐντρυφῶσαι. Οὕτως ὁ κράτωρ φρύαγμα παρέλυσε Βουλγάρων καὶ τὴν ὄφρυν κατέσπασε τὴν ὑπερεπηρμένην. οὕτως τοὺς κύνας ἤλασε τοὺς κηρσιφορήτους ἐκ μανδρουμάτων τῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἀγελαρχίας. οὕτως οἰκτροὺς τοὺς σοβαροὺς, οὕτω δειλοὺς τοὺς γαύρου πόνοις συχοῖς εἰργάσατο, δούλους ἀντ' ἐλευθέρων. Ἐπεὶ δ' οὐ φεῖδεταί τις Ἄιδης ὁ παντοφάγος, συνέσχον καὶ Βασίλειον αἱ μύλαι τοῦ θανάτου, καὶ τὸν Ῥωμαίων ἐδρασμὸν ἠλόησαν ὡς σῖτον, πλὴν ἐν βαθεῖ καὶ λιπαρῶ καὶ μακροχρόνῳ γήρῳ, ἐν ἔτεσι πεντήκοντα κρατήσαντα Ῥωμαίων. ἡ δὲ βασίλειος ἰσχὺς καὶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα πρὸς τὸν αὐθόμαιμον αὐτοῦ τὸν Κωνσταντῖνον τρέχει. ἀλλ' ἦν ἐπαληθεύουσα πάντως ἡ παροιμία· ποδονιπτῆρ καὶ κύπελλον ἐκ τῶν αὐτῶν χωμάτων, ζωμήρυστρον καὶ σαρωτρὸν ἐκ τῆς αὐτῆς ξυλείας. οἱ βίοι γὰρ τοῖν ἀδελφοῖν ἦσαν ἐκ διαμέτρου ἀλλήλων παραλλάττοντες ἀπειρομέτροις μέτροις, ὅσον ὁ μὲν Βασίλειος τὰς ἡδονὰς φαυλίσας μελέτην τῶν πολεμικῶν ἐτίθετο τὸν βίον, ἄνδρας αἰεὶ φυλοκρινῶν εὐίππους ὀπλοφόρους καὶ τοὺς χαλκεοθώρακας καὶ πολεμοστολίστους, ὁ Κωνσταντῖνος δ' ἔμπαλιν· οὐδὲ γὰρ φέρων βλέπειν κνημίδων περισφύρια καὶ σιδηροῦς χιτῶνας, οὐ δοῦπον ἀρματόκτυπον ἀκούειν κἂν ἐν ὕπνοις, οὐδὲ τῆς σάλπιγγος βοᾶς τῆς πολεμιστηρίας, οὐ λαλαγὰς ἀρεικάς, οὐ κέλαδον κακόθρον, τρυφαῖς ἐσχόλαζεν αἰεὶ καὶ λιπαραῖς τραπέζαις, καὶ γυναιξίν ἐπέχαιρεν ἀσέμνοισι ὄρχηστρίσι, φιλαύλοις φιλοπαίγμοσι φιλοκιθαριστρίαις, καὶ ταῦτα παλαιόχρονος πέμπελος ὦν τριγέρων. ψυχὴν δὲ δειλοκάρδιον καὶ τρομαλέαν ἔχων ἀπὸ ψιλῆς διαβολῆς τοὺς πλείους ἀπετύφλου, ὡς δῆθεν ὑπορύττοντας δόλους ἀποστασίας. ἐπὶ δυσὶ τὸν βίον δὲ σαλεύων θυγατράσι,

καὶ πρὸς τινῶν ἐκδιδαχθεὶς ὡς μετ' αὐτὸν τὸ κράτος εἰς Ῥωμανὸν φοιτήσκειν, ἕνα τῶν τῆς συγκλήτου, ἐπὶ κλην Ἀργυρόπουλον, βιάζεται τὸν ἄνδρα τὴν ἄλοχον καὶ γαμετὴν τὴν πρὶν ἀποβαλέσθαι καὶ συζυγῆναι τῇ Ζωῇ τῇ πορφυροβλαστήτῳ. καὶ ταῦτα διαθέμενος μεθίσταται τοῦ βίου, βραχὺ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς παραπολαύσας, καὶ χρόνους δύο μόναρχος δειχθεὶς αὐσονοκράτωρ. Καὶ Ῥωμανὸς ἐγκάθηται τοῖς βασιλείοις θρόνοις, ἀνὴρ σοφός, θεοσεβής, ἐμμελετῶν τοῖς θεοῖς καὶ βίβλοις χαίρων τὰ πολλὰ καὶ στάσει παννύχοις· ὃς ἄγαν μεγαλοπρεπῶς τῇ θεοτόκῳ κόρῃ ἀνεδομήσατο μονὴν ἣ Περιβλεπτος κλησὶς. καὶ τοίνυν ἡ βασίλισσα νεότητι σφριγῶσα καὶ σφαδασμοῖς σωματικοῖς περιθερμαινομένη, καὶ βλέπουσα τὸν Ῥωμανὸν καθ' ἑαυτὸν βιοῦντα καὶ μηδὲ μιμησκόμενον ὡς δέδεται γυναίῳ καὶ συνοικοίῃ γυναικί, καὶ ταῦτα νεαζούσῃ, φαύλαις τισὶ καὶ σοβαραῖς ἐννοίαις ἐσοβεῖτο. ἦν δὲ τις καλοπρόσωπος εὐόπτος νεανίας· ὄνομα τούτῳ Μιχαήλ, γένος ἐκ Παφλαγόνων. ἐκείνῳ δὴ τῷ Μιχαήλ τῷ χαριτοβλεφάρῳ, τῶν ἀνακτόρων ταῖς αὐλαῖς ἐμπεριστερομένῳ, ἡ βασίλισ ἐρωτικὸν ἐπιβαλοῦσα βλέμμα καὶ τοῦ προσώπου τὰς ἀγὰς ἰδοῦσα καὶ τὸ κάλλος (ἦν γὰρ τρυφεροπάρειος, εὐχρῶστατος, χαρίεις, κατάλευκος, ἐξέρυθρος, ἔρωτος στάζων δρόσους) ἐρωτικῶς ἐμίγνυτο, καὶ συνεχῶς ἐτρέγα ἐκ τῶν προσώπων Μιχαήλ τὰ τῶν χαρίτων ῥόδα. καὶ δὴ ποτε τῷ Ῥωμανῷ τῷ βασιλεῖ τὴν σάρκα ψυχαγωγοῦντι τοῖς λουτροῖς καὶ παραμυθουμένῳ ἄνδρες τινὲς χαιρομυσεῖς φονίως ἐμπεσόντες ἀπάγχουσιν ὡς δράκοντες ἐμφύντες τῷ τραχήλῳ, οὐκ οἶδα πῶς εἰς τὸ κακὸν ἢ πόθεν προαχθέντες, εἶθ', ὡς φασι, καὶ τῆς Ζωῆς εἰς τοῦτο συμπραττούσης, ἡ συνειδυίας μηδαμῶς (οὐδὲ γὰρ ἔχω λέγειν), ἔτη δὲ πέντε ἡμισυ κρατήσαντα Ῥωμαίων. τοιοῦτῳ τρόπῳ τῆς ἀρχῆς μεθίσταται καὶ βίου. Τοῦ Ῥωμανοῦ δὲ τὴν ζωὴν τὴν κάτω λελοικότος ὁ Μιχαήλ ἀρχηγετῆ καὶ δράττεται τῶν σκῆπτρων, ὁ πρὸ βραχέος ἀφανής, ὁ ταπεινὸς τῷ γένει, τοῦτον μισθὸν εὐράμενος τῶν μοιχιδίων λέκτρων. ἦν δὲ καλὸς ὁ Μιχαήλ οὐ μόνον τῷ προσώπῳ, ἀλλ' ἔλαμπε καὶ χάρισιν ἃς ἀρεταὶ γεννῶσι, αἱ τῆς ψυχῆς στολίστριαι καὶ τοῦ νοῦς λαμπάδες. συνίει γὰρ ὡς συνετὸς καὶ καθ' αὐτὸν ἐσκόπει ἐξ οἴας ταπεινότητος ἔπτη πρὸς βασιλείαν, ἐξ οἴας τῆς φαυλότητος εἰς οἶον ὕψος ἦρθη. ἐντεῦθεν ἦν εὐέντευκος, ἄτυφος, μετριόφρων, καμπτόμενος εἰς ἔλεον, οἰκτεῖρων δυσπραγοῦντας, ψυγαγωγῶν τοὺς ἐνδεεῖς, ὀλβίζων τοὺς ἀπόρους, καὶ τοὺς ψυγέντας τῷ κακῷ τῷ τῆς ἀχρηματίας ἀναζῶων καὶ ζωπυρῶν καὶ συντηρῶν καὶ θάλπων, καὶ χρυσορεῖθροις νάμασιν ἀρδεύων τοὺς διψῶντας. οὐδεὶς αὐτὸν θεώμενος ἀπῆει δακρυχέων, οὐδεὶς δὲ λιταζόμενος ὄχετο σχετλιάζων. ἀλλὰ γὰρ ἐσπαράττετο νόσω δυσφορωτάτῃ, ὡς ὁ Σαοῦλ τῷ πονηρῷ πνιγμῷ τοῦ δαιμονίου, καὶ τὴν ζωὴν κατώδυνον εἶχε καὶ κινδυνώδη, εἶτ' οὖν ὑλαίων ἐκ βρασμῶν θολούμενος καὶ πίπτων, εἶτε βιαίῳ κολαστῇ δαίμονι προσπαλαίων. πολλάκις γὰρ τοι κατὰ γῆς ἄφρονος ἐρριπτεῖτο, ἀφρὸν ἐμῶν τοῦ στόματος, σίελον ἀποβλύζων, τὰ χεῖλη μελαινόμενος, τὰς κόρας διαστρέφων, φθογὰς προπέμπων δυσχηεῖς ἀσήμους προβατώδεις, κὰν μὴ τινες ἐντύχοιεν ἀρήγοντες τῷ πάθει, τειχοκρουστῶν τὴν κεφαλὴν καθάπερ ἄλλοτρίαν. ἀπὸ τοιοῦτου πτώματος πολλάκις ἀνασφήλας θερμότερος ἐγίνετο τῆς ἀρετῆς ἐργάτης, καὶ πλέον ἐπεμέλετο τῆς ἔνδον εὐεξίας, καὶ τὴν μονάστριαν ζωὴν μᾶλλον ὑπερεδίψα. ἦσαν δ' αὐτῷ ταυτόαιμοι κακῶν αὐτῶν σπερμάτων ἄνδρες φαυλότροποι τινες, κηφῆνες ἀρπακτῆρες, ἄνθρωποι δυσανάγωγοι, κτηνώδεις, κακοήθεις, καὶ τί γὰρ οἱ βουθρέμμοι, χοιρόβιοι, βουζύγαι, ἄνδρες προβατοθρέμμοι, ἀπόζοντες τοῦ γράσου, καὶ πρινοκάρπων φροντισταὶ καὶ τῶν δρυοβαλάνων; τοιούτων οὖν τῶν ἀδελφῶν ὄντων τοῦ βασιλέως κὰν τοῖς κακοῖς ἐπρώτευν ὁ καὶ τῷ γένει πρῶτος, ἐκτετμημένος πρὸ μακροῦ τοὺς παιδουργοὺς κυλίνδρους, ἄνθρωπος κακουργότροπος, σκαιός, ῥυπαρογνώμων, ὃς

σχών τὴν ἐπιμέλειαν τῶν γηροκομουμένων καὶ τᾶλλα πάντα τῆς ἀρχῆς ἦγεν ἄνω καὶ κάτω καὶ τοῦ κρατοῦντος ἄντικρυς ὦπτο λεοντοκόμος. οὗτος οὖν πείθει Μιχαὴλ εἰσποίητον γενέσθαι υἱὸν τὸν ἀδελφόπαιδα Ζωῆ τῆ βασιλίσση. ἦν ταῦτα καὶ τοιαῦτα μὲν, τὰ δ' ἐφεξῆς ὁποῖα; ὁ βασιλεὺς τὸν Μιχαὴλ (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο) τῆ γαμετῆ παιδοθετεῖ, καὶ Καίσαρος στεφάνῳ τὸν κτηνωδέστατον κοσμεῖ, τὸν ἄντικρυς χοιρόνουν. αὐτὸς δὲ συμπνιγόμενος τῷ πάθει τῷ συμφύτῳ καταστολὴν ἐνδύεται κρεῖττονα πορφυρίδος, τοῦ πνεύματος τῷ μέλανι τοὺς πέπλους μεταβάψας, καὶ τῆ γαλήνη προσδραμῶν ἐκ πολυσάλου βίου, ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν ἑπτὰ τῆς βασιλείας ἄρξας. Ἐντεῦθεν ἡ βασίλισσα φροντίζει τῶν τοῦ κράτους, καὶ τὸν ἀνδραδελφόπαιδα τὸν Μιχαὴλ ἐκείνον τοῖς τῶν ἀνάκτων οὐ καλῶς κατακοσμεῖ συμβόλοις, ἄνθρωπον κακοδαίμονα, χοιρῶδη, προβατόνουν, καὶ φύσει μὲν εἰσφέροντα σκαιότητος συμφύτους, τῆς δὲ νεότητος αὐτὸν εἰς πλεον ἐκτρεπούσης ἀποπτυστῆρα χαλινού πῶλον παραζηλοῦντα, καὶ πωλικά σκιρτήματα καὶ λακτισμοὺς ἀτάκτους ἀντιφιλοτιμούμενον τῆ θηλασάση θρέπτρα μετὰ τὸ σπάσαι τῆς θηλῆς καὶ τῆς τροφῆς εἰς κόρον. κἀνταῦθα μόνον ἡ Ζωή, τὸ τῆς πορφύρας ἔρνος, ἠγγόνησεν ἀγνόημα θλίψεις πολλὰς κεράσαν, ὅτι τὸν ὄφιν ἔθαλπεν ἐγγάστριον τιθεῖσα καὶ βασιλείας τὸν μαστὸν τῷ δράκοντι παρεῖχεν. ἐπεὶ γὰρ ἐπελάβετο πραγμάτων τηλικούτων ἄνθρωπος νέος, ἄβουλος, ἀγέρωχος, αὐθάδης, ὡς οἶνος νεοπάτητος ὑβρίζων καὶ καχλάζων, τῆς τύχης τὴν εὐμένειαν οὐκ ἴσχυσε βαστάσαι, κἀντεῦθεν εἰς βαθύκρημνον ἐξεκυλίσθη χάος· μόλιβδος γὰρ βαρύφορτος, φασίν, εὐημέρια, κἀν οὐκ ἐντύχη κραταιῷ τῷ φέροντι τὸ βάρος, κύμβαχον ρίπτει κατὰ γῆς ἐκείνον καὶ συμπνίγει. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς τῆς ἀρχῆς προάρχους καὶ προβούλους βαρβαρικῶς ἐκόλαζε τὰ παιδογόνα τέμνων, ὥστε πολλοὺς ἀμείψαντας τὴν τῶν ἀρρένων φύσιν ἡμιανθρώπους γίνεσθαι καὶ μὴ γνωστοὺς τῆ φύσει. οὕτως εὐθύς ἀπὸ γραμμῆς πρώτης κακὸς ἐφάνη· τοὺς γὰρ πονηρογνώμονας καὶ κακεντρεχεστάτους ἐπὶ μιᾶς, ὡς λέγουσιν, ἡμέρας γινώσεται τις. ἔπειτα προσλαβόμενος νηπιοβούλους παῖδας καὶ πρωτοβούλους χρώμενος νήπιος τοῖς νηπίοις, καθάπερ πρὶν ὁ Ῥωβοὰμ ὁ Σολομῶντος γόνος, τὰς βασιλίτσας ἐξωθεῖ Ζωὴν καὶ Θεοδώραν, καὶ νησιώτιδας αὐτὰς θέμενος ἀποκείρει. ὅπερ δεινοῦς ἐξήγειρε φλοίσβους τῷ τάλαιπῶρῳ, ὡς ἄνεμος ἐπιπεσὼν θαλάσση σκαφηπλόῳ καὶ κάτωθεν ἀπὸ μοχλῶν αὐτὴν ἀναμοχλεύσας. τότε παρῆν κατανοεῖν ἐξ ἐναργῶν πραγμάτων ὁποῖον πλήθους εὖνοια περὶ τὸν εὐεργέτην, καὶ πόσα σθένει κοίρανος ἄρχων στρατάρχης κράτωρ πατρὸς στοργὴν καταπλουτῶν περὶ τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ παρ' αὐτῶν φιλούμενος καθάπερ ὑπὸ τέκνων. ἐπεὶ γὰρ ἠνωτίσατο τὸ πλῆθος τὰ τοιαῦτα, ὡς τὰς ἀνάσσας ὁ κρατῶν ὑπερορίους θεῖη, ὡς τρίχας σφῶν ἀκουσῶν ἀποθερίσοι βία, ὡς τὰς ἐσθῆτας τὰς αὐτῶν εἰς μέλαν μεταχρώσει, θυμοῦ καχλάζει τῆ πυρᾶ, λίθους εὐθύς ἀρπάζει, ξύλα καὶ πᾶν τὸ προστυχόν, βῶλους, κορύνας, ξίφη. ὦπλιστο καὶ τὰ γύναια κερκίσιν ὡσπερ λόγχαις, καὶ σὺν κραυγῇ καὶ λαλαγῇ πρὸς τὸν κρατοῦντα τρέχει, τὰς βασιλίτσας ἐκζητοῦν ὄλαις χερσὶ καὶ γνώμαις, καὶ βλασφημοῦν τὸν Μιχαὴλ βοαῖς ἀγριοθρόοις. τότε δὴ τότε τρομερὰ λαγίνα καθωρᾶτο δράκων ὁ πρὶν βλοσυρωπός, ὁ λέων χαμαιλέων. τοῦ θράσους καθυφίησι καὶ τῆς ἀλαζονείας, καὶ γοργοπλόοις σκάφουσιν ἄγει τὰς βασιλίτσας, καὶ πάλιν ἀποδίδωσιν αὐταῖς τὴν κρατορίαν τὴν ἐκ προγόνων προσγενῆ, τὴν ἐκ τῶν ἐπιπάπων. πλὴν ἀλλὰ πάλιν ἡ πυρὰ τῆς στάσεως ἀνήπτο, πάλιν ἀνερριπίζετο κατὰ τοῦ καταπτύστου. καὶ τοίνυν ἄφυκτον ἰδὼν ὁ κάκιστος τὴν βίαν, καὶ πάντοθεν κυκλούμενος ὡς ἄρκτος ὑπ' ἀρκύων, πειρᾶται τάχα τὴν ζωὴν κλέψαι ποσὶ φυγάσι, καὶ δραπετεύει λαγῶς, εἴποι τις ἄν, εἰς πέτραν, καὶ τράπεζαν τὴν μυστικὴν καταφυγὴν ποιεῖται. ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἐκκαυθὲν καθάπαξ εἰς μανίαν αὐτὸ τὸ πῦρ, ὡς ἔοικεν, ὑπερνικᾶ τὸ βρέμον· ἔνδον καὶ γὰρ τῶν ἱερῶν

ἀδύτων εἰσδραμόντες ἐκεῖθεν ἀφαρπάζουσι τὸν τάλανα βοῶντα σὺν στεναγμοῖς καρδιακοῖς, σὺν δάκρυσιν ἐνθέρμοις, καὶ κόρας ἐξορύττουσιν αὐτοῦ ταῖς μαχαιρίσι. καὶ σὺν αὐτῷ τὸν δυσσεβῆ πατράδελφον τυφλοῦσι, ἄνθρωπον δύστροπον, σκαιόν, κάκιστον, παντορέκτην, μῆνας οὐ πλέον τέσσαρας γευσάμενον τοῦ κράτους. καὶ πάλιν αἱ βασίλισσαι τὸ στέφος ἀναδοῦνται, καὶ πάλιν τὴν πατρόπαππον ἀρχὴν κατακληροῦνται. τῆς ζάλης δὲ τῶν πειρασμῶν ἀπελασθείσης πόρρω, ἔπνευσε ζέφυρος ἠδύς, ἐγέλασεν εὐδία. Ἄλλ' ἡ βασίλισσα Ζωὴ τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος κράτορος ἀρρενόφρονος χρήζειν διεγνώκωια, καὶ παίδων δὲ διαδοχῆς καὶ τοκετοῦ διψῶσα καὶ γλιχομένη τεκνουργὸς ἀκοῦσαι παιδομήτωρ (ὑπὸ δυοῖν γὰρ κοπετοῖν ὡς δένδρον ποτισθεῖσα ἄχλος ἐκινδύνευεν, ἄφιλος, αὐὸς μένειν), ἄνδρα τινὰ χαρίεντα τοῦνομα Κωνσταντῖνον Λεσβόθεν μεταπέμπεται σκάφει λαιφοπτέροις, ὃν Μονομάχον ἔλεγον ἐκ πατρεπωνυμίας. καὶ γὰρ καταδεδίκαστο ταύτην οἰκεῖν τὴν νῆσον ὑπὸ τοῦ πρώτου Μιχαήλ τοῦ βεβασιλευκότος, κατ' ἄλλους μὲν ὡς τὴν ἀρχὴν πειρώμενος ἀρπάζειν (ἄνδιχα γὰρ ἐκράτησαν αἱ περὶ τούτου φῆμαι), ὡς ἄλλοι δὲ τινὲς φασιν, οἷς ἀψευδὴς ἢ γλῶσσα, ὡς συμφθαρὲς ἐρωτικῶς Ζωῆ τῆ βασιλίσση. τὴν Λέσβον οὖν κατακριθεὶς οἰκεῖν ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ κινδυνεύσας παρ' οὐδὲν σβεσθῆναι καὶ τὰς κόρας, αἴφνης πεσόντος ἔμπαλιν τοῦ κύβου τοῦ τῆς τύχης καὶ τῶν ὀστράκων τῶν αὐτῆς ἄλλως μεταρριφέντων αὐτάναξ ἀναδείκνυται, δεσπότης ὁ πρὶν δοῦλος, αὐτάρχος ὁ κατάκριτος καὶ κράτωρ ὁ δεσμώτης, καὶ τὴν βασίλισσαν Ζωὴν νυμφεύεται πρὸς γάμον. οὕτως ἀστάθμητός ἐστι τῶν γηγενῶν ὁ βίος· οὕτω πραγμάτων ὁ τροχὸς ἄνω καὶ κάτω τρέχων κυλίνδει πάντα τὰ θνητὰ καὶ φύρδην μετατρέπει. αἱ φῆμαι δὲ μορφάζουσι τοῦτον τὸν Μονομάχον τῶν μὲν μαχίμων ἀδαῆ καὶ τῆς ὀπλοφορίας, τὰ δ' ἄλλα μεγαλοπρεπῆ, φιλόδωρον, ἀστεῖον, λαμπρόψυχον, φιλόκοσμον, ἐπεικῆ τοὺς τρόπους, φιλοδωρίας θάλασσαν, λίμνην ποτιμωτάτην, ἐξ ὧν ἀπήλαυσαν πολλοὶ χευμάτων καλλικρούνων, ἐξ ὧν ἀπήντησαν πολλοὶ νάματα ζωτρόφα· τὰς φλέβας γὰρ ἀπανταχῆ διακρουνίσας ὥφθη, χρυσεοδίνης Πακτωλός, Νεῖλος ἀργυροχεύμων. ἐπέγνων τούτου καὶ λαοὶ παλάμας φιλοδώρους, ἐπέγνων τούτου καὶ ναοὶ τὰς φιλοκόσμου χεῖρας. οἱ πέντες ἐξέπιον ἠντησαν, ἀλλ' εἰς κόρον· πᾶν τέμενος ἀπήλαυσεν ἀρδείας χρυσορείθρου. οὕτω κοινὸς ἦν ποταμὸς, ἀπανταχοῦ λιμνάζων· ἐκένου γὰρ τῶν δωρεῶν ἀφθονοχύτους χύσεις ὡς εἰς ἀτρήτους ἀγωγούς τοὺς καταπονουμένους. καὶ Ξέρξης μὲν ὁ σοβαρὸς ἐκεῖνος ὁ Περσάρχης ὑπὸ καλὴν πλατάνιστον ἀνακλιθεὶς ἐν θέρει κόσμοις ἀψύχοις τὸ φυτὸν ἀντεφιλοτιμεῖτο· τοῦ δὲ καὶ πέτραι καὶ φυτὰ καὶ νῆσοι καὶ λειμῶνες χάρισιν ἐπιάνθησαν εὐδρόσοις ἀειρύτοις. οὕτω μεγάλην τὴν ψυχὴν, οὕτω πλουσίαν εἶχε. κἂν γνῶναι θέλη τις αὐτοῦ τὰ τῆς λαμπροψυχίας, ἢ λαμπροδόμητος μονὴ πιστώσεται τὸ πρᾶγμα, ἦν ἐκ θεμέθλων ἤγειρεν, ἀπὸ ριζῶν ἐσχάτων τῷ θεῷ χριστομάρτυρι τῷ τροπαιοφοροῦντι. ἀλλὰ γὰρ οὕτω τοῖς καλοῖς θάλλων ὑπὲρ τὰς κέδρους, οὕτω κομῶν ταῖς ἀρεταῖς ἀείφυλλος ὡς φοῖνιξ, ἄγαν πονηρῶς τῆς σαρκὸς εἶχε τῆς χωματίνης, ποδάγρας ταῖς βαρύτησιν ἐσφίγγετο τοὺς πόδας ὡς ποδοκάκαις ἰσχυραῖς, ὡσπερ ἀλυκτοπέδαις. καὶ τοίνυν διημέρευεν ἐν μαλακοῖς δεμνίοις παραμυθούμενος αὐτῷ τοὺς κατακόπους πόδας. ἐντεῦθεν ἀνερράγησαν αὐτῷ πολυκυμῖαι καὶ συμφορῶν καὶ πειρασμῶν ἄνεμοι κυματῖαι. ἤκουσται πάντως ὁ δεινὸς ἐκεῖνος Μανιάκης, ἀνὴρ γιγαντοπάλαμος, ὀξύχειρ, ἀνδροφόντης, θρασύσπλαγχνος, εὐκάρδιος, πνέων ὀργῆς ἐκθύμου. ἐκεῖνος τοίνυν ἠθροικῶς ἄνδρας ἀγχεσιμάχους, κορυννοφόρους, αἰχημητὰς, ἄνδρας γιγαντοσώμους, εὐαύξητον ἀναδρομὴν φέροντας τῶν σωμάτων, ὑπὲρ πλατάνων ὑδρηλῶν μῆκος ὠργυιωμένους, ὡς νέφος ὑπὲρ κεφαλῆς ἔστη τοῦ βασιλέως παχύ, ζοφῶδες, θολερόν, μελάντερον καὶ πίσης, ὄμβρους ῥαγδαίους ἀπειλῶν, οὐχ ὑδατίους ὄμβρους, ἀλλὰ

ροὰς αἱματηράς, ἀλλὰ φονίους χύσεις. κατέλαβε τὰ φρούρια, κατέλαβε τὰς πόλεις. ἐπήει βρέμων τῷ θυμῷ, φουσῶν ὑπὲρ Κενταύρους, ὡς Καπανεὺς μεγαλαυχῶν, κομπάζων ὡς Ἄνταϊος. καὶ τίς ἂν ἤλπισε φυγεῖν ἀπὸ κακοῦ τοσοῦτου; ἀλλ' ὁ περιφρουρούμενος ταῖς τοῦ θεοῦ παλάμαις οὐ δειλιάσει γίγαντας, οὐ θήρας ὑποτρέσει, οὐδὲ τρομάσει σίδηρον οὐδὲ καμίνου στόμα· φέρει γὰρ σύμμαχον θεὸν ὑπὲρ παντάρβην λίθον, ὑπὲρ τὸν περὶ Τίγρητα θηροδιώκτην Μίδα. ἐντεῦθεν ἥλιος φαιδρὰς ἀνέτειλεν ἀκτῖνας, ἔλυσε τὴν σκοτόμαιναν, ἀπήλασε τὸ νέφος. ἔβλεψαν φῶς ἐλεύθερον ὁ βασιλεὺς αἱ πόλεις, ἐγένετο πλευρότρωτον τὸ δυσμενὲς θηρίον, καὶ πάντες ἤλυξαν αὐτοῦ τὰς ὠμοφάγους γνάθους. καὶ πάλιν ὁ Τορνίκιος ἄλλο κακὸν ἀνέφυ, ἄλλο θηρίον Δανιὴλ ὁ προκατείδε πάλαι, πατοῦν τὰ πάντα καὶ λικμοῦν καὶ τοῖς ποσὶ συντριβὸν καὶ τὰ καταλειπόμενα συνθλάττον τοῖς ὁδοῦσι. ἀλλὰ καὶ τοῦτον τάχιον ἀνήρπασεν ἡ δίκη, ἀφύκτοις βέλεσιν αὐτοῦ κατατοξευσαμένη καὶ τὸ θηρίον πλήξασα πληγὰς περιστερνίου. καὶ τότε περιέλαβε τὸν κράτορα γαλήνη ἀτάραχος, οὐκ ἔχουσα κατάλειμμα χειμῶνος. ὡς δὲ κατήπειγον αὐτὸν αἱ παλαμναῖοι νόσοι καὶ τὸν πηλὸν τοῦ σώματος ἡ φύσις ἐπεζήτει, τὰ κατὰ γνώμην θέμενος μεθίσταται τοῦ βίου ἔτεσι δυοκαίδεκα τὸ κράτος διιθύννας. Ὡς δὲ κατέλιπε ζωὴν τὴν κάτω Κωνσταντῖνος, πρὸς τὴν πορφυροβλάστητον εὐθέως Θεοδώραν, τὴν τῆς Ζωῆς ταυτόσπορον, τὸ κράτος μεταβαίνει (ἡ γὰρ βασίλισσα Ζωὴ πάλαι προετεθνήκει), ἢ τῷ τοῦ κράτους πρὸς μικρὸν ἐπαναβάσα δίφρω, καὶ μῆνας δέκα τῆς ἀρχῆς σὺν δύο βασιλεύσασα, καὶ τὴν ἀνάλυσιν αὐτῆς γνοῦσα τὴν ἐκ τοῦ σκήνους (ἦν δ', ὡς φασιν, ἀπείρατος σώματος ῥυπαρίας) ἄνδρα τινὰ μακρόβιον πέμπειλον τρομαλέον ἐπιβιβάζει διφρευτὴν ἄρματι τηλικούτῳ. καὶ τούτῳ κλήσις Μιχαὴλ, ὃς κατὰ μὲν τὸν χρόνον ἀμετροβίοις ἤριζε κορώναις μακρογῆρως, ὁποίους ἤδη φθάσαντας ἐπὶ δυσμὰς τοῦ βίου ἐκ τῆς λατρείας ἑαυτοῦ πόλεμος ἀπολύει, τὰ δ' ἄλλα καὶ σεμνότροπος καὶ βέλτιστος ἐδόκει. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐξίσχυσε τὰς τῆς καρδίας βλάστας εἰς φῶς προάγειν καὶ δηλοῦν τὸν κατὰ βάθος στάχυν· καὶ γὰρ ἐσφετερίζοντο πᾶσαν τὴν δυναστείαν οἱ Θεοδώρας πρόσπολοι τῆς πορφυροβλαστήτου, καταφρονοῦντες Μιχαὴλ ἄντικρυς ὡς ἀνίκμου κράμβης ἀφύλλου γηραιᾶς, ἤδη διερρευκυίας, ὅτι καὶ κατεδέδετο φρικώδεσιν ὀρκίοις πάντων αὐτοῖς ἐξίστασθαι καὶ λόγων καὶ πραγμάτων. ἦν οὖν αὐτὸς ὡσεὶ σκιά, καὶ λόγοις μόνοις κράτωρ, τὰ δ' ἄλλα πάντα ταῖς χερσὶν ἐκείνων διωκεῖτο οὓς παιδοκόμους Μιχαὴλ ἔλιπε Θεοδώρα καὶ φύλακας καὶ φροντιστὰς καὶ τῆς ἀρχῆς πατέρας· δις παῖδες γὰρ οἱ γέροντες κατὰ τὴν παροιμίαν. ἐντεῦθεν οἱ προσαίνοντες καὶ προσιόντες τούτοις καὶ πανταχῆ τοῦ νεύματος αὐτῶν ἐξηρητημένοι ἠρύοντο λιμνάσματα τῶν εὐεργετημάτων. ἄνθρωποι δὲ στρατηγικοί, πολέμων εὖ εἰδότες καὶ ριζωμάτων εὐκλεῶν φύντες καὶ καλλικλάδων, οἷς εὐπατρίδαι πρόγονοι καὶ γένος ἐξ ἡρώων, ὡς ἄγγος τι κεραμεοῦν ἄτιμον ἔρριπτοῦντο. πιστοῦται τὸ λεγόμενον ὁ Κομνηνὸς ἐκεῖνος, ᾧ κλήσις Ἰσαάκιος, ὃς ἐπ' ἀριστουργίας ὀνόματος ἠξίωτο καὶ φήμης περιτράνου· εἶχε γὰρ χεῖρας ἀγαθὰς περὶ πολέμων ἔργα, καὶ τοὺς δακτύλους εὐφυῶς ἤσκητο πρὸς τὰς μάχας. ὃς προσελθὼν τῷ Μιχαὴλ, καὶ τοὺς καρπούς τῶν πόνων δαψιλεστέρους παρ' αὐτοῦ δρέψασθαι προσδοκήσας, καὶ τῶν ἐλπίδων μὴ τυχῶν καὶ μὴ τρυγῆσας ῥόδα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὕβρεων εὐράμενος ἀκάνθας πρὸς τῶν κακίστων κηπευτῶν τοῦ τῆς ἀρχῆς λειμῶνος, περιαλγῆς γενόμενος βλέπει πρὸς τυραννίδα, καὶ προσεταιρισάμενος τὸν Δοῦκαν Κωνσταντῖνον καὶ πλείους ἄλλους τῶν πολλῶ πλούτῳ περιβριθόντων καὶ τῶν τοῦ γένους τὰς ἀρχὰς λαμπρὰς ἠτύχηκόντων, καὶ συλλεξάμενος στρατὸν Ἀσίηθεν ὀπλίτην, ἀντέπεισι τῷ βασιλεῖ τοῦ θρόνου κατασπάσων. ἤκουσε ταῦτα Μιχαὴλ ὁ τρομερὸς ὁ γέρων, καὶ κρίνας μᾶλλον ἑαυτὸν ἄξιον ἀφανείας ὡς ἤδη τυμβογέροντα καὶ κατασεσηπότη, ἔτοιμος ἦν ἐξίστασθαι τῷ

Κομνηνῶ τοῦ κράτους, ἀλλ' οἱ τὸ σκάφος τῆς ἀρχῆς ἰθύνειν κληρωθέντες, μὴ σώζειν τοῦτο θέλοντες ἀλλὰ καὶ καταδύειν καὶ κλύζειν τὸν ταλάντατον κύμασι βαρυβρόμοις, εἰς μάχην καὶ μὴ θέλοντα τὸν γέροντα κινουῖσι καὶ τὸν μικροῦ τυμβόχωστον εἰς ἀντιπαρατάξεις. [ἕτεροι δ' αὐθις λέγουσιν ὡς οἱ Ῥωμαίων κρείττους, ἀρχιθυτῶν οἱ προύχοντες, λογάδες τῆς συγκλήτου, αὐτὸν μετεκαλέσαντο παρέξοντες τὸ στέφος. ἦν γὰρ ἀνὴρ στρατηγικὸς καὶ κυβερνᾶν ἰσχύων τὴν ἱεράν καὶ σωστικὴν τῆς βασιλείας σκάφην, ἀνὴρ ἀγχίνους, δεξιὸς πρὸς ἔργα καὶ πρὸς μάχας, καὶ μηδενὸς λειπόμενος τῶν πρώην βασιλέων. εἴσεισιν οὖν ὁ Κομνηνὸς τὴν βασιλίδα πόλιν.] ἐντεῦθεν μάχη σύμφυλος, καὶ δεξιαὶ Ῥωμαίων κατὰ Ῥωμαίων τὰς αἰχμᾶς θήγουσαι καὶ τὰς λόγχας καὶ καταπαλασσόμεναι φόνοις τοῖς ὁμογνίοις· καὶ δρέπανον ἐπέτετο διχάζον ὁμοφύλους καὶ κατ' ἀλλήλων συγκινοῦν ὥσπερ ἐν σκοτομήνῃ καὶ παῖδας ταυτοπάτορας ἀλλήλοις ἀγριαῖνον. γίνεται γοῦν ὑπέρτερος ὁ Κομνηνὸς τῇ μάχῃ, καὶ Μιχαὴλ καθίσταται τοῦ κράτους καὶ μὴ θέλων, ἐνιαυτοῦ περίμετρον ἐνὸς σκηπτροκρατήσας. καὶ πόλιν τὴν πρωτόπολιν φθάσας ἀπτέρῳ τάχει, καὶ στέφος περιθέμενος κρατόρων αὐτανάκτων ἐφήπτετο τῶν τῆς ἀρχῆς πραγμάτων αὐθεκάστως, καὶ πᾶσι προσεφέρετο κατὰ τὸ μεγαλεῖον, καὶ τοῖς ἀγχοῦ καὶ τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐν ἐξουσίαις. καὶ τὴν ἀλμοποτίστριαν, τὴν φαύλην κολακείαν, καὶ τοὺς αὐτῆς ναυτιασμοὺς ἀπὸ ψυχῆς ἐστύγει. κάντεῦθεν φορτικώτερος τοῖς πλείοσιν ἐδόκει, καὶ πλείω τοῦ καθήκοντος φέρων ἀγερωχίαν. πλὴν ἀπολαύσας τῆς ἀρχῆς οὐκ ἐν μακροῖς ἡλίοις, ἀλλὰ τὸ δὴ λεγόμενον ὡς ἄγρωστis ἀνήθης, καὶ μετ' ὀλίγον μαρανθεὶς ὑπὸ φθινάδων νόσων, – ἐπὶ δυσὶ γὰρ ἔτεσι τοῦ κράτους ἀπολαύσας τὸν Δοῦκαν μὲν κατακοσμεῖ τοῦ κράτους τοῖς συμβόλοις ὡς ὑπανοίξαντα πολλὰς αὐτῷ χρηματοθήκας καὶ συναντιλαβόμενον τῆς πρώην τυραννίδος, αὐτὸς δὲ τὸ τραχύβιον τοῦ κατὰ θεὸν βίου ἐλόμενος ἀμφέθετο χιτῶνας μελαγχρόους, καὶ δαπανήσας ἑαυτὸν ἔργοις μακροκαμάτοις πολυζηλῶτῳ τέρματι τὸν βίον καταλύει· διὸ καὶ εὗρηκε ζωὴν ἦνπερ καὶ ἐπεπόθει. Ὁ Δοῦκας δὲ παραλαβὼν τοῦ κράτους τὰς ἡνίας τὸ τέτρωρον τὸ χρύσειον ἴθυνεν ἀγχωμάλως, καὶ χρώμενος βηματισμοῖς σχολαίοις βραδυπόροις, μήτ' αὐθις ἅπαν ἐνδιδούς καὶ παραβόλως θέων, ἀλλὰ καὶ θράσους τὸν βρασμὸν ὥσπερ ἀνασειράζων καὶ φεύγων τὸ κατὰ κρημνῶν ἐλαύνειν ἀπροόπτως καὶ τοὺς τῶν ἀμαξοτροχῶν κινδύνους ὑπεκκλίνων. ἐν ἑπταρίθμοις δὲ παισὶ τὸν οἶκον ὑπερείσας ὥσπερ ἐν κίοσιν ἑπτὰ παγίως ἀραρόσι, καὶ μέλλων ἀπανίστασθαι τοῦ βίου καὶ τῶν βίου, κλόνον ἀπειρομέριμνον εἶχε κατὰ καρδίας καὶ κλύδωσιν ἐφέρετο φροντίδων ἐπαλλήλων. ἔστεργε τὴν βασιλίσσαν, ἤθελε ταύτην μένειν τῶν παίδων τε φροντίστριαν καὶ τῆς ἀρχῆς μερίτιν, ὑπώπτευε τὸ τρυφερὸν πάλιν τῆς ἡλικίας· τοῖς γὰρ βρασμοῖς καὶ σφαδασμοῖς τοῖς τῆς σαρκὸς ἐσφρίγα. ὑπώπτευε μὴ δευτέρον πρὸς λέχος ἀνακλίνη, μὴ πάλιν μήτηρ γένηται παίδων ἀλλοβλαστήτων, κάντεῦθεν οἱ μὲν ἐξ αὐτοῦ φυέντες μαρανθεῖεν, πρὸς δὲ τοὺς ἑτεροθαλεῖς τὸ κράτος μεταβαίη. τοιαύταις κυματούμενος τῶν λογισμῶν ταῖς ζάλαις μετάγειν τὴν βασιλίσσαν ἐκεῖθεν ἐπειράτο καὶ τοῖς παισὶ καταλιπεῖν ἐλεύθερον τὸ κράτος, ἄλλους αὐτοῖς διοικητὰς θέμενος ὡς νηπίοις. ἀλλὰ τὸ μέλλον ἔοικε πάντων ὑπερισχύειν, κατακαυχᾶσθαι λογισμῶν, ὑπερνικᾶν καρδίας. καὶ τοίνυν ἡ βασίλισσα τούτων ἐπαισθομένη καὶ πᾶν τὸ διαβούλιον μαθοῦσα τοῦ συλλέκτρου ὄρκους αὐτὴν φρικώδεσιν οἷα δεσμοῖς συσσοφίγγει μηκέτι παστοπήγια στήσαι δευτέρου γάμου, ἄλλους μηκέτι γνῶσεσθαι θαλάμους γαμηλίους, ἀλλὰ τοῖς τέκνοις τοῖς αὐτοῦ τὸ κράτος συντηρῆσαι. Ὁ μὲν οὖν Δοῦκας τοῖς θεσμοῖς τοῖς φυσικοῖς ὑπήχθη καὶ τὸ θνητὸν καὶ γηγενὲς ἀπεφορτίσθη βᾶρος ἐν ἑπταρίθμοις ἔτεσι Ῥωμαίων βασιλεύσας· ἢ δ' Εὐδοκία σύμπλοος ἐγίνετο τοῖς τέκνοις ναυβάτις χρηματίζουσα τοῦ καλλιπρώρου σκάφους.

ἀλλ' αἴφνης ἀγριάνασαι σαρκὸς αἰ καταιγίδες ἐξήγειραν δυσάραχον ἄνεμον κυματίαν, ἐπήγαγον ναυτιασμούς ἐμέτους σκοτοδίνας, ἠπέιλησαν τοὺς πλέοντας θέσθαι κυματοκλύστους· πέλαγος γὰρ δυσχείμερον ὑπήνοιγε τὸ στόμα. τί δὲ καὶ ποῖον τὸ συμβάν; ἄγε μοι, λόγε, φθέγγου, μὴ παρὰ μέλος τὴν νευρὰν τὴν μουσικὴν ψαλάττων. Ἦν Ῥωμανὸς τις στρατάρχος, ἐπίκλην Διογένης, ἐπίχαρις, εὐπρόσωπος, τὸ γένος Καππαδόκης, εὖ ἔχων κάλλους σώματος, εὖ δὲ καὶ βραχιόνων, εἶδος πλουτῶν ἐράσιμον, ἄξιον τυραννίδος. οὗτος ἰδὼν τὰ πράγματα καὶ τὴν ἰσχὺν Ῥωμαίων ἐπὶ γυναιῶν κείμενα, καὶ ταῦτα φυσιῶντι, ἐπὶ παισὶ τε τρυφεροῖς καὶ νηπιοδυνάμοις. ὡς δράκων ἐπεσύριζε στρουθίοις ἀπτερώτοις, καταπιεῖν μεγαλαυχῶν στόμασιν ὄστοφάγοις αὐτὴν τὴν στρουθομήτορα μετὰ τῶν ὀρταλίχων, νήπιος, οὐδ' ἐγίνωσκεν ὡς λύγος ἰξοφόρος εἰς γῆν ῥίπτει τὸν ἀετὸν τὸν ἀεροβατοῦντα καὶ στάλικες ἀγρεύουσι λινόπλοκοι τὰς ἄρκτους. περινοστήσας τοιγαροῦν πόλεις περιθρακίας ἤθροισε σμήνος στρατιᾶς, ἐφώρμησεν, ἀντήρεν, ἐνύβριζε τοῖς κηπευταῖς καὶ τοῖς ἀμπελοκόμοις, διαρπαγὴν ἐτίθετο τὰ τῶν γαιομαχοῦντων. ὀλίγον τι τὸ μεταξὺ, καὶ βοῦς ὁ μυκητίας, ὁ βοῦς ὁ μεγαλύτερος ἐάλω κυναρίοις. ἤχθη κολασθησόμενος, τόλμης ὑφέζων δίκας. εἶδεν αὐτὸν ἡ βασιλίς, τὸ κάλλος κατεπλάγη, καρδίαν ἐρωτότρωτον ἔσχεν ἀπὸ τῆς θεᾶς, καὶ παρ' οὐδὲν τὸ τόλμημα τοῦ Ῥωμανοῦ θεμένη κάκεινους ἀθετήσασα τοὺς φρικαλέους ὄρκους ἐρωτικῶς συμπλέκεται, μίγνυται τῷ δεσμῶτι, ἀντὶ φρουρᾶς ἀνοίγνυσι θαλάμους νυμφιδίους, ἀντὶ κλοιῶν χαρίζεται πέπλους καταμαργάρους, καὶ λέχος τὸ βασιλείον ἀντὶ χαμαιστρωσίας, καὶ κράτορα καθίστησι θανάτου ῥυσαμένη τὸν Ἄιδου κινδυνεύοντα περιπεσεῖσθαι γνάθοις. τοιαῦτά σου τὰ παίγνια, παίκτα τροχὲ τοῦ βίου. Ὡς δὲ παρήλθε Ῥωμανὸς εἰς τηλικούτον ὄγκον, ἀπὸ βαλβίδος ἔδειξεν, ἀπὸ πρωτοδρομίας, οἷας ἀρρενωπότητος θέρμην ἐν στέρνοις εἶχεν. οὐ γὰρ τρυφαῖς ἐπέχανε ταῖς σωματικωτέραις, οὐδὲ θελχθεὶς τῷ χρυσαυγεῖ περιπορφύρω φάρει σκώληκος ἔζη βιοτὴν ἀθλίου γαιοφάγου, σκότιος, ἐγκρυπτόμενος θαλάμοις βασιλείοις, καὶ φεύγων οἷον τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάχας ἀλυσκάζων, καὶ τοῖς κακοῖς καὶ φαυλοργοῖς οὐκ ἐπισείων σπάθην· ἀλλὰ θυμὸν ἀναλαβὼν κατὰ τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ καὶ τὴν τοῦ ζήλου κατ' αὐτῶν σπασάμενος ῥομφαίαν, καὶ γῆν τοῖς τούτων πτώμασιν ὡς δράγμασι καλύψας, καὶ τοῖς ῥυεῖσιν αἵμασι θαλάσσας σχεδιάσας, ἔδειξεν οἷαν Ἀῦσονες τρέφουσιν εὐανδρίαν, ὁποῖους τοὺς βραχιόνας ἔχουσιν ἐν πολέμοις. κἂν μὴ τοῦ φθόνου τὸ δεινὸν ἀπεῖρξε τὸν γενναῖον, ἂν μὴ κακίας ἐχιδνα κατέφαγε τὸν ἄνδρα, οὐδ' ἂν πυρφόρος ἔφυγε τὴν μάχαιραν τῆς δίκης. ἀλλ' ἡ κακίας ἄκανθα καὶ τὸ τοῦ φθόνου πληκτρον κατεμωλώπισαν αὐτὸν ὑπὲρ σκορπίων κέντρα, καὶ κόρας ἐξεκέντησαν αὐτοῦ τὰς τῶν ὀμμάτων. ἦν μὲν γὰρ φύσει Ῥωμανὸς αὐθέκαστος, αὐθάδης, ὑπέροφρος, φιλότυφος, φίλαυτος, αὐτογνώμων· τότε δὲ πλεόν φυσηθεὶς ἀπὸ τῆς ἀλουργίδος καὶ μείζω τῦφον προσλαβὼν ἄτε Ῥωμαίων ἄναξ, ναὶ μὴν καὶ προσκτησάμενος γνώμην ἀστατουμένην καὶ τρόπον ἀλλοπρόσαλλον, καὶ πάντας ὑποπτεύων καὶ πάντας ὑφορώμενος, οἰκείους, οὐκ οἰκείους, ὡς ἐπιβούλους, ὡς αὐτοῦ πτέρναν ἐπιτηροῦντας, βαρὺς ἐδόκει καὶ πικρὸς οὐ τοῖς ἐν τέλει μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ τῇ γαμετῇ καὶ τοῖς τοῦ Δούκα τέκνοις. ἐντεῦθεν λόγοι ψίθυροι καὶ συσκευαὶ καὶ δόλοι, ἐντεῦθεν μῖσος ἔκφυλον καὶ θήρατρα καὶ πάγαι. καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐσκέπτοντο τὸν κράτορα προδοῦναι ἄπονον ἀπραγμάτευτον θήραν ἐτοιμοτάτην. ἐκίρνα δὲ τὸ κέρασμα τοῦτο τῆς προδοσίας ὁ Καῖσαρ ὁ ταυτόσπορος τοῦ Δούκα Κωνσταντίνος· τούτου γὰρ παῖς Ἀνδρόνικος ἦν τότε στρατιάρχης. κοινοῦται γοῦν τοῖς στρατηγοῖς καὶ τῷ παιδὶ τὸ σκέμμα, καὶ δίκτυον ἐπλέκετο κινδύνου τῷ δειλαίῳ, καὶ στόλισμα μελάμπεπλον ὑφαίνετο θανάτου. εἶχε μὲν οὖν τὸν Ῥωμανὸν περαία Βυζαντίου θηροκτονεῖν ὀρμώμενον καὶ κατατρέχειν λύκων ἐπιπηδῶντων ἱεραῖς

προβατοφρούροις μάνδραις. πτηνή δὲ πέλειά ποθεν ἐπιπτερυξαμένη ἐφίζησε τοῖς γόνασιν ἐν πετασμοῖς ἀψόφοις, οὐχ οἶα πρὶν τῆς κιβωτοῦ προσπτάσῃ τῷ στεγαστρῷ καὶ λύσιν ἀπαγγέλλουσα καταφορᾶς ὑδάτων, καὶ δένδρου φύλλον φέρουσα, καὶ παραμυθουμένη Νῶε τὸν κιβωτόκρυπτον, τὸν δεύτερον γενάρχη, ἀλλ' οἰωνὸς ἀπαίσιος, ἀλλὰ κακῶν σημάτων, δυσάγγελος φοιβάστρια, κακόμαντις προφήτις. ὁ μὲν οὖν κράτωρ τὸ πτηνὸν πέμπει τῇ βασιλίδι, εὐάγγελον προσήμαντρον ὑποτοπήσας τοῦτο. ὧν γὰρ τις γλίχεται τυχεῖν, ἐκεῖνα καὶ δοξάζει· καὶ ταῦτα πᾶσι κατὰ νοῦν, ὅσα καὶ κατὰ γνώμην. ἀλλ' ἄρα δυσποτμότερον οὐδὲν ἐστὶν ἀνθρώπου ἔχοντος τοὺς ἐχθραίνοντας οἰκείους ταυτοστέγους. ἂν ἔνδον ἔχῃ τοὺς ἐχθρούς, ἂν ἐφροστίους τρέφῃ, οὐ ῥύσσονται κινδύνων σε τὰ Βαβυλῶνος τείχη, οὐ πύργοι Σεμιράμιδος, οὐ πυραμίδων πάχος. ἂν τὴν προδότριαν ψυχὴν σύννοικον δυστυχίης, ἂν συνοικοῖς μετ' αὐτῆς ἐν ἀρραγεῖ φρουρίῳ, ἀλώσιμον τὸ φρούριον, ἀφύλακτος ἢ πόλις. Ἄλλὰ διηγητέον μοι τὰ περὶ Διογένους. βαρὺς μὲν ἐκατέρωθεν πόλεμος ἀνερράγη μέσον Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, ἄγριος θροῦς ἀνέβη. μέγας ἐφώπλιζε θυμὸς ἄμφω τὰς στραταρχίας, καὶ πάντῃ περιέτρεχεν ἀνδροδιώκτης Ἄρης, τοῖς αἵμασι κατάβαπτος, φονολουτῶν τὰς χεῖρας, ὅλας θαλάσσας ἐκροφεῖν γλιχόμενος αἱμάτων. ὁ βασιλεὺς δ' ἐπέτετο πλευροκοπῶν, διώκων καὶ δορατείοις νύγμασι χέων ἐχθρῶν χολάδας, στρουθιοφόντης, εἶποι τις, ἰέραξ ὠκυπέτης, στρουθοῖς ἀπαλοπτέρυξιν ἐπιρροϊζῶν τὰ πτίλα. πρηστήρ ἐδόκει τοῖς ἐχθροῖς, ἔμπυρος καταβάτης, ὑψόθεν ἀποδισκευθεῖς, ἀπορραγεῖς ἐκ νέφους. ἐγένοντο κατάλουτοι λύθροι αὐτῷ παλάμαι, φονοσταγῆς ἢ δεξιᾶ, φονόφυρτος ἢ σπάθη. ἐξέρυθρον ἱμάτιον ἐφόρεσεν ἐκ φόνων, ὡς εἴ τις λέων ἐντυχῶν δειλοκαρδίῳ ζῶν ῥήξει πλευρὰν τοῖς ὄνυξι καὶ λάψει τῶν ἐγκάτων καὶ δεῖξει ἐγκατάβαπτα τοῖς αἵμασι τὰ χεῖλη. ὑπὲρ αὐτὸν Βριάρεων ἔδειξεν ἐκατόγχειρ, ὑπὲρ αὐτὸν Ἐγκέλαδον, ὑπὲρ Τυφῶνος θράσος, φόνιος, ὄμβριμόεργος, ἀκάμας ὡς ἀδάμας. Ἦν ταῦτα, καὶ προσέβλεψεν ἡ νίκη τοὺς Ῥωμαίους, καὶ χαροπὸν ἐγέλασε, σὺν χρόνῳ τούτους γνοῦσα. ἀλλὰ γὰρ ἡ τριβάρβαρος ἐκείνη βασκανία καὶ τῆς κακίας τὸ στυγνὸν καὶ τὸ τοῦ φθόνου νέφος τοιαύτην λαμπροστόλιστον ἡμαύρωσεν ἡμέραν. ὡς γὰρ ὁ Καῖσαρ τοῦ δρασμοῦ καὶ τῆς φυγῆς κατήρξεν, ὥχοντο πάντες ἐκποδῶν, τὸν κράτορα λιπόντες. καὶ βασιλεὺς ὡς κολοῖδς ἦν ἀπεψιλωμένος, καὶ τῆδε περιέβλεπε κάκεῖ περιεσκόπει, καὶ μόνον ἔβλεπεν αὐτὸν ἐν βρόχοις δυσεκβάτοις. ἐντεῦθεν ἐπεπήδησαν πρωτόαρχοι βαρβάρων, συντρέχοντες προτρέχοντες, ἐρίζοντες ἀλλήλοις τίς ἂν συλλάβοι Ῥωμανὸν ζῶντα. καὶ τελευταῖον ζωγρεῖται φεῦ ὁ βασιλεὺς βαρβαρικᾶς παλάμαις, ὁ λέων θήρα γίνεται πανθήρων λυσσητήρων, ταῖς νυκτερίσιν ἀετὸς κρατεῖται χρυσοπτέρυξ, τὸ μετὰ ταῦτα τί καὶ πῶς καὶ μέχρι τοῦ προῆλθεν; ὁ βάρβαρος ὁ φύλαρχος ἐκεῖνος ὁ ζωγρήσας τὴν βαρβαρόθυμον ψυχὴν ἀέλπτως ἡμεροῦται, βλέπει φιλανθρωπότερον περὶ τὸν βασιλέα· οἰκτεῖρει γὰρ καὶ βάρβαρος ἄνακτα δυσπραγοῦντα. ἐλέγχει τοὺς ταυτογενεῖς τῷ βασιλεῖ προδότας Ῥωμαίους ὁ τριβάρβαρος, ἀλλόφυλος συμφύλου· γίνεται προμηθέστερος αὐτῷ καὶ τῶν οἰκείων, καὶ κηδεμονικώτερος αὐτῶν τῶν ὁμογνίων. σπένδεται, καταλλάττεται, σύμμαχον νέμει χεῖρα, ἀνακτησόμενον αὐτῷ πέμπει τὴν κρατορίαν. ἤλυξεν οὖν ὁ Ῥωμανὸς ὡς θῆρ ἐκ γαλεάγρας, ὡς ἐκ βροχίδων ἀετός, ὡς ἔλλοψ ἀπ' ἀγκίστρου, καὶ πάλιν ἦν ἐπίσιμος ἀρθῆναι πρὸς τὸ κράτος. ἀλλὰ συνέχεεν αὐτῷ καὶ τὰς ἐλπίδας φθόνος· γράμματα γὰρ κατάπτερα πάντῃ περιεφοίτων πάσας ἀποτειχίζοντα τῷ Ῥωμανῷ τὰς πόλεις. ἐντεῦθεν ὁ ταλαίπωρος ἔρημος περιήει, ἄφιλος, ἀβοήθητος, ἄλλος Βελλεροφόντης, τοῦ κράτους ἀποσφαιρισθεῖς ὡσπερ ἀπὸ Πηγάσου, ἔτεσι μόνοις ἐν τρισὶ τοῦ κράτους ἀπολαύσας. Ἄλλ' οὐδὲ πάλιν ἡ πυρὰ τοῦ φθόνου κατεσβέσθη· ὁ γάρ τοι Δοῦκας Μιχαὴλ ὁ παῖς τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐπαναβὰς ἤδη τῶν νεανίσκων καὶ χνοῦν

ἐπαγγελλόμενος ἰούλου τοῖς κροτάφοις, τῷ Καίσαρι χρησάμενος τῷ θεῷ συνερίθω καὶ τοῖς ὑπερισχύουσι καὶ τοῖς ἐν στραταρχίαις, ἐγκαθιζάνει μὲν εὐθὺς τοῖς θρόνοις τοῖς πατρώοις, καὶ τὴν τεκοῦσαν στένουσαν πολλὰ καὶ γοωμένην τῶν περιβόλων τῆς ἀρχῆς ἄκουσαν ἀπελαύνει καὶ τίθησι μονάστριαν, καὶ κείρει τοὺς πλοκάμους οὓς χάριτες ἐμόσχευόν ποτε μυραλοιφίας, καὶ σκοτεινόπεπλον τὴν πρὶν χρυσόπεπλον δεικνύει. μαθὼν δὲ καὶ τὸν Ῥωμανὸν πάλιν βασιλειῶντα, καὶ πάλιν ἦς ἐκπέπτωκεν ἀρχῆς ὀρεκτιῶντα, καὶ μάχιμον ἐγείροντα κεντρίον ὡς σκορπίον πέμπει τοὺς πολεμήσοντας καὶ τοὺς συλληψομένους. καὶ πάλιν φεῦ ὁ δυστυχῆς θηράτριος περιπίπτει, ζωγρεῖται καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοὺς κύκλους ἀσβολοῦται, ἐν λυπρογαίῳ καὶ σκληρῷ ῥίπτειται νησιδίῳ. Ἀπαλλαγείς δὲ Μιχαὴλ τῶν παρεστώτων φόβων, ἀχείμαστόν τε τῆς ἀρχῆς παραλαβὼν τὸ σκάφος, θορύβους μὲν ἀρεϊκοὺς καὶ θωρακοφορίας καὶ θροῦν τὸν ἐνυάλιον καὶ μόχθους καὶ κινδύνους οὐδ' ὄναρ ἐφαντάζετο, σχολάζων δὲ ταῖς βίβλοις νύκτας αὐπνους ἴαυεν, ἄλλος ἦν Δημοσθένης ἢ Δίδυμος χαλκέντερος, Ἀλεξανδρεὺς τὸ γένος, ὃν οὕτως ἐπωνόμασαν ὡς ἐν τῷ χαίρειν λόγοις ἀπόσιτον γενόμενον ἡμέρας ἐπὶ πλείους. ἐντεῦθεν ἀνερράγησαν ἐπίρροια βαρβάρων, καὶ πάλιν ἐφυσήθησαν λαίλαπες πανταχόθεν, καὶ φλοίσβους ἀνωρύνοντο καὶ παφλασμοὺς ἐποίουν· οὐ γὰρ παρῆν ὁ ναύαρχος ὁ ταύτας ἀλεξήσων, καὶ γῆθεν ἀνεφύησαν βλαστήσεις ἀχερδῶδεις, ὁ γὰρ τῆς χώρας γεωργὸς ἔζη κοχλίου βίον, ὀλίγα προερχόμενος καὶ πάλιν ὑποφεύγων καὶ πάλιν ἐλυτρούμενος τοῖς δόμοις ὡς ὄστράκοις, ἢ μᾶλλον ὡς βυθότροφος πίννα χωματοφάγος, δεόμενος τοῦ νύξοντος εἰς βασιλείους πράξεις καὶ χρήζων ὑπομνήσοντος ὅτι Ῥωμαίων ἄρχει. ἐντεῦθεν πάλιν εἴρπυσαν δράκοντες χασματῖαι, καὶ πᾶν Ῥωμαίων ὄριον ἐρρόφουν ὡς νοσσίων. ἦν οὖν βαρὺς σχετλιασμός κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντες ἐπαθαίνοντο βλέποντες τὰ Ῥωμαίων οὐκ ἐπὶ γόνυ κείμενα μόνον οὐδ' ἐπὶ στόμα, ἀλλ' ἤδη διαρρεύσαντα καὶ καταμαρανθέντα. εἷς δὲ τις μεγαλογενῆς καὶ τῶν ἐκ πρώτης ρίζης, γεραίτερος μακρόβιος, Πύλιος ἄλλος Νέστωρ (Βοτανειάτην ἔλεγον ἐκεῖνον Νικηφόρον), ἐμπειροπόλεμος ἀνὴρ, καταβελῆς τὰς σάρκας ἄτε πολλαῖς ἐνηθληκῶς μάχαις ἐξέτι βρέφους καὶ γεγονῶς ἀρεϊκῶν μεστὸς Ὀλυμπιάδων, χεῖρα προσεταιρίζεται μυρίαν συμμαχίδα, καταλαμβάνει Νίκαιαν, πέμπει πρὸς τὸν κρατοῦντα γράμμα παραιντηρίον δῆθεν, αὐτὸν συμπεῖθον ἀναιμωτῖ τῷ γέροντι τῶν σκήπτρων ὑπεκστῆναι, αὐτὸν δ' ὡς ἀπειρόμαχον ζῆν ἐν ἀπραγμοσύνῃ. καὶ τί πολλὰ καὶ περιττά; φθάνει τὴν βασιλίδα, καὶ πορφυρίδι μὲν αὐτὸς κοσμεῖται χρυσοπάστῳ, ὁ πρὶν δὲ κράτῳρ Μιχαὴλ γίνεται μελαμφόρος, ἔτεσιν ἕξ γευσάμενος τοῦ βασιλείου κράτους. ἀλλὰ γὰρ ἐκλαθόμενος αὐτοῦ τε καὶ τοῦ γήρωος ὁ γέρων ὁ παλαιγενῆς οὗτος ὁ Νικηφόρος τῇ γαμετῇ τοῦ Μιχαὴλ ζεύγνυται νόμῳ γάμου, καὶ ταῦτα γέρων τρυφερᾷ, πέμπελος νεαζούσῃ· αὐτὸν δὲ βαρυνόμενον καὶ δυσανασχετοῦντα τῆς Ἐφεσίων πόλεως ποιμένα καθιστάνει. καμάτων δ' ἀπεχόμενος τῶν κατὰ τοὺς πολέμους ἐκάθητο χρυσοφορῶν, κοσμούμενος ἀμφίοις ἀκτῖνας ἀπαυγάζουσι πυρράζοντος χρυσίου, λουτροῖς καὶ πότοις καὶ τρυφαῖς εὐδαίμων γῆρας βόσκων, χρυσόπτερος, ἂν εἴποι τις, κύκνος ἀγαλματίας, ὁπότε δύνειν ἔμελλε καὶ κρύπτεσθαι τῷ τάφῳ, ἀρχόμενος ἠδύνεσθαι κεύφραίνεσθαι τῷ βίῳ, τριγέρων ἀπαλόβιος, σπάταλος, τρυφητίας. καὶ τὰ μὲν πράγματα χερσὶν ἐπίστευεν ἀνθρώπων βαρβαριζόντων τὴν φωνὴν μηδ' ὀρθορρημονούντων, κρατῆρα πανημέριον ἰστάντων καὶ πινόντων, οἷς ἦν τὸ γένος τρίδουλον, καὶ πάπποι καὶ πατέρες τριβάρβαροι, καὶ τὴν ψυχὴν βάρβαροι καὶ τὴν γνώμην, καὶ σκυθογλώσσους λαλιὰς δυσφράστως λαλαγοῦντες, ὡς εἴ τις μεγαλόφορτον πιστεύσειε φορτίδα ἀνεπιστήμοσι σκαιοῖς ἀχρείοις κυβερνήταις. αὐτὸς δ' ἐπιπορπούμενος χρυσεοστίλβους πέπλους καὶ βύσσινα χρυσοῦφῃ μαργαροφόρα φάρη, καὶ βάμματι

πορφυρανθεῖ λάμποντα καὶ χρυσίῳ, καὶ χρώμενος ἔξ ἀμοιβῆς ἀμφίοις ἐπαλλήλοις, ἔφ' ὑψηλῶν ἐκάθητο θρόνων ἀργυροήλων, κοσμῶν τοῖς ἀξιώμασι πάντας τοὺς προσιόντας, χαλκεῖς, δρυτόμους, σκαφευτάς, ἐμπόρους, γαιομάχους, κρηπιδοπώλας, σχοιουργούς, κναφεῖς, ἀμπελεργάτας, καὶ χυδαίων τὰ τίμια, καὶ τὰ λαμπρὰ ῥυπαίων, καὶ τηλικαύτην εὐκλειαν κατάγων εἰς βαναύσους, ἦν ἔπαθλον ἐδίδοσαν οἱ κράτορες οἱ πρῶην ἀνδραγαθίας καὶ χειρῶν κατορθουσῶν μεγάλα, καὶ ταῦτα τοῖς ἔξ αἵματος καὶ γένους λαμπροσπόρου. τοιούτοις ἔργοις ἔχαιρε, τοιούτοις ἐπηγρύπνει. κἂν μή τινες αἰτήσαιεν ἀξιωμάτων ὕψη, δεινοπαθῶν ἐφαίνετο καὶ κρίνων ζημιοῦσθαι. τὰ δ' ἄλλα πάντα πάρεργα καὶ τὸ μηδὲν ἠγεῖτο, κἂν τὰ Ῥωμαίων ὄρια στενοῖντο τοῖς βαρβάροις, κἂν ἐλεπόλεσι πολλὰ πόλεις κριοκοποῖντο. οὕτως ἐν ἔτεσι τρισὶ τοῦ κράτους ἀπολαύσας βίον λοιπὸν μεθίσταται τοῦ βασιλείου κράτους. Ἄλλὰ λοιπὸν εἰς σιωπῆς ὄρμον ὁ λόγος στήτω· πελάγους γὰρ Ἀτλαντικοῦ χύσις ἀνέρρωγέ μοι, ἀριστουργήματα λαμπρὰ γενναίων βασιλέων, ἀνδρῶν ἠρώων εὐγενῶν ἀλκίμων μεγαθύμων, ὧν οὐδὲ γλώσση δυνατὸν τοὺς βίους διαπλεῦσαι ἤδη λοιπὸν ἐκκύπτουσι τρισαριστεῖς σπηπτοῦχοι Κομνηνιάδαι κράτορες μεγαλοργοὶ γεννάδαι, θαλάσσας πελαγίζοντες τῶν τροπαιουχημάτων, ἃς οὐδ' αὐτὸς ἂν Ἡρακλῆς ὁ καρτερὸς περάσοι. καὶ τοίνυν ἀναψώμεθα κάλων πρυμνίτην ὦδε, τοῦ πλοῦ τὴν κώπην σχάσαντες καὶ στείλαντες τὰ λαίφη· οὐ γὰρ περάσιμά φασι τὰ τῶν Γαδείρων πέρα.